

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 505
Παρασκευή
16 Οκτωβρίου 1992
Δρχ. 250

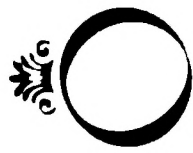
ΝΤΑΡΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ

σωτερική αντιπολίτευση στα πολιτικά κόμματα

URRAY BOOKCHIN:
ΟΧΟΣ ΤΟΥ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
ΟΛΟΓΕΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ
ΕΣΤΙΒΑΛ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΤΟ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Ω, ΤΙ ΚΟΣΜΟΣ!
10 ΣΕΛΙΔΕΣ ΜΕ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ
ΘΕΜΑΤΑ

Δ

Ι

Για την άνεσή σας...

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

ρίοδος Β΄
ίνος 19ος
χος 505
σκευή 16 Οκτωβρίου 1992
30

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ίρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
λ. 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
26.107 TELEX: 214179 ANTI

της:
ΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

κράτους 131
Αθήνα

ημίσεις:
ΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

ματεία-Λογιστήριο:
Α ΡΟΥΜΠΟΥ

κοποίηση, Μοντάζ:
Α ΛΕΒΟΝ

ποικειοθεσία:
ΣΤΟ ΕΠΕ

μονδύλη 9
6.03.607 - 36.04.550

αση:
ΤΥΠ Α.Ε.

5 - Περιστερι
Αθήνα
722201

νυπόγραφο άρθρο
ει τις απόψεις του
φέα του.

ραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ού
'00 δρχ.
400
ργανισμών,
ν, κτλ.: 20.000 δρχ.
ή ετήσια: 4.800

ού
Μεσογ. χώρες:
δολ. 27
ιολ. 54
Καναδάς - Αν. Ασία -
α - Ωκεανία:
δολ. 30
ολ. 60

ματα, επιταγές:
ΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ίρους 60
ΑΘΗΝΑ

ΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΞΥΧΗ: δρχ. 350

ΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

α τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
ριοδικό «ANTI»
ημοχάρους 60
2.32.713 - 72.48.240
α τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
τρο του βιβλίου.
λουκσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
λ. (031) 285.857
22 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ 12

Βολές κατά των αρχηγών, τόσο στο κυβερνών κόμμα όσο και στην αντιπολίτευση. Με αντάρτες που κάνουν ουσιαστικές πολιτικές παρεμβάσεις - την ίδια στιγμή που οι ηγεσίες ταυτίζουν τα προβλήματα που αναφύονται με προσωπικές πολιτικές πρακτικές. Ρεπορτάζ για όσα συμβαίνουν στη Ν.Δ., στο ΠΑΣΟΚ, στην Αριστερά από το Μιχ. Πατρινό και τον Τάσο Παππά.

ΒΟΥΛΗ: Η «Τρομοκρατία» του δικομματισμού 16

Εκτός από το λεξιλόγιό μας που πλουτίστηκε στη διάρκεια της συζήτησης των πολιτικών αρχηγών στη Βουλή, για την τρομοκρατία τι άλλο αποκομίσαμε; Στο μεταξύ οι εντυπωσιακές κορώνες περί της ενοχής Σκυφτούλη καταλαγιαίνουν.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Ξανά στη Νέα Υόρκη 24

Μα, πραγματικά ελπίζουν οι πολιτικοί ηγέτες Ελλάδας και Κύπρου να υποχωρήσει η τουρκική πλευρά στο νέο γύρο διαβουλεύσεων για το Κυπριακό που ξεκινά στη Νέα Υόρκη. Ευτυχώς, ο λαός και η κυπριακή αντιπολίτευση είναι σε εγρήγορση. Γράφει ο Γ. Κολοκασίδης.

Ω, ΤΙ ΚΟΣΜΟΣ 27

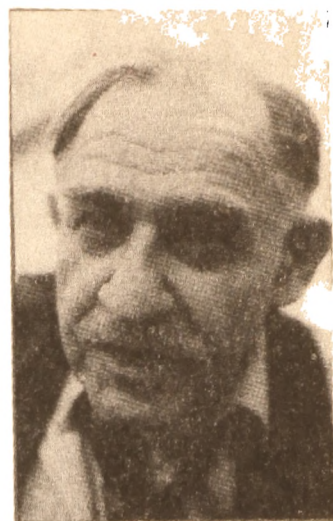

Τώρα, το 10σέλιδο - έκπληξη με όλα του κόσμου τα γυρίσματα. Τι γίνεται στην Αμερική, τώρα που οι εκλογές πλησιάζουν; Τι γίνεται στη Ρουμανία, τώρα που οι εκλογές έκριναν το αποτέλεσμα; Τι γίνεται στη Γερμανία της νεοφασιστικής βίας; Γιατί τα έργα τέχνης στις χώρες του πρώην υπαρκτού λεηλατούνται;

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: PETER STANLEY

BOOKTCHIN:

ΘΕΜΕΛΙΩΤΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Ο Μ. Booktchin που επρόκειτο να έρθει στην Ελλάδα, ματαίωσε το ταξίδι του για σοβαρούς λόγους υγείας. Και ο Νίκος Ράπτης περιγράφει την ενδιαφέρουσα σκέψη του θεμελιωτή της Κοινωνικής Οικολογίας.37

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 5

Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6

Μύθος και μικρολογίες

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8

ΤΥΠΟΣ 11

ΔΙΑΛΟΓΟΣ 42

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 45

Στο Εδιμβούργο, το θέατρο έχει την τιμητική του. Ο Seurat αγαπούσε τον Βάγκνερ. Η Αμερική ανακαλύπτει ξαφνικά τις Δυτικές Ινδίες στο πρόσωπο του νέου νομπελίστα Ντ. Ουόλκοτ. Και τρεις νέες, δυναμικές στήλες: «Υποκειμενικά», «Κάτι συμβαίνει εδώ», «Και τα λοιπά...»

Η ΠΑΡΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ

ΕΙΝΑΙ κοινή η διαπίστωση ότι, τον τελευταίο καιρό, η Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ διαπερνώνται από σαφή φαινόμενα κρίσης, η οποία τα εμποδίζει να επιτελέσουν τις λειτουργίες της κυβέρνησης της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αντίστοιχα. Η κρίση, όμως, έχει διαφορετική μορφή και βαρύτητα για τα δυο κόμματα.

ΣΤΟ ΧΟΡΟ της Ν.Δ. η ριζική και μεθοδική, υπο μορφή αντι-προγράμματος, διαφωνία των «τριων» για την οικονομική πολιτική και η υποθήκη αμφιβολίας που εγγράφεται για τους χειρισμούς των «εθνικών θεμάτων» από την πλευρά Σαμαρά, συνιστούν κρίσιμες δοκιμασίες αντοχής για την κυβέρνηση και τούτο διότι στερούν τη συνοχή και την ενιαία δράση από τη τελευταία αν και αποτελούν όρους για να είναι αποτελεσματικό ένα κυβερνητικό σχήμα. Κι τέτοια, τα φαινόμενα αυτά δεν εκλίνουν με μεθόδους πολιτικού εκβιασμού και αρχηγικού τακτικισμού που υιοθέτησε ο κ. Μητσοτάκης ούτε περιορίζονται σε μια αμφισβήτηση της ηγεσίας της Ν.Δ.

ΣΤΗΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ αντιπολίτευση η κρίση δεν οφείλεται σε αμφισβητήσεις επιλογών και τακτικής. Τα προσωποπαγή και νεποτιστικά σύνδρομα στη συμπεριφορά της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ είναι ανέκαθεν δεδομένα, και αυτά θα πρέπει να αναζητηθούν ως κίνητρα στην καρατόμηση του κ. Γεννηματά. Τέτοια ανακλαστικά συνιστούν, υποτίθεται, ασφαλιστικές δικλίδες για την αρχηγική και μονοπαγή δομή εξουσίας στο ΠΑΣΟΚ και πυκνώνουν σε περιστάσεις πιθανή επανόδου στην εξουσία και αποκατάστασης του κ. Παπανδρέου στο ζήτημα της ανάμειξης στο σκάνδαλο Κοσκωτά. Στις δικλίδες αυτές, εξάλλου, είναι ευανάγνωστος ο μύθος της «κεντροδεξιάς αποστασίας» και των επίφοβων λόγω δημοτικότητας και πολιτικής σαφήνειας δελφίνων.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ αυτών των αυταρχικών αρχηγικών μεθοδεύσεων δεν περιορίζονται στους χώρους των ηγεσιών από τις οποίες εκπορεύονται ούτε στα συγκεκριμένα κόμματα. Αντιθέτως επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία και αξιοπιστία των πολιτικών θεσμών, το ήθος και τις αξίες στις οποίες στηρίζονται οι συμβάσεις πολιτικής αγοράς του αντιπροσωπευτικού συστήματος. Οι ιδέες και τις αρχές που προσφέρουν το συγκριτικό πλεονέκτημα της δημοκρατικής πολιτείας, η ποιότητα και την ανθεκτικότητα των παραστάσεων και εννοιών με τις οποίες οι πολίτες προσλαμβάνουν την πολιτική. Εκείνο που κατά πρώτον, ίσως, λόγω διακυβεύεται από τις εκδηλώσεις αυτές του εγωτικού και ωφελιμιστικού αμοραλισμού των κομματικών ηγεσιών, η ικανότητα της πολιτικής να λειτουργεί συνεκτικά για έναν κοινωνικό ιστό, ο οποίος, για να μην εγγενεί, έχει ήδη αρχίσει να κατακερματίζεται δομικά και αξιακά.

ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ συμβόλαιο, σε όποιον βαθμό και αν αυτό υφίσταται πράγματι, δεν μπορεί επιβιώσει στις στοιχειωδέστερες έστω πτυχές του όταν, στο πολιτικό επίπεδο, οι ηγεσίες στηρίζουν το δικό τους συμβόλαιο στην λογική του εκβιασμού, της απειλής, της καταστολής. Είναι περισσότερο από αναγκαίο, οι αιτίες που οδήγησαν ευρύτετες κοινωνικές ομάδες να υιοθετήσουν πια στάσεις οριακής δυσπιστίας, έως κυνισμού, απέναντι στην αξιοπιστία της πολιτικής, των προγραμμάτων, των ηγεσιών, αλλά και των θεσμών, να αναλυθούν δημοσίως και ευθαρσώς. Και αυτό θα πρέπει να γίνει από εκείνους οι οποίοι, υπερβαίνοντας τη σημερινή κομματική γεωγραφία, έχουν ήδη δώσει κάποια δείγματα συναντίληψης για κρίσιμα ζητήματα θεσμών και πολιτικού ήθους. Και ως προς αυτό, η ευθύνη τους είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από το να προσφέρουν κάποτε διέξοδο στα προβλήματα της παράταξής τους, αφού η τελευταία μπορεί να διασωθεί ως μέρος ενός (νοσούντος) όλου.

ΕΧΕΙ προ πολλού και ανεπιστρεπτί παρέλθει η εποχή όπου ο «λύκος έτρωγε όποιο πρόβατο έβγαινε από το μαντρί». Όχι μόνο γιατί σήμερα δεν μπορεί να υπάρχει κοπάδι, αλλά, και γιατί το μαντρί το 'χουν γκρεμίσει οι ίδιοι οι τσοπαναρέοι.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΑ ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ
ΥΠΟΨΗΦΙΑ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ
ΚΑΙ ΑΝΤ' ΑΥΤΟΥ!

ΣΤΑΘΗΣ Χ'92

Μύθος και μικρολογίες

ΣΑΝ ΝΑ μη μας έφταναν όλα τα άλλα... Τώρα διαθέτουμε και σενάρια με τρεις επάλληλους στόχους. **Στόχος πρώτος:** Η απομάκρυνση του πρωθυπουργού κ. Κ. Μητσοτάκη... **Στόχος δεύτερος:** Η ταυτόχρονη απομάκρυνση (λες και είναι σιαμαίοι) του κ. Μητσοτάκη και του προέδρου του ΠΑΣΟΚ, κ. Α. Παπανδρέου... **Στόχος τρίτος:** Η συγκρότηση νέου κόμματος από βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας και του ΠΑΣΟΚ (κεντροδεξιό σχήμα).

ΓΙΑ ΤΗΝ επίτευξη του πρώτου στόχου, το σενάριο προβλέπει δύο εκδοχές: **Εκδοχή πρώτη:** Οι κ. Έβερτ, Κανελλόπουλος και Δήμας, τα βρίσκουν – επιτέλους – με τον κ. Α. Σαμαρά και προχωρούν: Ανατρέπουν τον κ. Μητσοτάκη και προτείνουν ως αρχηγό της Ν.Δ. (και κατ' επέκταση, πρωθυπουργό) τον κ. Αθ. Τσαλδάρη ή τον κ. Αθ. Κανελλόπουλο ή – γιατί όχι; – τον κ. Α. Σαμαρά, που είναι και «μακεδονομάχος». Η δεύτερη εκδοχή θέλει τον κ. Σαμαρά να αρνείται κάθε σύμπραξη με τους «τρεις». Στην περίπτωση αυτή, οι κ. Έβερτ, Κανελλόπουλος και Δήμας, προκαλούν – «λίγους μήνες πριν από τις εκλογές» – σύγκληση της Κ.Ο. του κόμματος, αποδεικνύουν ότι η Νέα Δημοκρατία θα χάσει «νομοτελείακά» τις εκλογές και ανοίγει, εκ των πραγμάτων, η διαδικασία απομάκρυνσης του αρχηγού και πρωθυπουργού.

ΓΙΑ ΤΗΝ επίτευξη του δεύτερου στόχου, δυσαρεστημένοι βουλευτές από τη Ν.Δ. και το ΠΑΣΟΚ αποφασίζουν να συντονίσουν – ακριβέστερα να συγχρονίσουν – τις ενέργειές τους. Συμφωνούν ότι «η κατάσταση δεν πάει άλλο», ότι αιτία των δεινών του τόπου (και της αναξιοπιστίας ολόκληρου του πολιτικού κόσμου), είναι οι δύο παρωχημένοι «μονομάχοι» και προχωρούν στην απομάκρυνση αμοτέρων. (Το σενάριο δεν δίνει περισσότερες λεπτομέρειες, πέρα από το ότι την κίνηση αυτή «ενθαρρύνουν» μεγαλοεκδότες, μεγαλοεπιχειρηματίες, κ.λπ.).

ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ, όμως, να μην αποδώσει το δεύτερο αυτό σενάριο και οι κ. Μητσοτάκης και Παπανδρέου, να παραμείνουν στις θέσεις τους... Από το σημείο αυτό, αρχίζει το τρίτο σενάριο. Οι δυσαρεστημένοι των δύο μεγάλων κομμάτων εγκαταλείπουν Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ και συγκροτούν (με την ενθάρρυνση πάντοτε διαφόρων εξωκοινοβουλευτικών παραγόντων) το νέο κεντροδεξιό σχήμα.

Συμμαχική κυβέρνηση – Πότε;

ΑΠΟ ΠΟΥ εκπορεύονται, όμως, τα σενάρια αυτά; Αν πιστέψουμε το ΠΑΣΟΚ (ή κύκλους προσκείμενους στο ΠΑΣΟΚ...), η όλη αυτή σεναριογραφία εκπορεύεται από την ηγεσία της Ν.Δ., στην προσπάθειά της να συγκρατήσει – αν όχι και να «τρομοκρατήσει» – τους διαφωνούντες, κ.λπ. Αν πάλι πιστέψουμε τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, κ. Β. Μαγγίνα, πρόκειται περί «απλής μυθιστοριογραφίας» – και πέραν ου Ωστόσο, και παρά το γεγονός ότι τα σενάρια αυτά δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα, η αλήθεια παραμένει μία: Ότι η εσωτερική δημοκρατία και στη Ν.Δ., και στο ΠΑΣΟΚ, πάσχει... Και ότι η σημερινή αναξιοπιστία ολόκληρου του πολιτικού κόσμου (στη συνείδηση του απλού πολίτη), δεν είναι άσχετη με το ήθος, τον αυταρχισμό και την ποιότητα της κοιμματικής ηγεσίας – κυβερνητικής ή αντιπολιτευόμενης.

ΑΠΟΜΕΝΕΙ η αναφορά στα περί «κεντροδεξιού σχήματος» κ.λπ. Αλλά πολλοί είναι αυτοί (πολιτικοί ή απλοί εργαζόμενοι) που ειλικρινά πιστεύουν ότι σήμανε η ώρα των συμμαχικών κυβερνήσεων. Και γιατί αυτό επιτάσσει η καταρρέουσα οικονομία μας και η προσπάθεια να μην μείνουμε «εκτός» ενωμένης Ευρώπης, και γιατί, επιτέλους, μία σειρά ευρωπαϊκές χώρες προχωρούν με συμμαχικές κυβερνήσεις, χωρίς να «ντρέπονται»... Θα αντιληχθεί ότι το «κεντροδεξιό σχήμα» δεν καλύπτει και την Αριστερά. Αλλά, έστω και χωρίς την Αριστερά, μία συμμαχική κυβέρνηση Ν.Δ. – ΠΑΣΟΚ, είναι προτιμότερη από μία μονοκομματική κυβέρνηση της Ν.Δ. ή του ΠΑΣΟΚ, όπου η στείρα αντιπαράθεση και η ξύλινη γλώσσα («Φύγετε εσείς, για να 'ρθουμε εμείς»), αποκλείει το διάλογο και τη συναίνεση.

ΓΣΕΕ και τεχνολογία

Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ των σεναρίων – δηλωτική, έστω και στη μυθολογία τους, ενός γενικότερου κλίματος – συνέπεσε, χρονικά, με τις εργασίες του συνεδρίου του ΕΚΑ, το οποίο (κατά την «Αυγή»), «διαλύθηκε με ξυλοδαρμούς, αντί ψηφισμάτων», την περασμένη Κυριακή. Την ίδια μέρα, η «Καθημερινή» δημοσίευε ένα άρθρο και μια συνέντευξη. Το άρθρο, του Νίκου Κωνσταντόπουλου (βουλευτή του ΣΥΝ), επεσήμαινε – ανάμεσα σε πολλά άλλα – ότι «η μικρολογία, ο αρχηγισμός, ο πολιτικός επαγγελματισμός και η πελατειακή εκλογική νοοτροπία δεν αφήνουν τα πολιτικά σχήματα να κατακτήσουν το ρόλο και την ποιότητα που επιζητούν επίμονα η κοινωνία και αναγνωρίζουν τα συντάγματα της μεταπολίτευσης». Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, όμως, ήταν και η

συνέντευξη: Του Λάμπρου Κανελλόπουλου, προέδρου της ΓΣΕΕ, στην Άννα Παναγιωταρίδη.

Ο Α. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, είναι, βέβαια, μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ. Και ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, κ. Α. Παπανδρέου, ακόμα και το σημείο αναφοράς του είναι η τρομοκρατική επαναλαμβάνει το «εδώ και τώρα εκλογές»... λλά όχι μόνο αυτό. Δηλώνει ότι και η γραμμή της ΓΣΕΕ, όπως και του ΠΑΣΟΚ, είναι – πει να είναι – «να πέσει η κυβέρνηση». Ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ, όμως, έχει άλλη άποψη: «Γεμής» της ΓΣΕΕ – διευκρινίζει – είναι «να πισπίζει, με αποφασιστικό τρόπο, τα συμφέροντα των εργαζομένων. Να προτείνει τρόπους διγής από τα αδιέξοδα, να διεκδικήσει μία πολιτική (...). Η θέση του ΠΑΣΟΚ “να πέσει κυβέρνηση”, βρίσκεται στο κέντρο της όρασης του και αφορά μόνο το ΠΑΣΟΚ και όχι ΓΣΕΕ».

ΑΛΛΑ ΑΝ κάτι περισσότερο εντυπωσιακό (για τα ελληνικά δεδομένα...), είναι αναγνώριση, από πλευράς προέδρου της ΓΣΕΕ, της ανάγκης εκσυγχρονισμού και του δικού συνδικαλιστικού κινήματος... Ο Γκαλμπρι από τη δεκαετία του 1960, προειδοποιούσε στην εποχή της «τεχνοδομής» (και της «ειδίκευσης»), η μόνη δουλειά που θα μπορούσαν να βρουν απόφοιτοι δευτεροβάθμιου σχολείου ήταν κάποια θέση «ανειδίκεντου εργάτη». Σήμερα, ο Α. Κανελλόπουλος, προβλέπει «στο τέλος του αιώνα μας, τα δύο τρίτα εργατικού δυναμικού θα βρίσκονται σε αδυναμία να ενσωματωθούν στη νέα τεχνολογία. Γι' αυτό το πρόγραμμα της εκπαίδευσης αφοσιώνεται σε μείζον εθνικό θέμα». Πόσες από τις δικαλιστικές μας οργανώσεις, κατανοούν, γέ, την ανάγκη υπέρβασης της παραδοσιακής λειτουργίας τους, με αφετηρία το εθνικό πετυξιακό κριτήριο;

ΚΥΠΡΟΣ: Οι εκβιάσεις

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, δέκα ημέρες μας χωρίζουν μόλις από το «κρίσιμο ραντεβού» της 10ης Οκτωβρίου, στη Νέα Υόρκη, με τους συνομιλητές τον πρόεδρο Γ. Βασιλείου και τον Τουρκοκύπριο ηγέτη, Ραούφ Ντενκτάς. Ο ραντεβού έχει ορίσει, όπως είναι γνωστό, ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ. Η πλήρης συναίνεση του Συμβουλίου Ασφαλείας Αυτό δεν σημαίνει, βέβαια, ότι οι εκβιαστές σταμάτησαν, έστω και για ένα λεπτό. Ο Ντενκτάς, δηλώνει ότι «μάλλον θα μείνει η Λευκωσία» και εξαγγέλει την απαρχή της «ενοποίησης» της Αμμοχώστου... Η Άγκυρα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Ντεμιρέλ – κουρδικό, οριακή πλειοψηφία στη Βουλή, περίπτωση πραξικοπήματος εμφανίζεται, ως ένα βαθμό, «ταλαντευμένη».

δηλαδή, η Ομοσπονδία «είναι η καλύτερη η για την Κύπρο», εφόσον όλες οι Ομοσπονδίες στην Ευρώπη (ακόμα και στην ιτασμένη Τσεχοσλοβακία...) καταρρέουν. Οι φίλοι μας οι Βρετανοί μας συμβου-
 ουν, πατρικώς, ότι «αυτή είναι, ίσως, η
 υπαία ευκαιρία λύσεως του Κυπριακού».
 :κτούτου...

ΠΕΝΑΝΤΙ στα «μηνύματα» αυτά, υπάρ-
 δύο ενθαρρυντικά σημεία αναφοράς: Η
 η του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, κ.
 γύρος Γάλι, ο οποίος φέρεται αποφασί-
 ος να μη δεχθεί άλλο παιχνίδι του Ντεν-
 (Ήδη έχει καταστήσει σαφές ότι η διαδι-
 κική σειρά – και η διαδικασία είναι ουσία –
 μένει πάντοτε η ίδια: εδαφικό, προσφυ-
 και συνταγματικό). Και η στάση του
 έδρου Γ. Βασιλείου, ο οποίος, ενώ
 ίνεται στη Νέα Υόρκη, με ανεξάντλητα
 θώρια υπομονής και επιμονής, για να
 ρχει «δίκαιη και λειτουργική λύση του Κυπ-
 ρού», από την άλλη, καθιστά σαφές προς
 ενδιαφερόμενο, ότι δεν θα μονογράψει
 «παρά μόνο αν η λύση είναι καλή» – η ο-
 άλλωστε θα τεθεί, με δημοψήφισμα, υπό

την κρίση του κυπριακού λαού. [Οι προοπτικές
 για την επίτευξη συμφωνίας, μπορεί να είναι,
 αυτή τη στιγμή, περιορισμένες. Αλλά οι Κύ-
 πριοι – άνθρωποι μεθοδικοί – προετοιμά-
 ζονται, από τώρα, ακόμα και για την περι-
 πτωση αίσιας έκβασης των συνομιλιών. Ο φί-
 λος του «ΑΝΤΙ», οδοντίατρος κ. Σώτος Σύζι-
 νος, Λάρνακα, μας έστειλε ένα ενδιαφέρον
 άρθρο του «Οικουμενικού Φιλελεύθερου», με
 τίτλο: «Η επόμενη ημέρα – Μετά τη λύση»].

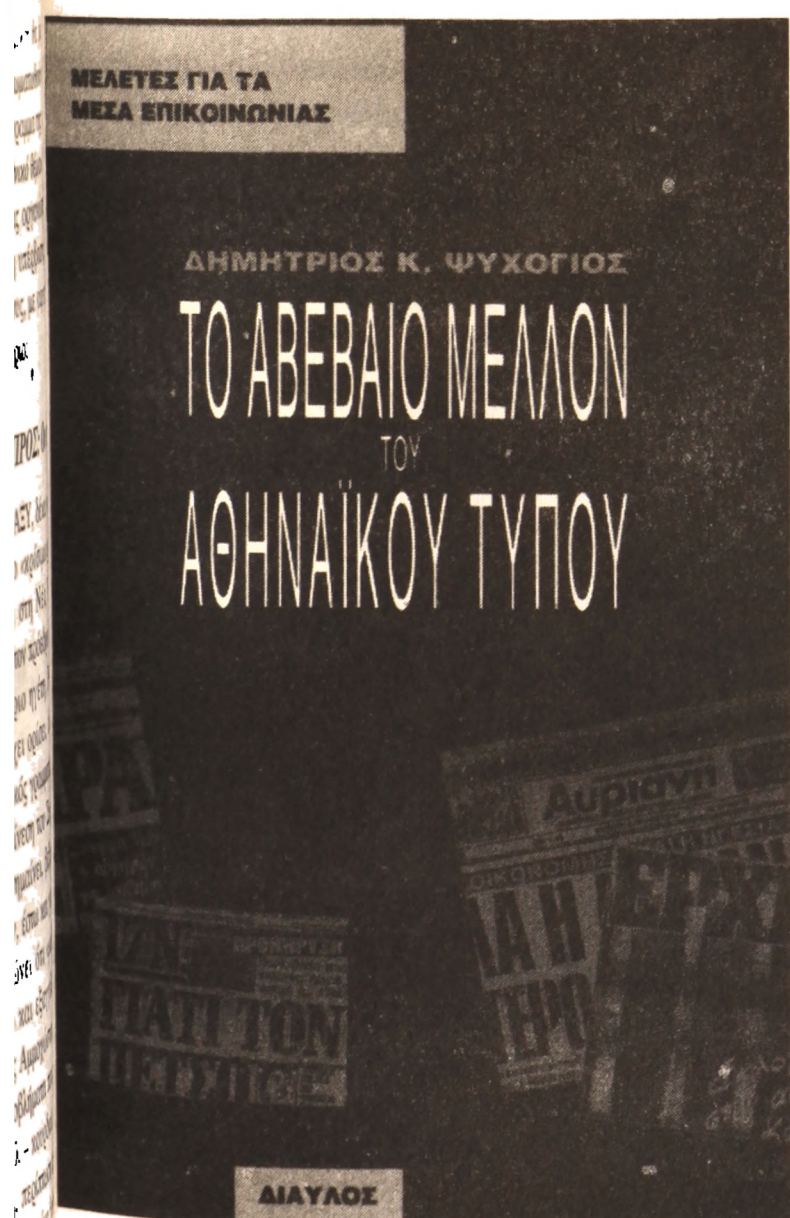
ΤΟΥΤΩΝ ΔΟΘΕΝΤΩΝ, είναι ν' απορεί
 κανείς – ακριβέστερα να θλίβεται – για το
 μένος του προέδρου του ΠΑΣΟΚ, κ. Α.
 Παπανδρέου, ο οποίος λίγες ημέρες πριν από
 την έναρξη του νέου γύρου των συνομιλιών,
 αισθάνθηκε την ανάγκη να δηλώσει ότι
 Βασιλείου και Μητσοτάκης, απεργάζονται την
 καταστροφή και μετατρέπουν την Κύπρο σε
 «τουρκικό προτεκτοράτο». Επιτέλους, κανείς
 από τους συνεργάτες του κ. Παπανδρέου, δεν
 έχει το θάρρος να του πει ότι άλλο τα εθνικά
 θέματα και άλλο η στήριξη (ή μη στήριξη) μιας
 απεργίας, άλλο η αγωνία του να ξαναγίνει
 πρωθυπουργός, και άλλο να κρίνει αυτός τον
 εθνισμό των άλλων;

Ομάδα «Μεσόγειος»...

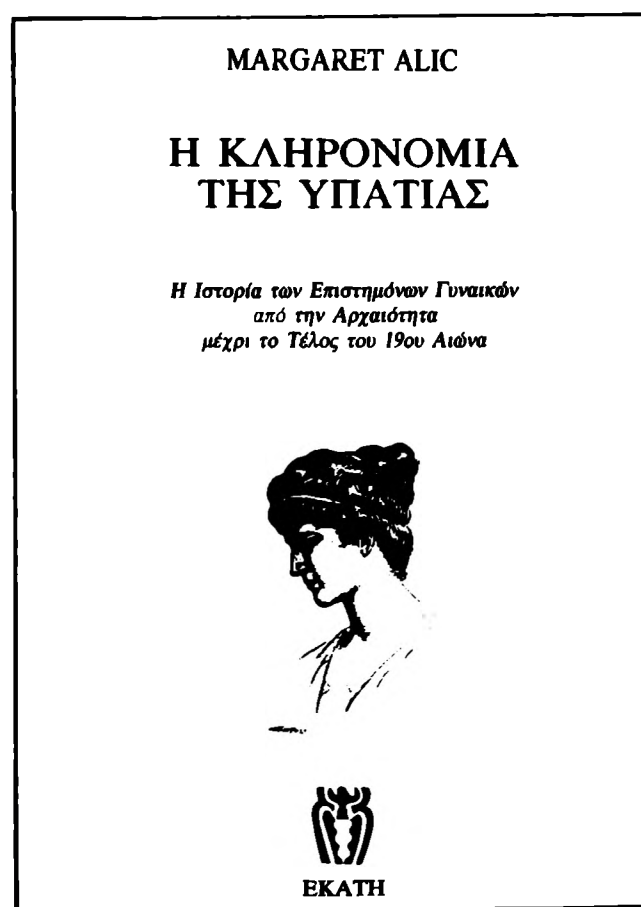
ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η πρόσφατη πρόταση της
 «Ομάδας Μεσόγειος», που είναι μία από τις
 επιτροπές του Συμβουλίου Υπουργών της
 ΕΟΚ, ήλθε να ταράξει τον εφησυχασμό μας
 σε ό,τι αφορά την «αιωνιότητα» που έχει η
 απόφαση της Λισσαβώνας για το θέμα των
 Σκοπίων. Η «Ομάδα» αυτή ζήτησε από την
 Κομισιόν την αλλαγή του υπάρχοντος κανο-
 νισμού για την εφαρμογή του εμπάργκο στη
 νέα Γιουγκοσλαβία. Αυτό σημαίνει ότι και
 εμείς – εφόσον η πρόταση εγκριθεί από την
 Κομισιόν – θα εμφανιστούμε αποδέκτες της
 «ευαισθησίας» των Σκοπίων, τα οποία αρ-
 νούνται να κάνουν χρήση σφραγίδων με την
 ένδειξη «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία
 της Μακεδονίας». Η κυβέρνηση, πάντως,
 διαμήνυσε ήδη στην Κομισιόν, ότι δεν πρό-
 κείται να εφαρμόσει το νέο κανονισμό και,
 συνεπώς, τα σύνορα με το κράτος αυτό θα
 μείνουν κλειστά. Η συνέχεια επί της οθόνης...

ANTHΩP

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

τηλ. 8837343

Εκλογολογίες και παραληρήματα

Μπορεί η κυβέρνηση να επαναλαμβάνει κατά κόρον ότι «εκλογές θα γίνουν την άνοιξη του 1994», όμως φαίνεται πως της έχει δημιουργηθεί ένα μικρό «εκλογικό απωθημένο». Και μάλιστα, σαν απωθημένο, μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες συμπεριφορές και αντιδράσεις. Την προηγούμενη Κυριακή έγιναν εκλογές σε 9 νέους δήμους και κοινότητες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, σε σχέση με τις δημοτικές εκλογές του 1990, η Ν. Δημοκρατία επανεξέλεξε τους υποψηφίους της και στα Φουρνά Ευρυτανίας και στο Λιδωρίκι Φθιώτιδας απέσπασε τις κοινότητες από το ΠΑΣΟΚ. Η δύναμη της Ν.Δ. παρουσιάζει κάποια αύξηση ως προς τις επιδόσεις της στις δημοτικές του '90 και αντιστοίχως σημειώνεται πτώση της δύναμης των αντιπάλων της.

Αυτό ήταν αρκετό για γενικεύσεις που θύμιζαν νίκη της Ν.Δ. σε ... βουλευτικές εκλογές. Το κόμμα της Ν.Δ. αποφάνθηκε ότι υπάρχει «καθολικός θρίαμβος» (!), ότι «η Ν.Δ. βρίσκεται όχι μόνο σε άνοδο αλλά και η αύξηση της επιρροής της είναι σημαντική» και ότι τα «κατασκευασμένα γκάλοπ» κατέρρευσαν. Από κοντά κι ο «Ελεύθερος Τύπος» να βεβαιώνει πηχυαίως στην πρώτη σελίδα. «Η ΚΑΛΠΗ ΜΙΛΗΣΕ», και συνεπικουρος όλων ο υπ. Προπαγάνδας Α. Ανδριανόπουλος, που διαβεβαίωσε με τη σειρά του ότι ο «απλός Έλληνας» στηρίζει τα μέτρα της κυβέρνησης.

Φαίνεται πως η Ν.Δ. δεν μπορεί να αποφύγει συμπεριφορές που κινούνται στα όρια του κωμικού. Διότι πέραν όλων των άλλων αποριών που νιώθει εύλογα κανείς μπροστά σ' αυτή την έκρηξη μιας μικρομεγάλης θριαμβολογίας, υπάρχει το καθ' όλα αιτιολογημένο και δικαιολογημένο ερώτημα: αν τώρα η Ν.Δ. θριαμβολογεί με τα αποτελέσματα **δημοτικών εκλογών** επί λιγότερων από 10.000 ψηφοφόρων, τι θα γινόταν αν ήταν αντιπολίτευση στη θέση του ΠΑΣΟΚ και κέρδιζε – όπως έγινε με το κόμμα του κ. Παπανδρέου – στην **πολιτική εκλογή** της Β Αθήνας (τον φετινό Απρίλιο) 100.000 ψήφους περισσότερες από όσες τον Απρίλιο του 1990, σε εκλογικό σώμα που έφθασε περίπου τα 700.000 άτομα; Τί θα έκανε σ' αυτή την περίπτωση η Ν.Δ.; «Επανάσταση»;

Καλό θα ήταν λοιπόν να μπει κάποιο «φρένο» σε συμπεριφορές που θυμίζουν έσχατη δημαγωγία και προπαγάνδα στα όρια του παραληρήματος.

Χ.Κ.

Κοινοβουλευτικών ανδρών ήθη...

Πρώτα με το ΠΑΣΟΚ, τώρα με τη Νέα Δημοκρατία, ο κ. Θεοδωράκης εκτός από γραφικός εξελίσσεται σε αμετροεπή. Όταν το φθινόπωρο του 1988 ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ αντιμετώπιζε ήδη τη λαίλαπα του σκανδάλου Κοσκωτά, ο μουσικοσυνθέτης έσπευδε να τον στηρίξει, αναλαμβάνοντας περισσότερο ενεργό ρόλο στην προσέγγιση της ...Ελλάδας με την Τουρκία. Τώρα που ο κ. Μητσοτάκης αντιμετωπίζει μια μείζονα συνταγματική κρίση ο κ. Θεοδωράκης επιρρίπτει τη διάψευση των ελπίδων του για τη Ν.Δ. σε φιλοδοξίες πολιτικών στελεχών του κόμματος, δηλαδή αναλαμβάνει το ρόλο του κατηγορούμενου κατά των «εχθρών» του κ. Μητσοτάκη.

Όμως, υπάρχει μάλλον κάποιο όριο που δεν μπορεί να υπερβεί ο οποιοσδήποτε γραφικός Κοινοβουλευτικός. Αλλά τι σημαίνει, άραγε, η προσωπική προς τον κ. Μητσοτάκη δήλωση εμπιστοσύνης του κ. Θεοδωράκη, την ίδια στιγμή που αποσύρει την υποστήριξή του προς το σχήμα του οποίου ηγείται ο κ. Μητσοτάκης;

Τι σημαίνει το: είμαι «ανεξάρτητος» πλέον γιατί ταλαιπωρεί το ήδη ταλαιπωρημένο Κοινοβούλιο με τέτοιες ανούσιες όσο και αήθεις ενέρ-

γειες; Γιατί πρώτα συνεργαζόμενος, μετά ανεξάρτητος-συνεργαζόμενος παρά ανεξάρτητος;

Αν διαφωνεί και δεν θέλει να μεταχειρίζεται απλώς τάχα «εκκεντρικά» τους θεσμούς, γιατί δεν παραιτείται από το αξίωμά του;

Χ.Κ.

Ευτυχώς

Διάχυτος ο στεναγμός ανακούφισης στις στήλες του «Τύπου της Κυριακής» (4/10) για το ποσοστό που συγκέντρωσε ο Ρουμάνος πρόεδρος Ιλιέσκου στον α*.008 γύρο, ποσοστό που εξασφάλιζε (-σε) την άνετη εκλογή του στον β*.008 γύρο. Ως γνωστό η εφημερίδα αυτή δεν διακρίνεται για τις ιδεολογικές της προκαταλήψεις και εδιδάχθη, καθώς φαίνεται, από τα παθήματα με τη Βουλγαρία και την Αλβανία όπου οι ιδεολογικοί ομογάλακτοι της Ν.Δ. φρόντισαν δεόντως, αφού ανήλθαν στην εξουσία, να ανταποδώσουν την πολύτιμη βοήθεια που έλαβαν.

Τί είναι «Νέες Ιδέες»;

- «Νέες Ιδέες» είναι: να διορίζεις γεν. γραμματέα στο υπ. Δικαιοσύνης το συνήγορο του Καλαμπόκα.
- «Νέες Ιδέες» είναι: να είσαι υπουργ. Προεδρίας και να κατηγορείς βουλευτές της αντιπολίτευσης ότι κατέθεσαν ως μάρτυρες υπεράσπιση κατηγορούμενου βομβιστή και, παρ' έχει κατ' επανάληψη και τεκμηριωμ διαψευσθεί, να επιμένεις στην κατηγορία σου ως νέος Γκαίμπελς.
- «Νέες Ιδέες» είναι: να λες σαν πρωθυπουργός στους αστυνομικούς το «κράτος είσατε εσείς» και εκεί να κάνουν χωροφυλακίστικα καψώ σε εφήβους 15-16 χρόνων – στους οποίους έκαναν «εξακρίβωση στοιχείων» – και να κατασκευάζουν κατηγορίες πλήρεις αντιφάσεων εις βάρος πολίτη-δικηγόρου, η οποία διαμαρτυρήθηκε για τα «πους-απς» τα «όργανα της τάξεως» παράγγελλε στα παιδάκια.
- «Νέες Ιδέες» είναι: να είναι υφυπουργός παρά τω πρωθυπουργ. και κόρη του τελευταίου και να ισχυρίζεσαι από τηλεοράσεως ότι η Μαρίνο-Σκυφτούλη «τους έπιασαν κλέβουν αυτοκίνητο», παρά το ότι μόνο δεν έχει βγει δικαστική απόφαση αλλά και η ίδια η ανάκριση δεν έδειξε τίποτα το «χρήσιμο» για την «κατηγορούσα αρχή».
- «Νέες Ιδέες» είναι: να είσαι πρωθυπουργός της χώρας και πρόι κόμματος με το 47% των ψήφων και περιφέρεις δημοσίως την ανασφάλισή σου, μη αφήνοντας να μιλήσει στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του κόμματος εκείνος στον οποίο, για δυο χρόνια είχες εμπιστευθεί όχι μόνο την εξωτερική πολιτική της χώρας, αλλά κάποια «ξεκαθαρίσματα λογαριασμού» με άλλους «αντιπάλους» σου.
- «Νέες Ιδέες» είναι: ένας ανεξάντλητος κατάλογος ήθους και αξιών των σημερινών κυβερνώντων που το μόνο χρήσιμο εκτόπισμά τους τους είναι η υπηρεσία του πολιτικού κυνισμού, η πτωχοαλαζονεία, της κερδώς συναλλαγής και του οικογενειακού νεποτισμού ως μόνων κανόνων διατήρησής τους στην εξουσία.

Η ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

με προ πολλού εισέλθει στην εποχή
κινωπικής βαρβαρότητας. Έχουμε
εί σε μια σειρά καταστάσεις ευθέως
ετες προς στοιχειώδεις παραμέτρους
υνιστούν την έννοια και την ουσία του
ύπου.
υτό ισχύει πολύ περισσότερο για την
κή προ πολλού έπαψε να αποτελεί
κανόνα και μέσον ορισμού του
καγαθού. Όμως, μέσα στον αντι-
όπινο ή απάνθρωπο τεχνοκρατισμό
πι το ανθρώπινο είχε διατηρήσει κατά
λος των ρητορικών της σχημάτων και
λικών εγκλήσεων.
υτά μένουν πια 77 λαθρομετανάστες
Ιράκ μετράνε εικοσιτετράωρα
ηρα τα στρώματα που φτιάχνει η
α της θάλασσας στο κορμί τους.
πατρίδα, καταμεσίς στα διεθνή του
ν, ανεπιθύμητοι παντού, μπλεγμένοι
η θέλησή τους σε παιχνίδια ανάμεσα
άδα και Τουρκία που δεν τους
ύν ούτε ως αιτία ούτε ως αφορμή.
ι μόνο αυτό: είναι απομονωμένοι από
οιαδήποτε απόπειρα δημοσιοποίησης
άματός τους, αφού ακόμα και η
υργός Εξωτερικών της Ελλάδος κ.
ερού εντέλλει τις αρχές της να μην
υν δημοσιογράφους να επιβιβασθούν
ράβι με τους Ιρακινούς.
ακός, κτηνώδης, ο κόσμος της
ής.

X.K.

Βρυξέλλες σπίτι του;

ν τον κ. Ιωάννη Παλαιολογασά
τον στέλνουμε στις Βρυξέλλες;
ιατί παρακαλούμε τον κ. Ντελόρ
ν «περιποιηθεί» δίνοντάς του
ιο «αξιόλογο πορτοφόλιο»;
ραβεύεται ο εκ Κυκλάδων μη-
ικός για τα «δυο χαμένα χρόνια»
α το «έργο» που άφησε πίσω του
πουργείο Οικονομικών;
δεν τον στέλνουμε σπίτι του να
ίσουμε κι εμείς και οι Βρυξέλλες;
Δ.Υ.

ΤΕΛΙΚΑ ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΕΧΟΥΝ ΠΙΟ ΠΟΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ... ΚΥΠ

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΙ: Αντίκες,
μπουφές, ντουλάπες, κομοί,
σαλόνια, τραπεζαρίες, σκευα-
εταίρες, ανθοστήλες, υαλικά,
μικροσυντηκίμενα, ψυγεία, Εγχρώμες
Τ.Υ. στην παιχνιδιών - ρουχών

ΠΡΟΣ-
ΑΛΛΑΓΗ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ
ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΤΗΛ 7656521
7668319 Τ.Α. 1281

ΤΕΝΤΕΣ ΒΙΚΑΤΟΣ
Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΤΟΥ ΑΥΡΟ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΤΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ

ΒΙΟΜΗ-
ΧΕΝΟΙ
ΕΛΛΑΔ
ΕΓΓΥΗΤ

ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΤΟΝ

Μητροπόλεως 1, Πλ. Συντάγματος 5ος όροφος 9 π.μ. - 9 μ.μ.

FAX: 3242056 ΤΗΛΕΦΩΝΑ 3233006, 3242957, 3242238, 3230022, 3230023 εσωτ. 131, 133, 109

Ο «Ελεύθερος Τύπος» αυτοδιαφημίζεται. Και μην κάνει κανείς τη σκέψη πως περιττολογεί, διότι «χωρίς
που φαίνεται»... Και στις μέρες μας -πιο επιτακτικά μάλιστα-, δεν αρκεί κανείς να είναι τίμιος
δημοσιογράφος, πρέπει και να το διαλαλεί! Προοδεύσαμε όντως: οι «πομπές» δεν κάθονται στις στράτες,
γίνονται νέου και ελεύθερου τύπου δημοσιογράφοι. Είμαστε περίεργοι πώς θα αντιμετωπίσει το θέμα ο
εγκυρότερος και ευέλικτος ανταγωνιστής Σκυλογιάννης, αυτός που ασφαλώς έχει «πιο πολλές
πληροφορίες ακόμα και από την... ΕΥΠ». Οι καθαρές δουλειές και οι τίμιες οικογένειες έχουν κι αυτές τα
άπλυντά τους. Και τ' απλώνουμε στη λιακάδα, ν' αεριστούνε κιόλας. Τώρα, αν στην ούγια γράφει ΚΥΠ ή
ΕΥΠ, αδιάφορο.
ΝΤΑΝΟΣ ΓΚΟΤΖΑΜΑΝΗΣ

ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Οι Κούρδοι δεν είναι μόνο χωρίς πατρίδα. Δεν
έχουν μόνο να αντιμετωπίσουν την αδιαλλαξία και
τη βία των κρατών που «φιλοξενούν» ένα έθνος
χωρίς κράτος (Ιράκ, Ιράν, Τουρκία). Έχουν και
μεταξύ τους διαφορές που εξελίσσονται σε
αιματηρά αδελφοκτόνα σύγκρουση.

Διαφορές που εκπηγάζουν από διαφορετικές
αντιλήψεις περί των μεθόδων και της διαδικασίας
διεκδίκησης των εθνικών τους στόχων, από το
πραγματικό γεγονός ότι έχουν να κάνουν με τρεις
κρατικές εξουσίες κάτω από τις οποίες ζουν, και
τελικά από τις διαφορές ως προς τους ίδιους τους
στόχους του εθνικού τους κινήματος. Οι Κούρδοι
του Ιράκ και οι ηγέτες τους Ταλαμπανί και
Μπαρζανί, βλέποντας πραγματικές δυνατότητες
αυτονομίας και δημιουργίας εμβρυακών κρατικών
θεσμών στην «προστατευμένη» περιοχή τους, μετά
την κατά κράτος ήττα του Σαντάμ Χουσεϊν στον
πόλεμο του Περσικού, δεν θέλουν να διακυβεύσουν
τις «κατακτήσεις» αυτές. Και αντιτίθενται στη
δραστηριότητα των Κούρδων της Τουρκίας, όπου το
ένοπλο κίνημα του Κουρδικού Εργατικού
Κόμματος (ΡΚΚ) δημιουργεί σοβαρότατα
προβλήματα στην Τουρκία. Οι Κούρδοι του Ιράκ
έχουν ζητήσει από το ΡΚΚ είτε να εγκαταλείψουν
την περιοχή απ' όπου εξορμούν είτε να καταθέσουν

τα όπλα τους, πράγμα που το ΡΚΚ με τους 10.000
ενόπλους του δεν είναι φυσικά διατεθειμένο να
κάνει. Και τα πράγματα έφθασαν έτσι σε
σύγκρουση των «Πεσμεργκά», των ανταρτών
δηλαδή του Ιρανικού Κουρδιστάν, με τους αντάρτες
του ΡΚΚ στην περιοχή Μπαρζανί, όπου
συγκλίνουν τα σύνορα Τουρκίας, Ιράκ και Ιράν.

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες,
6.000 Κούρδοι του Ιράκ έχουν εμπλακεί σε
συγκρούσεις με 3.000 μαχητές του ΡΚΚ.

Κι όλα αυτά συμβαίνουν σε συνθήκες έντασης
του ένοπλου αγώνα του ΡΚΚ εναντίον του
τουρκικού καθεστώτος στις νοτιο-ανατολικές
επαρχίες, με εκατοντάδες νεκρούς.

Το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής βρίσκεται
υπό «κατάσταση εκτάκτου ανάγκης» και
στρατιωτικό έλεγχο. Οι στρατιωτικοί της Τουρκίας
έχουν επιβάλει την πολιτική της εξόντωσης των
Κούρδων και οι μετριοπαθείς φωνές για αναζήτηση
πολιτικής λύσης δεν εισακούονται. Οι ψίθυροι για
στρατιωτική επέμβαση αυξάνουν στην Τουρκία. Το
«πρόβλημα» για την Τουρκία είναι μεγάλο, καθώς
έχει αφυπνιστεί το εθνικό αίσθημα των Κούρδων.
Το λυπηρό είναι ότι οι εμφύλιες συγκρούσεις που
έχουν ξεσπάσει μεταξύ των Κούρδων μπορούν για
μια ακόμη φορά να διαψεύσουν τα όνειρα του
μεγάλου αυτού έθνους για δική τους πατρίδα.

N.K.

ΩΡΑ ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η πρώτη τηλεοπτική αναμέτρηση μεταξύ των τριών υποψηφίων για το προεδρικό αξίωμα των Ην. Πολιτειών δεν φαίνεται να άλλαξε το συσχετισμό των προτιμήσεων των ψηφοφόρων μεταξύ Κλίντον και Μπους.

Ο Κλίντον κέρδισε στα σημεία και διέψευσε τις ελπίδες του Μπους ότι η τηλεοπτική αυτή ανάκριση δεν αποτελούσε την αφετηρία για την ανακάλυψη της χαμένης δημοτικότητας του Αμερικανού προέδρου, τρεις εβδομάδες πριν από τη διεξαγωγή των εκλογών. Οι επόμενες δύο τηλεοπτικές αναμετρήσεις δεν πρόκειται να αλλάξουν την κατάσταση. Αν το επιτελείο του Μπους δεν διαθέτει άλλα πυρά ή «κρυφά χαρτιά» για να πλήξει τον Κλίντον την τελευταία στιγμή και να ανατρέψει την κατάσταση κι αν ο Κλίντον δεν κάνει καμιά μεγάλη γκάφα, τότε είναι βέβαιο ότι ο Δημοκρατικός υποψήφιος βαδίζει ολοταχώς προς τον Λευκό Οίκο.

Εκτός της υποδειγματικής τηλεοπτικής αναμέτρησης των 90'.008, μετά από συμπεφωνημένους κανόνες, που εξέπληξε μόνον όσους στην Ελλάδα επικαλούνται είτε τις «τοπικές ιδιομορφίες» είτε την «ανωριμότητα του κοινού» είτε άλλους λόγους για να συγκαλύψουν το χαμηλό επίπεδο δημοσιογραφίας και πολιτικού διαλόγου, πρέπει να τονιστεί η διαφορά μεταξύ Μπους-Κλίντον. Ο πρώτος δεν είχε τίποτα να προσφέρει. Όπως έγραψε η εφημερίδα «Washington Post» σε κύριο άρθρο της, στα σοβαρά προβλήματα της χώρας «δεν έχει τίποτα χρήσιμο απομείνει στον Μπους για να προτείνει». Ο χρόνος του στην εξουσία τελείωσε. Δεν ήταν κακή η τηλεοπτική του εμφάνιση. Απλώς οι ιδέες του για την αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων της χώρας του έχουν στεγνώσει. Όσο για τον Κλίντον, παρά το εμφανές «πακετάρισμα» των απαντήσεών του, κατάφερε να δώσει σαφή μηνύματα υποσχόμενος την «αλλαγή» και προτρέποντας τους συμπατριώτες του να την τολμήσουν. Στην πράξη, βέβαια, θα φανεί τι είδους αλλαγή επαγγέλλεται. Προς το παρόν, όμως, το μήνυμά του περνάει.

B.K.

ΑΠΟΡΙΕΣ

Μήπως είπε κανένας από τους «συμβούλους» του στον σημερινό πρωθυπουργό ότι αποδίδει πολιτικά το να «φοράει» ειρωνικό χαμόγελο και να ρίχνει πλάγια βλέμματα «μπλαζέ» στον αντίπαλό του που ομιλεί από το βήμα της Βουλής; Αν αυτό τον συμβούλευσαν θα πρέπει να ψάξει ο κ. Μητσοτάκης μήπως κάποιος από τους εσωκομματικούς αντιπάλους του υπέβαλε μια τέτοια ιδέα σε κάποιον σύμβουλό του -αφού το αποτέλεσμα της εικόνας ενός πρωθυπουργού καθήμε-

νου βαριεστημένα και με τέτοια όψη προξενεί αντιπάθεια. Αν δεν του το υπέβαλε κανείς από το ύψος, τότε ας φροντίσει ο κ. Μητσοτάκης να ψάξει να βρει κάποιον άλλο τρόπο που να μη δείχνει τόσο εμφανώς το ήθος που τον διέπει.

Ο κ. Παπανδρέου δεν εκπλήσσει και πολύ: μετρώ- ντας τις χάντρες από το κομπολογάκι του όλη την ώρα της (σπάνιας) παρουσίας του στο Κοινοβούλιο, δίνει ένα ακριβές μέτρο για το πώς αντιλαμβάνεται το ρόλο του ως αρχηγού αξιωματικής αντιπολίτευσης στην αίθουσα των εθνικών αντιπροσώπων.

X.K.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΖΑΪΜΗΣ

Πριν από δεκαπέντε ημέρες έφυγε ένας από τους άρχοντες του κινήματος της Αριστεράς. Ο Ιπποκράτης Ζαΐμης, σε ηλικία 75 χρόνων, πέθανε στο Καρλόβασι της Σάμου την Παρασκευή 3/10.

«Από τα φωτισμένα μυαλά, στάθηκε πάντα στις πρώτες γραμμές των εθνικών και κοινωνικών αγώνων και σφράγισε με την ακούραστη δραστηριότητά του την εξέλιξη του μεγαλύτερου οινοποιητικού συνεταιρισμού της Σάμου -πρότυπο συλλογικής κοινωνικής προσπάθειας» (λόγια του Α. Κύρκου μετά την αναγγελία του θανάτου του Ιπποκράτη).

Με πλούσια συμμετοχή στους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες, πήρε το Αριστείο Ανδρείας ως μαχητής στον αλβανικό πόλεμο, στη συνέχεια προσχώρησε στην Αντίσταση και ήταν καπετάνιος του ΕΛΑΣ, το 1958 εκλέχθηκε βουλευτής της ΕΔΑ στη Σάμο και στη συνέχεια για μια δεκαετία ήταν πρόεδρος της Ένωσης Οινοποιητικών Συνεταιρισμών Σάμου. Για τους αγώνες του, ο Ιπποκράτης τιμήθηκε από τους Σαμιώτες και περιβλήθηκε με αγάπη και σεβασμό αλλά και διώχθηκε με εξορίες και διωγμούς.

Μια μορφή γεμάτη πραότητα και καλωσύνη, με ομορφιά και αρχοντιά, ο Ιπποκράτης ήταν από εκείνους που τίμησαν την πατρίδα τους.

Στη συντρύφισσα της ζωής του, Θάλεια, το ANTI στέλνει την αγάπη του.

Με κομμένη την ανάσα - Πριν από 30 χρόνια στην Κού

Σαν χθες, πριν από τριάντα χρόνια, χισε η κρίση των πυραύλων της Κού. Από τις 15 έως τις 28 Οκτωβρίου 19 κόσμος παρακολούθησε με κομμένη ανάσα την αναμέτρηση Κέννεντυ-Χρ- τσώφ που έφερε τον κόσμο στο χείλος πυρηνικού ολοκαυτώματος. Ευτυχώς η νίκη των δύο ηγετών κι ορισμένες επι- συμπτώσεις απεσόβησαν το μοιραίο. Έ- αποκαλυφθεί πολλά για τα όσα δραματίστηκαν στα διπλωματικά π- σκήνια εκείνες τις τραγικά κρίσιμες γι- παγκόσμια ειρήνη ημέρες. Πολλά καλυπτικά για το ρόλο των στρατιω- κατεστημένων των δυο χωρών, για π- δισμα και τις κινήσεις πάνω στην κόψ- ξυραφιού. Ο τότε Αμερικανός υπουρ- μύνης Ρόμπερτ Μακ Ναμάρα θυμάται:

«Ήταν ένα όμορφο φθινοπωρινό σκ- πωμα καθώς επέστρεφα στο Πεντά- Κοίταξα προς το δειλινό εκείνη την ώρ- σκέφτηκα πως ίσως δεν θα ζούσα γι- ξαναδώ άλλο».

Το χειρότερο απ' όλα ήταν ότι κανέ- τους δύο ηγέτες δεν είχε συνειδητοπ- το πόσο επικίνδυνο παιχνίδι έπαιζε- συμβιβασμός που επήλθε την ύστατη σ- απομάκρυνε τον πυρηνικό πόλεμο.

Η ανάμειξη και εμπλοκή συμπλεγμ- κατωτερότητας και μεγαλείου αποτελε- διεθνείς σχέσεις επικίνδυνο εκρηκτικό- μα και στην περίπτωση των πυρη- όπλων συνταγή αυτοκτονίας και κατα- φής της ζωής και του πολιτισμού.

ΤΟ ΚΕΘΕΑ προειδοποιεί

Το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων προειδοποιεί για «γνωστά» φαινόμενα της νεο-ελληνικής κοινωνίας: «Τον τελευταίο καιρό παρατηρούνται συχνά φαινόμενα ιδιωτών που εμφανίζονται να πωλούν έντυπα ή αντικείμενα “για την οικονομική ενίσχ των Θεραπευτικών Κοινοτήτων” ή να ζητούν χρήματα “προκειμένου να μετα- σε κάποια Κοινότητα”

Σας ενημερώνουμε ότι τα προγράμματα του ΚΕ.ΘΕ.Α. παρέχουν δωρεάν υπηρε- θεραπείας, ενώ ποτέ δεν εξασφαλίζουν δωρεές με τους προαναφερθέντες τρόπους».

περασμένη Δευτέρα έγιναν
χαιρεσίες για την ανάδειξη
Ιού Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ, όπου
πρώτη φορά μετά από 16
ια άλλαξαν οι συσχετισμοί
δυνάμεων και μάλιστα εντυ-
ακά. Η «Πανδημοκρατική
ργασία» κέρδισε με πο-
54,41%, (611 ψήφους) η
ψηφούσα μέχρι την Δευτέ-
Ανεξάρτητη Δημοκρατική
σιογραφική Συνεργασία –
υσσμός Δ. Μαθιόπουλου»
45,58% (532 ψήφους) και
νηση για τα Δικαιώματα
Δημοσιογράφων» πήρε
πό 1,8% (21 ψήφους).

Ιανδημοκρατική Συνε-
α» εξέλεξε τρεις συμ-
νυς στο διοικητικό συμ-
και τον Δημήτριο Γκλα-
Α αντιπρόεδρο, την Νανά
ντάκη σαν Γ. Γραμματέα,
ιν ταμία τον Νίκο Καρα-

εξάρτητη Δημοκρατική
γασία» εξέλεξε τρεις
ύλους για το διοικητικό
όλο.

τη δεν ανέδειξε πρόεδρο
ντιπρόεδρο και οι εκλο-
τα αξιώματα αυτά. Θα
ηφθούν τη Δευτέρα 19
ίου.

οφόροι θα έχουν να δια-
για πρόεδρο μεταξύ των
ιόπουλου (4515 ψ.) και
δακή (333 ψ.) και για Β
όεδρο μεταξύ των κ.
ιρίτη (442 ψ.) και
ή (348 ψ.)

ολύ σημαντικό το ότι για
φορά κατέβηκε ανε-
ς υποψήφιος από τον χώ-
Αριστεράς, ο Νίκος
χωρίς καμμία υποστήριξη
δήποτε μηχανισμού και
38 ψήφους.

λειοψηφία της ΕΣΗΕΑ
 ώσει πολλά προβλήματα,
 α άφηνε άλυτα η προη-
 γ δεξιά διοίκηση, όπως
 υ τρόπου εγγραφής των
 λών για το οποίο τόσες
 εις έχουν γίνει για την
 μερα μεσαιωνική διαδι-

...με, η νέα διοίκηση να

πετύχει αυτό που όλοι θέλουμε,
την αναβάθμιση του δημοσιογ-
ραφικού επαγγέλματος.

• Καλά, αναμένεται μεγάλη «φάση» με τις **Κανέλλη-Παναγιωταρέα**, οι οποίες, ως γνωστόν, από κοινού, άρχισαν ήδη την εκπομπή τους στην ΕΤ1, **«Άσπρο Μαύρο εν Ελλάδι»** και των οποίων οι κόντρες είχαν ανησυχήσει τους ιθύνοντες της ΕΡΤ. Οι «ψιλοσακωμοί» άρχισαν από το πώς θα μπουν τα ονόματα, ποια θα είναι ντυμένη στ' άσπρα – ποια στα μαύρα, ποια θα έχει το προβάδισμα. Το βέβαιο πάντως είναι ότι στην πρώτη εκπομπή η Λιάνα Κανέλλη πήρε το επάνω χέρι, γεγονός που δεν αμφισβητείται από κανέναν. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, μεγάλος καβγάς δεν έχει ξεσπάσει, τα κορίτσια περιορίζονται μόνο στις αιψιμαχίες. Τις συγκρατεί λένε, η κοινή πια φίλη τους, η **Ντόρα Μπακογιάννη**, η οποία, ως πρόσφατα είχε στενές σχέσεις με την κ. Παναγιωταρέα, τελευταία, όμως, φαίνεται γοητευμένη απ' τον λόγο της κ. Κανέλλη. Η οποία κ. Κανέλλη, ειρήσθω εν παρόδω, πήρε και δεύτερη εκπομπή της ΕΤ1 – «τοκ σόου» κι αυτή – μόνη της τούτη τη φορά. Τι μέλλει γενέσθαι; Η συνέχεια επί της οθόνης...

• **Πραγματικά δεν αντέχεται ο κίτρινισμός των ιδιωτικών καναλιών και ιδιαίτερα των δύο μεγάλων. Πρώτη είδηση την προηγούμενη Παρασκευή, η ανακάλυψη σιδηροσωλήνα απέναντι απ' το διαμέρισμα του βουλευτή Επικρατείας κ. Ανδριανόπουλου. Τρομοκρατική ενέργεια εν όψει. Η 17 Νοέμβρη ετοιμάζεται να ξαναχτυπήσει. Επρόκειτο όμως για σκουριασμένο σιδηροσωλήνα από μπουρί σόμπας! Αν και υπήρξε διάψευση απ' την αστυνομία, αρκετή ώρα πριν απ' το νυχτερινό δελτίο ειδήσεων, και τα δύο κανάλια επέμεναν στις 12.00, στο ότι, «πιθανόν να πρόκειται για νέα τρομοκρατική απόπειρα». Το θέμα της τρομοκρατίας μπορεί να πουλάει, ωστόσο παιδιά, έτσι όπως το χει-**

ριζέστε καθημερινά –δικαίως ή αδικώς– στο τέλος (ποιο τέλος δηλαδή, προ των πυλών βρισκόμαστε), η κυβέρνηση Μητσοτάκη θα επιβάλει τέτοια αστυνομοκρατία, που δεν θα ξέρουμε από πού μας ήρθε. Και τότε, όσο κι αν κραυγάζετε, γιατί πάλι θα κραυγάζετε, τα πράγματα δυστυχώς δεν θ' αλλάζουν...

• Ένα απ' τα πρώτα θέματα που θ' αντιμετωπίσει η νέα διοίκηση της ΕΣΗΕΑ, θα είναι, αφενός μεν οι συλλογικές συμβάσεις στα κρατικά κανάλια και αφετέρου, η μονοθεσία των ήδη υπάρχοντων εκεί δημοσιογράφων. Οι οποίοι, έχουν λάβει ήδη μια επιστολή, που τους καλεί να ενημερώσουν την ΕΡΤ αν απασχολούνται αποκλειστικά σ' αυτήν και αν όχι, σε ποια άλλα μέσα εργάζονται, για ν' αποφασίσει αν είναι ανταγωνιστικά. Μ' άλλα λόγια, ο κ. Ανδριανόπουλος ετοιμάζει με τον τρόπο του την έξοδο κάποιων δημοσιογράφων από την ΕΡΤ, για να δημιουργηθούν και κάποιες θέσεις για τα παιδιά της Ρηγίλλης. Μαθαίνουμε λοιπόν, ότι πολλοί «γαλάζιοι» δημοσιογράφοι ετοιμάζονται να προσληφθούν, τόσο στην τηλεόραση όσο και στο ραδιόφωνο, απ' την 1η Ιανουαρίου '93, κατ' αρχήν με εξαμηνιαίες συμβάσεις, που πολύ γρήγορα όμως, λέγεται ότι θα γίνουν αορίστου χρόνου.

• Μ' αυτόν τον τρόπο όμως, ο κ. Ανδριανόπουλος, πιστεύει ότι θα βελτιώσει το πολιτικό προφίλ της ΕΡΤ, πράγμα που τόσο επιδιώκει και για το οποίο, λέγεται, ότι έχει κάνει ολόκληρη πραγματεία; Πάντως, προς το παρόν προσπαθεί να ενεργοποιήσει τους δημοσιογράφους –εκτός Νέας Δημοκρατίας– που βρίσκονται ήδη στο κανάλι, αλλά είχαν «εξαφανιστεί» γιατί δεν ανήκαν στο κυβερνών κόμμα. Έτσι, λέγεται, πως προορίζει τον **Γιώργο Δουατζή** για κεντρικό παρουσιαστή στο βραδινό δελτίο της ΕΤ1, ενώ προσέφερε και μια εκπομπή στον **Γιάννη Βλαστάρη**. Πάντως, οι πολιτικές-ενημερωτικές εκπομπές φαίνεται να τον απασχο-

λούν πολύ, επιδιώκει, μέσα απ' αυτές να γίνει, αφενός μεν γνωστό το κυβερνητικό έργο, και αφετέρου να πείσει για την ανεξαρτησία (!) και την αξιοπιστία των κρατικών μέσων ενημέρωσης. Ταυτόχρονα, στοχεύει, στην αλλαγή του νομικού καθεστώτος που διέπει σήμερα την ΕΡΤ, έτσι, ώστε, να μπορεί να κάνει απολύσεις και να μειώσει τα τεράστια ελλείμματά της. Για να βρει λύσεις, έχει βάλει τους νομικούς συμβούλους τόσο της ΕΡΤ όσο και άλλους, να εργάζονται νυχθημερόν και με κάθε μυστικότητα. Το τι θα προκύψει, θα το δούμε...

• Τι θα γίνει αλήθεια με τον κ. **Δημήτρη Κωνσταντάρρα**; Απ' τη μια φέρεται να εργάζεται στην ΕΤ1 και απ' την άλλη, το New Channel του κ. **Κούβελα**, τον περιλαμβάνει στο δυναμικό του. Λέγεται μάλιστα, πως η μεταγραφή στοίχισε πέντε εκατομμύρια! Πάντως, το New Channel επιχειρεί να εμπλουτίσει το ενημερωτικό του πρόγραμμα, γι' αυτό άλλωστε προσέλαβε τον κ. Κωνσταντάρρα, ο οποίος, εκτός απ' τη διεύθυνση του βασικού ημίωρου δελτίου ειδήσεων, λέγεται ότι θα κατευθύνει και πολλές νέες πολιτικές-ενημερωτικές εκπομπές. Μια απ' αυτές θα έχει οικοδεσπότη τον **Μάκη Τριανταφυλλόπουλο**, μια άλλη τον **Βασίλη Ραφαηλίδη**, ενώ μια τρίτη τον **Άκη Κοσώνη**, που θα φιλοξενεί κάθε εβδομάδα κι από ένα δημόσιο πρόσωπο.

• Οι εκδόσεις «Λυμπέρης Α.Ε.» προετοιμάζονται πυρετωδώς για την έκδοση του νέου γυναικείου περιοδικού «Εγώ», το οποίο επρόκειτο να εκδοθεί Τρίτη και 13 Οκτωβρίου, αλλά η έκδοσή του τελικά, μετατέθηκε στο τρίτο δεκαήμερο του ίδιου μήνα. Θα τριτώσει όμως το κακό στις εν λόγω εκδόσεις: Μετά την έκδοση του «Εγώ» προγραμματίζουν την έκδοση κι ενός ακόμη περιοδικού-εφημερίδας, στο στυλ του «Λοιπόν», που θα έχει τον τίτλο «Αθηναϊκά». Ίδωμεν.

Οι αντιρροησίες, μόνιμη τάση

του Μιχ. Πατρινού

Οι εξελίξεις των τελευταίων ημερών παραμέρισαν τις πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις με επίκεντρο τις διάφορες αποφάσεις και επιλογές. Ξανάφεραν στην επιφάνεια την παθογένεια κομμάτων και ηγετικών προσώπων. Τον παλαιοκομματικό αρχηγισμό, την καθυπόταξη κάθε διαφωνούντος, τους ολιγαρχικούς μηχανισμούς, την ισοπεδωτική αντίληψη για την εσωκομματική δημοκρατία. Πρόσθετη απόδειξη, ο τρόπος με τον οποίο οι δύο αρχηγοί χειρίστηκαν τα θέματα, που αφορούσαν πρόσωπα και αντιλήψεις, μέσα στις κοινοβουλευτικές τους ομάδες. Επιπλέον, η συζήτηση στη Βουλή για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας κατέληξε στην αμοιβαία καταπολέμηση, στο πλαίσιο μιας έντονης προσωπικής αντιπαράθεσης. Κατέληξε σε άγονη προσπάθεια «τρομοκράτησης» του ενός πολιτικού αρχηγού από τον άλλο, του ενός πολιτικού χώρου από τον άλλο. Τίποτα περισσότερο.

Η βαθύτατη κρίση που διαπερνά την ελληνική κοινωνία και τη δημόσια ζωή επιβεβαιώνεται όλο και περισσότερο ότι έχει ως κύριο αίτιο τα ελληνικά πολιτικά κόμματα ή καλύτερα τη συγκρότηση και λειτουργία τους τα τελευταία χρόνια.

Κρίση ιδεολογική, κρίση πολιτικής γραμμής, κρίση νομιμοποίησης και ρόλου και κρίση ηγεσίας.

Η παθογένεια αυτή έχει ορισμένες διεθνείς αιτίες, αλλά περισσότερες βαλκάνιες και ελληνικές – και δεν φαίνεται να έχει μειωθεί. Επιτείνεται καθώς με το ασφυκτικό της πλαίσιο προσπαθεί να εγκλωβίσει τις νέες δυνάμεις, νοοτροπίες και ανάγκες. Να εμποδίσει κάθε έννοια πραγματικού εκσυγχρονισμού, που είναι ο εκσυγχρονισμός των

θεσμών και της κοινωνίας. Να απειλεί με παθογένεια το ίδιο το πολιτικό σύστημα και τις λειτουργίες του. Ο αριθμός των πολιτών, που δηλώνουν ανικανοποίητοι από τα μεγάλα και μικρά κόμματα και σκέπτονται να καταλήξουν σε λευκό, άκυρο ή αποχή, είναι εντυπωσιακός σε όλες τις μετρήσεις: πάνω από 20-50% και συχνά αγγίζει το 30%. Ωστόσο, ανεξάρτητα από γενικεύσεις και

αναφορές σε όλα τα κόμματα, υπάρχει ριζική πραγματικότητα των δύο και των προσωπικών στρατηγικών **Μητσοτάκη** και **Α. Παπανδρέου**. Ισχύς, οι οποίες δίνουν τη σφραγίδα της επιλογής, επιλογές και τακτικές κινήσεις, έχουν ως κύριο γνώρισμα την ομοιομορφία (τι Σαμαράς, τι Γεννημάς, τι Κ.Ο. του ενός κόμματος και του άλλου).

ήκες πολιτικής αλαλίας και κενού. ήκες άγωνα, τελικά, αντιπαράθεσης. Ξοδης πλέον, καθώς διαμορφώνεται ως ποιείο η εσωτερική αντιπολίτευση με διάφορες πολιτικές και όχι προσωπι-πλατφόρμες».

Εξόδο διπολισμός

τρατηγική της πόλωσης και της τυφλής ουσης, φαίνεται να είναι η κοινή επι- των δύο ηγεσιών, έως τις νέες εκλογές, την μακρά και παρατεταμένη προεκλο-ερίοδο των 18 μηνών που έχει ήδη αρ-Αν και κανείς από τους κ. Μητσοτάκη-πανδρέου δεν βιάζεται να οδηγηθού-ς κάλπες, η διπολική αντιπαράθεση, τοφασισθεί ως κύρια και παρατεταμέ-περιφορά. Ως τακτική ενοχοποίησης, ποποίησης των αντιθέσεων, άρνησης ητηθούν τα πραγματικά προβλήματα κεκριμένες προτάσεις και υποδείξεις. ερνητική παράταξη συμπεριφέρεται υπολίτευση και η αντιπολίτευση του Κ ως υποψήφια μονοκομματική κυ-η. Επαναλαμβάνουν τους εαυτούς ο δεύτερο κοινό στοιχείο είναι ότι η και η έντονη προσωποποίηση σε ο κορυφής οδηγούν στην καταπολέ-άθε άλλης διαφορετικής αντίληψης, ωμίας και ανανεωτικής πρότασης α ίδια τα κόμματα. Από εκείνες, του ηματά για την ανάγκη κατάρτισης μματος, του κ. Πάγκαλου για τη δη-ιοίκηση ως πεδίο συναντιλήψεων και ημίτη, για την έξοδο από την οικο-κρίση. Του κ. Μιλ. Έβερετ για τα θέ-λους και ύφους της εξουσίας, του κ. ελλόπουλου για τις αναγκαίες αλ-την οικονομική πολιτική, του κ. Α. για κοινές πρωτοβουλίες σε εθνικά Εναντίον της αντίληψης συνύπαρ-αινεργασίας ανάμεσα στα δύο κόμ-κόμα και στο εσωτερικό τους. Επι-ναντίον κάθε διαλόγου και προσέγ-ε τον «Συνασπισμό», τόσο για τη ημοκρατία» όσο και για το ΠΑΣΟΚ. ση ταυτίζεται με την αυστηρή περι-ση και του κάθε κομματικού χώρου θεωρίες «όλοι το ίδιο είναι στο και τη ΝΔ», από την αυτοτέλεια υποδυναμία.

ίτο κοινό γνώρισμα, ανάμεσα στις των δύο κομμάτων, που επιτείνει το ασφυξίας, ομοιομορφίας και αδιε- είναι ο αποκεφαλισμός ή η φίμωση εροκλασάτων στελεχών. Η ρευστό-ν επιρροή τους, η άνοδος και κάθο-

δος πότε του ενός και πότε του άλλου επω-νύμου, ένα παιχνίδι διαρκώς νέων ισορρο-πιών. Καταπολεμούνται κινήσεις και από-ψεις που δεν απειλούν την αρχηγική ηγεμο-νία του αρχηγού, αλλά απειλούν και την ηγε-μονία του αντίπαλου αρχηγού. Δεν είναι τυ-χαίο, ότι οι κ. Γεννηματάς και Σημίτης επι-κρίνονται εντονότερα από τη Ρηγύλλης, όπως και από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, οι κ.κ. Έβερετ και Δήμας.

Είναι αναπόφευκτο, ότι οι περιχαρακώ-σεις, οι αποκεφαλισμοί, αλλά και οι διαρκείς ανακατατάξεις αυτές από τους «πεννηντάρηδες» αμφισβητίες των «εβδομη-νταπενντάρηδων», να οδηγούν σε συγκρού-σεις, στις οποίες προς το παρόν επικρατούν οι ηγεσίες. Να τροφοδοτούν μεν τις θεωρίες περί δεινοσαυρισμού και της τακτικής της «αμοιβαίας αιμοδοσίας» Παπανδρέου – Μητσοτάκη, αλλά τελικά και κυρίως να με-ταβάλλονται από τους δύο σε σκιώδεις οι κάθε είδους συλλογικές διαδικασίες. Το Εκτελεστικό Γραφείο παραγκωνίζεται για χάρη του «νέου ρόλου» (και ανεξήγητης σύνθεσης) Συντονιστικού της ΚΟ του ΠΑΣΟΚ.

Οι οριακώς νομιμόφρονες

Το υπουργικό συμβούλιο συνέρχεται για να ακούσει αποφάσεις ή να τις επικροτήσει. Οι Κοινοβουλευτικές Ομάδες, όταν συνε-δριάζουν, δεν καταλήγουν σε αποτελέσματα για όλους. Οι Κεντρικές Επιτροπές είναι σκιώδη «κυρίαρχα όργανα». Αυτός ο διαρκής και αμοιβαίος εκφυλισμός των εσωκομ-ματικών και τελικά θεσμικών - δημοκρατι-κών διαδικασιών είναι φυσικό να επιτείνει το αίσθημα του αδιεξόδου, της αποστασιο-ποίησης και της αναζήτησης νέων μορφών δραστηριοποίησης ορισμένων. Να οδηγεί στη δημιουργία κινήσεων και πρωτοβου-λιών, που δεν μπορούν να ενταχθούν σε ένα γόνιμο εσωκομματικό διάλογο και ρόλο. Οπότε; Οι «διαφωνούντες» δεν έχουν καμία άλλη δυνατότητα, παρά να κατοχυρώσουν τις απόψεις τους, είτε δημόσια, είτε μέσα από τις καταστατικές διαδικασίες, που είναι αργόσυρτες, επιτείνουν την εσωκομματική κρίση και κινδυνεύουν να οδηγήσουν τους πάντες σε φθορά. Οι δυνατότητες που έχουν οι εκφραστές διαφορετικών πρακτικών, αρχών και νοοτροπιών, από τις επίσημες αρχη-γικές, είναι και παραμένουν περιορισμένες. Δεν μπορούν να προβούν στη δημιουργία ενός νέου πολιτικού σχήματος, όπως είχε συμβεί – με αποτέλεσμα έντονα αρνητικές εμπειρίες, την περίοδο 1975-1977 με το

ΠΑΣΟΚ και την περίοδο 1985-1987 με τη «Νέα Δημοκρατία». Δεν μπορούν να υπολο-γίζουν ούτε καν στη συμπαράσταση της αντί-παλης ηγεσίας, που επιμένει στη διπολική αναμέτρηση, παρά στην άντληση επικριτι-κών επιχειρημάτων για την κατάσταση ανα-ταραχής μέσα στο αντίπαλο κόμμα.

Έτσι θα παραμένουν οριακώς νομιμόφρο-νες. Η μόνη δυνατότητα που έχουν σήμερα οι κάθε είδους διαφωνούντες είναι η κατα-γραφή και επαξεργασία των απόψεών τους και η διαμόρφωση, σε πρώτη φάση, μιας τά-σης μέσα στο κόμμα τους. Η κατάκτηση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας τους, μέσα στο κόμμα και την Κοινοβουλευτική Ομάδα, σε αναλογία με τους προβληματισμούς και τις ανάγκες της κοινωνίας. Και όσο οι ηγεσίες των δύο μεγάλων κομμάτων θα αδυνατούν να ασκούν την εποπτεία τους στην κοινωνία και θα επιμένουν στις παλαιές μεθόδους αντιπαράθεσης και χειραγώγησης, η εσω-κομματική τάση θα ενισχύεται όλο και πε-ρισσότερο και θα αποκτά ερείσματα στο εσωτερικό των ίδιων των κομμάτων.

Η πίεση της κοινωνίας, θα μεταφερθεί σταδιακά στο εσωτερικό κάθε κόμματος, με συνέπεια, είτε την πορεία αποσύνθεσης του συγκεκριμένου κομματικού μηχανισμού είτε την πορεία εσωτερικής έκρηξης, δηλαδή αναμέτρηση για το καινούργιο.

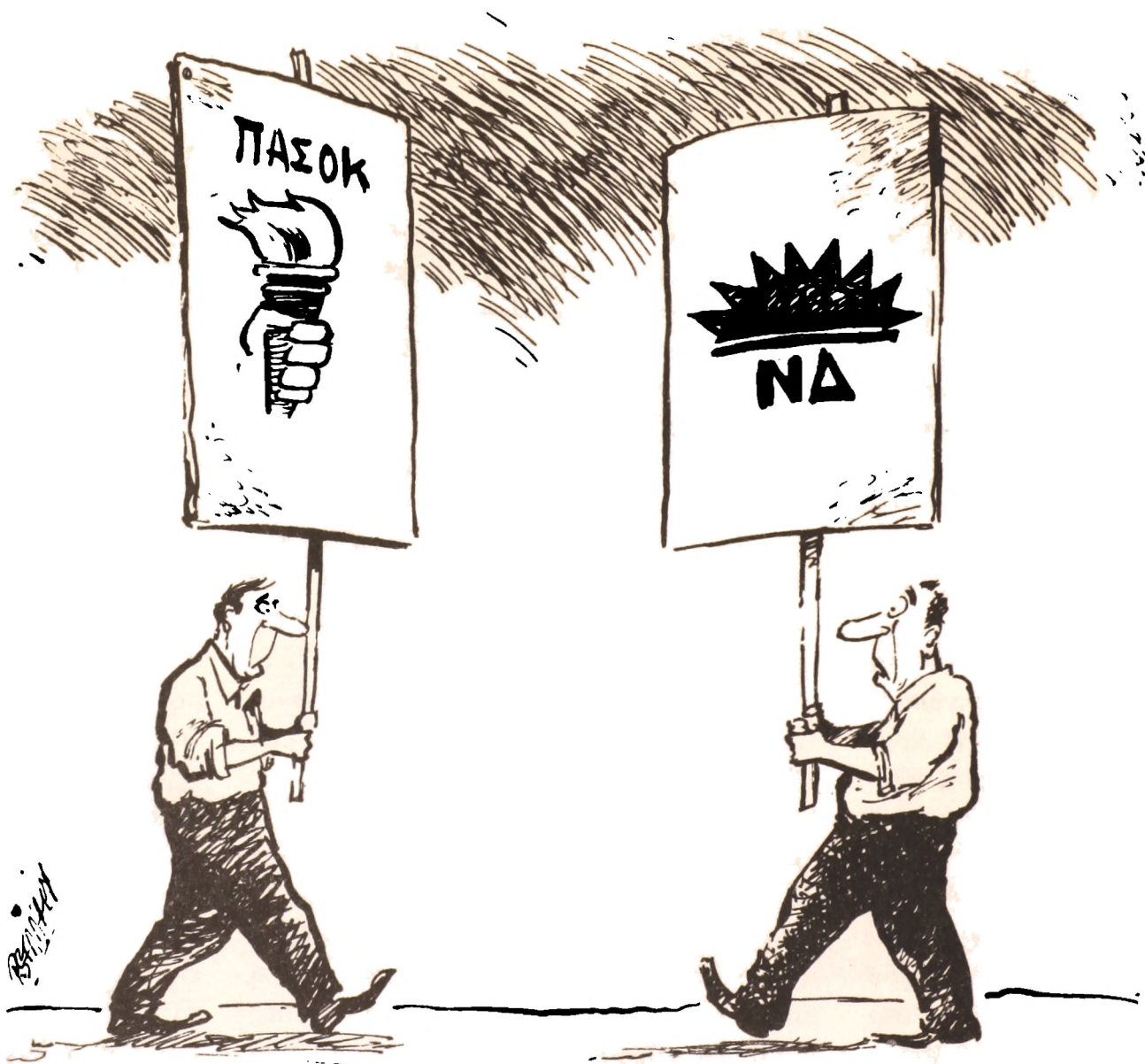
Φαίνεται ότι διανύουμε μια εξαιρετικά εν-διαφέρουσα φάση του ελληνικού πολιτικού συστήματος, εκείνη των εσωκομματικών διεργασιών με βάση ανάγκες, όρους και αντιλήψεις εκσυγχρονισμού, που ωριμάζουν όλο και περισσότερο στην κοινωνία. Γι' αυ-τό και το δέλεαρ των κυβερνητικών και κομ-ματικών αξιωμάτων, δεν φαίνεται πλέον πα-ντοδύναμο. Δεν οδηγεί σε συμβιβασμούς εύ-κολους, καθώς οι ηγεσίες των δύο κομμάτων περιορίζονται είτε στην απλή διαχείριση της πολιτικής εξουσίας είτε στην αδυναμία τους να εκφράσουν τις νέες συνθήκες, η συγκρα-τημένη εσωτερική αντιπολίτευση, διαφορο-ποίηση και ανανέωση θα γίνεται όλο και με-γαλύτερη, όλο και ισχυρότερη. Εάν η κλιμά-κωση αυτή θα οδηγήσει σε πορεία αποσύν-θεσης ή, αντίθετα, ανανέωσης μέσα από εκρήξεις και διαπάλες, δεν είναι εύκολο να το πει κανείς σήμερα. Το βέβαιο είναι ότι μια τέτοια διαδικασία έχει δρομολογηθεί. Και θα αποτελεί το κύριο γνώρισμα του ελ-ληνικού πολιτικού συστήματος και ιδιαίτερα των δύο μεγάλων κομμάτων, τα επόμενα χρόνια.

Αυτός είναι ο δρόμος του Έβερετ, του Σημίτη, του Γεννηματά, του Πάγκαλου και του Κωνσταντόπουλου.

Ο «ψαλιδοχέρης», ο ψαλιδισμένος, οι ενδοτικοί και οι αδιάλλακτοι

του Τάσου Παπα

Ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν ανέχεται να υπάρχει στο ΠΑΣΟΚ καμία φωνή με πανελλαδική εμβέλεια που να αρθρώνει διαφορετικό πολιτικό λόγο από τον δικό του. Γι' αυτό «έκοψε» τον Γ. Γεννηματά και για τον λόγο αυτό επίσης χαρακτηρίζονται συμβιβασμένοι από τους «αδιάλλακτους» του ΠΑΣΟΚ ο Λ. Κανελλόπουλος και ο πρόεδρος της ΟΤΟΕ Χρ. Πρωτοπαππάς.

Η προσπάθεια του πρωθυπουργού να εγκαινιάσει σήμερα κλίμα διαλόγου με τα συνδικάτα φαίνεται πως δεν ευδοκimeί. Δεν προσκόμισε τίποτε στο «τραπέζι των διαπραγματεύσεων» ο κ. **Μητσοτάκης** και συνεπώς δεν είχε να περιμένει τίποτε περισ-

σότερο από το «βροντώδες» όχι της ηγεσίας της ΓΣΕΕ. Πώς, για παράδειγμα, ο **Λ. Κανελλόπουλος** θα δεχόταν το πλαίσιο που προέκρινε ο πρωθυπουργός όταν η κυβέρνηση είναι αμετακίνητη στις απόψεις της και εγκαλεί με περίσσιο θράσος συνδικάτα και κόμματα της αντιπολί-

τευσης για ανωριμότητα! Θα ήταν εκτεθειμένος ο κ. Κανελλόπουλος απέναντι στους εχθρούς του αλλά και απέναντι στο κόμμα του μόλις λίγες μέρες μετά την «εξαγγελία» του Ανδρέα Παπανδρέου: «Κανένας διάλογος μ' αυτήν την κυβέρνηση».

Οι διεργασίες του ΠΑΣΟΚ και στη συνδικαλιστική του οργάνωση (ΠΑΣΚΕ) επηρέασαν αποφασιστικά τον πρόεδρο ΣΕΕ. Είναι γνωστό πως ο κ. Κανελλόπουν αντιμετωπίζει ισχυρές αντιδράσεις από συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ οι οποίοι τον κοροούν, ούτε λίγο ούτε πολύ, για ενδοτικό-Καιροφυλακτεί ο πούρος εργατιστής Γ. Κανελλόπουλος και από κοντά έρχονται προβλήματα στελέχη, όπως είναι ο Δ. Πιπεργιάς της ΟΠ-ΔΕΗ, αμφότεροι ανήκοντες στο περιβάλλον Λεβέντη κ.ά.

Εν την πρώτη ευκαιρία εκδηλώθηκε η οργανική παρέμβαση των διαφωνούντων με τις απόψεις της ηγεσίας της ΓΣΕΕ. Σε κείμενο που κφόρησε, στο περιθώριο του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ και συγκέντρωσε τις υπογραφές 150 συνδικαλιστών από Τράπεζες, ΟΤΕ, Συγκοινωνίες, ΕΛΤΑ και ΕΥΔΑΠ σημειωνόταν μεταξύ άλλων:

«Το συνδικαλιστικό κίνημα φαντάζει όντιστο σ' αυτή την επέλαση κυβερνητικής συντεχνίας και λειστού φιλικού της κύκλου λυμαίνεται τον τόπο. Η ανία της συνδικαλιστικής ηγεσίας μπροστά στην τριετή ή επίθεση, ήταν μια αισθητή κωφότητα στις προσδοκίες των εργαζομένων και των απολυμένων.

Εντρα λήψης αποφάσεων αγνόησαν τη γνώμη της γνώμης του συνδικαλιστικού κινήματος και χάραξαν την πορεία τους μακριά από τη δημοκρατία και τους εργαζομένους. Η συνδικαλιστική ηγεσία, φέρει ακέραιη την ευθύνη για την κατάσταση του κινήματος και φαίνεται αδύνατο να καταλάβει την κρισιμότητα των πραγμάτων. Φέρει επίσης ακέραιη την ευθύνη για την παραφροσύνη των εργαζομένων. Η ηγεσία με το ένα χέρι «δέρνει» και «παίρνει», με το άλλο συγκαίρει και επαινεί». Είναι φανερό οι αιχμές. Επειδή το κείμενο απηχεί τις απόψεις των στελεχών της ΠΑΣΚΕ, οι καταγγελίες έγιναν τόσο τον κ. Κανελλόπουλο, όσο και τον πρόεδρο της ΟΤΟΕ Χρ. Πρωτοπαππάς που αρνείται κι αυτός από τους «αδιάλλακτους» τη θέση των συμβιβασμένων.

Ο παρακάτω γίνονται ευκρινείς και οι απόψεις των συντακτών. «Όμως, μέχρι εδώ. Εδώ και μη παρέκει. Το συνδικαλιστικό κίνημα χρειάζεται μια άλλη πορεία γιατί η ηγεσία των εργαζομένων έχει φτάσει στην κρίσιμη κατάσταση. Οποιοσδήποτε διάλογος στη συνευθύνη».

Καρφιά και... ψαλίδια

Εν τέτοια καρφιά στα πλευρά του ο Α. Κανελλόπουλος δεν ήταν δυνατόν να δεχτεί τη διασπορά διαλόγου που πρότεινε η κυβέρνηση. Για μια περίοδο τα στηρίγματά του μέσα στο ΠΑΣΟΚ αποδυναμώνονταν. Κορυφαίο γεγονός της «κρίσης» του Γιώργου Γεννηματά.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου συνεπικουρούμενος από τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου Α. Τσοχατζόπουλο, Γ. Αρσένη, Α. Κακλαμάνη, Γ. Σουλαδάκη και τον υπεύθυνο του συνδικαλιστικού τμήματος Γ. Δασκαλάκη δεν ήθελε το διάλογο γιατί πίστευε πως θα λειτουργούσε υπέρ της κυβέρνησης. Οι οπαδοί της «ταξικής αδιαλλαξίας» επικαλούνται τη συμπεριφορά της κυβέρνησης στην προηγούμενη φάση, τότε δηλαδή που «άκουγε μεν αλλά προωθούσε χωρίς ταλαντεύσεις τη δική της πολιτική». Κατά την άποψή τους, ο πρωθυπουργός επειδή αντιμετωπίζει ισχυρή πίεση, στο κόμμα του επιδιώκει να κερδίσει χρόνο «αιχμαλωτίζοντας» τα συνδικάτα με το δέλεαρ του διαλόγου. Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ φοβόταν ακόμη ότι η ενδεχόμενη συζήτηση διαρκείας μεταξύ συνδικαλιστικού κινήματος και κυβέρνησης θα ανάγκαζε το ΠΑΣΟΚ να υποστεί την αντιπολιτευτική του σημαία, δίνοντας έτσι «ανάσα ζωής» στον αντί-

Ο έκδηλος καισαρισμός του Ανδρέα Παπανδρέου δεν μπορούσε να περάσει χωρίς ενστάσεις στο Πολιτικό Γραφείο. Πολλά μέλη του εξέφρασαν τη δυσφορία τους, ένα μάλιστα μίλησε ιδιωτικώς βέβαια για αυτοκρατορική νοοτροπία.

παλό του.

Σε άλλο μήκος κύματος κινούνται οι Γ. Γεννηματάς, Κ. Σημίτης, Σ. Τζουμάκας κ.ά. οι οποίοι πιστεύουν ότι η «λογική της πυγμής» δεν βοηθάει για διάφορους λόγους. Πρώτον: θα δημιουργήσει την εντύπωση ότι το ΠΑΣΟΚ ασκεί στείρα αντιπολίτευση και υποχρεώνει τα συνδικάτα να επιλέγουν εκείνη την τακτική που εξυπηρετεί την εκλογική του στρατηγική. Δεύτερον: θα επιτρέψει στον Κ. Μητσοτάκη να χρησιμοποιήσει την άρνηση της ΓΣΕΕ και των άλλων φορέων ως πρόσχημα για τη νομιμοποίηση της πολιτικής του: «εγώ τους κάλεσα να τα πούμε κι αυτοί κωφεύουν». Τρίτον: θα βάλει σε δοκιμασία την αντοχή των εργαζομένων οι οποίοι θα κληθούν να αμφισβητήσουν εμπράκτως τις μελλοντικές επιλογές ενώ τα σημάδια κόπωσης είναι εμφανή από την πρόσφατη πολυήμερη σύγκρουση.

Επειδή το «πάνω χέρι» στο ΠΑΣΟΚ το έχει ο Α. Παπανδρέου δεν θα μπορούσε να ανεχτεί δίπλα του «φωνές» με πανελλαδική εμβέλεια που τολμούν ν' αρθρώνουν διαφορετικό πολιτικό λόγο. Έσπευσε λοιπόν να τις «φρονηματίσει».

«Χαίρε Καίσαρ...»

Η κίνηση του να «κόψει» τον Γ. Γεννηματά – καταργώντας τους μόνιμους κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους – αποκωδικοποιείται ανέτως.

Πείθει και τον μη μνημένο στις πασοκικές διεργασίες πως είναι και εννοεί να παραμείνει ο αδιαφιλονίκητος «πρώτος της τάξης». Δεν

παίρνει υπόψη του τις δημοσκοπήσεις και δεν υπολογίζει τη συγκυρία (μετέφερε το κέντρο βάρους της δημοσιότητας από τη Ν.Δ. στο κόμμα του).

Δεν δέχεται να αποφασίσει κανένας άλλος εκτός απ' αυτόν – ούτε η κοινωνία, ούτε το κομματικό σώμα – για το ποιος θα τον διαδεχθεί στην κορυφή του ΠΑΣΟΚ. Μετά την αθώωση του από το Ειδικό Δικαστήριο αισθάνεται δικαιωμένος και σίγουρος. Επιζητά τη ρεβάνς και δεν χρειάζεται διαμεσολαβήσεις στην επαφή του με τον λαό. Η οργάνωση και τα καταξιωμένα κομματικά πρόσωπα, όπως ο Γ. Γεννηματάς, για τον κ. Παπανδρέου, είναι απλώς διεκπεραιωτές της θέλησής του.

Παρ' όλα αυτά ο έκδηλος καισαρισμός του δεν μπορούσε να περάσει χωρίς ενστάσεις. Πολλά μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου εξέφρασαν τη δυσφορία τους, ένας μάλιστα μίλησε ιδιωτικώς φυσικά και για «αυτοκρατορική

νοοτροπία», ενώ οι Π. Αυγερινός, Γ. Νικολάου, Στ. Μανίκας και Μ. Σταυρακάκης με δηλώσεις τους στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» κατέκριναν την απόφαση Παπανδρέου. Ο ίδιος ο Γ. Γεννηματάς απέφυγε μέχρι τώρα να δείξει καθαρά την πικρία του. Γνωρίζει όμως πολύ

καλά πως χωρίς να το επιδιώξει κέρδισε τη συμπάθεια όχι μόνο του πασοκικού ακροατηρίου, αλλά και πολιτών που δεν ψηφίζουν ΠΑΣΟΚ. Το ιλαροτραγικό στην όλη υπόθεση είναι πως ο Γ. Γεννηματάς είναι από τους πιο πιστούς στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ αλλά δεν δέχεται να απαλλοτριώσει το δικαίωμά του να λέει φωναχτά τις απόψεις του. Δεν είναι, μ' άλλα λόγια, «γιέσμαν». Εκείνος ο τύπος του πολιτικού που κολακεύει και στρουθοκαμηλίζει. Πάντως στον Α. Παπανδρέου ήδη έχουν φτάσει τα πρώτα μηνύματα δυσαρέσκειας ακόμη κι από το «αυριανικό» τμήμα τους κόμματός του, αφού ο Γ. Γεννηματάς είναι το μοναδικό στέλεχος που έχει εδραίες αναφορές σ' όλες τις ομάδες και τα ρεύματα του πολυσυλλεκτικού ΠΑΣΟΚ. Συγκεντρώνει, κοντολογίς, τα φόντα για να είναι ο αυριανός αρχηγός. Κάτι, φυσικά, που ενοχλεί αφάνταστα τον γενάρχη του Κινήματος.

Η ηγεμονική νοοτροπία του προέδρου του ΠΑΣΟΚ εμποδίζει τη δημοκρατική εξέλιξη του κόμματος και υπονομεύει την αξιοπιστία του. Το παρήγορο είναι ότι εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα, έναντι του παρελθόντος, εστές αντίστασης. Το αρνητικό όμως είναι ότι αυτές οι δυνάμεις που αναγνωρίζουν πως το μείζον πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ είναι ο αυταρχισμός του προέδρου του παραπέμπουν, μονίμως, στο απροσδιόριστο μέλλον τη στιγμή της ρήξης.

Το οξυγόνο της τρομοκρατίας

του Χρ. Κυριαζή

Η συζήτηση στη Βουλή την προηγούμενη Δευτέρα, έδειξε κάτι το οποίο μάλλον, δεν εκτιμηθεί όσο πρέπει έδειξε ότι η τρομοκρατία είναι έως και απαραίτητη, κάτι σαν οξυγόνο δηλαδή, για την προεμφραγματική κατάσταση, στην οποία έχουν περιέλθει οι αρχηγιστικοί σχηματισμοί. Τη «χρησιμότητα» αυτή της τρομοκρατίας, φάνηκε σαφέστατα ότι την περισσότερο ανάγκη η σημερινή κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη, ο οποίος εξάλλου προκάλεσε και τη σχετική συζήτηση.

Κατά τρόπο απολύτως σύμφωνο προς την απουσία πολιτικής και πολιτικού λόγου από τους δύο μεγάλους σχηματισμούς, η συζήτηση της περασμένης Δευτέρας, λειτούργησε σαν ένα σχήμα, μέσα στο οποίο χώρεσαν πολλά πράγματα, που δεν καταφέρνουν ευδοκιμούν να εκφραστούν στον κατάλληλο τόπο και χρόνο – από τον ρηχότατο και οχληρότατο κομματικό ανταγωνισμό, και τις αντιλήψεις περί «ευνομίας» του κ. Μητσοτάκη και περί «ήθους», του κ. Παπανδρέου, μέχρι την ασύστολη δημαγωγία και την ανάπληρη, αραχνιασμένη και πληκτική «μονομαχία». Όπως έλεγε και ο κ. Μάνος προκειμένου για το Μάαστριχτ, «και να μην υπήρχε η τρομοκρατία έπρεπε να εφευρεθεί». Είναι αυτονόητο ότι αυτή η χρήση της τρομοκρατίας, υποδηλώνει εθιστικά σύνδρομα ρουτίνας απέναντί της, ευθέως αντίστοιχα, του γενικότερου κυνισμού που διακρίνει τις περισσότερες πλέον εκδηλώσεις των κομματικών ηγεσιών. Και είναι εξίσου αυτονόητο, ότι οι δραματικοί τόνοι καταδίκης της τρομοκρατίας, φαίνονται ολοένα και σαφέστερα ως κερασάκια πάνω από μία μουχλιασμένη τούρτα.

Αναζητώντας το χαμένο νόημα

Η προ της συζητήσεως απορία του κ. Παπανδρέου, «δεν καταλαβαίνω τι νόημα έχει αυτή η συζήτηση», δικαιώθηκε. Πρώτα απ' όλα από τον κ. Μητσοτάκη, αλλά και από τον ίδιο τον αρχηγό του ΠΑΣΟΚ. Δικαιώθηκε επίσης, ο τελευταίος, όταν αναρωτιόταν: «να πάμε δηλαδή και να ορκιστούμε ότι είμαστε εχθροί της τρομοκρατίας; Προς τι;». Ο κ. Μητσοτάκης ήξερε,

ότι άλλη μία συζήτηση περί τρομοκρατίας όπου θα διαπιστωνόταν η συμφωνία των πολιτικών κομμάτων στην καταπολέμησή της, θα ήταν ένα «καμένο χαρτί». Γι' αυτό φρόντισε από καιρό πριν τη συζήτηση, να προετοιμάσει το έδαφος, ώστε να δοθεί στη συζήτηση, κάποιο «νόημα», με ουσιαστικό αντίκρουσμα αντίκρουσμα για την παράταξή του και, περισσότερο, για τον ίδιο προσωπικά. Όμως, κατά τρόπο διόλου περίεργο, αυτό του ουσιαστικό αντίκρουσμα μιας συζήτησης για την τρομοκρατία, το κέρδος της, «καλόν θα ήτο», να μπορέσει να το εκμεταλλευθεί και ο κ. Παπανδρέου: οι εποχές παρουσιάζουν δυσκολία και για τους δύο ηγέτες, στους οποίους στηρίζονται πλείστες όσες ισορροπίες του ασθενούντος πολιτικού συστήματος...

Το στοίχημα του κ. Μητσοτάκη είχε διαφανεί με πολλή σαφήνεια, αρκετές ημέρες πριν, όταν ο αρχηγός της ΝΔ «έπιασε στον αέρα» (κυριολεκτικά, δηλαδή με την έννοια του «αερίτζηδισμού»), αυτό που κάποιοι άλλοι μηχανισμοί είχαν ήδη παρουσιάσει σαν «υπόθεση Σκυφτούλη», και τη μεταποίησε σε ένα αβανταδόρικο «τρικ» που θα του εξοικονομούσε τη διεκπεραίωση ενός βασικού στόχου: το «στρίμωγμα» της αντιπολίτευσης στον τοίχο, με την ενοχοποίησή της ως «ηθικού» – ή ακόμα και πραγματικού – συμμάχου των τρομοκρατών, και την, με αυτό τον τρόπο, αποκλειστική διεκδίκηση από την κυβέρνηση της υπέρτατης αξίας, της νομιμότητας και της «φρόνιμης δύναμης» που προστατεύει το ιερότερο δικαίωμα του ατόμου, το δικαίωμα στη ζωή (αυτό εξάλλου επικαλέστηκε ως υπέρτατη αξία, ο κ. Μητσοτάκης στην πρωτολογία του).

Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, προετοι-

μάστηκε κατάλληλα το έδαφος, δύο εβδομάδες πριν. Ο κ. Μητσοτάκης, με την ομιλία στη Βουλή, το πρώτο που έδειξε και «επέταξε» να επαναλάβει (έως και αυτολεξεί) και στηματοποιήσει όλα όσα τις προηγούμενες ημέρες, με αφορμή την υπόθεση Σκυφτούλη, κατά τρόπο πράγματι πειθαρχημένο είχε υφυπουργός και κόρη του κ. Μπακογιάννη, εκπομπή των Παναγιωταρέα – Κανέλλη «– Άσπρο» (Δευτέρα 5 Οκτωβρίου), οι Μο και Ανδριανόπουλος κατ' επανάληψη και ο Κούβελας, μία ημέρα μετά την εκπομπή «– Άσπρο», στο «Ενώπιος Ενωπίω» του Μανώλη, νέα τακτική προπαγάνδας του Α. Ανδριανόπουλου (βλ. ANTI, προηγούμενο τεύχος). Απέδωσε συγκεκριμένους καρπούς στην περίπτωση αυτή, όταν όλοι αυτοί οι «άνθρωποι» του κ. Μητσοτάκη, αποδύθηκαν σε μία προσπάθεια, διασύνδεσης του ΠΑΣΟΚ με την τρομοκρατία (ένα παλαιόθεν προπαγανδιστικό σχήμα της Ν.Δ.), ενοχοποίησε (ονομαστικά) του βουλευτή του ΣΥΝ Νίκου Σταντόπουλου, υπό την ιδιότητα του συντονιστή του Επ. Σκυφτούλη, υπεράσπισης των «θεμάτων» του Τύπου (ταξίτζης – αστυνομία – δικαιοσύνη), δηλ. κυρίως ο κ. Τσεβάς, και καταχάρησε στον κοινωνικό και πολιτικό «χώρο» της τρομοκρατίας όλων όσων άσκησαν κριτική, παραβιάσεις Συντάγματος και νόμων, διαδικασία της «υπόθεσης Σκυφτούλη». Ο πρωθυπουργός, επισφράγησε όλη αυτή την συντονισμένη επιχείρηση, κατηγορώντας τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης, τον συνήγορο του κατηγορούμενου τρομοκράτη (δήλωσή του στην εκπομπή «– Άσπρο» του ANTI, Πέμπτη, 8 Οκτωβρίου).

Κυνισμός

π, ο κ. Μητσοτάκης δεν είπε τίποτα το νέο, πανέλαβε τρεις φορές, στην ομιλία του στην απόλυτα κυνική και κατάφωρα αντί-τρος ένα στοιχειοδέστατο δημοκρατικό μα, άποψη, ότι η επίκληση των παρα-αν Συντάγματος και νόμου, εξομοιώνεται υπεράσπιση του Επ. Σκυφτούλη. Με τον κινισμό, επανέλαβε την κατηγορία που είχε ύψει στον Α. Παπανδρέου, από την πη του ANT1, με ανεργμάτιστο θράσος όρησε τον **Ν. Κωνσταντόπουλο**, (με την τονηριά της μη ρητής αναφοράς στο όνομά ότι αναλαμβάνει συστηματικά την πσιση ατόμων κατηγορούμενων για τρομο-τή δραστηριότητα με ύφος χωροφύλακα τήρησε τους **Μαρίνο - Σκυφτούλη** ρόνια των Εξαρχείων», δίνοντας ένα αυ-ό δείγμα του πώς εννοεί την ανεξαρτησία καιωσύνης, η οποία δεν απεφάνθη ακόμα, ν «απόπειρα κλοπής», όπως ακριβώς το και με το να τοποθετήσει τον συνήγορο λαμπόκα, γεν. γραμματέα στο υπ. Δικαι-ς με τη σιγουριά του ανθρώπου που δεν ημασία στις «λεπτομέρειες», παρουσίασε π. Σκυφτούλη ως κατηγορούμενο για τοχή στη 17N (ενώ ο εκλεκτός του, κ. ς, ίσως από νομική «διαστροφή» σαφώς έφυγε να τον παραπέμψει με αυτή την κα-α) και με επιτιμητικό ύφος προπολεμικού νειάρχη ή σχολάρχη, ρώτησε τους «ομό-των τρομοκρατών, συνταγματολόγους ς πάνε να υπερασπισθούν;».

ρόταση του πρωθυπουργού για κοινές α-ιοκρατικές διακηρύξεις των κομμάτων, για επισκέψεις σε οικογένειες θυμάτων της ρατίας, για κοινό συλλαλητήριο κατά της ρατίας, δεν μπορεί παρά να φαντάζει

φοκλόρ, μέσα σ' όλα αυτά. Η ουσία, είναι ότι ο κ. Μητσοτάκης, ζητώντας από όλους τους «άλλους» να στηρίξουν έμπρακτα την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές, απαίτησε να προσυ-πογράφουν την άποψή του ότι «το κράτος είναι η αστυνομία», και να συγκατατεθούν έτσι σε αυτό που η κ. **Δαμανάκη**, επεσήμανε με σαφήνεια και ορθότητα ότι, δηλαδή, γύρω από τον τρομο-λαγνεία επιχειρείται να χειραγωγηθούν οι πολί-τες σε νεοσυντηρητικά και αυταρχικά μοτίβα και συμπεριφορές. Και μπορεί ο κ. Μητσοτάκης, να έκαψε το «αντιτρομοκρατικό» χαρτί του, αφού δεν έπεισε κανέναν επί της ουσίας των κινήτρων του, πλην ίσως του τμήματος εκείνου, των οπα-δών του, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ένα κράμα γενικευμένης ανασφάλειας και αυταρ-χικών συμπεριφορών όμως, έκανε φιλότιμες προσπάθειες να αποδείξει ότι είναι ο ηγέτης του χώρου που εκπροσωπεί τον νόμο και την τάξη, αφού αυτός, επίσης, θα οδηγήσει σε νίκη τη ΝΔ, στις επόμενες εκλογές...

Και οι «φήμες» να αιωρούνται...

Είναι αλήθεια, ότι ο αρχηγός της ΝΔ, δια-βεβαίωσε, ότι «ο ελληνικός λαός θα ψηφίσει πάλι τη ΝΔ», όταν τον «προκάλεσε» σε αυτό ο κ. Παπανδρέου, ο οποίος είχε επίσης τους δικούς του λόγους να εμφανιστεί γι' άλλη μια φορά, ως ο μόνος ενδεδειγμένος «αντι-Μητσοτάκης». Ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, μπορεί να είχε όλο το δί-καιο με το μέρος του, όταν κατηγορήσε τον κ. Μητσοτάκη, ότι ψεύδεται στην «περίπτωση Τσε-κούρα», αφού ο αρχηγός της ΝΔ είπε και επα-νέλαβε, πολλές φορές, ότι «προσδιορίσατε ως αρχηγό της 17N, τον καθηγητή Τσεκούρα», πράγμα το οποίο δεν υπάρχει στη σχετική με τη δολοφονία Αγγελόπουλου, δήλωση του Α. Πα-πανδρέου, από το Πεκίνο, τον Φεβρουάριο του

1986 (φυσικά, με τη συνήθη ευκολία του, ο κ. Μητσοτάκης, ισχυριζόταν λίγα δευτερόλεπτα μετά ότι είπε πως ο κ. Παπανδρέου *υπονόησε* με τη δήλωσή του, από την Κίνα, τον κ. Τσεκούρα!). Όπως είχε δίκαιο ο κ. Παπανδρέου, όταν συ-γκρούστηκε με τον κ. Μητσοτάκη (όπως είχε ήδη «προειδοποιήσει»), στην απόπειρα του τελευ-ταίου να κατατάξει το ΠΑΣΟΚ, στις «φίλα προ-σκεείμενες» προς την τρομοκρατία δυνάμεις.

Όμως, ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ μιλούσε απο-κλειστικά για τον εαυτό του, για το ΠΑΣΟΚ ως «δικό του», ακόμα και για την αντιτρομοκρατική υπηρεσία ως «δικό του» δημιουργήμα. Διαφο-ρετικά, θα έβρισκε κάτι να πει για στελέχη και βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, που κατηγορήθηκαν από τον κ. Μητσοτάκη, ως «συνήγοροι» των τρομο-κρατών (όπως, ίδια και απαράλλακτα, είχε κάνει ο «λοχίας» του Σ. Κούβελας, και παρά το γεγονός ότι ο τελευταίος διαψεύστηκε τεκμηριωμένα από αυτούς που ενοχοποιούσε...), με αποτέλεσμα, ο κ. Κοκκινοβασίλης, να υπερασπίσει μόνος του τον ε-αυτό του. Ο κ. Παπανδρέου ομιλούσε αποκλει-στικά για το πρόσωπό του, ικανοποιώντας τις ηγετικές του δεξιότητες διαφορετικά, αν είχε και στο ελάχιστο αναθεωρήσει τον παρελθόντα του κυβερνητικό βίο, θα έβρισκε κάτι να πει για τις επί των ημερών του τρομολαγνικές επιδόσεις και φιάσκα τύπου Κρουστάλλη - Μπεχράκη, Μπου-κουβάλα, Τσουτσουβή, Πρέκα. Αυτά, θα ήταν από μέρους του, συγκεκριμένα δείγματα μιας έμπρα-κτης και επί της ουσίας στάσης, έναντι τη τρομοκρατίας. Μόνον καταθέτοντας την αυτο-κριτική για τα αποτελέσματα της δικής του «αντιτρομοκρατικής» προσφοράς, θα μπορούσε να πείσει ο κ. Παπανδρέου, ότι προσήλθε στη Βουλή, για να συζητήσει υπεύθυνα για την τρομο-κρατία, και ότι δεν είναι πυροτέχνημα ρητορικό η συνέχιση της παρουσίας του ΠΑΣΟΚ στη διακομματική επιτροπή για την τρομοκρατία (την οποία εξάλλου, ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου, επρό-τεινε και ο κ. Μητσοτάκης, απεδέχθη). Μόνον έτσι, ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, θα έπειθε ότι τον δεσμεύει η δήλωση σεβασμού του και η πρωτο-καθεδρία που αποδίδει στην τήρηση της δημοκρατικής νομιμότητας.

Αντ' αυτών, ως ηγέτης - «αντι-Μητσοτάκης» - ο κ. Παπανδρέου, κινήθηκε στα πλαίσια μιας αντιπαράθεσης προς τον Κ. Μητσοτάκη, εξίσου δημαγωγικής με εκείνην του «εχθρού» του. Κατ' ουσίαν, επιβεβαίωσε όπως και ο τελευταίος την κρίση που διέρχεται το αρχηγικό κόμμα: φορμα-λιστική σύγκρουση, δημαγωγία και λαϊκισμός, πολιτική ως πρόσχημα και όχι ως μέσον παρα-γωγής λύσεων και ως όχημα οραμάτων ικανών να συνθέσουν, προοπτικές διεξόδου από τη σημερινή κρίση.

Και αν είναι κάτι που προέκυψε ως φυσική προέκταση της συζήτησης της Δευτέρας, είναι η α-κόλουθη εξίσωση: του κυνισμού, του σκοπού που αγιάζει τα μέσα, της παραδοσιακής - κομματα-ρχικής πολιτικής με τον κυνισμό, που φέρνει η «επανάσταση» μέσω της ατομικής τρομοκρατίας.

Μπλε βαθύ, σχεδόν πράσινο!

του Τάσου Παππά

Κρυφός έρωτας και αβυσσαλέο μίσος χαρακτηρίζουν τις σχέσεις Αριστεράς – Κέντρου (σ' όλες τις εκφάνσεις) στη διαδρομή του χρόνου. Σύνδρομο με ιστορικές ρίζες και υστερία μεταφυσικής προέλευσης εναλλάσσονται στο πολιτικό σκηνικό και μετρούν την εκλογική τους αντοχή. Ο λόγος για το διαβόητο και ανθεκτικό «αντιδεξιό σύνδρομο» και την «αντιπασοκική υστερία» που διακρίνει το λόγο πολλών αριστερών αναλυτών και διανοουμένων από το 1988 και εντεύθεν. Και τα δύο θα τα βρούμε μπροστά μας: στις επικείμενες εκλογές.

Οσοι θεωρούν το αντιδεξιό σύνδρομο παθολογικό σύμπτωμα της ελληνικής κοινωνίας συνειδητά αποσιωπούν το γεγονός πως πρόκειται για φαινόμενο που εμφανίζεται αμέσως μετά τη λήξη του εμφυλίου και σε αρκετές περιπτώσεις λειτούργησε ευεργετικά, ειδικότερα σε περιόδους που οι εναλλακτικές λύσεις αναζητούνταν στον πέραν της κομμουνιστικής Αριστεράς χώρο, αφού η τελευταία λόγω της ήττας της στο στρατιωτικό πεδίο εμποδιζόταν να καταθέσει χωρίς μεσάζοντες τη δική της πρόταση. Το εκμεταλλεύτηκαν όλοι οι αστοί πολιτικοί του Κέντρου (**Πλαστήρας, Γ. Παπανδρέου**), ενώ από το 1977 το αξιοποιεί και ο **Ανδρέας Παπανδρέου**. Ήταν ένα πρόβλημα που απασχολούσε και συνεχίζει ν' απασχολεί την ηγεσία της Αριστεράς, η οποία ουδέποτε κατάφερε να το αντιμετωπίσει αποτελεσματικά παρά τα ευτυχή διαλείμματα του 1958 και εσχάτως του 1989. Το ξόρκιζε αλλά δεν απαντούσε πολιτικά.

Οι **Χρ. Βερναρδάκης** και **Γιάννης Μαυρής** στη μελέτη τους «Κόμματα και κοινωνικές συμμαχίες στην προδικτατορική Ελλάδα» προσπαθώντας να ανιχνεύσουν της επάλληλη πορεία Κέντρου – Αριστεράς σημειώνουν: «Το Κέντρο και η Αριστερά αποτελούν την μετεμφυλιακή περίοδο την πολιτική έκφραση του ίδιου κοινωνικού χώρου. Η ενότητα δηλαδή "Κέντρου – Αριστεράς" που διόλου τυχαία περιγράφεται συνήθως ενιαία (Κεντροαριστερά, Δημοκρατική Παράταξη, Αντιδεξιά, Δημοκρατικές δυνάμεις ή όπως αλλιώς ονομάστηκε) είναι, πριν απ' όλα, μία ιστορικά διαμορφωμένη κοινωνική πραγματικότητα. Μόνο οι δέσμιοι του πολιτικισμού αναζητούν τις διαφορές των πολιτικών κομμάτων στις κορυφές τους και αγνοούν τις κοινωνικές δυνάμεις που αναγνωρίζονται σ' αυτά».

Οι κοινές κοινωνικές αναφορές και οι συναφείς ιδεολογικές πλατφόρμες ευνοούσαν την χωρίς ενοχές μεταπήδηση πολιτών από την κάλπη της ΕΔΑ στην κάλπη του Κέντρου, παρά την αντικομμουνιστική προδιάθεση της ηγεσίας του. Η σκοπιμότητα ήταν προφανής: «Να ενισχύσουμε εκείνο το κόμμα που μπορεί να ρίξει τη Δεξιά από την κυβέρνηση». Και ήταν τόσο ισχυρή η πίεση από το κοινωνικό σώμα που συνθήματα όπως αυτό των αρχών της δεκαετίας του 50 «Τι Παπάγος, τι Πλαστήρας» ακυρώθηκαν στην

πράξη. Η προσπάθεια της Αριστεράς να καταγραφεί ως διακριτικό ρεσόνταφτε στην πολιτική πραγματικότητα και στην κραυγάζουσα γκαϊότητα να εκβληθεί με κάθε τρόπο η Δεξιά από την κορυφή της εξουσίας. Το δίλημμα που ταλάνιζε την ηγεσία της Αριστεράς περιγράφει εναργέστατα από τον **Ηλία Ηλιού** στο γράμμα του προς το ΚΚΕ:

«Η Αριστερά δεινοπαθούσε από τις πιέσεις της Δεξιάς και των παρακρατικών. Σε κάθε εκλογική αναμέτρηση παρουσιαζόταν η ευκαιρία να απαλλαγεί ενδεχομένως από το βραχνά αυτό, αν βρισκόταν τρόπος να προστεθούν κάτω από τη μιά μορφή ή την άλλη, οι ψήφοι του Κέντρου της Αριστεράς, οπότε περνούσαν ή πιστευόνταν ότι θα μπορούσαν περάσουν, τους ψήφους της Δεξιάς και να τη φέρουν μειοψηφία... Αυτή η μία τάση. Η άλλη τάση ήταν να αναδειχτεί ισχυρή η Αριστερά, έστω μ' αυτό τον τρόπο ο αντικειμενικός σκοπός να φύγει η Δεξιά απ' εξουσία απομακρυνόταν ή διακινδύνευε. Έτσι, καθώς παρουσιάζονταν το ίδιο ζήτημα, της εκλογικής τακτικής, σε κάθε εκλογές, και προκαλούνταν μεγάλη διαταραχή και διασπάσεις στο Κόμμα, ήταν πράγματι το **σταυρικό ζήτημα της Αριστεράς**».

Την ιδέα της συνεργασίας Κέντρου – Αριστεράς απολάκτιζε, για πολλούς λόγους, συστηματικά ο **Γ. Παπανδρέου**. Προτιμούσε την υπόγειη μοδότηση του κόμματός του παρά την ανοιχτή πολιτική συνεργασία με τον άφηγε εκτεθειμένο στις κατηγορίες περί «**Λαϊκού Μετώπου**». Η παράθεση έληξε με τη νίκη των σχημάτων του Κέντρου. Η Αριστερά μεμονωμένη συνιστώσα στο μπλοκ των δυνάμεων που συνέθετε το «αντιδεξιό» παράταξη.

Στο ίδιο δοκιμασμένο μονοπάτι βάδισε μετά τη μεταπολίτευση και ο **Ανδρέας Παπανδρέου**. Η συνταγή γνωστή. Ριζοσπαστικός, καταγγελλόμενος, νεφελώδης αντικαπιταλιστική λογική, λαϊκότεροπα σοσιαλιστική παγίων αιτημάτων της παραδοσιακής Αριστεράς.

«Η συγγένεια των θεωρητικών βάσεων», λέει ο **Άγγελος Ελεφάντης** στο βιβλίο του «Στον αστερισμό του λαϊκισμού», «τον αντιφασισμό, τον λαϊκομετωπισμό και τον πανιμπεριαλισμό της Αριστεράς με το έλκισμα της στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ, ένας επίκοινος δηλαδή χώρος ιδεολογίας έσπρωχνε τους Εαμογενείς προς το ΠΑΣΟΚ. Εύκολο ήταν έτσι, σε ολόκληρη ζωή σημαδεύτηκαν από τα λάθη και τις ήττες του Κέντρου να αναζητήσουν στο ΠΑΣΟΚ τη δικαίωση των αγώνων τους.» Το λειτούργησε απρόσκοπτα στις εκλογικές αναμετρήσεις από το 1974 μετά. Το αντιδεξιό σύνδρομο καλλιεργήθηκε από το ΠΑΣΟΚ με μέσο. Το 1981 για να φύγει η Δεξιά και το 1990 για να μην επιστρέψει.

Η Αριστερά, τηρουμένων των αναλογιών, ήταν κι αυτή την περίοδο παγιδευμένη στο περίφημο «σταυρικό ζήτημα». Συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ και κυβερνητική προοπτική ή συγκρότηση αυτόνομου ρεύματος; Ένα θέμα που ήταν σταθερά προσηλωμένο στην ιδέα της σύγκλισης αλλά το δεν σαρκώθηκε εξαιτίας της αδιαλλαξίας του προέδρου του ΠΑΣΟΚ ο οποίος δεν ήθελε συνεταίρους στη διαχείριση της εξουσίας. Η ανοιχτή πολλές περιπτώσεις, συμπεριφορά του **Α. Παπανδρέου** απέναντι στην Αριστερά, τροφοδότησε την «αντιπασοκική υστερία» που κορυφώθηκε το 1989. Τότε πολλοί θεώρησαν πως η στιγμή ήταν ιδανική για να αναδείξουν τους λογαριασμούς τους με τον **παπανδρεϊσμό**.

Ο ΠΑΣΟΚ βαλλόταν πανταχόθεν, ο αρχηγός του υπόδικος, υψηλόβαθμα στελέχη του αμφισβητούσαν δυναμικά την ηγεσία, αποχωρήσεις και διαγραφές ήταν στην ημερήσια διάταξη, ενώ στον πολιτικό ορίζοντα «έσκαγε μύτη» με μεγάλες φιλοδοξίες ο Συνασπισμός. Οι πρώτες δημοσκοπήσεις έδιναν τη δεύτερη θέση εναντίον του φορέα της Αριστεράς και το ΠΑΣΟΚ εμφανιζόταν τρίτο και δρωμένο. Όλα συνηγορούσαν πως ο ήλιος του ΠΑΣΟΚ έδυε. Η οπτική του συσχετισμού των δυνάμεων στο «προοδευτικό στρατόπεδο» ζε εφικτός στόχος.

Ότο βήμα η συγκρότηση της κυβέρνησης Τζαννετάκη και ο αποκλεισμός του ΠΑΣΟΚ από τους μηχανισμούς εξουσίας. Για να δικαιωθεί στη ρηση των αριστερών αυτό το εγχείρημα έπρεπε να συνοδευτεί από τα ίτητα ιδεολογικά στηρίγματα. Έτσι η Δεξιά «αποχαρακτηρίζεται» - *υράκης: Η Δεξιά δεν είναι μπαμπούλας*).

υβερνητισμός και η σιαμαία εκδοχή του, ο «τζαννετακισμός», μετα-ται σε στρατηγική επιλογή, ενώ επιχειρείται από αρκετούς να επα-ιχτεί η διαχωριστική γραμμή της κοινωνίας. Όχι πια Δεξιά - Αντι-λλά εκσυγχρονιστές - λαϊκιστές. Το ΠΑΣΟΚ χρεώθηκε όλα τα δεινά σιζαν τον τόπο. Ο αρχηγός του λαιδορήθηκε ως «Δον Κορλεόνη». εις εκτοξεύτηκαν ώστε «να ενωθούν τα δύο σπίτια» (σ.σ. Ν.Δ. και ά) για να φύγουν οι γύφτοι (σ.σ. το ΠΑΣΟΚ)». Αυτόκλητοι ντετέκτιβ λυπαν πίσω από το ΠΑΣΟΚ το μίτο της τρομοκρατίας και σαν με αποκαλύψεις. Καλλιτέχνες και διανοούμενοι πάσης φύσεως, επαν το Μάιο του 1989 «στη βαριά ατμόσφαιρα σκανδάλων και ετούν τελευταία οιωνοί πολιτικής ανωμαλίας» αφήνοντας να αιω-ως ο Α. Παπανδρέου δεν πρόκειται να παραδώσει την εξουσία αν τις εκλογές.

ον Κορλεόνη» όμως αθώωθηκε. Οι δηλητηριώδεις υπαινιγμοί για έσεις του ΠΑΣΟΚ με την τρομοκρατία έμειναν αναπόδεικτοι. Τα «τια» ενώθηκαν και το ΠΑΣΟΚ εγκατέλειψε την εξουσία όταν οι ο έστειλαν στην αντιπολίτευση. Το ΠΑΣΟΚ όμως δεν διαλύθηκε, θυμούσαν πολλοί. Αντιθέτως, έδειξε πρωτοφανή αντοχή και τώρα α πάλι με σοβαρές αξιώσεις προ των πυλών της κυβέρνησης. Το κλίμα που γεννήθηκε το 1989 εξακολουθεί να υφίσταται, όχι στην ίδια έκταση.

α δίνει τη θέση του σε μιά περίεργη λογική ανοχής απέναντι στα ένα της νεοδημοκρατικής πολιτείας. Διστακτικότητα να κα-ύν οι αυταρχισμοί και οι νομοθετικοί τσαμπουκάδες της Ν.Δ. αλλά γος για να στηλιτευθούν η πρακτική και η συμπεριφορά των συ-που καθοδηγούνται κατά κανόνα από το ΠΑΣΟΚ. Ίσες α-ς στο πολιτικό επίπεδο αλλά πληθωρισμός καταδικαστικών δη-ια τις επιλογές των αγανακτισμένων.

εις αριστεροί αναλυτές γνωμοδοτούν: «Ο λαϊκισμός του ΠΑΣΟΚ το επικίνδυνο φαινόμενο» ασχέτως αν γνωρίζουν πως το λαϊ-ήμα εκπέμπεται απ' όλο το πολιτικό φάσμα, μηδέ της Αριστεράς ένης. Άλλοι ξαναγράφουν την ιστορία και ενσταλάζουν πρωτο-άθεια στα κείμενά τους: «η στρατηγική της έντασης που ακο-Ανδρέας Παπανδρέου το 1965 ευθύνεται για τη δικτατορία των αρχών». Μόνο που αυτή η τακτική προκαλεί τα αντίθετα από τα ί αποτελέσματα. Ενισχύει την αλλαζονεία του ΠΑΣΟΚ, ανα-τις ρεβανσιστικές τάσεις και απομακρύνει το ενδεχόμενο δημο-αλλαγών στο εσωτερικό του. Είναι κανόνας στην πολιτική. Όταν νιώθει απομονωμένο τότε συσπειρώνεται γύρω από τον αρχηγό αραπέμπει στις ελληνικές καλλένδες το αίτημα του εκδημο-του. Κλείνουν οι πόροι του. Στεγανοποιείται. Αλλά το αρνη-ίναι - κι αυτό οφείλει να το λάβει υπόψιν της η Αριστερά - πως η λαϊκή του βάση και αντιμετωπίζει με επιφύλαξη αν όχι με κάθε πρόταση για διάλογο. Εκτός κι αν οι εγκέφαλοι της Αρι-λουν να χαρίσουν τον κόσμο του ΠΑΣΟΚ στο εκκολαπτόμενο σχήμα ή στο σχεδιαζόμενο κεντροδεξιό συμπύλημα. □

Εκδίδεστε;

Αφού ναι, έχετε απαιτήσεις. Αισθητικές ανησυχίες, φόβους για τη γλωσσική επεξεργασία του κειμένου σας, ανασφάλεια για την απήχηση της δουλειάς σας... Εμπιστευθείτε μας τις ανησυχίες σας και ζηστε μαζί μας την περιπέτεια της έκδοσης του εντύπου σας και, το κυριότερο, προδιαγράψτε το αίσιο τέλος της.

Πείρα 18 χρόνων

Εμείς, στο LEGATO, μπορούμε να σας εγγυηθούμε το σεβασμό στο υλικό σας αλλά και να ανησυχούμε μαζί σας. Διαθέτουμε προς τούτο την πείρα 18 χρόνων συνεχούς λειτουργίας στο χώρο των τυπογραφικών εργασιών.

Δεκάδες νέες γραμματοσειρές!

Το LEGATO διαθέτει μια πλούσια συλλογή από εντελώς νέες γραμματοσειρές που σχεδιάστηκαν για αποκλειστική χρήση των πελατών και συνεργατών του. Επιπλέον προσφέρει την δυνατότητα δημιουργίας νέων γραμματοσειρών για αποκλειστική σας χρήση.

Hi End Color Pre-Press

Το LEGATO διαθέτει εξοπλισμό υψηλών προδιαγραφών (ImageSetter Scitex με High Quality Screening) για την δημιουργία φιλμ διαχωρισμών τετραχρωμίας από έτοιμες ασπρόμαυρες και έγχρωμες ηλεκτρονικές εκδόσεις σε δισκέτα από Mac και IBM PCs.

Γράφω,
άρα
legato!

HI END

PHOTOTYPESETTING

COLOR

PRE-PRESS

DESKTOP

PUBLISHING

ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗ 9

106 77 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. / FAX:

3603807

3602392

Color Pre-Press με δικό σας Artwork

Το LEGATO υποστηρίζει παράλληλα και την δημιουργία ασπρόμαυρων και εγχρώμων ηλεκτρονικών εκδόσεων με δικά σας προκασέ, κείμενα, φωτογραφίες, slides ή και άλλα στοιχεία.

Δεκατομμύρια χαρακτήρες την ημέρα

Γνωρίστε ότι έχουμε δυνατότητα παραγωγής 6 εκατομμυρίων χαρακτήρων την ημέρα, μάθετε ότι η συνέπεια και ο δυναμισμός συμβαδίζουν... και είναι εδώ: Χαλκοκονδύλη 9, Αθήνα.

Μη λέτε: "Γράφω, άρα υπάρχω".

Πείτε: "Γράφω, άρα LEGATO"!

Ο νέος Λεβιάθαν;

των Χάρη Παπαχαράλαμπους και Γιάννη Φ. Φωτόπουλου

Το άρθρο του Αντισταγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Τσεβά, που πρόσφατα είδη δημοσιότητα, σίγουρα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ανεπίκαιρο. Ανακύπτει σε μία συγκυρία όπου αρκετά συχνά επιχειρείται μία ηθική αποδοκιμασία των τρέχουσας πολιτικής κι όπου αναζητείται η υπέρβασή της μέσα από ηθικούς μανιχαϊκούς διαχωρισμούς («έντιμοι/ανέντιμοι», «ειλικρινείς/ψεύτες») ή συλλήβδην απαξιωτικές αποτιμήσεις («παρακμή», «σήψη» κ.λπ.).

Η «επανάσταση ήθους», όπως επιγράφεται το άρθρο, ωστόσο καινοτομεί. Απαντά στα κρίσιμα ερωτήματα που θέτει, με τρόπο που είναι τόσο καινοφανής όσο και αλησμόνητα γνωστός. Καινοφανής, γιατί μοιάζει να υπερβαίνει τον επικρατούντα θετικό κώδικα προσέγγισης και επίλυσης των πολιτικοκοινωνικών προβλημάτων. Γνωστός, γιατί η υπέρβαση αυτή επανεισάγει γνωρίσματα μεταφυσικούς «τόπους» στην (αξιωματικά ορθολογική) συνταγματική και πολιτική σκέψη. Γνωρίσματα από τα πεδία της επιστήμης αλλά και της πολιτικής ιστορίας του αιώνα μας...

... Αφού η «καταλυτική κρίση» περιγραφεί με όρους υπερβάλλουσας φορτίσεως, εντοπίζεται η αιτία της στο «προσωπείο της νομιμότητας», το οποίο διαρρηγνύει η «γενναία Δικαιοσύνη» Πάνω και πέρα από το θετό δικαιο-οριοθέτη της νομιμότητας, προαναγγέλεται και στοχοθετείται το Βασίλειο των Αξιών. Πάνω και πέρα από αυτή την ίδια την τυπική νομιμότητα προτείνεται ένα μοντέλο νομιμοποίησης που ιστορικά εξοβελίστηκε από την ανάγκη για ασφάλεια του δικαίου. Δύσκολα αποφεύγεται, εδώ, ο συνειρμός που οδηγεί από το μεσσιανικό-ρομαντικό ύψος του κειμένου στις πολιτικές θέσεις ενός C. Schmitt που κατακεραύνωνε τη μετριότητα και την κατωτερότητα της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης...

Λόγος τιμητικός, που ελεεινολογεί την έκφραση των κοινωνικών και πολιτικών αντιθέσεων: «απεργούμε, απεργούμε παντού και ερίζοντες βυζαντινολογούμε και μας κατακλύζουν οι ρύποι». Λόγος «αποκαλυπτικός» καταγράφει παντού εγκλήματα και κατοπτρίζει τη κοινωνία ως συνάρτηση βίας. Λόγος υπερ-πολιτικής σωτηριολογίας που αναζητά υπαρκτικούς συγκλονισμούς, προσβλέπει στο «τέλος των ιδεολογιών» και επικαλείται πρότυπα πολιτικού-κοινωνικού

δαρβινισμού: «υγιείς δυνάμεις του Έθνους», «επανάσταση εντίμων και δυνατών», «άνδρες γενναίους»...

Λόγος μοραλιστικός που αποθεώνει τις τεχνικές της γυμναστικής ως φορμαλιστικά αξιώματα στερημένα από ουσιαστικές αξίες της πολιτικής δημοκρατίας: «ηρωική δυναμική αφοσίωση στο σκοπό». Λόγος προφήτη, δογματικό στο απυρόβλητο του διαλόγου και της κριτικής, αφού ερμηνεύει ταυτολογικά δια της λήψεως του ζητούμενου ενόραση δεν υπόκειται σε απόδειξη...

Τέλος, λόγος λαϊκιστικός που αναζητά τη νομιμοποίηση προβάλλοντας το πρότυπο της άφοβης (και συλλήβδην καταγγελτικής γλώσσας, που προσχηματικά επιχειρεί τη δεσμή του με ό,τι κατά τη γνώμη του η λαϊκή συνείδηση ως μείζον: αντί για «βυζαντινολογία» επιτέλους άμεση δράση αντί για τους «φαύλους και ανίκανους» οι «άφθαρτοι» αντί για την «εξαχρείωση» η «ανάταση των ψυχών» για τον «κακό πολιτικό που ως νομοθέτης ή κυβερνήτης λυεύεται τις ιδέες ή πρακτορεύει ξένα συμφέροντα» οι «δυνάμεις του έθνους» αντί για την ανασφάλεια του αμερικανικού «κοινωνική δικαιοσύνη»

Το πολιτικό ιδεώδες του συγγραφέα θυμίζει κοινοπολιτισμό φεουδαρχικού τύπου. Με απλότητα εντιμότητα επ' αυτού επιζητά «νέο Σύνταγμα» με το υπάρχον μοιάζει υπερβολικά άδαιο από «...» όπως η πάταξη της «εξαχρείωσης» του Τύπου, η βολή του νόμου και η εμπέδωση της τάξεως», η υποκατάσταση του πολιτικού αγώνα από την Ηθική. Σε εκπληκτική ομοιομορφία με το σμιττιανό πολιτικό θεωρητικό μοντέλο (αλλά και από την αντιστοιχική χρήση των ρήσεων του Παπαναστα

λαϊκή επανάσταση» εκφράζει πλέον την έξοδο από την η του αντιπροσωπευτικού συστήματος, την πολιτική πράξη της εθνικής-ηθικής Ιδέας Εκεί όπου ο οξύς κοινωνικός ανταγωνισμός αποκαλύπτει πράγματι κρίση των θε- ν, η φοβία απώλειας του ελέγχου της άσκησης των πολι- ν ελευθεριών (στη πραγματικότητα, η φοβία απέναντι σε ελευθερία που δεν ελέγχεται ασφυκτικά στο όνομα «υ- των Αξιών») γιγαντώνει αντανάκλαστικά τα ιδεο- ματα του «ισχυρού Κράτους», «της τάξεως και του νό- . Η τάξη γεννά το δίκαιο (C. Schmitt)! Η επίλυση των κολων) πολιτικών και κοινωνικών αντιπαραθέσεων υπο- σταται από την κατάργησή τους δια μέσου μιας ρομής (regressus) πίσω από την Ιστορία, κατάργηση που άλλει έξω και πέρα από την κοινωνία τη «συναίνεση» στη κοινωνία, ως νέος Λεβιάθαν...

«επανάσταση ήθους» είναι πολιτικό κείμενο που άζει εσχατολογικές, υπερ-κοινοβουλευτικές, φοντα- λιστικές θέσεις, θέσεις που αντιπαρατίθενται στο Σύ- α: η δικαιοσύνη γίνεται υπερθεσμός η εθνική-ηθική νάστασις» προτείνεται ως εναλλακτική προς τις συ- ατικές ρυθμίσεις για τον τρόπο έκφρασης της λαϊκής ρχίας (πρόταση που φαίνεται να «εγγίζει» την επιταγή τετελεμένου άρθρου του Συντάγματος, χωρίς βέβαια να έχουν ουδαμώς οι προϋποθέσεις του) η ελευθεροτυπία ορείται οι διακριτές από το Σύνταγμα εξουσίες συγ- η νομιμότητα θεωρείται «προσωπείο του βόρβορου» ρέπει να πέφτει χάριν της λυτρώσεως

ν κρινόταν στα πλαίσια μιας «αξιόμαχης δημοκρατίας» νικού τύπου (δηλαδή, άκρως αποτελεσματικής στη ή αυτοπροστασία της), μία τέτοια «διανοητική εσχάτη πία» θα μπορούσε χωρίς μεγάλη δυσκολία στην ερμη- ή διαστολή του ποινικού νόμου να θεωρηθεί διασά- της δημόσιας τάξης, για να αποδείξει και αυτή με ή ειρωνία σε τι μέγεθος καταστολής οδηγεί η αμε- ς υποστασιοποίηση μεταφυσικών «αξιών» στο δίκαιο πολιτική. Καταστολή, ωστόσο, που ήδη εφαρμόζεται θ' ημάς επιλεκτικά, στους νεολαίους εναλλακτικών ών ομάδων, επειδή εξέφρασαν μία – έστω ανορ- , για κάποιους ενοχλητική και πάντως πολιτική –

ε καιρούς όπου στον κεντροευρωπαϊκό χώρο ανα- βιώνουν οι πιο ανησυχητικές εκδοχές ως πολιτική και κοινωνική πρόταση, ίσως κάποιες σκέψεις να μην έχουν τόσο ενδιαφέρον ως θεωρητική κατάθεση προς τους διανοητές, όσο ως προγυμνάσματα προς την α... Και ίσως θα έπρεπε να προσθέσει κανείς ότι η ξοδος από την όποια κρίση θα προκύψει μόνο από την κοινωνική διεργασία των ελλειμάτων πολιτικής οίησης του Κράτους Δικαίου (και την δημοκρατική η των θεσμών του). Ποτέ από την κατάργησή του...

ης Παπαχαράλμπους είναι δρ. Νομικής του τμήμου Γκαίτε της Φραγκφούρτης και ο Γιάννης Φ. ολος δικηγόρος.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΤΙΣ ΕΞΗΣ ΣΕΙΡΕΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΗΝΑ

- **ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΚΕΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ-ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΤΟΜΟΙ 6 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.500 ΔΡΧ.**
- **ΕΠΟΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 2 ΤΟΜΟΥΣ ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ (70 x 100) ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΥΣ ΑΠΟ 16.800 ΜΟΝΟ 5.800 ΔΡΧ.**
- **ΑΠΑΝΤΑ ΤΣΕ ΓΚΟΥΕΒΑΡΑ ΤΟΜΟΙ 7 ΔΕΜΕΝΟΙ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800 ΔΡΧ.**
- **ΛΕΞΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΗ ΟΥΝΕΣΚΟ: ΤΟΜΟΙ 3 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΑΠΟ 18.000 ΜΟΝΟΝ 8.500 ΔΡΧ.**
- **Η ΝΙΚΗΦΟΡΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ ΤΟΥΘΑΝΑΣΗ ΧΑΤΖΗ. (ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 40-45) (ΛΑΪΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ) (Ο ΛΑΟΣ ΠΡΟΧΩΡΕΙ Η ΗΓΕΣΙΑ ΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ) (ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΠΟΥΣ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ) ΤΟΜΟΙ 4 ΟΓΚΩΔΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 11.800.**
- **ΑΠΑΝΤΑ ΛΟΡΚΑ ΤΟΜΟΙ 8 ΔΕΜΕΝΟΙ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 7.800.**
- **ΙΣΤΟΡΙΑ Β ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΣΩΡΤΣΙΑ ΤΟΜΟΙ 6 ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ ΙΚΑΡΟΣ ΑΠΟ 488.000 ΜΟΝΟ 14.800.**
- **ΝΕΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ - Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ (ΜΗΧΙΩΤΗ) 10 ΕΓΧΡΩΜΟΙ ΤΟΜΟΙ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟ ΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΠΟ 65.000 ΜΟΝΟ 22.500.**
- **ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ (ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ) ΤΟΜΟΙ 7 ΣΧΗΜΑ (70 x 100) ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 42.000 ΜΟΝΟ 9.750 ΔΡΧ.**
- **ΑΠΑΝΤΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ ΤΟΜΟΙ 4 ΥΠΕΡΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 7.800**
- **ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Ο ΠΑΡΑΜΥΘΑΣ ΠΙΛΑΒΙΟΣ ΤΟΜΟΙ 6 ΚΑΙ 6 ΚΑΣΕΤΕΣ ΑΠΟ 28.000 ΜΟΝΟ 11.000 ΔΡΧ.**
- **ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΟΛΩΝΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ (1940-1947) ΚΑΤΟΧΗ - ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ - ΕΜΦΥΛΙΟΣ (ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΛΛΗΝΩΝ) ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΝΤΡΙΓΚΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΝΑΚΤΟΡΑ - ΚΟΜΜΑΤΑ - ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ - 17 ΧΡΟΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - 21η ΑΠΡΙΛΙΟΥ - ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ - ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ - ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ - ΠΡΩΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣ. ΤΟΜΟΙ 7 ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ 46.500 ΜΟΝΟ 16.500 ΔΡΧ.**
- **ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1909-40 ΦΟΙΒΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ. ΠΕΡΙΕΧΕΙ: ΔΙΧΑΣΜΟΣ (ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ - ΚΩΝ/ΝΟΣ) - ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ - ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ - 4η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - ΕΛΛΗΝΟΙΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ - ΑΛΒΑΝΙΑ. ΤΟΜΟΙ 4 ΔΕΡΜΑΤΟΔΕΤΟΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΣ, ΧΡΥΣΟΤΥΠΙΑ ΑΠΟ 26.000 ΜΟΝΟ 8.800 ΔΡΧ.**

(ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΕΙΡΩΝ)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61, 1ος όρ. ΤΗΛ. 3219.300 - 3252.767

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΟΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ ΣΤΕΛΝΟΝΤΑΙ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ, ΣΤΗΝ

ΑΘΗΝΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 61 ΟΡΟΦΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ

ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΠΟ 9 π.μ. ΜΕΧΡΙ 8 μ.μ.

Το αδιέξοδο μιας αδιέξοδης πολιτικής

Είναι τόσο μεγάλο το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας που πολλοί επιχειρηματίες υποστηρίζουν ότι μόνο μια κοινή από όλα τα κόμματα πολιτική θα καταφέρουμε να πετύχουμε τη σύγκλιση με την ΕΟΚ.

του Τάσου Μπάσ

Η οικονομία βρίσκεται πλέον στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής της χώρας και το μέγεθος των προβλημάτων είναι τέτοιο που προκαλεί ρήξεις όχι μόνο ανάμεσα στα κόμματα αλλά και μεταξύ των στελεχών της κυβερνητικής παράταξης.

Η ακολουθούμενη οικονομική πολιτική έχει προκαλέσει την αντίδραση πολλών στελεχών της κυβερνητικής παράταξης με κύριους εκφραστές της τους κ. Εβερετ, Κανελλόπουλο και Δήμα που βλέπουν πλέον καθαρά ότι η πολιτική της δεν οδηγεί πουθενά.

Η άποψη του υπουργού Εθνικής Οικονομίας Στ. Μάνου που ακολουθείται με ευλάβεια από την κυβέρνηση έχει σαν άξονα την άσκηση μιας αυστηρής δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής με στόχο τη μείωση του δημόσιου χρέους σαν ποσοστό του ΑΕΠ και στη συνέχεια τη μείωση του πληθωρισμού σε μονοψήφιο νούμερο και το κλείσιμο της ψαλίδας στον μέσο όρο των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η πολιτική όμως αυτή όπως έχει εφαρμοσθεί μέχρι σήμερα δεν έχει καμιά αναπτυξιακή διάσταση, κάτι που παραδέχονται ακόμα, και στελέχη του ΥΠΕΘΟ.

Το κρίσιμο ερώτημα λοιπόν είναι αν θα μπορέσει να αυξηθεί το ΑΕΠ, έτσι ώστε τα μέτρα λιτότητας τα οποία έχει πάρει η κυβέρνηση της Ν.Δ. να αποδώσουν τα αναμενόμενα, όπως θέλει να πιστεύει ο κ. Μάνος.

Τα αποτελέσματα όμως μέχρι σήμερα δεν είναι τα επιθυμητά από την κυβέρνηση. Ο πληθωρισμός είχε φτάσει τον Σεπτέμβριο στο 15,3% και οι εκτιμήσεις είναι ότι στο τέλος του χρόνου θα κλείσει στο 15,5%. Και στο μέτωπο του δημόσιου χρέους η κατάσταση δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Το δημόσιο χρέος προβλέπεται να φτάσει στο 1992 στα 97,7% του ΑΕΠ όταν το 1991 ήταν 95,9%. Και οι δυο λοιπόν στόχοι στους οποίους η κυβέρνηση

στήριξε τα μέτρα λιτότητας του Αυγούστου φαίνεται ότι έχουν απομακρυνθεί σημαντικά.

Τα μέτρα λιτότητας του καλοκαιριού ενίσχυ-

Μόνο με ανάπτυξη παράλληλα με τη σταθεροποίηση η ελληνική οικονομία θα μπορέσει να ξεφύγει από το βαθύ τέλμα στο οποίο έχει πέσει. Αυτό όμως δεν φαίνεται να το πιστεύει ο κ. Μάνος.

σαν επίσης τις ανοδικές τάσεις στα επιτόκια, κάτι που είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία πρόσθετων εξόδων για τις επιχειρήσεις, αλλά και τον περιορισμό της λήψης δανείων για επενδύσεις. Και οι επενδύσεις σπανίζουν πλέ-

ον στην ελληνική οικονομία. Έρευνα της που έφερε στο φως η «Ημερησία» δείχνει πλήρη αποβιομηχανοποίηση της χώρας την τελευταία 10ετία. Από το 1980 το 1992 ο όγκος των επενδύσεων στην χώρα μας μειώθηκε κατά 86% στην κατάσταση αυτή όχι μόνο αποδεικνύει την αναποτελεσματικότητα των μέτρων που λήφθηκαν από τις κυβερνήσεις

ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ. αλλά ταυτόχρονα να φαίνεται ουτοπία η σύγκλιση με την ΕΟΚ.

Τα υψηλά επιτόκια, αποτέλεσμα της πολιτικής του κ. Μάνου, στρέφουν τα κεφάλαια από την Ελλάδα προς χώρες όπου εξοικονομούνται από τη μείωση π

ολογίας των υψηλών εισοδημάτων αλλά και πό την τεράστια φοροδιαφυγή προς τους ομογενικούς τίτλους που έχουν πολύ υψηλούς τό-ους. Και όσο οι επιχειρηματίες χωρίς κανένα πολύτως ρίσκο μπορούν να εξασφαλίσουν τα κτήματά τους με τόκους που φτάνουν μέχρι και 25,5%, δεν υπάρχει καμιά περίπτωση να αυξηθούν οι επενδύσεις. Και χωρίς επεν-ύσεις, άρα χωρίς αύξηση του εισοδήματος, πολύ δύσκολα, όπως έχει αποδείξει η διεθνής πείρα, θα υπάρξει σταθεροποίηση και ανά-πτυξη.

Η κυβέρνηση με τα εισπρακτικά μέτρα τα ο-ία έχει πάρει πιστεύει ότι θα καταφέρει να πληρώσει τους στόχους της. Δεν έχει πάρει όμως, όπως φαίνεται υπ' όψιν της ότι η μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων θα περιορίσει τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού με αποτέ-λεσμα, και τα ελλείμματα να παραμένουν σε υψηλά επίπεδα και ο πληθωρι-σμός να συνεχίζει να βρί-σκεται πάνω από το 15%.

Η ανεργία παρά τις υποσχέσεις της κυβέρ-σης για 100.000 νέες θέσεις εργασίας, συ-γχίζει σταθερά την ανοδική της πορεία και οι άνεργοι έχουν φτάσει στις 400.000, χω-ρίς το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας να λήφει μέτρα για τον περιορισμό τους.

Η παρατεταμένη κρίση της ελληνικής οικο-μίας δεν φαίνεται να βρίσκει λύση με την πολιτική που ακολουθείται από τη Ν.Δ. που ηρίζεται σε μέτρα εισπρακτικού και μόνο χαρακτήρα, που πλήττει καίρια το βιοτικό επί-δο των υπαλλήλων, των εργατών και των συ-ναξιούχων χωρίς να υπάρχει καμία προοπτική εξόδου.

Το ΔΝΤ στηρίζει

Η πολιτική αυτή βέβαια έχει την απόλυτη στήριξη του ΔΝΤ ο γενικός διευθυντής του ο-ποίου, Μισέλ Καμντεσί δεν φάνηκε διόλου φειδωλός στις εκφράσεις του κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην Αθήνα την περασμένη εβδομάδα. Ο κ. Καμντεσί συνε-χάρη την κυβέρνηση και ιδιαίτερα το οικονο-μικό της επιτελείο για την «εντυπωσιακή» ό-πως την χαρακτήρισε πρόοδο της ελληνικής οικονομίας τα δυο τελευταία χρόνια, και συνέστησε μεγαλύτερες προσπάθειες, που βέ-βαια συνεπάγονται και άλλα μέτρα λιτότητας, για το 1993.

Παρ' όλα αυτά, κάτι στην κυβερνητική πολι-τική φαίνεται ότι αλλάζει. Κάτω από την πίεση της κριτικής των στελεχών του κυβερνώντος

εισοδημάτων τους τον επόμενο χρόνο, καθώς οι σκέψεις που υπάρχουν στην κυβέρνηση είναι για αυξήσεις της τάξης, το ανώτερο, του 3'001 3%. Οι αυξήσεις επίσης στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ δεν φαίνεται να ξεπερνούν το 6-7%, και θα είναι πάντως πολύ κατώτερες από αυτές που ζητούν οι διοικήσεις τους. Όλα αυτά μαζί με τη μεγαλύτερη ελαστικότητα που θα ακολουθηθεί στις προσλήψεις δημιουργούν ένα κλίμα τελείως αντίθετο με αυτό που υπήρχε μέχρι σήμερα. Η πι-θανότητα διενέργειας εκλογών μέσα στο 1993 δημιουργεί την ανάγκη στην επιβολή πρόσθετων μέτρων λιτότητας, στις αρχές του ερχόμενου χρόνου.

Πώς όμως η κυβέρνηση θα δικαιολογήσει τη στροφή αυτή, στην ασκούμενη οικονομική πολιτική; Σε καμιά περίπτωση βέβαια δεν θα

μπορέσει να υποστηρίξει ότι υπάρχουν θετικά αποτελέσματα από τα μέτρα που ελήφθησαν τα δύο τελευταία χρόνια. Με

Όλοι οι δείκτες της οικονομίας παρουσιάζουν άνοδο παρά τις αντίθετες εκτιμήσεις και προβλέψεις των οικονομικών εγκεφάλων της κυβέρνησης.

κόμματος, αλλά και από το ότι το 1993 είναι στην ουσία προεκλογική χρονιά, κυβερνητικά στελέχη τονίζουν με έμφαση ότι δεν πρόκειται να ληφθούν άλλα μέτρα εισπρακτικού χαρα-κτήρα καθώς και ότι η «σύγκλιση», στα πλαίσια της Συνθήκης του Μάαστριχτ, είναι εφικτή έστω και σε μικρότερο βαθμό.

Η οικονομική πολιτική βέβαια δεν πρόκει-ται να αλλάξει, αλλά ο κρατικός προϋπολογι-σμός θα κινείται κυρίως προς την κατεύθυνση της συγκράτησης των δαπανών των υπουρ-γείων και στον περιορισμό της φορο-διαφυγής. Οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι θα πρέπει να περιμένουν και νέα μείωση των

όλους τους δείκτες να ανεβαίνουν, το Χρημα-τιστήριο να φτάνει την προηγούμενη Παρα-σκευή 9/10, στο χαμηλότερο σημείο των δύο τελευταίων χρόνων και την αποβιομηχανο-ποίηση να συνεχίζεται με γοργούς ρυθμούς, τα περιθώρια για τον κ. Στ. Μάνο έχουν στε-νέψει απειλητικά. Αν δεν αλλάξει η οικονομι-κή πολιτική έτσι ώστε να υπάρξει συνδυασμός της σταθεροποίησης και της ανάπτυξης είναι βέβαιο ότι ούτε το τέρας του πληθωρισμού θα νικηθεί, ούτε -για ακόμα μια φορά- οι θυσίες των μισθωτών και των συνταξιούχων θα πιά-σουν τόπο. Και τότε η Ευρώπη των δύο ταχυ-τήτων θα είναι πολύ κοντά μας.

Θεόδωρος Σακελλαρόπουλος

Προβληματικές Επιχειρήσεις

Κράτος και κοινωνικά
συμφέροντα
στη δεκαετία του '80

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ
Επιστημονική βιβλιοθήκη

Ένα πολύ επίκαιρο βιβλίο.

Μια σημαντική συμβολή στον πολυσυζητημένο θέμα των προβληματικών επιχειρήσεων.

Μια σε βάθος ανάλυση των αιτιών κατ' αρχάς της κρατικής παρέμβασης και εντέλει της αποτυχίας του πειράματος εξυγιάνσής τους.

Ο συγγραφέας διερευνά το ρόλο των κοινωνικών συμφερόντων των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και της Εθνικής Τράπεζας στην αποτυχία αυτού του πειράματος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ Πατούσα 3 Τηλ. 3639434

Και ξανά προς τη Νέα Υόρκη τραβά...

του Γ. Κολοκασίδη

Εν μέσω αντεγκλήσεων, οξειών διαφωνιών και διισταμένων εκτιμήσεων, ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Γιώργος Βασιλείου ετοιμάζεται να ξαναακολουθήσει την οδό προς τη Νέα Υόρκη. Η πεισματική προσήλωσή του σε αυτή την φαινομενικά ετοιμοθάνατη διαδικασία είναι πράγματι δυσεξήγητη. Και δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς ότι στείρος αέρας διαπνέει την επικείμενη συνάντηση στη Νέα Υόρκη, μεταξύ του κ. Βασιλείου και του κ. Ντενκτάς.

Από ελληνικής πλευράς, οι φωνές που αντιπαρατίθενται στην αποδοχή του σχεδίου Γκάλι, ακούγονται πλέον εκκωφαντικά. Στον Συναγερμό, κόμμα του κ. Κληρίδη, πατέρα της συνδιαλλαγής, φαίνεται να έχουν πάρει το πάνω χέρι οι πολέμιοι του σερβιρόμενου συμβιβασμού. Αυτό τουλάχιστον εξάγεται από το πόρισμα πρόσφατης ενδοκομματικής νομικής έκθεσης, που δικαιώνει τους επισημαίνοντες τον κίνδυνο από μία ενδεχόμενη εφαρμογή του σχεδίου Γκάλι. Θα έλεγε κανείς, ότι το συμπέρασμα της επιτροπής νομικών του Συναγερμού, έρχεται σε ευθεία αντιπαράθεση με την ακολουθούμενη μέχρι σήμερα πορεία προσεκτικής ενίσχυσης του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και είναι διακηρυγμένη θέση του Προέδρου, ότι μέχρι σήμερα συζητούσε με βάση το σχέδιο Γκάλι. Δύσκολο όμως, να πιστέψει κανείς ότι τα συμπεράσματα της επιτροπής κατέλαβαν εξαπτήνης την ηγεσία του Συναγερμού. Η επιλεγείσα σύνθεσή της ίσως να αποσκοπούσε σε αυτό ακριβώς το αποτέλεσμα. Έτσι δημιουργείται κατά βολικό τρόπο, το προεκλογικό εφελκυστικό του Συναγερμού, που μέχρι πρότινος υπερθεμάτιζε την κυβερνητική πολιτική. Συγχρόνως, η αλλαγή πολιτικής, μπορεί να φορτωθεί στους ώμους ανώνυμων τεχνοκρατών, παρά να αποκαλυφθεί ως ένα πολιτικό προεκλογικό τέχνασμα. Με τα χέρια του λοιπόν ελευθερωμένα, ο κ. Κληρίδης, δεν αναμένεται να είναι ο παλαιός συμπαράστατος του κ. Βασιλείου, στη νέα φάση των συναντήσεων της Νέας Υόρκης.

Ποια τουρκική καλοπιστία;

Από την τουρκική πλευρά, τα μηνύματα δεν είναι πιο ευοίωνα για τον κ. Βασιλείου. Φημολογείται ευρέως, ότι ο κ. Ντενκτάς, ετοιμάζεται να καταθέσει στο τραπέζι των συνομιλιών, νέο και συντριπτικότερο μνημόνιο. Στο μνημόνιο αυτό θα διατυπώνονται τα πάγια πλέον αιτήματα της τουρκικής πλευράς για διατήρηση του μονομερούς δικαιώματος επέμβασης της Τουρκίας, εναλλασσόμενη κυριαρχία, ισότητα στην εκτελεστική εξουσία Τούρκων και Ελλήνων, κυριαρχία του τουρκικού κρατιδίου και εγκαθίδρυση μεταβατικής κυβέρνησης. Όλα αυτά βέβαια δεν μπορούν παρά να φέρουν σε δεινή θέση ένα καλόπιστο διαπραγματευτή, όπως είναι ο κ. Βασιλείου, ο οποίος επένδυσε τόσα στην εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης με την άλλη πλευρά. Αυτός ο μύθος περί τουρκικής καλοπιστίας δυστυχώς τρέφεται αφειδώς και από τον κ. Μητσοτάκη, ο οποίος ακούραστα επαναλαμβάνει την επωδό περί καλοπιστίας του κ. Ντεμιρέλ.

Πέρα, όμως, από τις ενδείξεις, ότι οι σπόροι που έσπειρε ο γ.γ. του ΟΗΕ στην προηγούμενη φάση δεν έφεραν καρπούς, ανησυχητικά, είναι και τα προμηνύματα, σε ό,τι αφορά το δεύτερο σκέλος των ελληνικών επιδιώξεων στη Νέα Υόρκη. Ως γνωστόν η ελληνική στοχοθεσία προέβλεπε, είτε πρόοδο, είτε κυρώσεις, κατά της αδιαλλάκτου Τουρκίας. Και αυτό το μέτωπο όμως φαίνεται να μπάζει νερό, καθώς, σύμφωνα με πληροφορίες απομακρύνεται πλέον αισθητά το ενδεχόμενο

κυρώσεων κατά της Τουρκίας. Και αυτό δεν είναι αξιοπερίεργο και σίγουρα δεν μπορεί να αποδοθεί εξ ολοκλήρου στις δυνάμεις που «κυβερνούν» το Συμβούλιο Ασφαλείας. Εμείς οι ίδιοι, αποδίδουμε ως αυτεξούσιο διαπραγματευτή τον Ντενκτάς, συντελέσαμε στο δόλωμα των τουρκικών ευθυνών. Άρα, ούτε και εδώ καμία προοπτική.

Δεδομένων λοιπόν των αντενδείξεων προς την επιμονή του κ. Βασιλείου για μετάβαση στη Νέα Υόρκη; Επιζητών μάλιστα, για μία ακόμα φορά την επικουρία των λοιπών πολιτικών αρχηγών; Και δεν είναι απλώς η πίεση του γ.γ. γιατί και χωρίς αυτήν ο κ. Βασιλείου, ποτέ δεν φάνηκε να ταλαντεύεται στην απόφασή του να μεταβεί.

Μία πρώτη πιθανή εκδοχή είναι ότι φαινόμενα διαψεύδονται από την πραγματικότητα. Υπάρχουν, δηλαδή δεδομένα, που ανατρέπουν την εικόνα που ιχνογραφήθηκε πιο πάνω. Σε τί όμως συνίστανται αυτά τα άγνωστα στοιχεία; Σαμερικανικές υποσχέσεις, για άσκηση πίεσης στους Τούρκους; Αυτό όμως κρίνεται μάλλον ανφικτο μιας και η σημερινή διαπραγματευτική φάση διεξάγεται στη σκιά των αμερικανικών εκλογών. Για τους δικούς μας σκοπούς λοιπόν, είναι ασφαλές να θεωρήσουμε προσωρινά παράλληλο την αμερικανική εκτελεστική εξουσία. Ιδιαίτερα εφ' όσονα θέματα εσωτερικής πολιτικής, όπως είναι το Κυπριακό. Κατά συνέπεια, ό,τι και να υπήσχηθηκαν τα αεικίνητα στελέχη του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών, έχουμε να κάνουμε με μία αποδυναμωμένη αμερικανική ηγεσία, που δε θα μπορέσει να παραδώσει τα υποσχόμενα αργά

αποτελεσματική πίεση προς την πλευρά της κίας ή κυρώσεις).

Οι αδρανείς Αμερικανοί;

δρανοποιείται λοιπόν προσωρινά ο αμερικανικός παράγοντας, που κατά συνέπεια είναι πιο ήσυχος η πιθανή αποδέκτης πιέσεων κία. Τι άλλο μπορεί να συμβαίνει λοιπόν; ως τεκταινείται μετακίνηση της Ελληνικής ράς; Αυτό είναι ένα επίφοβο ενδεχόμενο. Ίσως αν ληφθεί υπόψη ότι η συνάντηση της Νέας Υόρκης, έχει αναπόδραστα πάρει προεκλογική υφή, μιας και οι κυπριακές προεδρικές γές, απέχουν μόνο τρεις μήνες. Θα νόμιζε κανείς εν όψει των εκλογών, θα σκλήρυνε και παρακαπηλικά η στάση της κυπριακής κυβέρνησης. Αυτή όμως η αντίληψη δεν βρίσκει καμία εφαρμογή. Ο κ. Βασιλείου έχτισε την προεδρική του θητεία στη συνδιαλλαγή προς τον Κυπριακό. Επιτυχία του θα ήταν η άσωση αυτής της πολιτικής και όχι η υιοθέτηση σκληρής της αντιπολίτευσης. Αυτό θα ήταν ίσως η παραδοχή αποτυχίας. Μια σαφώς κακή προεκλογική του προεκλογικού αγώνα.

Η διάθεση προεκλογικής χρήσης της συνάντησης της Νέας Υόρκης, διαφαίνεται όμως και κάποιες δηλώσεις της κυβέρνησης. Κατ'

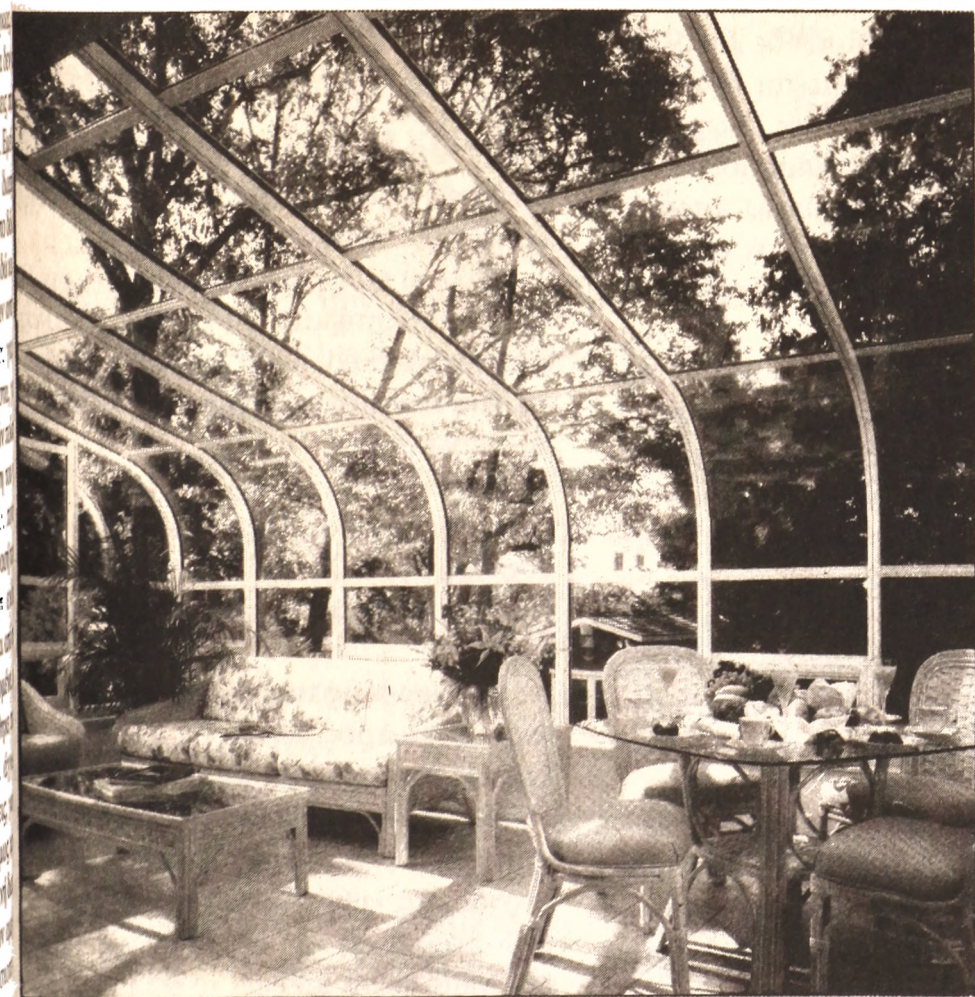
επανάληψη έγιναν κυβερνητικές δηλώσεις για μείωση των τόνων του ενδοκυπριακού πολιτικού διαλόγου εν όψει της επικείμενης συνάντησης. Η προτεινόμενη δικαιολογία ήταν ότι η «κρίσιμότητα των στιγμών, επιτάσσει την ενότητα των πολιτικών δυνάμεων, γύρω από τον αγώνα που διεξάγει η κυβέρνηση στη Νέα Υόρκη». Αυτή η εκτόνωση του κλίματος όμως, ευνοεί σαφέστατα το πολιτικό κατεστημένο. Προφανές λοιπόν το συμφέρον της κυπριακής κυβέρνησης να επιμηκύνει τη διαδικασία στη Νέα Υόρκη. Εύκολη η επίκληση του δημόσιου συμφέροντος προς αποφυγή οξείας κριτικής επί δικών της λαθών.

Συγχρόνως, όμως, άρχισε να περιφέρεται πειραματικά και η ιδέα για αναβολή των εκλογών σε περίπτωση ύπαρξης κάποιας προόδου στη Νέα Υόρκη. Η κεφαλαιοποίηση της Νέας Υόρκης, μπορεί να πάρει και πιο συγκεκριμένη μορφή με την υπογραφή κάποιου σχεδιαγράμματος, κάποιας νέας συμφωνίας κορυφής, ή ακόμα και τη σύγκληση πιθανής διεθνούς διάσκεψης με το πρόσχημα της εγγύτητας απόψεων. Αυτά όλα όμως, συνιστούν επικίνδυνους πειραματισμούς, όταν γίνονται με μέτρο την απόκτηση προεκλογικού πλεονεκτήματος. Η κυβέρνηση πάντως φαίνεται αποφασισμένη να υπαγάγει τη συνάντηση της Νέας Υόρκης στην προεκλογική λογική.

Έχει δηλώσει εξάλλου επανειλημμένα, ότι νομιμοποιείται, παρά την προσέγγιση των εκλογών, να διαπραγματεύεται την τύχη της Κύπρου, μέχρι το τελευταίο λεπτό της θητείας της. Μία περίεργη δήλωση μιας και οι διαφωνίες στην Κύπρο φουντώνουν και η πολιτική τύχη του κ. Βασιλείου, διαγράφεται αβέβαιη. Με αυτό τον περίγυρο και με μόνο τρεις μήνες θητεία, έχει πράγματι το δικαίωμα, ο κ. Βασιλείου, να αποφασίζει την τύχη του κυπριακού ελληνισμού; Ιδιαίτερα όταν η λύση θα καθορίσει το μέλλον του για τις επόμενες εκατονταετηρίδες;

Ό,τι και να διαπλάθεται στη Νέα Υόρκη, το σίγουρο είναι ότι οι αντιπολιτευόμενοι τον κ. Βασιλείου, πρέπει να βρίσκονται σε εγρήγορση. Ο κ. Βασιλείου, είναι γνωστός μάστορας της διαφημιστικής τέχνης. Είναι βέβαιο δε, ότι προκύψει από τη Νέα Υόρκη, θα τύχει προεκλογικής αξιοποίησης από την κυβέρνησή του. Θα πρέπει λοιπόν, η αντιπολίτευση να είναι έτοιμη να δώσει τη μάχη των εντυπώσεων. Το Κυπριακό ως εκ της φύσης του έχει μετατραπεί σε ένα πολύ εξειδικευμένο και τεχνικό θέμα. Οι εντυπώσεις λοιπόν που εμπεδώνονται στον κόσμο, εξαρτώνται αναπόφευκτα από την ικανότητα των όποιων πολιτικών αναλυτών, να περάσουν τα δικά τους μηνύματα.

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

Με «Καθρέφτη»
θερμότητας που:

- Απορροφά την υπεριώδη ακτινοβολία
- Το καλοκαίρι αντανakλά τη ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία του ήλιου
- Το χειμώνα δεν αφήνει να διαφύγει η εσωτερική θερμότητα του σπιτιού
- Ενισχύει την ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

**ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΕΙΤΕ ΚΑΙ ΣΤΗΝ «ΕΚΘΕΣΗ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ»
ΠΕΙΡΑΙΑΣ 28/10-8/11 περιπτ. 737**

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε ΓΙΑΝΝΕΝΑ
τηλ.: (0651)31-9-32, fax: 309-70

Στόχος, η μη επαναδιαπραγμάτευση της συνθήκης του Μάαστριχτ

του Αλ. Βυζάντιου

Συναντώνται σήμερα στο Μπέρμιγχαμ, οι αρχηγοί κρατών-μελών και κυβερνήσεων της ΕΟΚ για το Έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής. Οι «12» θα προσπαθήσουν να επιβεβαιώσουν τις αποφάσεις του Μάαστριχτ, αλλά και να επιβεβαιωθούν οι ίδιοι...

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η ΕΟΚ διέρχεται μια κρίσιμη φάση, που δρομολογήθηκε από τη νομισματική αναστάτωση, την υποτίμηση της λιρέτας, την έξοδο της βρετανικής στερλίνας από το Ενιαίο Ευρωπαϊκό Σύστημα, και τα αποτελέσματα του δανέζικου και του γαλλικού δημοψηφίσματος.

Η φάση αυτή χαρακτηρίζεται από τη «ρευστότητα» όλων των συνισταμένων, αλλά οπωσδήποτε και από το γεγονός ότι οι «αντιρροήσεις» και οι «αμφισβητίες» των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής του Μάαστριχτ, πληθαίνουν, και τους συναντά κανείς πλέον στους κόλπους όλων των πολιτικών δυνάμεων των κρατών-μελών της ΕΟΚ.

Αρχικά οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής του Μάαστριχτ, χαιρετίστηκαν από τους ηγέτες της ΕΟΚ αλλά και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αφού έτσι κι αλλιώς οι αποφάσεις αυτές έτειναν στην περαιτέρω σύσφιξη των σχέσεων των «12» και την ενδυνάμωση της Ευρώπης των Πολιτών.

Την ευφορία όμως τη διαδέχθηκε σταδιακά ο σκεπτικισμός. Όσο πλησιάζουν οι ημερομηνίες υλοποίησης των αποφάσεων του Μάαστριχτ, τόσο αυξάνονται τα ερωτήματα ιδιαίτερα δε μετά από τα αποτελέσματα του γαλλικού δημοψηφίσματος τα οποία έδειξαν ότι οι «λιγότερο πλούσιοι» ψήφισαν **ΟΧΙ**, ενώ οι κάτοικοι των περισσότερων ανεπτυγμένων περιοχών ψήφισαν **ΝΑΙ**.

Οι ερμηνείες που δόθηκαν από τις πολιτικές δυνάμεις της Γαλλίας και τον γαλλικό Τύπο, ήταν πολλές και διάφορες. Όλες όμως οι αναλύσεις κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι οι μισοί σχεδόν Γάλλοι θεωρούσαν ότι η υλοποίηση των αποφάσεων του Μάαστριχτ θα οδηγήσει σε ανι-

σότητες οικονομικές και ότι οι «φτωχοί θα γίνουν φτωχότεροι και οι πλούσιοι πλουσιότεροι». Και αυτό γιατί η εφαρμογή των αποφάσεων του Μάαστριχτ προϋποθέτει, για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ, σφικτή εισοδηματική πολιτική, αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας και αλλαγές των οικονομικών στόχων.

ΟΙ ΑΣΚΟΙ ΤΟΥ ΑΙΟΛΟΥ

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η ύπαρξη δυσκολιών εφαρμογής των αποφάσεων του Μάαστριχτ δε σημαίνει ότι οι αποφάσεις αυτές θα πρέπει να ακυρωθούν. Οι πάντες συμφωνούν πως αν αποτολμηθεί κάποια επαναδιαπραγμάτευση της Συνθήκης του Μάαστριχτ θα ανοίξουν «οι ασκοί του Αιόλου» και κανείς δε γνωρίζει αν οι διαπραγματεύσεις θα οδηγήσουν ή όχι σε διάλυση της ΕΟΚ.

Άρα, η Συνθήκη του Μάαστριχτ δε μπορεί να επαναδιαπραγματευθεί. Θεωρείται **δεδομένη** και **μονόδρομος**. Παρά το γεγονός όμως αυτό, οι δυσκολίες εφαρμογής των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής παραμένουν, και καταβάλλονται προσπάθειες από όλες τις πλευρές – κυριολεκτικά όλες τις πλευρές – να «πνιγούν» οι αντιθέσεις.

Πράγματι οι αρχηγοί κρατών-μελών και κυβερνήσεων της ΕΟΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οι διπλωμάτες και οι εμπειρογνώμονες προσπαθούν να αποτρέψουν αυτό που όλοι φοβούνται. Δηλαδή να ξεκινήσει μια επαναδιαπραγμάτευση. Το ίδιο άλλωστε θα επιδιώξουν και κατά τη διάρκεια του έκτακτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής που θα πραγματοποιηθεί στο Μπέρμιγχαμ, οι εργασίες του οποίου αρχίζουν σήμερα 16 Οκτωβρίου.

Όλοι θα επιδιώξουν να επιβεβαιωθεί η θέληση των «12» και να προχωρήσουν στην ενοποίηση της ΕΟΚ, παραμερίζοντας τις αντιθέσεις τους. Ωστόσο, είναι αρκετοί εκείνοι που πιστεύουν ότι αν δεν μπορεί να γίνει επαναδιαπραγμάτευση, θα πρέπει να γίνει επαναδιατύπωση ορισμένων άρθρων, όπως εκείνα που αφορούν την **επικουρικότητα** ή τη **σύγκλιση των οικονομιών**.

Από αυτό το σημείο όμως και μετά, οι διαφωνίες δεν είναι λίγες. Η Βρετανία για παρά-

δειγμα, αλλά και η Ολλανδία και η Δανία πιστεύουν ότι πρέπει να αρχίσει ουσιαστική συζήτηση για τη διεύρυνση της ΕΟΚ, με την ένταξη και άλλων κρατών. Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες υποστηρίζουν ότι πρέπει να επικυρωθούν οι αποφάσεις του Μάαστριχτ, αλλά και προτού προωθηθούν το «πακέτο Ντελόρ 2» και οι αποφάσεις του Ταμείου Συνοχής, δι-
μπορεί να γίνεται λόγος για διεύρυνση. Διαφωνίες υπάρχουν ακόμα μεταξύ των «12» και σε ό,τι αφορά την επικουρικότητα, δηλαδή το βαθμό παρέμβασης της ΕΟΚ, όπου και ότι δεν μπορούν τα κράτη-μέλη.

Η «οριακή γραμμή» μεταξύ της εκτίμησης γ-
την επικουρικότητα, από πλευράς Βρετανίας και εκείνης της Γαλλίας ή της Γερμανίας, είναι σημαντικά μεγάλη. Οι Βρετανοί ουσιαστικά πορρίζουν σε μεγάλο βαθμό την αναγκαιότητα παρέμβασης της ΕΟΚ, ενώ οι Γερμανοί και Γάλλοι υιοθετούν την παρέμβαση αλλά, φυσικά, στο μέτρο που μπορεί να ακουστεί και η δική τους φωνή.

«ΠΑΚΕΤΑ» ΚΑΙ ΔΙΑΓΚΩΝΙΣΜΟΙ

Διαφοροποιήσεις επίσης εντοπίζονται στα θέματα του «πακέτου Ντελόρ 2». Τα πλεονέκτημα κράτη-μέλη που καλούνται να αν-
νειςφέρουν οικονομικά περισσότερο από ό-
τα λιγότερο ανεπτυγμένα στους ίδιους πόρους της ΕΟΚ για τις χρηματοδοτήσεις του «πακέ-
Ντελόρ 2» και του Ταμείου Συνοχής, υπ-
στηρίζουν ότι προτού «καταβάλουν περι-
σότερα» θα πρέπει να γίνουν ουσιαστικές ο-
νομίες στον προϋπολογισμό και να καταπα-
λεμθούν οι απάτες που απορροφούν τεράστια κεφάλαια από αυτόν.

Εξάλλου η Βρετανία υποστηρίζει ότι θα π-
πει όλα τα ζητήματα περί **χρηματοδοτήσεων** ξανασυζητηθούν και προβάλλει αιτήματα γ-
αύξηση των εισπράξεων της από τον κοινο-
προϋπολογισμό.

Βασικό φυσικά σημείο των διαφωνιών διαμάχης-αμφιβολιών, παραμένει ο «**κινητήριος μοχλός**» της ΕΟΚ, η Γερμανία, η οποία κα-
γορείται ότι θέλει να ηγεμονεύει στον κοινο-
χώρο.

Οι ισορροπίες πάντως μεταξύ των «12», δι-
τηρούνται προς το παρόν, αλλά κανείς δε ξέρει τι πρόκειται να γίνει. Το δημοσίευμα τ-
«TIMES» τάραξε και πάλι τα «**λιμνάζον νερά**». Το δημοσίευμα αναφέρει ότι η δη-
ουργία μιας «μίνι - Ευρώπης», θα είναι γεγονός στην περίπτωση που δεν επικυρωθεί η Συνθή-
του Μάαστριχτ, πράγμα το οποίο υποστηρίζουν και μελέτες των εταιρειών Φροστ εντ Σάμλντ και Στάνλεϊ Μόργκαν.

Ας μην κρυβόμαστε «πίσω από το δάκτυλ μας». Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θ-
γίνει τελικά με το Μάαστριχτ.

μέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

AMERICA, AMERICA

ΥΤΕΣ ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ στην Αμερική τον επόμενο μήνα είναι σημαντικές και για την ίδια την αμερικανική κοινωνία και για τον υπόλοιπο κόσμο.

Για τους Αμερικανούς, μετά από δύο τετραετίες κανικής οικονομικής πολιτικής και μίας άχρω- και ατελέσφορης θητείας του Μπους, οι εκλο- προσφέρουν μια νέα δυνατότητα κοινωνικής ζωογόνησης στο πρόσωπο του Δημοκρατικού ηγούμενου Μπιλ Κλίντον. Ο Ρήγκαν τουλάχιστον με τους Αμερικανούς να αισθάνονται καλά (good), με εκείνο το αμήχανο χαμόγελό του. Ο Μπους, που όταν ανέλαβε την προεδρία υποσχέ- μια πιο ευγενική κοινωνία (kinder-gentler ty), δεν μπορεί σήμερα να επαίρεται για τις πράξεις του, όχι μόνο διότι οι ταραχές του Λος Άντζελες διέλυσαν τον δικό του μύθο, αλλά και η κατάσταση της οικονομίας επιδεινώθηκε με τα κοινωνικά προβλήματα – η ανεργία, η φτώχεια, η ελλιπής παιδεία, η κρίση στη στέγαση, η αλκοολική εθιμοτυπία, η ανύπαρκτη κοινωνική πρό- – οξύνθηκαν. Σ' αυτή την κοινωνία των μεγά- ευκαιριών, αλλά και των μεγάλων αντιθέσεων ανισοτήτων, τα εσωτερικά προβλήματα θα κρί- το εκλογικό αποτέλεσμα.

Ο πρόεδρος του Ρος Περό στην εκλογική ιπποδ- ρομιά, δε φαίνεται προς το παρόν να αλλάζει τα μέτρα της εκλογικής αντιπαράθεσης, εφόσον η διαμαρτυρία που προσελκύει, σύμφωνα με τις ενδείξεις, αντλείται και από τα δύο στρα- τα των αντιπάλων του.

Ο νέος Αμερικανός πρόεδρος θα εκλεγεί απ' το 25% του αμερικανικού λαού, εφόσον η μετοχή στις εκλογές δεν αναμένεται να ξεπε- το 51%. Το 40% των Αμερικανών, κάπου 90 εκατομμύρια, δεν έχουν στην πραγματικότητα φωνή. Αδια- κινούν να εγγραφούν στους εκλογικούς καταλό- κυρίως διότι πιστεύουν, ότι τίποτα δεν μπο- ρεί να αλλάξει τη μοίρα τους. Είναι οι άνεργοι, οι ηλικιωμένοι, οι φτωχοί λευκοί, οι νέοι, οι λιγότερο εγ-

γράμματοι, όσοι μένουν στο περιθώριο της κοινω- νίας. Το 33% των πλουσιότερων Αμερικανών, ρίχνει στην κάλπη το 44% των ψήφων. Δεν είναι, επομένως, περίεργο που οι μεσαίες τάξεις «τρομο- κρατούνται», σε κάθε νύξη για αύξηση της φορο- λογίας με σκοπό τη χρηματοδότηση κοινωνικών προγραμμάτων.

Στον εξωτερικό τομέα πρέπει να τονιστεί ότι η Αμερική, επούλωσε τις πληγές του Βιετνάμ, απο- κατέστησε το παγκόσμιο κύρος της και ανεδείχθη εκ των πραγμάτων, μετά την κατάρρευση του ανα- τολικού μπλοκ, ως η μοναδική υπερδύναμη, με αυξημένες ευθύνες για την παγκόσμια ειρήνη.

Αλλά η «νέα τάξη πραγμάτων», είναι ακόμα αντιφατική, ασαφής και συγκεχυμένη και η Αμερι- κή φαίνεται να μην γνωρίζει πώς να διαχειριστεί τις διάφορες εστίες κρίσης και σύγκρουσης που ξεπηδούν σ' όλον τον κόσμο. Μέγιστο δείγμα τα Βαλκάνια.

Η εκλογή του Κλίντον στο προεδρικό αξίωμα δεν μπορεί να θεωρηθεί αδιάφορη για τον υπόλοι- πο κόσμο. Νέοι άνθρωποι και ιδέες αλλάζουν συνήθως το κλίμα και τις προοπτικές, μολονότι οι συντεταγμένες της εξωτερικής πολιτικής και η στάθμιση των συμφερόντων δύσκολα υπόκεινται σε ριζικές αλλαγές.

Πάντως, η εκλογή του Κλίντον δεν πρέπει να πα- ρασύρει την Ελλάδα σε (αστήριχτες) ελπίδες, πα- ρά τις σαφείς και θετικές προεκλογικές του θέσεις για το Κυπριακό και τα Σκόπια. Δεν αποκλείεται, βέβαια, η αντιμετώπιση των απόψεών μας να είναι καλύτερη, από μια κυβέρνηση Δημοκρατικών. Δεν πρέπει όμως σε καμία περίπτωση να τρέφουμε αυταπάτες.

Η «αλλαγή» στην Αμερική, θα έχει και μία άλλη παγκόσμιας εμβέλειας συμβολική σημασία. Θα αλλάξει τους όρους αναφοράς, το περιεχόμενο και τον τόνο της διαμάχης στο πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής ιδεολογίας. Η δεκαετία του νεο- φιλελευθερισμού και του νεο-συντηρητισμού φαί- νεται να αποσύρεται από το προσκήνιο.

Σ' αυτή την κοινωνία των μεγάλων ευκαιριών, αλλά και των μεγάλων αντιθέσεων και ανισοτήτων, το εκλογικό αποτέλεσμα θα το κρίνουν τα εσωτερικά προβλήματα.

Διαπιστώνοντας οι Αμερικανοί ότι μάλλον βρίσκονται σε χειρότερη κατάσταση μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης έχουν αρχίσει να ανησυχούν σοβαρά για τα εσωτερικά και εξωτερικά τους προβλήματα. Βλέπουν ξεκάθαρα ότι οι παλιές συνταγές έχουν πλέον ξεπεραστεί και για πρώτη φορά χρησιμοποιούν και αυτοί μία τόσο γνωστή λέξη σε μας, τη λέξη «αλλαγή».

Βέβαια, δεν ξέρουν τι ακριβώς εννοούν με τη λέξη αυτή, όπως δεν ήξεραν και οι Έλληνες που την χρησιμοποίησαν κάποτε. Αλλά σίγουρα γνωρίζουν ότι αλλαγή δεν σημαίνει παραμονή στην προεδρία του Τζορτζ Μπους, μια και τον θεωρούν όχι μόνο υπεύθυνο για την οικονομική κρίση, αλλά και για το ότι δεν είχε την ικανότητα να την ξεπεράσει. Το φετινό εκλογικό παιχνίδι παίζεται κυρίως στα οικονομικά θέματα και έτσι φαίνεται ότι οι Αμερικανοί ψηφοφόροι παρόλο που δεν εί-

ναι ιδιαίτερα ενθουσιασμένοι με τον Κλίντον, είναι έτοιμοι να τον εκλέξουν πρόεδρό τους, για να τιμωρήσουν τον Μπους και το κόμμα του.

Τα τελευταία δώδεκα χρόνια οι Ρεπουμπλικάνοι προσπάθησαν να παρουσιάσουν μία εικόνα ευημερούσας Αμερικής, αλλά τελικά δεν κατάφεραν να συνεχίσουν να κοροϊδεύουν τον λαό. Για να αντιληφθούμε το μέγεθος της οικονομικής παρακμής των ΗΠΑ δεν χρειάζεται παρά μόνο μία προσεκτική αναδρομή στα δεδομένα της τελευταίας δεκαετίας:

- Όταν άρχισε η δεκαετία του 1980, οι ΗΠΑ ήταν μια χώρα εξαγωγών. Όταν τελείωσε, ήταν μια χώρα εισαγωγών.
- Από μεγαλύτερος πιστωτής του κόσμου κατέληξε να είναι ο μεγαλύτερος χρεώστης.
- Ενώ παρήγαγαν περισσότερα από όσα κατανάλωναν, καταναλώνουν πλέον περισσότερα από όσα παράγουν.
- Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, οι ΗΠΑ διέθεταν τις μεγαλύτερες τράπεζες στον κόσμο. Σήμερα, η μεγαλύτερη τράπεζα των ΗΠΑ είναι η 21η τράπεζα στον κατάλογο των μεγαλύτερων τραπεζών του κόσμου.
- Ενώ, οι ΗΠΑ είχαν τον μεγαλύτερο αριθμό αύξησης της παραγωγικότητας ανάμεσα στα βιομηχανικά κράτη του κόσμου κατέληξαν στο τέλος της δεκαετίας του '80 να έχουν τον χαμηλότερο ρυθμό παραγωγικότητας – τον μισό ρυθμό της Γερμανίας, το ένα τρίτο της Γαλλίας και το ένα τέταρτο της Ιαπωνίας. Και επιπλέον:

• Στη δεκαετία του 1950 ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης της Αμερικής, ήταν τέτοιος που ο πλούτος της διπλασιαζόταν κάθε τριάντα χρόνια. Με τους σημερινούς ρυθμούς ανάπτυξης θα πρέπει να περάσουν 145 χρόνια για να διπλασιασθεί ο πλούτος της χώρας.

• Πριν από 25 χρόνια η αμερικανική βιομηχανία παρήγαγε το 82% των τηλεοράσεων, το 88% των αυτοκινήτων της και το 90% των εργαλειομηχανών της. Σήμερα δεν παράγει σχεδόν καμία τηλεόραση, έχει χάσει το 30% της αυτοκινητοβιομηχανίας της και το 50% των εργαλειομηχανών της.

• Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 ένα νέο φαινόμενο παρουσιάστηκε στην πλούσια χώρα του κόσμου. Χιλιάδες άνθρωποι κοιμούνται στα πάρκα και στους δρόμους όταν έρχεται το κρύο του χειμώνα, μερικοί από αυτούς δεν θα καταφέρουν να δουν την άνοιξη. Αυτή η νέα διάσταση δείχνει το πρόβλημα της παρακμής του αμερικανικού καπιταλισμού, όπου οι πλούσιοι ζουν δίπλα-δίπλα με τους άστεγους και πεινασμένους συμπατριώτες τους.

Απληστία και αυταπάτες

Βέβαια παραμένει η απορία γιατί Αμερικανοί καθυστέρησαν τόσο πολύ να αντιληφθούν τα μεγάλα προβλήματά τους, τη στιγμή που ήταν τόσο πασιφανές το μέγεθος της απληστίας των λίγων, που μεταξύ άλλων υπερειλάμβανε οικονομικά και πολιτικά σκευδαλα, καθώς και τραπεζικές και επενδυτικές απάτες. Η απάντηση μπορεί να δοθεί σε δύο επίπεδα – στην ψυχολογία της εποχής και στους οικονομικούς μηχανισμούς που βοήθησαν στη διατήρηση της απληστίας και της απάτης.

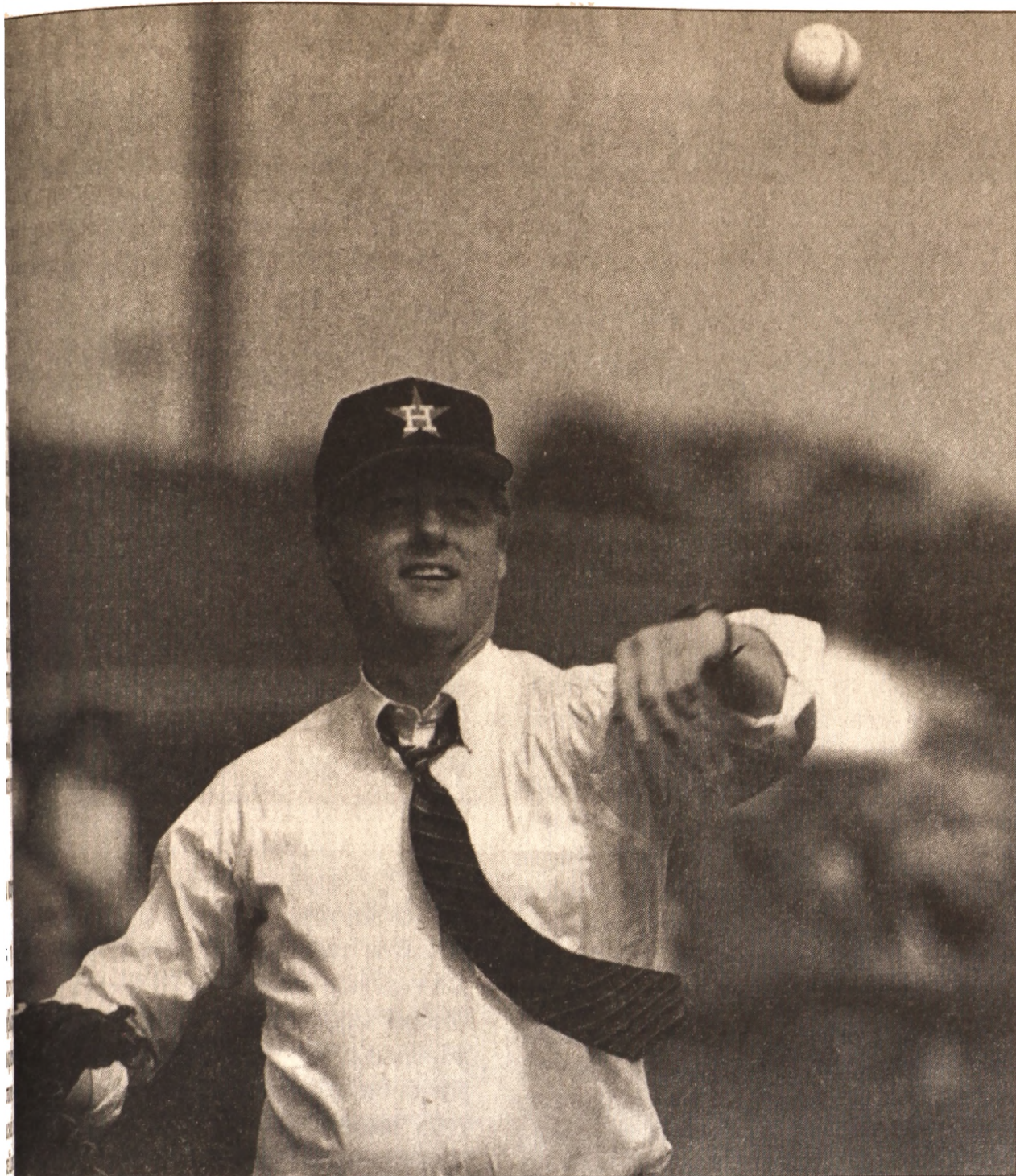
Η ψυχολογία της εποχής δημιούργησε μια νοοτροπία «δικαιωματικής κατανάλωσης» (consumption by entitlement), δηλαδή προσδοκία υλικής ικανοποίησης, παραγωγίζοντας τη βασική αμοιβαία σχέση ανάμεσα στο τι δίνουμε και τι παίρνουμε: την ανεπάρκεια του αμερικανικού λαού να αποδεχθεί ευθύνη του για την υπερκαταναλωτική στάση. Έτσι οι οικονομικοί μηχανισμοί της δεκαετίας του 1980, δημιούργησαν ένα τεραστιο χρέος, όχι μόνο της ομοσπονδιακής βέρνησης, αλλά και των πολιτών, με αποτέλεσμα να υποθηκεύσουν το μέλλον των επόμενων γενιών.

Σήμερα, στο τέλος του 20ου αιώνα, οι ΗΠΑ βρίσκονται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι. Πρέπει να αποφασίσουν πώς να ανταπεξέλθουν επιτυχώς στις μελλοντικές παγκόσμιες

Με κύριο σύνθημα την «αλλαγή»

του Θεόδωρου Κ. Καρυώτη

Στις 3 Νοεμβρίου ο αμερικανικός λαός θα αποφασίσει ποιος θα είναι ο επόμενος πρόεδρος του. Οι εκλογές αυτές είναι ίσως οι πιο κρίσιμες των τελευταίων 45 ετών, όχι μόνο για τους κατοίκους των ΗΠΑ, αλλά και για τους κατοίκους όλου του πλανήτη. Ο νέος πρόεδρος δεν θα έχει να βασισθεί στην εμπειρία των προκατόχων του, γιατί τώρα το παγκόσμιο σύστημα δεν διαθέτει δύο υπερδυνάμεις, δεν υπάρχει πλέον ο «κομμουνιστικός κίνδυνος» ενώ το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, χρειάζεται πλήρη αναδιοργάνωση.

Μπιλ Κλίντον: Όλα δείχνουν πως θα είναι ο επόμενος ένοικος του Λευκού Οίκου.

ιές. Το πώς θα αντιδράσει το αμερικανισ-
ατεστημένο στις προκλήσεις και ευκαι-
που θα του παρουσιαστούν, θα είναι
ρασιαστικής σημασίας για το μέλλον της
ενης γενιάς.

η τελευταία δώδεκα χρόνια οι κυβερνή-
Ρίγκαν και Μπους δημιούργησαν μία οι-
μία με:

- μηλή αποταμίευση
- θρές επενδύσεις
- λειψη έργων υποδομής
- αφορία για το ανθρώπινο δυναμικό
- μηλή παραγωγικότητα και οικονομική α-
πτυξη
- ηλά δημόσια και εμπορικά ελλείμματα
- γάλο διεθνές χρέος
- ξηση της ανισότητας του εισοδήματος
- του πλούτου και
- ντόφθαλμη άποψη των παγκόσμιων προ-
ημάτων.

Βέβαια το ερώτημα που δεν μπορεί να απα-
νηθεί τώρα είναι αν οι αλλαγές θα είναι ου-
σιαστικές ή διακοσμητικές. Σίγουρα όμως μια
μεγάλη μερίδα του αμερικανικού λαού αντι-
λαμβάνεται ότι τα σχέδια του προέδρου
Μπους, για μία νέα παγκόσμια τάξη δεν είναι
σε θέση να ανταποκριθούν στις ανάγκες του.

Πάνω απ' όλα η κατάρρευση της Σοβιετικής
Ένωσης, όχι μόνο δεν βοήθησε τον αμερικα-
νικό καπιταλισμό, αλλά του δημιούργησε πε-
ρισσότερα προβλήματα. Οι ΗΠΑ μετά τον
Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, έχτισαν μια πο-
λιτική, οικονομική και κοινωνική αυτοκρατο-
ρία βασιζόμενοι στην ιδέα ενός «εχθρού». Αλλά τώρα που ο εχθρός δεν υπάρχει πια, δεν
είναι σε θέση να προσαρμοσθούν στη νέα
πραγματικότητα και ουσιαστικά το συντηρητι-
κό κατεστημένο πενθεί ακόμα την εξαφάνιση
του εχθρού του.

Αναζητώντας θαυματοποιούς

Ανεξάρτητα από το ποιος θα είναι ο πρόε-
δρος των ΗΠΑ μετά τις εκλογές του Νοεμ-
βρίου, οι Αμερικανοί ψηφοφόροι, είναι αρκε-
τά ρεαλιστές και δεν πιστεύουν σε θαύματα,
ιδίως στον οικονομικό τομέα. Οι Αμερικανοί
πιστεύουν τώρα ότι οι Ρεπουμπλικάνοι τους
έφεραν στο χείλος του γκρεμού και ότι δεν εί-
ναι σε θέση να λάβουν τα σωστά μέτρα για
την ανάκαμψη της αμερικανικής οικονομίας.
Έτσι οι πιθανότητες επιτυχίας του Κλίντον εί-
ναι πολύ μεγάλες.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο Κλίντον και
ο Γκορ, έχουν μαγικές συνταγές που θα κά-
νουν αγνώριστη σε σύντομο χρονικό διάστη-
μα την αμερικανική οικονομία. Είναι σίγου-
ρο, όμως ότι θα ακολουθήσουν μια διαφορετι-
κή πολιτική που δεν θα ευνοεί τους πλούσι-
ους, που θα μειώσει και άλλο τις στρατιωτικές
δαπάνες, που θα δώσει προτεραιότητα στην
παιδεία και στα έργα υποδομής και θα δημι-
ουργήσει ένα εθνικό σύστημα υγείας.

Μια άλλη σημαντική αλλαγή θα επέλθει επί-
σης από την ανανέωση του Κογκρέσου. Οι ει-
δικοί πιστεύουν ότι όταν το Κογκρέσο αρχίσει
τις εργασίες του, τον ερχόμενο Ιανουάριο,
τουλάχιστον το ένα τέταρτο των 535 μελών
του θα έχουν εκλεγεί για πρώτη φορά.

Ίσως το πιο τραγικό νέο για τους κατοίκους
των ΗΠΑ είναι η μεγάλη αύξηση της εισοδη-
ματικής ανισότητας και ανάμεσα σε πλούσι-
ους και φτωχούς. Τα στοιχεία είναι συντριπτι-
κά και αποκαλυπτικά. Από το 1977 μέχρι το
1988 το εισόδημα του φτωχότερου 1/5 των οι-
κογενειών, μειώθηκε κατά 13%, ενώ αυτό του
πλουσιότερου 1/5 αυξήθηκε κατά 27% και το
ποσοστό του πλουσιότερου κατά 1% διπλα-
σιάστηκε. Επιπλέον το φορολογικό σύστημα
που επέβαλε ο Ρίγκαν στον αμερικανικό λαό,
είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση των φόρων
των πλουσίων από 35,5% στο 26,7%. Έτσι σή-
μερα υπάρχουν στις ΗΠΑ 2,5 εκ. πλούσιοι άν-
θρωποι που το συνολικό τους εισόδημα είναι
όσο το συνολικό εισόδημα των φτωχότερων
100 εκ. των Αμερικανών πολιτών.

Η μοναξιά του Μπους

Ένα άλλο σημείο των καιρών, είναι η εγκα-
τάλειψη του Μπους, από ηγετικά στελέχη με-
γάλων αμερικανικών εταιρειών που παραδο-
σιακά υποστήριζαν το ρεπουμπλικανικό κόμ-
μα. Τώρα έχουν κάνει μια στροφή προς τον
Κλίντον όχι μόνο γιατί είναι δυσανεκτοί με
τον Μπους, αλλά διαισθάνονται ότι θα χά-

Βιβλιοθήκη της Τέχνης

ΕΡΒΙΝ ΠΑΝΟΦΣΚΥ

Μελέτες Εικονολογίας

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ
ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Υπάρχουν μόνον δύο ή τρία άλλα βιβλία στον τομέα της Ιστορίας της Τέχνης που άσκησαν μιά επίδραση παρόμοια με αυτήν του «Μελέτες Εικονολογίας». Σ' αυτό τό έργο, ο Έρβιν Πανόφσκυ έδειξε ότι η γνώση του νοήματος ενός έργου τέχνης του παρελθόντος, τό κάνει όχι μόνο πιο άποκαλυπτικό, αλλά και πιο ώραϊο. Για τόν όρισμό αυτού του νοήματος ο Πανόφσκυ πρότεινε συγκεκριμένες ιστορικές μεθόδους, ύποκείμενες σέ άντικειμενικό έλεγχο. Κι άκόμη, τό βιβλίο δέν είναι μόνον ένας σταθμός στον τομέα της Ιστορίας της Τέχνης, αλλά και των Έπιστημών του Άνθρώπου γενικότερα. Τό σπάνιο πνεύμα μέ τό όποϊο ο συγγραφέας πραγματεύεται ένα επίσης σπάνιο άντικείμενο γνώσης, καθιστά τήν ανάγνωσή του συναρπαστική όχι μόνον για τούς «είδικούς», αλλά και για ένα πολύ εύρύτερο κοινό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9 - Αθήνα
Τηλ. 3607744 - 3639962

ΟΙ ΗΠΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΣ

Ο πίνακας που ακολουθεί δείχνει τη συγκριτική εικόνα της αμερικανικής οικονομίας όταν ο Μπους ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας και τη σημερινή της κατάσταση.

ΔΕΙΚΤΕΣ	ΙΑΝ. 1989	ΣΗΜΕΡΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
Ανεργία	5,4%	7,7%	+42,6%
Άνεργοι	6,67 εκ.	9,76 εκ.	+46,3%
Νέες κατοικίες	1,62 εκ.	1,12 εκ.	-30,9%
Πώληση νέων κατοικιών	719.000,	572.000,	-20,4%
Πληθωρισμός	4,7%,	3,2%,	-31,9%
Συνολικό Δημόσιο χρέος	\$2,8 τρισ.	\$3,9 τρισ.	+39,2%
Έλλειμμα προϋπολογισμού	\$150 δισ.,	\$352 δισ.	+134,6%

ΠΗΓΗ: Congress, Joint Economic Committes.

σει τις εκλογές και θέλουν να βρίσκονται στην πλευρά του νικητή από νωρίς, ώστε να έχουν αργότερα κάποια επιρροή στον Λευκό Οίκο.

Αναμφίβολα οι φετινές προεδρικές εκλογές, δίνουν την ευκαιρία στους ψηφοφόρους να διαλέξουν όχι μόνο ανάμεσα σε δύο φιλοσοφίες, αλλά και σε δύο διαφορετικά οικονομικά προγράμματα, μιας και οι δύο υποψήφιοι έχουν διαμετρικά αντίθετες απόψεις για το πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της οικονομίας τα επόμενα χρόνια.

Έτσι ο Μπους θέλει την κυβέρνηση να αφήσει εντελώς ελεύθερο τον ιδιωτικό τομέα, ενώ ο Κλίντον θέλει την κυβέρνηση να έχει έναν δραστήριο ρόλο στην οικονομία. Ο Μπους πιστεύει ότι οι πλούσιοι Αμερικανοί πληρώνουν πολλούς φόρους, ενώ ο Κλίντον θέλει να αυξήσει τη φορολογία τους. Ο Μπους θέλει να κάνει περικοπές σε κοινωνικά προγράμματα και σε δημόσια έργα, ενώ ο Κλίντον θέλει να επεκτείνει τις δημόσιες επενδύσεις, ιδιαίτερα στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και συγκοινωνιών. Ο Μπους θέλει να καταργήσει διάφορους περιορισμούς του ιδιωτικού τομέα, ενώ ο Κλίντον θέλει να επιβάλει νέους κανονισμούς στον ιδιωτικό τομέα σε θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την προστασία των πηγών ενέργειας. Ο Μπους είναι υποστηρικτής του χωρίς περιορισμού ελεύθερου εμπορίου, ενώ ο Κλίντον πιστεύει ότι η Αμερική πρέπει να είναι πιο σκληρή από τους εμπορικούς της συνεταίρους.

Εκεί που και οι δύο υποψήφιοι έχουν ένα μεγάλο πρόβλημα και δεν έχουν δώσει μέχρι στιγμής ξεκάθαρη απάντηση είναι το πώς θα αντιμετωπίσουν το τεράστιο δημόσιο χρέος που πιστεύεται ότι φέτος θα φθάσει στο τρομακτικό ποσόν των 4 τρισεκατομμυρίων δολαρίων.

Φαίνεται όμως ότι σε λίγες ημέρες θα υπάρ-

ξουν ελπίδες για ένα καλύτερο αύριο, γιατί όλα δείχνουν ότι τον Ιανουάριο του 1993 θα υπάρχει ένας καινούριος ένοικος στον Λευκό Οίκο.

Υ.Γ. Το άρθρο γράφτηκε πριν από την επανεμφάνιση του Ρος Περό ως τρίτου υποψηφίου για το προεδρικό αξίωμα. Το γεγονός ότι αρχικά απεχώρησε από τον προεκλογικό αγώνα και μετά άλλαξε γνώμη σχολιάστηκε αρνητικά από τους αμερικανούς ψηφοφόρους και φαίνεται ότι σίγουρα θα πάρει αρκετά λιγότερες ψήφους απ' όσες θα έπαιρνε αν είχε παραμείνει υποψήφιος. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει ότι οι άλλοι δύο υποψήφιοι δεν ανησυχούν, μια και θα τους δημιουργήσει αρκετά προβλήματα σε ορισμένες Πολιτείες. Ιδιαίτερα όμως ανησυχεί ο Πρόεδρος Μπους διότι τώρα κινδυνεύει να χάσει την Πολιτεία του Τέξας που όχι μόνο είναι η εκλογική του περιφέρεια αλλά και η Πολιτεία που πρέπει οπωσδήποτε να κερδίσει για να έχει ελπίδες επανεκλογής.

* Ο Θεόδωρος Κ. Καρυώτης είναι καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο του Μέρλαντ, των ΗΠΑ.

SOS: Κλοπές έργων τέχνης

«Να ακόμα SOS από τις χώρες της μετακομμουνιστικής Ευρώπης. Αυτή τη φορά δεν πρόκειται για την άνοδο του εθνικισμού ούτε για τη θλιβερή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονται λίγο ως πολύ όλες. Πρόκειται για τη συστηματική και ευρείας κλίμακας αρπαγή έργων τέχνης, από διεθνή κτυα λαθρεμπόρων, τα οποία συνεργάζονται με τις τοπικές μαφίες. Οι χώρες αυτές δεν έχουν την εμπειρία και τα μέσα για να αντιμετωπίσουν ένα τέτοιο έκτακτο πρόβλημα, ούτε είναι σε θέση να προστατέψουν ουσιαστικά τον πολιτιστικό τους πλούτο.

Αρχές του 1992. Τσεχοσλοβακία. Δεκατέσσερις πίνακες εξαφανίζονται από τον πύργο-μουσείο *Namest nad Oslavou*, ο οποίος βρίσκεται κοντά στο Μπρνο την πρωτεύουσα της Μοραβίας. Οι κλέφτες άφησαν πίσω τους μόνο τις κορνίζες. Τι έκλεψαν; Έργα, μεταξύ άλλων, του Ντίρερ, του Βερονέζε... Ο πύργος *Namest nad Oslavou* ήταν στα χρόνια της αυстро-ουγγρικής αυτοκρατορίας η κατεστάλη της μεγάλης και αμφιλεγόμενης οικογένειας των **Βαλενστάιν**. Όταν η Τσεχοσλοβακία έγινε κομμουνιστική, ο πύργος χρησιμοποιήθηκε ως χώρος αναψυχής, ένας από τους πολλούς, των αξιωματούχων του κόμματος (θυμάστε, ίσως, εκείνη την μικρού μήκους ταινία με τίτλο: «Μπαρόκ και σφυροδρέπανο»). Στη θέση των κλεμμένων έργων υπάρχουν τώρα πινακίδες με τα στοιχεία τους με μια κατά προσέγγιση εκτίμηση της αξίας τους. Λεπτομέρεια σημαντική: ο πύργος δεν διαθέτει κανένα σύστημα συναγερμού ασφαλείας εκτός από ορισμένες κλειδα-

Μόνο στη Βοημία υπάρχουν τουλάχιστον οι διακόσιοι πύργοι, με ανάλογους θησαυρούς, που από το 1989 είναι ανοιχτοί στο κοινό. Δυστυχώς και αυτοί φυλάγονται υποτυπώδως. Στην Πράγα, στο υπουργείο Εσωτερικών λειτουργεί ειδικό τμήμα που ασχολείται με τις «κλοπές έργων τέχνης». Ξέρετε πόσα αντικείμενα αξίας και έργα τέχνης εκλάπησαν στην Τσεχοσλοβακία μόνο το 1991; 100! Πόσα από αυτά βρέθηκαν; Μόλις το 10%. Ποιοί τέχνη και άλλοι ειδικοί του υπουργείου Πολιτισμού, της τσεχικής κυβέρ-

νησης (τμήμα προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς), ταξιδεύουν συνεχώς σ' όλη τη Βοημία και τη Μοραβία για να καταγράψουν ό,τι μπορέσουν και ό,τι προλάβουν δεν είναι πολλοί ούτε έχουν στη διάθεσή τους πολλά μέσα. Κάποτε μάλιστα φθάνουν μετά από τις σπείρες των λαθρεμπόρων. Εν πάση περιπτώσει η καταγραφή θα ολοκληρωθεί σε δύο χρόνια... Μέχρι τότε...

Ο θλιβερός απολογισμός

Η κλοπή έργων τέχνης – στην κυριολεξία πρόκειται για επιδρομή – έχει λάβει απίστευτες διαστάσεις σε όλες τις χώρες της μετακομμουνιστικής Ευρώπης. Πύργοι, μοναστήρια, εκκλησίες, μουσεία, απογυμνώνονται συστηματικά από καλά οργανωμένες συμμορίες. Έπιπλα, πίνακες, εικόνες, χειρόγραφα, κάνουν φτερά...

Στη Ρουμανία, σε εκατοντάδες υπολογίζονται οι εκκλησίες που καταληστεύθηκαν το περασμένο έτος. Σε ορισμένες από αυτές υπήρχαν εικόνες του 16ου αιώνα. Από τα ρουμανικά μουσεία «αφαιρέθηκαν» στο ίδιο διάστημα σημαντικά εκθέματα, μεταξύ των οποίων, μία σπάνια συλλογή με πορσελάνες. Λίγο μετά την αιματηρή πτώση του καθεστώτος **Τσαουσέσκου**, εκλάπησαν πολλοί πίνακες ζωγραφικής από το εθνικό και άλλα μουσεία της χώρας. Ο τότε υπουργός Πολιτισμού **Αντρέι Πλέσου** ζήτησε να γίνουν έρευνες «στις βίλες της νομενκλατούρας» γιατί ήταν πεπεισμένος ότι εκεί θα βρίσκονταν οι πίνακες πριν διοχετευθούν στο εξωτερικό.

Στην Πολωνία και την Ουγγαρία, χώρες που ήταν κάπως «ανοιχτές» πριν από το 1989, οι λαθρέμποροι δρουν με σχετική σεμνότητα – τονίζουμε το σχετική. Ο λόγος είναι πολύ

απλός. Οι «μεγάλες δουλειές» εκεί είχαν αρχίσει, ήδη, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Ε, το ενδιαφέρον κάποτε μειώνεται. Έτσι, στην Πολωνία το 1991 εκλάπησαν μόνο 1.040 έργα κυρίως από εκκλησίες και ορισμένα από μουσεία. Η Ουγγαρία εκτός από τους δικούς της μπελάδες – συνεχές κυνηγητό για να βρεθούν τουλάχιστον κάποια από τα κλεμμένα έργα πριν φύγουν στο εξωτερικό – αντιμετωπίζει ένα επιπλέον πρόβλημα. Η χώρα έχει γίνει ο αγαπημένος σταθμός από τον οποίο προωθούν τα «προϊόντα» τους προς τη Δύση τα δίκτυα των λαθρεμπόρων της τέως Σοβιετικής Ένωσης και δη της Ουκρανίας. Προ μηνών οι Ούγγροι τελωνιακοί εντόπισαν δύο φορτία με εκατό ουκρανικές εικόνες μεγάλης αξίας που είχαν για προορισμό τις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η ουκρανική μαφία έχει αποκτήσει τρομερή φήμη τόσο για την αποτελεσματικότητά της όσο και για την εξειδίκευσή της. Οι άνθρωποι δεν χτυπούν όπου να 'ναι. Ξέρουν τι κάνουν. Έχουν συγκεκριμένους στόχους.

Στη Βουλγαρία, το 1991, πεντακόσιες σημαντικές εικόνες και παλιά χειρόγραφα έγιναν καπνός. «Επιθέσεις» δέχτηκαν οκτώ μουσεία, επτά μοναστήρια και περίπου εκατό εκκλησίες. Στην Αλβανία, όπου η κατάσταση είναι περισσότερο χαοτική και ανεξέλεγκτη, οι διάφορες μαφίες, τοπικές και μη με την άνεσή τους, αναζητούν εικόνες! Λαθρεμπόριο εικόνων σε μία χώρα, η οποία επισήμως επί δεκαετίες ήταν «άθρη»... Δεν είναι τρελά πράγματα αυτά;

Έλλειψη υποδομής

Η έλλειψη υποδομής και συστημάτων ασφαλείας είναι δύο από τις βασικές αιτίες που εμποδίζουν τις χώρες της μετακομμουνιστικής Ευρώπης, να αντιμετωπίσουν τους επιδρομείς-λαθρέμπορους. Μέχρι το 1989 είναι αλήθεια ότι υπήρχε ένα γενικό σύστημα ασφαλείας: τα κλειστά σύνορα. Τότε, μόνον η νομενκλατούρα είχε περιθώρια για τέτοιου τύπου δραστηριότητες. Όταν το 1989 τα κομμουνιστικά καθεστώτα κατέρρευσαν και τα σύνορα άνοιξαν, τα δίκτυα των λαθρεμπόρων έργων τέχνης μυρίστηκαν «νέες αγορές» και όρμησαν.

Θλιβερός ο απολογισμός. Σε καμία από τις χώρες αυτές, δεν είχε και δεν έχει ακόμα γίνει συστηματική καταγραφή – πλην των εκθεμάτων των μουσείων – της «πολιτιστικής κληρονομιάς». Έτσι, πολλές φορές, είναι δύσκολο ακόμα και να προσδιοριστεί τι ακριβώς εκλάπη...

Τέτα Παπαδοπούλου

Ρατσιστικής χιονοστοιβάδας συνέχεια

Οι ρατσιστικές κτηνωδίες των νεοναζί κατά των προσφύγων συνεχίζονται στη Γερμανία, παρά τις αντιδράσεις σημαντικής μερίδας της κοινής γνώμης.

Τα γεγονότα έχουν πάρει ήδη τη μορφή χιονοστοιβάδας.

ΤΟ ΡΟΣΤΟΚ ήταν φέτος, τέλη Αυγούστου, η απαρχή των ρατσιστικών κτηνωδιών και βιαιοτήτων των νεοναζί και των άλλων ακροδεξιών στη Γερμανία, που συνέπεσε, όπως γράψαμε στο προηγούμενο άρθρο μας -τεύχος 501 του ANTI- σαν σπονδή και θυσία, με την αλλαγή των θέσεων της ηγεσίας της SPD για το πολιτικό άσυλο και την προσαρμογή τους σ' αυτές της δεξιάς κυβερνητικής πλειοψηφίας, πράγμα που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη συνταγματική αντιμεταρρύθμιση. Για ν' αλλάξει το θεμελιώδες δίκαιο του συντάγματος για το άσυλο χρειάζεται η πλειοψηφία των δύο τρίτων της ομοσπονδιακής Βουλής.

Το άρθρο 16 του γερμανικού συντάγματος, «ίσως να είναι η μόνη αξία για την οποία αυτό χρήζει ιστορικής υπεράσπισης», όπως έγραψε πρόσφατα το περιοδικό «DIE BRUCKE», που υπερασπίζεται τα ίσα δικαιώματα των ξένων και την κατανόηση μεταξύ των λαών.

Αλλά τα γεγονότα πήρανε το χαρακτήρα χιονοστοιβάδας. Ξυπνώντας κάθε πρωί, ανοίγουμε το ραδιόφωνο για ν' ακούσουμε πόσα καταλύματα προσφύγων κάηκαν την περασμένη νύχτα. Κανείς ξένος, αλλά ακόμα και όχι ξανθός Γερμανός, δεν είναι πια ασφαλής σ' αυτή τη χώρα. Και έχουμε στο πρόσφατο παρελθόν περιπτώσεις βιαιοπραγιών, εν μέση αγορά, ενάντια σε Γερμανούς με μαύρα μαλλιά ή κάπως μελαχρινούς, που τους πήραν για ξένους.

Έτσι η πορεία προς την Ενωμένη Ευρώπη, που κρίθηκε ήδη με δημοψήφισμα στη Γαλλία, με ασήμαντη πλειοψηφία, προς το παρόν σηματοδεύεται από μια πορεία ρατσιστικής κτηνωδίας και αγριανθρωπισμού. Όχι μόνο στη Γερμανία, αλλά ιδιαίτερα στη Γερμανία.

Όμως, χαρακτήρα χιονοστοιβάδας πήραν οι πολιτικές εξελίξεις και μέσα στο γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD) αναφορικά με το άσυλο και τη συμμετοχή του ομοσπονδιακού στρατού σε στρατιωτικές επεμβάσεις του ΟΗΕ εκτός Γερμανίας και NATO.

Κάποιος σχολιαστής αριστερού περιοδικού έγραψε πως η δραστηριότητα του ομοσπονδιακού στρατού έξω από τα γερμανικά σύνορα θα παράγει πρόσφυγες, στους οποίους η Γερμανία στη συνέχεια θα αρνείται να επιτρέψει την είσοδο στο έδαφός της.

Ενώ λοιπόν μέχρι τώρα και τα κυβερνητικά κόμματα υποστήριζαν αναθεώρηση του άρθρου 16 του συντάγματος

Δεν έχει ακόμα κοπάσει το κύμα βιαιοτήτων των νεοναζιστών στη Γερμανία

για το άσυλο, τώρα ζητάνε την πλήρη διαγραφή του από το Σύνταγμα, που θα παραπέμπει απλώς στη διεθνή σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες.

Η ηγεσία της SPD είχε προσαρμοστεί κατά τη σύσκεψη της 22ας και 23ης Αυγούστου στην κυβερνητική γραμμή για την αναθεώρηση του συντάγματος, θέση που ενέκρινε μετά το προεδρείο του κόμματος. Η αντίδραση της βάσης όμως υποχρεώνει την ηγεσία να συγκαλέσει έκτακτο συνέδριο με αυτά τα θέματα για τις 17 Νοεμβρίου 1992.

Στο μεταξύ εμφανίστηκε και ο αντιπρόεδρος του κόμματος και πρωθυπουργός του Σάαρ Όσκαρ Λαφοντέν, ο θεωρούμενος παλιά αριστερός οικοσολιστής, που στο παρελθόν (1988) είχε ξεσηκώσει τα συνδικάτα εναντίον του και εναντίον του κόμματός του, με τις φιλοεργοδοτικές θέσεις του για ταυτόχρονη μείωση των ωρών εργασίας και των αποδοχών, που σε πλήρη ευθυγράμμιση με τα εργατικά κόμματα ζητάει κι αυτός τη διαγραφή του άρθρου 16 και παραπομπή στη σύμβαση της Γενεύης, γεγονός που προκάλεσε θύελλα στους κόλπους της SPD.

Ο σοσιαλδημοκράτης πρωθυπουργός της Κάτω Σαξονίας Γκέρχαρντ Σρόντερ διαφώνησε ανοικτά με τον Λαφοντέν και η κυβέρνησή του εναντιώθηκε και στην αναθεώρηση του άρθρου 16, δηλώνοντας

πως θα την καταψηφίσει στο ομοσπονδιακό συμβούλιο.

Στο μεταξύ οι πυρκαγιές και οι επιθέσεις στις προσφυγογειτονίες εντάθηκαν με μέσο όρο 5-10 επιθέσεις κάθε νύχτα, σε διάφορες πόλεις της Ανατολικής Γερμανίας αλλά και της Δυτικής.

Στο Σαν Λούις του Σάαρ, η αστυνομία ανακάλυψε βόμβα σε χάιμ προσφύγων, που κατά τις δηλώσεις της, αν είχε εκραγεί, τα θύματα θα ήταν πολλά. Στο Hemsbach της Βάδης-Βυρτεμβέργης, δύο μικρά παιδιά, ένα αγόρι 4 χρονών και ένα κορίτσι 6, από τη σπαραζόμενη με τον εμφύλιο πόλεμο τέως Γιουγκοσλαβία, έπαθαν εγκαύματα δεύτερου και τρίτου βαθμού, ύστερα από επίθεση ακροδεξιών με μολότωφ στο χάιμ που έμεναν.

Στο Quedlinburg της Σαξωνίας-Άνχαλτ, σε ταραχές εναντίον ξένων, τραυματίστηκαν 7, ενώ η αστυνομία συνέλαβε 59 ακροδεξιούς ταραχοποιούς. Στο Wiesmar επί 6 συνεχείς νύχτες γίνονταν επιθέσεις από νεοναζί με χιτλερικές σημαίες, ενάντια σε χάιμ προσφύγων φρουρούμενο από 70 αστυνομικούς, πολλοί από τους οποίους τραυματίστηκαν, ενώ στη δίκη για τη δολοφονία, το Δεκέμβριο του 1990, του 28χρονου Αγκολέζου εργάτη Amadeu Antonio Kiosa, επιβλήθηκαν στους δράστες ελαφρές ποινές μεταξύ 2 και 4 ετών, προκαλώντας αντιδράσεις.

Ο Τύπος και τα άλλα ΜΜΕ, ενώ καθιστούν βασικά υπεύθυνη την κυβερνητική πολιτική απέναντι στους ξένους για αυτή την κατάσταση, που με την ένταξη της συζήτησης για το πολιτικό άσυλο για ψηφοθηρικούς λόγους, ρίχνει λάμψη φωτιά του πιο άγριου ρατσισμού από την άλλη δεν παραλείπει να μιλά για «βία από δεξιά και αριστερά», σι βάση κυβερνητικών τοποθετήσεων, ε γνώσει πάντων πως το δεύτερο είναι σκέτο ψέμα.

Η «INPREKORR», στο τεύχος η του Σεπτεμβρίου 1992, σε άρθρο της με τον τίτλο: «Πογκρόμ στο Ροστόκ», τονίζει πως «όλα τα μέτρα που παίρνουν οι ασιπολιτικοί, παρουσιάζοντάς τα σαν κατ'ανταπόκριση των νεοναζι, δονλεύουν προς την κατεύθυνση: το Ροστόκ εκκαθαρίστηκε από τους αιτούντες άσυλο. Το άρθρο για το άσυλο στο σύνταγμα μεταρρυθμίζεται και το κράτος εξοπλίζεται. Οι ναζί μπορούν αυτά να τα θεωρούν επιτυχίες τους και είναι. Και μετά την αποκλιμάκωση της τρομοκρατίας, από το Ροστόκ, συμβαίνουν ημερησίως μέχρι 5 ή και 10 επιθέσεις σε καταλύματα προσφύγων στη ΟΔΓ».

Σημαντικό σχετικό άρθρο έχει γράψει και ο αρχισυντάκτης του περιοδικού «STERN», Rolf Schmidt Holz, σ. 3.9.92 φύλλο του.

Βαγγέλλης Σακιάνης

«Η ανατολική Ευρώπη, μια ζέβρα με μαύρες εθνικιστικές ρίγες»

Μιρτσέα Ντινέσκου, Ρουμάνος συγγραφέας, ήταν αρχικά ένας των υποψηφίων στις εκλογές για την προεδρία, στη γειτονική χώρα. Στις εκλογές αυτές στις οποίες επικράτησε ο Ίον Ιλιέσκου, επικεντρώνεται η συζήτηση που ακολουθεί και είχε με τον Ντινέσκου συνεργάτης μας Στέλιος Κούλογλου.

Περιμένατε τα αποτελέσματα των εκλογών και την νίκη του Ιλιέσκου; Απολύτως. Η αντιπολίτευση απαρτίζεται από πολλούς πολύ καλούς διανοούμενους, αλλά δεν μπει για τις σκληρές συνθήκες της Ρουμανίας. Και ένα χρόνο επιδόθηκε σε μια αντικομμουνιστική οπερέττα χωρίς μεγάλη απήχηση στον πληθυσμό, ο οποίος ενδιαφέρεται κυρίως στην χειροτέρευση της ζωής του και γι' αυτό επικρίνεται στον Ιλιέσκου. Έτσι πολλοί απ' αυτούς που δεν ψήφισαν Ιλιέσκου, ψήφισαν για τα εθνικιστικά κόμματα ενώ άλλοι δεν πήγαν καθόλου να ψηφίσουν. Αλλά στην πραγματικότητα η αντιπολίτευση είναι τυχερή που δεν ανέλαβε να τρέψει το πτώμα. Ο χειμώνας έρχεται και δεν έχουμε θέρμανση, τρόφιμα δεν υπάρχουν αλλά ενώ τρέχουν ο πληθωρισμός και η ανεργία. Η αντιπολίτευση δεν θα μπορούσε να σηκώνει τέτοιο βάρος στους ώμους της και ο κόσμος της ζητούσε ευθύνες.

Και οι «νεοκομμουνιστές»; Αυτοί χρειάστηκαν 45 χρόνια για να δυσφημούν τον κομμουνισμό και μόνο 3 για να δυσφημούν τον καπιταλισμό. Ο πληθυσμός έχει ζητήσει αυτόν τον ανεξέλεγκτο καπιταλισμό της γκλας. Κανένας θεσμός δεν λειτουργεί στη χώρα, είτε λέγεται Δικαιοσύνη, είτε Κοινοβούλιο, Στρατός, Ακαδημίες. Έχουμε έναν περίεργο μίανασμό κομμουνισμού με ανομολόγητο καπιταλισμό, ένα είδος εθνικού στρουθοκαμηλισμού. Ο πληθυσμός περίμενε ότι ο καπιταλισμός σήνει άφθονα καταναλωτικά αγαθά, πολυτελείς ρίγες και καλή ζωή, χωρίς όμως να δουλεύει τί δεν ξέρει τι σημαίνει εργασία. Επί Τσαουσέσκου λέγαμε: «υποκρινόμαστε ότι δουλεύουμε, υποκρίνονται ότι μας πληρώνουν». Η ίδια ελπίδα συνεχίζεται και σήμερα. Ποιος όμως σε πληρώσει αν δεν δουλεύεις καλά; Προσθέτουμε την παραδοσιακή ρουμανική και βαλκανική φθορά, και με δεδομένη την μη λειτουργία

της Δικαιοσύνης, το αποτέλεσμα είναι ότι όλη η κοινωνία παρανομεί. Η πολιτική και οικονομική δύναμη της μαφίας έχει γίνει πολύ μεγάλη. Και ο Αλ Καπόνε είχε μεγάλη δύναμη την εποχή των απαγορεύσεων στην Αμερική, αλλά τον συνέλαβαν για φορολογικούς λόγους. Σε μάς εδώ, οι εφοριακοί εξαγοράζονται με ένα λικέρ και δύο σοκολατάκια.

Μόλυνση και «ιατροί»

- Επομένως η χώρα είναι αδύνατον να κυβερνηθεί; – Δεν είναι αδύνατον, αλλά δεν έχουμε επαγγελματίες κυβερνήτες. Έχουμε 23 εκατομμύρια αρρώστους (όσο είναι και ο πληθυσμός της χώρας), που χρειάζονται όλων των ειδών τις ιατρικές συμβουλές: από παθολογικές μέχρι ψυχολογικές. Αλλά οι «ιατροί» είναι μολυσμένοι και αυτοί, είναι ανεπαρκείς και δεν μπορούν να βρουν την κατάλληλη θεραπεία. Ούτε έχουν την φήμη και το κύρος ενός καλού γιατρού στον πληθυσμό. Και αυτό ισχύει τόσο για την κυβέρνηση όσο και για την αντιπολίτευση...

- Ποια είναι η λύση; Ο βασιλιάς; – Ο βασιλιάς δεν έχει καμμία τύχη στην Ρουμανία. Γιατί ο Τσαουσέσκου συμπεριφερόταν σαν βασιλιάς, και δυσφήμιζε και την ιδέα της μοναρχίας. Είχε τα παλάτια του, την αυλή του, το σκήπτρο του, όλα τα στοιχεία μιας μοναρχικής κουλτούρας αλλά κομμουνιστικού τύπου. Προσωπικά δεν έχω τίποτα εναντίον του (διεκδικητή του θρόνου) Μιχαήλ. Είναι συμπαθητικός άνθρωπος και πρέπει να αποτελέσει μέρος της ιστορίας της χώρας.

- Ο Ιλιέσκου παραμένει όμως δημοφιλής... – Η βάση του είναι συντηρητική και προέρχεται από ανθρώπους που φοβούνται τις αλλαγές. Οι αγρότες που τον υποστηρίζουν πήραν ένα κομμάτι γης και η ζωή τους καλυτέρευε λίγο (μετά την πτώση του Τσαουσέσκου). Η ιδέα ότι ο βασιλιάς και οι παλιοί αριστοκράτες θα έρχονταν και θα τους έπαιρναν τη γη, τους τρόμαξε πολύ. Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε ότι επί Τσαουσέσκου υπήρχαν 3 εκατομμύρια μέλη του ΚΚ, χωρίς οι οικογένειές τους. Ο Ιλιέσκου είναι ό,τι καλύτερο θα μπορούσαμε να περιμένουμε απ' αυτό το στρατόπεδο...

Εθνικισμός

- Σας ανησυχεί η άνοδος των εθνικιστών; – Ο εθνικισμός είναι πολύ άσχημο φαινόμενο, αλλά όλη η Ανατολική Ευρώπη μοιάζει με μια

Ο Μ. Ντινέσκου στο συνέδριο του ANTI (1990) για τις Ανατολικές χώρες.

ζέβρα με μαύρες, εθνικιστικές ρίγες. Η Ρουμανία δεν μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Οι εθνικιστές είναι γενικώς πρωτόγονοι και άξεστοι, αλλά ο ρουμανικός εθνικισμός θα υπάρχει όσο δεν υπάρχουν τρόφιμα και μια αξιοπρεπής ζωή. Πρέπει πάντα να βρεθεί ένας αποδιοπομπαίος τράγος, είτε αυτός λέγεται Εβραίος, είτε Ούγγρος. Αλλά όταν βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση θα υποχωρήσει ο εθνικισμός γιατί δεν ευνοείται απ' την ρουμανική παράδοση. Όπως και οι άλλοι βαλκάνιοι είμαστε φιλόξενοι και φιλικόι με τους άλλους λαούς, γλεντάμε και έχουμε χιούμορ. Όμως εδώ και δύο χρόνια χάσαμε το χιούμορ μας, δεν κυκλοφορούν πλέον άλλα αστεία. Όλοι είναι αγχωμένοι, απασχολημένοι με την καθημερινή επιβίωση και φοβούνται το μέλλον.

- Η σκέψη σας να βάλετε υποψηφιότητα στις προεδρικές εκλογές θα ήταν μια σατιρική παρέμβαση στην δημόσια ζωή; – Προτάθηκα στο όνομα της Ακαδημίας Κατσαβένγκου¹ για να σατιρίσουμε την δημαγωγία των υποψηφίων. Αλλά οι ίδιες οι εκλογές ήταν παρωδία και μία ακόμη παρωδία συνιστούσε πλεονασμό. Έπειτα η προεκλογική εκστρατεία ήθελε χρήματα και δεν είχαμε. Άλλωστε σκεφθείτε να με ψήφιζαν πρόεδρο: το να πάρει κανείς σήμερα την εξουσία στην Ρουμανία, ισοδυναμεί με αυτοκτονία...

1. Ο Κατσαβένγκου είναι ο «αρνητικός» θεατρικός ήρωας του Ίον Λούκα Καρατζάλε, ενός εκ των μεγαλύτερων Ρουμάνων δραματουργών του 19ου αιώνα (είχε ελληνική καταγωγή). Ο Κατσαβένγκου είναι ένας δημαγωγός πολιτικάντης, που δεν ορρωδεί προ ουδενός. «Ακαδημία Κατσαβένγκου» (Ακαδημία Δημαγωγών – Πολιτικάντηδων σε ελεύθερη μετάφραση) ονομάζεται η σατιρική εφημερίδα που εκδίδει ο Μιρτσέα Ντινέσκου.

Στέλιος Κούλογλου

ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ

Επαναστάτης με αιτία

Είκοσι πέντε χρόνια μετά τον θάνατό του ο μύθος του Τσε Γκεβάρα εξακολουθεί να ζει τουλάχιστον ανάμεσα στις παλιότερες γενιές.

Γιατί, σήμερα, πέρα από τον μύθο, ελάχιστοι είναι εκείνοι που εμπνέονται από την επαναστατική του τακτική. Το μπερέ με το κόκκινο αστέρι επιζεί σήμερα μόνο σ' ορισμένα περιθωριακά αριστερά κομμάτια.

Αλλά, φυσικά, δεν είναι εκεί το ζήτημα. Ο μύθος έχει σημασία. Μύθος που δημιουργήθηκε πριν ακόμα από την εκτέλεσή του στο χωριό Higuera της Βολιβίας, στις 9 Οκτωβρίου 1967. Κι ο μύθος ξαπλώθηκε σ' όλον τον κόσμο, όχι μόνο στον τρίτο, όπου ο Τσε ήθελε να φουντώσει το επαναστατικό κίνημα με βάση τη θεωρία της «αντάρτικης εστίας» που ξαπλώνεται και επιφέρει το αποφασιστικό χτύπημα στον αντίπαλο. Έφτασε ο μύθος στα οδοφράγματα του 1968 στο Παρίσι και σ' άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες που συγκλονίστηκαν στη δεκαετία του '60 από την εξέγερση της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς.

Κι ο μύθος του Τσε οφείλεται πρωταρχικά στον «ολιστικό» χαρακτήρα του εγχειρήματός του απόλυτα συνυφασμένου με την προσωπικότητά του και την ιδεολογία του. «Η πιο πλήρης ανθρώπινη ύπαρξη της εποχής μας», είπε γι' αυτόν ο μαοϊζών Ζαν Πωλ Σαρτρ, εφόσον το επαναστατικό όραμα του Τσε δεν ήταν ο εξηλεκτρισμός και η δημιουργία βαρειάς βιομηχανίας

αλλά η δημιουργία του «νέου ανθρώπου», της σοσιαλιστικής ουτοπίας. Μετά τη θριαμβευτική είσοδο του Κάστρο, δίπλα στον οποίο πολέμησε ηρωικά ως γιατρός των ανταρτών, στην Αβάνα το 1959, ο Τσε απέτυχε ως υπουργός Βιομηχανίας. Κ σύντομα διαφώνησε με τον Κάστρο για την «πορεία προς τον σοσιαλισμό» στην Κούβα, καθώς το νέο καθεστώς ευθυγράμμιση με τη Μόσχα και ζήτησε τη στήριξη της εκτιμώντας ρεαλιστικά τις δυνατότητες επιβίωσής του δίπλα στις ΗΠΑ. Έδαφος για ιδεαλισμούς δεν υπήρχε. Κι ο Τσε «εξαφανίστηκε» το 1965 από την Αβάνα για να εμφανιστεί στη Βολιβία το 1966, αφού πολέμησε για 6 μήνες στο Κονγκό.

Ο Ερνέστο «Τσε» Γκεβάρα γεννήθηκε στο Ροζάριο της Αργεντινής στις 14 Ιουνίου του 1928. Ο πατέρας του ήταν ισπανικής-ιρλανδικής καταγωγής και η μητέρα του από ισπανική αριστοκρατική οικογένεια. Υπέφερε από μικρός από άσθμα, πράγμα που δεν τον εμπόδισε όμως να γίνει παίκτης τένις, ράγκμπι με υψηλή απόδοση, να ασχοληθεί με την ποδηλασία και το σκι. Σπούδασε γιατρός στο Πανεπιστήμιο του Μπουένος Άιρες απ' όπου και αποφοίτησε το 1953 και άρχισε «εξερευνά» τη Νότια Αμερική. Με τον Φιντέλ Κάστρο συναντήθηκε και ένωσε τη μοίρα του στο Μεξικό το 1955.

Έντεκα μήνες κράτησε η περιπέτεια του Τσε στη Βολιβία μέχρις ότου συνελήφθη και εκτελέστηκε από τα κυβερνητικά στρατεύματα με τη βοήθεια Αμερικανών συμβούλων της Σ. Αυτό το διάστημα ήταν αρκετό για να του φέρει την απογοήτευση που γεννά η αδιαφορία αυτών για τους οποίους ήθελε κάνει την επανάσταση, ανατρέποντας το στρατιωτικό καθεστώς του στρατηγού Μπαριέντος, μαζί με τους Ινδιάνους χωρικούς της Βολιβίας.

ΒΙΛΙ ΜΠΡΑΝΤ

Ένας φυσικός πολιτικός ηγέτης

Σε ηλικία 78 ετών πέθανε στις 8/10 στο σπίτι του έξω από τη Βόννη ο Βίλι Μπραντ. Να προσθέσει κανείς περισσότερα στα όσα έχουν κατακλύσει τις στήλες του παγκόσμιου Τύπου για τη μακρόχρονη πολιτική του καριέρα δεν είναι φυσικά δυνατόν. Η πολυτάραχη πολιτική του ζωή που από την εργατική τάξη ανέβηκε στο αξίωμα του καγκελάριου, επιστεγάστηκε με την Ostpolitik, το άνοιγμα προς τις Ανατολικές χώρες, στη δεκαετία του '70, που έγινε ο πυλώνας της γερμανικής εξωτερικής πολιτικής. Πρωτοστάτησε στο να αρχίσουν να λιώνουν οι πάγοι του ψυχρού πολέμου και αγωνίστηκε για μια Ευρώπη της ειρήνης και της προόδου. Γενικότητες θα πείτε. Κι όμως, άνοιξε τον δρόμο. Ταίριαζε, άλλωστε, στον πολιτικό του χαρακτήρα που διακρινόταν από ηθική ακεραιότητα, όραμα, θάρρος, μετριοπάθεια και ρε-

αλισμό. Πολιτικές αρετές που δύσκολα συμβιβάζονται.

Ας προσθέσουμε μόνο ότι η Γερμανία τον χρειαζόταν σήμερα περισσότερο ίσως από κάθε φορά, μέσα στο κλίμα της νεοναζιστικής βίας και ξενοφοβίας που σαρώνει την ενοποιημένη πλέον χώρα του. Αυτός που φρόντισε τόσο πολύ για την αποκατάσταση της ειρήνης στην Ευρώπη, «την αλλαγή με μικρά βήματα», θα μπορούσε να παίξει καθοριστικό ρόλο στη γερμανική πολιτική, ως δύναμη ηθικής και λογικής, με το κύρος του προέδρου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς και με τη βαθιά του προσήλωση στην ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης. Ανήκε στη μεγάλη γενιά των μεταπολεμικών Ευρωπαίων ηγετών, είδος που έχει δυστυχώς εκλείψει σήμερα. Κι αποχώρησε από τον στίβο της πολιτικής και των κοινών με αξιοπρέπεια.

Ο Βίλι Μπραντ γονατίζει (1970) ευσεβώς σ' ένα μνημείο των Εβραίων σ' Βαρσοβία που σφαγιάστηκαν από τους Ναζί στην εξέγερση του γκέτο.

«Οι χωρικοί είναι αδιαπέραστοι σαν πέτρα» έγραψε στο ημερολόγιό του. Καταπονεμένος, μπροστά στην αδιαφορία των ωρικών, απομονωμένος πολιτικά από το επίσημο ΚΚ Αρ-εντινής του Μάριο Μόνζε, αδύναμος στρατιωτικά με μια μικρή όνο ομάδα πιστών συντρόφων, ο Τσε συλλαμβάνεται και κτελείται κατόπιν διαταγής του καθεστώτος ενώ η CIA τον ή-ελε ζωντανό για να τον ανακρίνει. Ήταν ο πιο «επικίνδυνος ρμμουνιστής επαναστάτης».

Ο πράκτορας της CIA Φελίξ Ροντρίγκεζ ήταν ο τελευταίος να μίλησε μαζί του, μεταφέροντάς του την απόφαση για την πέλεσή του. Όταν του ανακοίνωσε την απόφαση αυτή, λέει ο Ροντρίγκεζ, ο Τσε έγινε κάτωχρος αλλά μετά από μια μικρή ωπή είπε: «Καλύτερα έτσι. Δε θα 'θελα ποτέ να είμαι αιχμάλω-ς». Σύμφωνα με την ίδια αφήγηση οι δύο άνδρες αντάλλαξαν ιραψία, ο Τσε δε χάρισε στον Ροντρίγκεζ την πίπα του γεμάτη πινό. Οι εκτελεστές του διατάχτηκαν να τον πυροβολήσουν στο μα κι όχι στο κεφάλι σα να είχε σκοτωθεί σε μάχη. Αργότερα, ην αναφορά του προς τη CIA ο Ροντρίγκεζ γράφει: «Εάν ρεπε κι εγώ να δοκιμάσω μια παρόμοια εμπειρία θα προτιμού-να πεθάνω με την ίδια αξιοπρέπεια που πέθανε ο Τσε: πέθα-για έναν σκοπό και αυτό αξίζει σεβασμού».

Η φωτογραφία του νεκρού Γκεβάρα περιτριγυρισμένου από τις δεσμώντες του έκανε τον γύρο του κόσμου. Τη μορφή του αυ-εξαγνισμένη και άγια, παρομοίασε ο διάσημος συγγραφέας τον Μπέρνγκερ με την εικόνα του Νεκρού Ιησού του Αντρέα Μέντια. Υλικό από το οποίο αναδύονται οι μύθοι, η διαχρο-όπτά τους, τα «παραδείγματα» ζωής και πράξης.

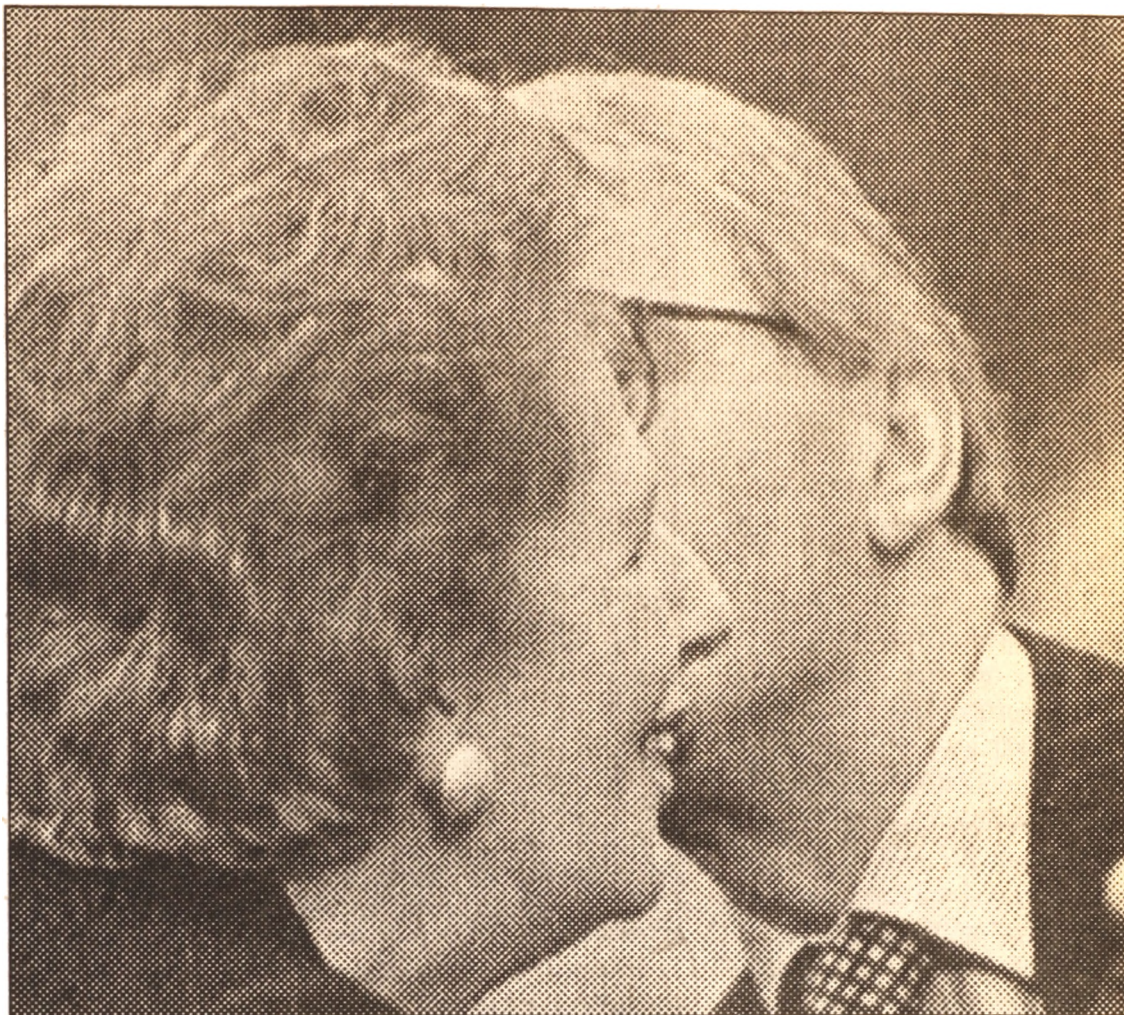
Ο Τσε βέβαια απέτυχε. Πολλοί άνθρωποι τον ακολούθησαν ατά και γενιές νέων τον πίστεψαν με φανατισμό, ως πρότυπο ναστάτη, «άτομο σε διαρκή εξέγερση», ολοκληρωτικά μένου σε μια υπόθεση, σύγχρονο Σαιν Ζυστ, ενσαρκωτή της ιτικής της απελευθέρωσης. Είναι αυτά τα χαρακτηριστικά τρέφουν τον μύθο κι όχι η τραγική αποτυχία του νασιπτικού του εγχειρήματος.

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

προβλήματα του κ. Μείτσορ

Η βαρώνη Θάτσερ δέχτηκε τον ασπασμό του πρωθυπουργού Μείτσορ στο επήσιο Συνέδριο του Συντηρητικού Κόμ-ς στο Μπράιτον και δεν έχασε φυσικά την ευκαιρία να κεραυνώσει τους ευρωπαϊστές και να δείξει την εχθρό-της προς κάθε τι που έστω και από μακριά φέρει ευρω-ή οσμή. «Δεν κατηγορώ τους Γερμανούς», είπε η κ. Θά-«βάζουν πάνω απ' όλα τη χώρα τους». Μάαστριχτ και παϊκό Νομισματικό Σύστημα δεν ανταποκρίνονται στα έροντα της χώρας, τόνισε η κ. Θάτσερ, μένοντας πιστή εθνικιστική γραμμή της που ως πρωθυπουργός ακολού-στα ευρωπαϊκά θέματα.

Ανόντι η λατρεία της Θάτσερ φαίνεται να αυξάνει από χρόνο όνο, εν τούτοις, τις απόψεις της δεν συμεριζεται μέσα στο νών κόμμά παρά μια μειοψηφία, η οποία ωστόσο δημιουργεί ρά πολιτικά προβλήματα στον κ. Μείτσορ. Όχι γιατί αυτός κανένας ένθερμος ευρωπαϊστής και οπαδός του φεντερα-νύ, αλλά γιατί προσπαθεί να κρατήσει τη Βρετανία κατά ο τρόπο δεμένη στο άρμα της Ευρώπης. Γνωρίζει ότι έξω απ'

αυτήν, απουσιάζοντας από τα κέντρα λήψης των αποφάσεων τα πράγματα θα είναι πολύ χειρότερα.

Στο Μπράιτον ο κ. Μείτσορ κέρδισε τη μάχη, αποκαλώντας τους αντι-ευρωπαϊστές Δον Κιχώτες που διεξάγουν «φαντα-στικές μάχες». Τα χειροκροτήματα ανέδειξαν τον νικητή. 2'.008 και 50'.009 για τη Θάτσερ, 7'.008 και 12'.009 για τον Μείτσορ.

Στην έκτακτη διάσκεψη κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβου-λίου που θα γίνει στο Μπέρμιγχαμ στις 16 Οκτωβρίου ο κ. Μεί-τσορ θα προσπαθήσει να αποδυναμώσει στην πράξη το Μάα-στριχτ και να «ξεδοντιάσει» την Commission υπό το πρόσχημα της αρχής της «επικουρικότητας» που ο καθένας την αντι-λαμβάνεται διαφορετικά αλλά που η ουσία της συνίσταται στην «αποκέντρωση των εξουσιών» και τη λήψη αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο εκεί όπου «δεν χρειάζεται» η διαμόρφωση πολι-τικής από την Commission. Η ελαστικότητα της έννοιας είναι τέτοια που αν παρατεντωθεί τότε οι «κοινές πολιτικές» σε πολλά ζωτικά θέματα «πάνε περίπατο». Εξ ου και η εύλογη ανησυχία των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου.

Η τακτική του Μείτσορ είναι σαφής: θα περιμένει και τη διάσκεψη κορυφής στο Εδιμβούργο για να φέρει τη Συνθήκη του Μάαστριχτ στη Βουλή των Κοινοτήτων για επικύρωση, ελπί-ζοντας ότι θα επιτύχει κάποιο modusvivendi με την Κοινότητα και το Μάαστριχτ που θα μπορέσει να το «πλάσσει» στην εχ-θρικά διακεείμενη κοινή γνώμη και για να μπορέσει να αντιμε-τωπίσει τις σοβαρές επικρίσεις του Τύπου.

Αλλά τα προβλήματα του Μείτσορ δεν τελειώνουν εδώ. Η οικονομική του πολιτική έχει αποτύχει. Και η πολιτική συζήτηση στη Βρετανία στρέφεται τώρα προς την αναζήτηση μιας νέας οικονομικής στρατηγικής, στρατηγικής που θα βγάλει τη χώρα από την παρατεταμένη οικονομική ύφεση των τελευταίων ετών. Υπάρχει όμως μια τέτοια στρατηγική εκτός Ευρώπης; Το πολιτικό μέλλον του κ. Μείτσορ που τόσο αθόρυβα και απρο-σδόκητα κέρδισε τις εκλογές πριν μερικούς μήνες, φαίνεται άκρως επισφαλές αν δεν καταφέρει να λύσει τα προβλήματα αυτά με πειστικό και χειροπιαστό τρόπο.

Η βαρώνη Θάτσερ δέχεται τον ασπασμό του κ. Μείτσορ στο Συνέδριο του κόμματος στον Μπράιτον. Ασπασμοί Συνεδρίων. Τίποτα περισσότερο.

□

■ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ: Η ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Η ρωσική κυβέρνηση με τη βοήθεια αμερικανικών και βρετανικών διαφημιστικών εταιρειών βομβάρδισε κυριολεκτικά το ρωσικό τηλεοπτικό κοινό, προβάλλοντας τα καλά του «λαϊκού καπιταλισμού» μ' ένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων τεραστίου μεγέθους που μπροστά του ωχρία ό,τι αποπειράθηκε στη Δύση την τελευταία δεκαετία (πωλούνται κάπου 5.000 κρατικές επιχειρήσεις).

Στο τραίνο όμως της ελεύθερης αγοράς λίγοι είναι εκείνοι που σπεύδουν αφ' ότου ξεκίνησε στις 1/10 με φρεσκοτυπωμένα κουπόνια των 10.000 ρουβλίων (κάπου 40 δολ.). Κάποτε η επίσημη ισοτιμία ήταν 2 δολάρια το ρούβλι, σήμερα χρειάζονται 309 ρούβλια για 1 δολάριο). Η τιμή του κουπονιού αντιστοιχεί σε 2 μηνιαίους μισθούς.

Θα σωθεί όμως η καταρρέουσα σοβιετική οικονομία απ' τα «γενναία μέτρα», τη στιγμή που ο πληθωρισμός υπολογίζεται να ξεπεράσει εφέτος το 2.000%(!); Μετά

Η ηλικιωμένη Ρωσίδα δείχνει χαμογελαστή το κοπόνι της, «διαβατήριο» για τον «λαϊκό καπιταλισμό» που ονειρεύεται ο Γιέλτσιν.

τον αρχικό ενθουσιασμό επικρατεί ο κυνισμός.

Οκτώ στους δέκα Ρώσους έγι-

ναν φτωχότεροι στα δύο τελευταία χρόνια και η Ρωσία παρουσιάζει πλέον την εικόνα των «δύο

εθνών», του επιδεικτικού πλούτου και της άθλιας φτώχειας. Συνθήκες Ντίκενς, δηλαδή.

■ ΥΣΤΕΡΙΕΣ...

Μετά τον κ. Μικαέλ Στούρμερ, καθηγητή του Πανεπιστημίου του Μονάχου, διευθυντή του Ερευνητικού Ινστιτούτου Πολιτικής του Εκμενθάουσεν, φερόμενου δε ως μυστικού συμβούλου του καγκελάριου Κολ που μας συνέστησε να «ηρεμήσουμε» σχετικά με τα Σκόπια («Ελευθεροτυπία» - 4/10) ο Στρομπ Τάλμποτ του «Time» μας αποκάλεσε ανόητους και υστερικούς για το ίδιο θέμα κι ας είχε από πρώτο χέρι ενημέρωση από τον ίδιο τον υπ. Εξωτερικών κ. Μ. Παπακωνσταντίνου στην Αμερική (αν αυτός δεν «πείθει» τι να κάνουν οι άλλοι). Εμφανίζονται και πάλι Ευρωπαίοι και Αμερικανοί ψυχοθεραπευτές για να μας ιάνουν απ' τις ασθένειές μας. Σε λίγο θα μας θεωρήσουν και υπεύθυνους για την αιματοχυσία στα Βαλκάνια, όταν αυτοί με την αλόγιστη πολιτική τους στο θέμα της αναγνώρισης των Δημοκρατιών της πρώην Γιουγκοσλαβίας έριξαν - και ρίχνουν - λάδι στη φωτιά για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους.

Δεν πάσχουν από ενημέρωση οι ξένοι αρθρογράφοι. Τώρα (τουλάχιστον) γνωρίζουν. Απλώς

συμφέροντα εξυπηρετούν και τις δικές τους υστερίες.

■ ΟΧΙ ΧΑΡΑΚΙΡΙ

Ο Σιν Κανεμάρου, ο πιο ισχυρός πολιτικός ανήρ της Ιαπωνίας, ετών 78, ηγέτης του κυβερνώντος Φιλελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος, επονομαζόμενος «Ντον Κανεμάρου» κατά το «Ντον Κορλεόνη» του «Νονού», παραδέχτηκε πως έλαβε παρανόμως 4 εκ. δολ. απ' τον υπόκοσμο, γι' αυτό το «πλημμελήμα» του τιμωρήθηκε με 1.660 δολ. πρόστιμο.

Ζήτησε συγγνώμη, μπήκε στη λισμουζίνα του και επανήλθε στη θέση του.

Δεν θα παραιτηθεί. Πέρασε η

εποχή των Σαμουράι.

Δεν θα κάνει χαρακίρι ούτε σεπούκο.

■ ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Συμμετείχε στην καμπάνια που οργάνωσε το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας κατά της θανατικής ποινής; Από τις 12 χώρες της Ευρ. Κοινότητας μόνο η Ελλάδα και το Βέλγιο διατηρούν τη θανατική ποινή. Στην Ελλάδα, ο τελευταίος θανατοποινίτης εκτελέστηκε το 1972 και έκτοτε οι θανατικές καταδίκες δεν πραγματοποιούνται.

Η θανατική ποινή είναι έγκλημα, είναι αμετάκλητη, είναι βάρβαρη, είναι αναποτελεσματική,

είναι ύβρις, είναι αναχρονιστική, είναι απάνθρωπη, είναι ήττα: «κανένα δημοκρατικό κράτος δεν έχει το δικαίωμα να αφαιρεί τη ζωή των πολιτών του».

■ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ ΜΑΓΟΣ

Ο Ρος Περό, εκατομμυριούχος επιχειρηματίας από το Τέξας, ξαναμπάνει στην εκλογική κούρσα της αμερικανικής προεδρίας.

Θα κόψει ψήφους και από τον Μπους και από τον Κλίντον. Ψήφοι διαμαρτυρίας υπέρ του περιέργου και ιδιόρρυθμου Περό, που φαίνεται να κεντρίζει τη λαϊκιστική παράδοση με απλές - μαγικές συνταγές.

ΟΨΟΜΕΘΑ

Όλα δείχνουν ότι ο Μπιλ Κλίντον, εκτός απροόπτου, θα είναι ο επόμενος υψηλός ένοικος του Λευκού Οίκου. Και είναι πολύ θετικό το γεγονός ότι οι συμπατριώτες μας στην Αμερική κατάφεραν να αποσπάσουν σαφείς δηλώσεις τόσο για το Κυπριακό όσο και για το θέμα των Σκοπίων, τη στιγμή μάλιστα που ο Μπους και οι συν αυτό αρνούνται να υιοθετήσουν σαφώς την απόφαση της Λισαβώνας. Τόσες φορές όμως δεν έχουμε απογοητευθεί από ανεκπλήρωτες υποσχέσεις; Λιγότερος ενθουσιασμός σε τέτοια θέματα ποτέ δεν έβλαψε.

ΣΥΝΙΣΤΩΝΤΑΙ

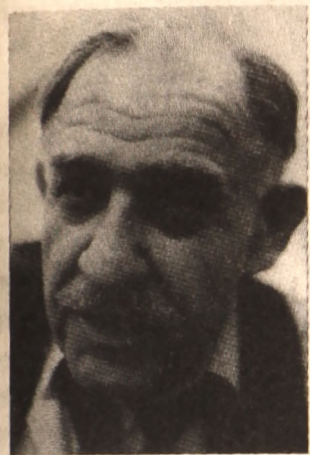
• Η εξαιρετική επίτομη ιστορία της Νεότερης Ελλάδας στα αγγλικά του καθηγητή Richard Clogg (A Concise History of Greece που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Cambridge University Press). Οι 260 σελίδες του βιβλίου είναι μεστές ουσιαστικών παρατηρήσεων για την πορεία της σύγχρονης Ελλάδας, από το 1770 μέχρι την τρέχουσα δεκαετία.

Συνοπτικό αλλά ώριμο έργο, γράμμενο και για το «μέσο» ξένο α γνώστη αλλά και για τον πιο απαιτητικό. Υπόδειγμα στυλ και δομής.

• Η πολύ ενδιαφέρουσα μονογραφία της Χαρίτις Δίπλα, επίκουρη καθηγήτριας Πανεπιστημίου Αθηνών για τη υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου. Ακριβής τίτλος «Η ελληνοτοπική διαφορά στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου: εναλλακτικές προτάσεις». Χρησιμοποιώντας άκρως κατασκευαστικούς ο 8 χ που συνοδεύει τη μελέτη. Έκδοση του Ελληνικού Ιδρύματος Αμυντικής & Εξωτερικής Πολιτικής (Ε.Ι.Α.Ε.Π.).

ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ, Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

του Νίκου Ράπτη

«Στόχος μου κατά την ανάπτυξη της κοινωνικής οικολογίας ήταν να παρουσιάσω μια φιλοσοφία, μια αντίληψη της φυσικής και κοινωνικής ανάπτυξης, μια εις βάθος ανάλυση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων και μια ριζοσπαστική, ουτοπιστική, εναλλακτική λύση στη σημερινή περιβαλλοντική και κοινωνική κρίση».

Θέσεις του θεμελιωτή της κοινωνικής οικολογίας Murray Bookchin.

Το 1952 ο Murray Bookchin, σε ηλικία 31 ετών, συνειδητοποιεί την «αυξανόμενη περιβαλλοντική κρίση» και αρχίζει να δραστηριοποιείται. Τον ίδιο χρόνο γράφει ένα εκτεταμένο άρθρο με τίτλο: «Τα προβλήματα των χημικών ουσιών στα τρόφιμα» (αργότερα το κείμενο αυτό θα εκδοθεί στη Γερμανία ως βιβλίο με τίτλο: *bensgefährliche Lebensmittel*). Λόγω της προηγούμενης μαρξιστικής παιδείας, ο Bookchin στο άρθρο δεν εξετάζει μόνο την περιβαλλοντική λύση, αλλά επίσης και τις βαθιά ριζωμένες κοινωνικές αιτίες του προβλήματος και έτσι τα προβλήματα της οικολογίας της φύσης μετατρέπονται σε προβλήματα της «κοινωνικής οικολογίας», όρος άγνωστος την εποχή εκείνη.

Έκα χρόνια αργότερα, στις 27 Σεπτεμβρίου 1962, η Rachel Carson, ογκόνομος, σε ηλικία 53 ετών, εκδίδει το βιβλίο της «*Silent Spring*» που αναφέρεται στο πρόβλημα των φυτοφαρμάκων και των χημικών ουσιών στα τρόφιμα. «Το βιβλίο αυτό θεωρείται ως το σπουδαιότερο βιβλίο του αιώνα, για το ανθρώπινο είδος»¹ και ακόμα ότι με «μερικές ιδέες λέξεις (του βιβλίου της Carson) ο κόσμος πήρε μία νέα κατεύθυνση (την οικολογική)»². Πωλούνται πάνω από ένα εκατομμύριο αντίτυπα την πρώτη δεκαετία από την έκδοσή του. Η Carson πέθανε το 1962. Σήμερα το βιβλίο της βρίσκεται σ' όλες τις λίστες μελέτης των σπουδών σ' όλα τα πανεπιστήμια του κόσμου.

Ο Bookchin, από το 1952 μέχρι σήμερα με τα βιβλία του (πάνω από δέκα) με τη δραστηριοποίησή του κατά των πυρηνικών (από το 1956), την ανάπτυξη του για εναλλακτικές τεχνολογίες (από το 1963) και την ανάλυσή της κρίσης στις πόλεις (από τα μέσα της δεκαετίας του 1950), μπορεί να θεωρείται πρωτοπόρος του οικολογικού κινήματος, όμως τα βιβλία του δεν βρίσκονται στις λίστες μελέτης των σπουδαστών στα πανεπιστήμια.

γιατί, θα φανεί παρακάτω.

Πάντως, ο Bookchin θεωρείται ο «πατέρας» της φιλοσοφίας της οικολογίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Ο ίδιος ο Bookchin προσδιορίζει το έργο του, έτσι:

«Ο στόχος μου κατά την ανάπτυξη της κοινωνικής οικολογίας κατά τη διάρκεια των περασμένων δεκαετιών ήταν ένας ειλικρινώς φιλόδοξος στόχος: να παρουσιάσω μια φιλοσοφία, μια αντίληψη της φυσικής και κοινωνικής ανάπτυξης, μια εις βάθος ανάλυση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων και μια ριζοσπαστική ουτοπιστική, εναλλακτική λύση – μέχρι σήμερα, δεν αποφεύγω να χρησιμοποιώ τη λέξη *ουτοπιστικός* – στη σημερινή κοινωνική και περιβαλλοντική κρίση»³.

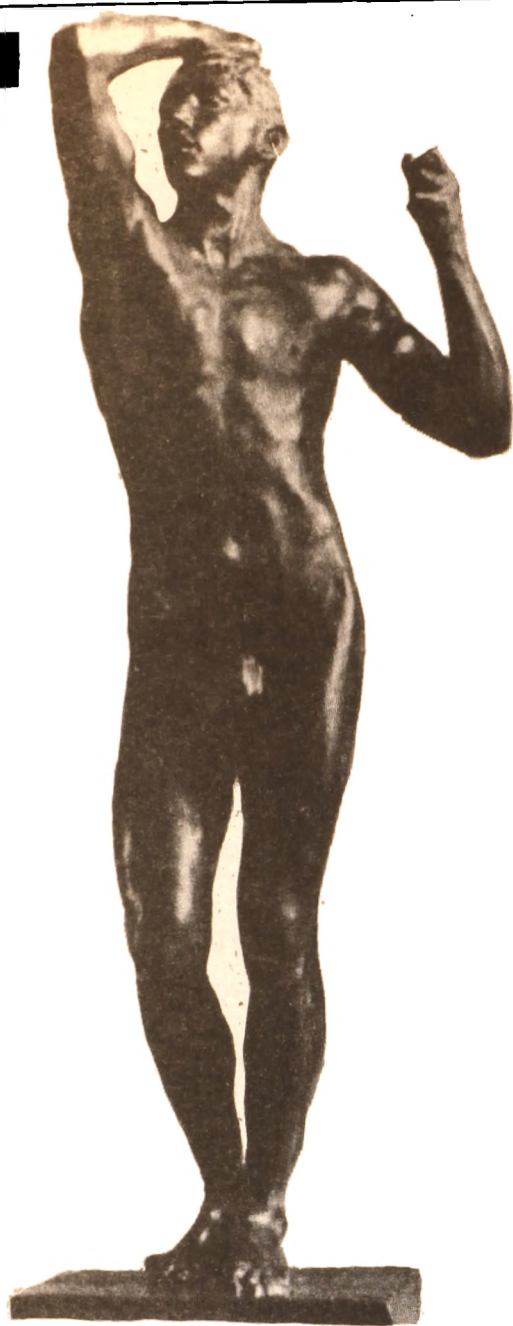
Ως «εργαλείο» για την επίτευξη του στόχου του ο Bookchin χρησιμοποιεί μια διαδικασία σκέψης που ονομάζεται «*νατουραλιστική διαλεκτική*», προς διάκριση από την «*υλιστική διαλεκτική*» του Engels (την οποία θεωρεί σαν μια εφαρμογή της φυσικής του 19ου αιώνα στα κοινωνικά προβλήματα) και από την «*ιδεαλιστική διαλεκτική*» του Hegel (την οποία θεωρεί ότι φθάνει μέχρι τη θεολογία).

Η νατουραλιστική διαλεκτική δέχεται ότι τα πράγματα δεν είναι «στατικά», μα έχουν μέσα τους μια «*λανθάνουσα δυναμική*». Δηλαδή ένας βράχος δεν είναι μόνο αυτό που βλέπει κανείς, αλλά έχει μέσα του τη *λανθάνουσα δυνατότητα* να γίνει χώμα (με τις κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες κ.λπ.). Αυτή η λανθάνουσα δυνατότητα του βράχου είναι τόσο «*πραγματική*» όσο και ο ίδιος ο βράχος.

Το ίδιο ισχύει και για τα κοινωνικά φαινόμενα. Λέει ο Bookchin:

«Η *λογική* έχει την υποχρέωση να εξερευνά τις δυνατότητες που υπάρχουν λανθάνουσες σε οποιαδήποτε κοινωνική εκδήλωση και να προκαλεί την αυθεντική της πραγμάτωση...»⁴.

1

Περίοδοι ύπαρξης
δημοκρατίας «πρόσωπο -
με- πρόσωπο», κατά
τον Bookchin.

2

1. Νεολιθική Εποχή (γύρω στο
8000 π.Χ.)*

2. Η δημοκρατία των Αθηναίων
(5ος αιώνας π.Χ.) Ανάγλυφο από
τον Παρθενώνα

3. Μεσαιωνικές πόλεις της
Ευρώπης (γύρω στο 1200 με 1300
μ.Χ.)

3

* Το άγαλμα είναι το γνωστό άγαλμα του Rodin. Ο τίτλος του The Age of Bronze δεν δόθηκε από τον Rodin, αλλά από κάποιον άλλον. Ο Rodin είπε στον Lawton ότι ε-
χε σκεφθεί να φτιάξει κάτι ανάλογο με το άγαλμα Stone Age Man του Emmanuel Frémiet, «η ιδέα του ήταν να παραστήσει έναν από τους πρώτους κατοίκους της γης»
RODIN, Frederic V. Grunfeld, Henry Holt & Co. N.Y., 1987, σελ. 98.

Μάλιστα ως βασικό πρόβλημα και συγχρόνως αίτημα της κοινωνικής οικολογίας δέχεται ότι η ανθρωπότητα «δεν έχει ακόμα εκπληρώσει τις λανθάνουσες δυνατότητές της για ένα λογικό (rational) τρόπο ζωής»⁵.

Ακόμα ο Bookchin δέχεται ότι «η νατουραλιστική διαλεκτική παρέχει «ένα αντικειμενικό» πλαίσιο για να κάνει κανείς ηθικές κρίσεις. Το εάν μια κοινωνία είναι «καλή» ή «κακή», ηθική ή ανήθικη, για παράδειγμα, μπορεί να προσδιορισθεί αντικειμενικώς, από το εάν έχει εκπληρώσει τις δυνατότητές της για μία λογική και ηθική κοινωνία»⁶.

«ΠΡΩΤΗ» ΚΑΙ «ΔΕΥΤΕΡΗ» ΦΥΣΗ

Σε όλο το έργο του Bookchin διακρίνει κανείς μερικές έννοιες που το διαπερνούν και επαναλαμβάνονται συνέχεια. Μια από αυτές είναι και η έννοια της ηθικής, η οποία «δεν είναι απλώς μια υπόθεση προσωπικού γούστου και αξιών είναι εκ των πραγμάτων αγκυρωμένη στον κόσμο τον ίδιο, σαν ένα αντικειμενικό πρότυπο αυτοπραγμάτωσης»⁷.

Αφού ο Bookchin καθορίζει τον τρόπο που πρέπει να σκέπτεται, προ-
χωρεί με τη βοήθειά του να φθάσει τον προαναφερθέντα στόχο.

Έτσι κατ' αρχήν ορίζει την έννοια της «φύσεως». Για την κοινωνική οικολογία «φύση» δεν είναι «ό,τι υπάρχει», αλλά είναι μια διαδικασία συνεχούς διαφοροποίησης των πραγμάτων, οργανικών ή ανόργανων, δηλαδή είναι μια εξέλιξη ή ανάπτυξη. Η έννοια της διαφοροποίησης είναι μια άλλη από τις βασικές έννοιες που διαπερνά το έργο του Bookchin.

Εν συνεχεία χωρίζει τη «φύση» ως εξής:

«Πρώτη φύση»: ό,τι υπάρχει ανόργανο ή ζωντανό εκτός από τον άνθρωπο.

«Δεύτερη φύση»: η κοινωνική φύση που δημιουργούν τ' ανθρώπινα όντα

Η «δεύτερη φύση», δηλαδή η ανθρώπινη κοινωνία, είναι αποτέλεσμα της εξέλιξης μέσα στην «πρώτη φύση». Έτσι για παράδειγμα η τεχνολογία που είναι μέρος της ανθρώπινης κοινωνίας, είναι μέρος της «δεύτερης φύσης», που προήλθε μετά από μια διαδικασία εξέλιξης του ανθρώπου όταν ακόμα ήταν μέρος της «πρώτης φύσης» (ήταν πιο κοντά στο ζώο).

Η «δεύτερη φύση» είναι ατελής, όμως έχει τη λανθάνουσα δυνατότητα να εξελιχθεί σε ένα σύστημα «κοινωνικής και οργανικής (οικολογικής συμφιλίωσης)» το οποίο ο Bookchin ονομάζει «ελεύθερη φύση», μια φύση «που θα μειώσει τον πόνο και τη δυστυχία που υπάρχουν και στην πρώτη και στη δεύτερη φύση. Η «ελεύθερη φύση», στην πραγματικότητα, θα είναι μια συνειδητοποιημένη και ηθική φύση, μια οικολογική κοινωνία. Τη φύση αυτή ερευνά εν λεπτομερεία ο Bookchin στο βιβλίο του «Towards an Ecological Society» και στα τελευταία κομμάτια των βιβλίων του «The Ecology of Freedom» και «Remaking Society».

Στο επόμενο βήμα ο Bookchin διαπιστώνει, αρχίζοντας την έρευνά του από την «πρώτη φύση», ότι μέσα σ' αυτήν δεν υπάρχει ιεραρχία. Δεν πει κανείς να ξεχνά ότι τα ζώα (εκτός από τον άνθρωπο) είναι μέρος της «πρώτης φύσης». Στη συνέχεια η κοινωνική οικολογία δέχεται ότι απ-
έλλειψη ιεραρχίας, υπάρχει (ή πρέπει να υπάρχει) και στη «δεύτερη φύση», δηλαδή στην κοινωνία των ανθρώπων.

ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ερευνώντας την ιστορία του ανθρώπου, ο Bookchin βρίσκει ότι ουσιαστικά υπάρχουν μόνο τρεις περιόδοι στην ιστορία, κατά τις οποίες οι άνθρωποι ζούσαν χωρίς ιεραρχική δομή της κοινωνίας και οι αποφάσεις του την αφορούσαν παίρνονταν σε συναθροίσεις πρόσωπο -με- πρόσωπο (face -to- face assemblies) από όλα τα μέλη της κοινωνίας. Οι περιόδοι αυτές είναι:

η Νεολιθική Εποχή (γύρω στο 8000 π.Χ.),

η Αθήνα του 5 π.Χ. και

οι μεσαιωνικές πόλεις της Ευρώπης, κυρίως της Ιταλίας, του Βελγίου και της Ολλανδίας (γύρω στα 1200 έως 1300 μ.Χ.).

Η πόλη Catal Hüyük στην Ανατολία, η οποία χρονολογείται γύρω στο 8000 π.Χ., δίνει δείγματα της πρώτης περιόδου. Ο πληθυσμός της έφθανε τους 6.000 ανθρώπους. Τα θεμέλια των σπιτιών και οι τάφοι δείχνουν ότι υπήρχαν παλάτια ή ιδιαίτερα περιποιημένοι τάφοι. Όλα τα σπίτια είχαν περίπου το ίδιο μέγεθος, που υποδηλώνει έλλειψη ιεραρχίας. Ένα άλλο στοιχείο είναι ότι το Catal Hüyük δεν είχε δρόμους. Για να κινηθούν οι αυτοί οι άνθρωποι της πόλης, γιατί πρόκειται περί πόλης, από το ένα μείο στο άλλο, «έπρεπε να περάσουν πάνω από στέγες, ν' ανέβουν και να κατέβουν σκάλες, να μπουν μέσα σε εσοχές των κτιρίων και να διασχίσουν μικρές πλατείες»¹⁰. Που δείχνει ότι το Catal Hüyük ήταν μια πολύ αλλοιόλογη κοινότητα με άμεση επαφή των κατοίκων μεταξύ τους.

Στη δεύτερη περίοδο, τη δημοκρατία των Αθηναίων (ο Bookchin θεωρεί ότι η λέξη Αθηναίοι χαρακτηρίζει αυτή την κοινωνία και όχι το τοπωνύμιο Αθήναι) του 5ου π.Χ. αιώνα η πρόσωπο -με- πρόσωπο επαφή των ανθρώπων γίνεται στην Αγορά. Κάνει δε τη σημαντική διάκριση ότι η «δημοκρατία» των Αθηναίων είναι πολύ διαφορετικό πράγμα από τη «res publica» των Ρωμαίων, στην οποία δεν υπάρχει πια η επαφή πρόσωπο -πρόσωπο, αλλά οι πολίτες μεταβιβάζουν τα δικαιώματά τους και τη φωνή τους σε «αντιπροσώπους», τους συγκλητικούς. Πράγμα που είναι η αιτία της σήψης και της παρακμής της Ρώμης.

Στην τρίτη περίοδο, της μεσαιωνικής πόλης, η άμεση αυτή δημοκρατία, στελείτο από ανθρώπους που είτε δούλευαν με τα χέρια τους (τεχνίτες), είτε δούλευαν στη διοίκηση (administration), είτε ήταν έμποροι ή μικροί. Δεν ήταν ούτε πελάτες, ούτε αφεντικά κανενός, εκτός όταν δίδαν στους διαδόχους τους, την τέχνη τους. Οι άνθρωποι αυτοί του 13ου αιώνα ήταν πολύ πλησίον στους Έλληνες της Αθήνας, γιατί και ο πιο φτωχός άνθρωπος συμμετείχε στα κοινά της πόλης του.

Και στις τρεις αυτές περιόδους, ο Bookchin παρατηρεί ότι οι μικρές αυτές πόλεις δημιουργούσαν συνομοσπονδίες (confederacies) μεταξύ τους, περισσότερο ή λιγότερο μόνιμες, στις οποίες όμως η κάθε πόλη διατηρούσε την ανεξαρτησία της και το χαρακτήρα της. Εδώ μια παρένθεση στα ελληνικά σχολεία μαθαίνουμε ότι το μεγάλο ελάττωμα των ελληνικών ήταν και είναι ότι δεν μονιάζουν μεταξύ τους, αλλιώς θα μπορούσαν, κ.λπ., κ.λπ.. Ο Bookchin διαπιστώνει ότι: «Η ανθρώπινη κλίση (του μέτρου) ...φαίνεται να ικανοποιούσε τον ελληνικό τρόπο ζωής και τον τρόπο σκέψης. Κάθε μορφή μεγαλύτερη από την πόλη ή τη συνομοσπονδία πόλεων πήγαινε κόντρα στα νερά (cut across the grain) του ελληνικού πνεύματος και της ελληνικής κοινωνικής θεωρίας»¹¹.

Η έννοια της συνομοσπονδίας μικρών κοινοτήτων (πόλεων) μεταξύ τους, είναι μία ακόμα από τις βασικές έννοιες στο έργο του Bookchin.

Ο «θάνατος» της μεσαιωνικής πόλης έδωσε στην ανθρωπότητα το κράτος - κράτος (nation - state) από το 1400 περίπου και πέρα. Ο τόπος που γεννήθηκε το έθνος-κράτος είναι η Γαλλία. Ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση του Bookchin ότι η αττική διάλεκτος δεν περιέχει λέξη αντίστοιχη με το state (το δικό μας κράτος)¹². Επίσης είναι ενδιαφέρον ότι η

Ιταλία και η Γερμανία αντιστάθηκαν στη δημιουργία του έθνους-κράτους και μόνο στα τέλη του 19ου αιώνα μετατράπηκαν σε έθνη.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΗ

Μέσα στο έθνος-κράτος αναπτύχθηκε, αυτό που χαρακτηρίζεται ως «urbanization», δηλαδή: η ανωνυμία, η ομογενοποίηση και ο γιγαντισμός που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη «πόλη». Μεγάλο μέρος του έργου του Bookchin είναι αφιερωμένο στη μελέτη και στην καταπολέμηση της «urbanization».

Ένα άλλο πρόβλημα, που έχει εντυπωσιάσει το Bookchin είναι η δημιουργία «οικολογικών» κινημάτων, που έχουν στραφεί σε περιέργες μυστικιστικές, ρηχές (χωρίς γνώση), έως φασιστικές ερμηνείες του περιβαλλοντικού προβλήματος και οι οποίες μάλιστα ονομάζονται «βαθιά οικολογία» (deep ecology) !

Σημαντική είναι η προσφορά του Bookchin με την έκδοση του βιβλίου του «The Spanish Anarchists: The heroic years 1868 - 1936» (Free Life Editions, Νέα Υόρκη, 1977), που αποτελεί την πιο ολοκληρωμένη ανάλυση του αναρχικού κινήματος στην Ισπανία, η οποία έχει γραφεί στην αγγλική γλώσσα.

Ανάλογη σημασία έχει και το βιβλίο του με τίτλο: «Post-Scarcity Anarchism» (πλησιέστερη ελληνική απόδοση: «Αναρχισμός Μετά - από - τη Στέρηση», ένθα στέρηση δεν είναι μόνο υλική, αλλά και πνευματική κ.λπ.), που εκδόθηκε αρχικά το 1970 και επανεκδόθηκε με καινούρια εισαγωγή το 1987 και στο οποίο περιέχεται το σημαντικό άρθρο: «Οικολογία και Επαναστατική Σκέψη» όπως και το περίφημο άρθρο: «Άκου, Μαρξιστή!».

Ο Bookchin είναι επίτιμος πρόεδρος του Institute for Social Ecology στο Rochester του Vermont. Ακόμα από τον Ιανουάριο του 1986 εκδίδει μαζί με την Janet Biehl το Green Perspectives, που είναι ένα newsletter του Green Program Project. «Το Green Project Program είναι μια μορφωτική προσπάθεια. Το ενδιαφέρον (του) είναι να ερεθίσει τη σοβαρή σκέψη που είναι απαραίτητη για την κατανόηση των σοβαρών κοινωνικών και οικολογικών αναταραχών της εποχής μας και των δυνατοτήτων, που υπάρχουν τώρα για εποικοδομητικές εναλλακτικές λύσεις»¹³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. William O. Douglas, ο περίφημος «προοδευτικός» δικαστής, μέλος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αμερικής (Άρειος Πάγος), αναφέρει τη φράση στο εξώφυλλο της επανέκδοσης του βιβλίου της Carson το 1973, δηλαδή 11 χρόνια μετά από την πρώτη έκδοση.
2. Carson, Rachel, «Silent Spring», Sentry Edition, 1973, εισαγωγή από τον Paul Brooks, σελ. 9.
3. Bookchin, Murray, «The Ecology of Freedom», Black Rose Books, Montréal, 1991, σελ. 19.
4. Bookchin, Murray, «The Philosophy of Social Ecology», Black Rose Books, Montréal, 1990, σελ. 32.
5. Bookchin, Murray, «The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship», Sierra Club Books, San Francisco, 1987 σελ. 113.
6. Bookchin, 1990, σελ. 35.
7. Ibid, σελ. 35.
8. Bookchin, 1991, σελ. 21.
9. Bookchin, 1990, σελ. 45.
10. Bookchin, 1987, σελ. 26.
11. Ibid, σελ. 149.
12. Ibid, σελ. 33.
13. Green Perspectives, No. 1, January, 1986, σελ. 4.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα **Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 2** **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Γιώργος Αριστινός
Η Κατάβαση (Αφήγημα)
Χριστίνα Γιατζόγλου
Ο μικρός Κλαύδιος (Αφήγημα)
Βασίλης Γκουρογιάννης
Το ασημόχορτο ανδίζει (Μυθιστόρημα)
Απόστολος Κ. Δοξιάδης
Ο δείος Πέτρος
και η Εικασία του Γκόλντμπαχ (Νουβέλα)
Αχιλλέας Θεοφίλου
Μεδυσμένη ορχήστρα (Μυθιστόρημα)
Λευτέρης Κυπραίος
Ο μεγάλος Δεύτερος (Μυθιστόρημα)
Γιώργος Λεονάρδος
Το κόκκινο σαλόνι της γιαγιάς
(Μυθιστόρημα)
Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου
Σταθερή απώλεια (Διηγήματα)
Παύλος Μάτεσις
Υλη δάσους (Διηγήματα)
Αραλία Μεγαπάνου
Το Φιρφιρί, οι Φιρφιρογέννητοι
και η Μεγάλη Κωπηλασία
Βασίλης Μπούτος
Γυναίκες στα πάρκα (Διηγήματα)
Νίκος Νικολαΐδης
Γουρούνια στον άνεμο (Μυθιστόρημα)
Δημήτρης Νόλλας
Ο τύμβος κοντά στη δάλασσα
(Μυθιστόρημα)
Κυριάκος Ντελόπουλος
Οδός Αρχαίων Ελλήνων (Μυθιστόρημα)
Γιάννης Ξανθούλης
Η εποχή των καφέδων (Μυθιστόρημα)

Μαρλένα Πολιτοπούλου
Ο ήχος της σαύρας (Αφήγημα)
Τάσος Ρούσος
Αγγελόπειρα (Νουβέλα)
Γιώργος Σκαρπαρδώνης
Η Στενωπός των Υφασμάτων (Διηγήματα)
Μάτι φώσφορο, κουμάντο γερό (Διηγήματα)
Αντώνης Σουρούνης
Υπ' όγιν της Λίτσας
Κρίστη Στασινοπούλου
Επτά φορές στην Αμοργό (Διηγήματα)
Περικλής Σφυρίδης
Χαράμι (Διηγήματα)
Διονύσης Χαριτόπουλος
Από εδώ πέρασε ο Κιλρόι
Α.Κ. Χριστοδούλου
Το αγκάδι ή Ο Παντελής Βλαστός
(Νουβέλα)

Π Ο Ι Η Σ Η

Σωκράτης Κ. Ζερβός
Το κρίνο του τρόμου
Αντρέας Καραντώνης
Δεκατετράσιχα
Ματθαίος Μουντές
Νηπιοβαπτισμός
Αθηνά Παπαδάκη
Λέαινα της βιτρίνας
Γ.Α. Σιδεράς
Το χαμαί
Γιάννης Τζανετάκης
Με φώτα ερήμου
Θανάσης Χατζόπουλος
Από καταβολής δρόσου

Ν Ε Α Β Ι Β Λ Ι Α 1 9 9 2

Ε Ε Ν Η Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α - Π Ο Ι Η Σ Η

Π Ε Ζ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Ριουνουσούκε Ακουταγκάουα

Κάπα

(Μυθιστόρημα)

Ρασομόν και άλλες ιστορίες

Ναντίν Γκόρντιμερ

Η ιστορία του γιου μου

(Μυθιστόρημα)

Μια ιδιοτροπία της φύσης

(Μυθιστόρημα)

Σιουσακού Έντο

Σιωπή

(Μυθιστόρημα)

Μπόντο Κίρχοφ

Ινφάντα

(Μυθιστόρημα)

Εμανουέλ Κρεσι

Ράντου ή Οι φυσικές γυαλιού του Λιπσανί

(Μυθιστόρημα)

Καράρα Λάι

Το μαύρο αγόρι

(Μυθιστόρημα)

Τζεραλντίν Μακ Κόχριν

Στα πόδια των αγγέλων

(Μυθιστόρημα)

Σπάικ Μίλιγκαν

Μουρλό - Μια ιρλανδέζικη φαντασία

(Μυθιστόρημα)

Γιούκιο Μισίρα

Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ανοιξιάτικο χιόνι

(Μυθιστόρημα)

Πέδρο Γκαρθία Μοντάλβο

Μια ιστορία από τη Μαδρίτη

(Μυθιστόρημα)

Έλσα Μοράντε

Αραδέλι

(Μυθιστόρημα)

Ονορέ ντε Μπαλζάκ

Ο μπαρμπα-Γκοριό

(Μυθιστόρημα)

Στέφανο Μπένι

Ο μάγος Μπάολ -

Μια ήσυχη νύχτα της δικτατορίας

(Μυθιστόρημα)

Μπέρτιολντ Μπρεχτ

Διόρθωση παλιών μύθων και άλλες ιστορίες

Χουάν Κάρλος Ονέτι

Το ναυπηγείο

(Μυθιστόρημα)

Κέιτ Σοπέν

Η αφύπνιση

και άλλες ιστορίες

Τζόναθαν Σουίφτ

Η μάχη των βιβλίων

(Νουβέλα)

Τζουνίτσιρο Τανιζάκι

Το πορτρέτο της Σούνκιν

(Διηγήματα)

Τζων Κένεντυ Τουλ

Συνασπισμός ηλιδίων

(Μυθιστόρημα)

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Βολταίρος

Τα περί τον Σαδίκην ή Την Ειμαρμένην

(Μετάφραση: Δ. Ν. Ισκεντέρης Βυζάντιος, 1819)

Ανρί Μυρζέ

Οι λιμοκοντόροι ή Σκηναί εκ του βοημικού βίου

(Μετάφραση: Εμμ. Ροϊδης, 1898)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΑΒ

• Σε άρθρο του 502 τχ. απαντά η Δ/ση Δημοσίων Σχέσεων της ΕΑΒ. Προφανώς δεν ήταν ενήμερη των όσων συμπληρωματικά σημειώναμε στο προηγούμενο (αρ. 504) τεύχος μας:

Αγαπητέ κύριε Διευθυντά,

Στο τεύχος της 4.9.92 του περιοδικού σας, στη σελίδα 31 και σε ό,τι αφορά στην Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία, αναφέρετε πως η Εταιρεία «μέχρι σήμερα απέτυχε παταγωδώς στην έστω και μερική υλοποίηση ενός τεράστιου όγκου αντισταθμιστικών που χρεώθηκαν σ' αυτήν».

Ακόμα, στη συνέχεια, αναφέρεστε πως η ΕΑΒ είναι ένας υπό διάλυση, υπερχρεωμένος φορέας και ότι είναι βέβαιο πως δεν θα φέρει σε πέρας το έργο που της ανατίθεται. Επειδή πιστεύουμε πως έχετε πέσει θύμα κακής πληροφόρησης, επιτρέψτε μου να σας παραθέσω τα ακόλουθα στοιχεία που καταδεικνύουν κάθε άλλο παρά «πλήρη αποτυχία» στην εκτέλεση των ανατεθέντων αντισταθμιστικών.

Τα κυριότερα προγράμματα που έχει αναλάβει η ΕΑΒ μέχρι σήμερα είναι τα εξής:

1) F-16

Προέρχεται από την αγορά των F-16 της GENERAL DYNAMICS. Η αρχική συμφωνία προέβλεπε την κατασκευή των αεραγωγών και του πίσω τμήματος της ατράκτου. Οι ποσότητες μειώθηκαν δραστικά όταν ακυρώθηκαν οι παραγγελίες των αεροσκαφών προς την GENERAL DYNAMICS. Κατόπιν αυτού έγινε επαναδιαπραγμάτευση του αντισταθμιστικού αυτού φόρτου μεταξύ του υπουργείου Εθνικής Άμυνας και της GENERAL DYNAMICS ώστε να αποβεί οικονομικά συμφέρον για την ΕΑΒ και κατ' επέκταση για το ελληνικό Δημόσιο.

Αποφασίστηκε η διακοπή της κατασκευής του πίσω τμήματος της ατράκτου ως οικονομικά ασύμφορης, επειδή το ελληνικό Δημόσιο θα έπρεπε να επιδοτήσει το έργο αυτό με \$125 εκατομμύρια για να εισπράξει τελικά μόνο \$45 εκατομμύρια.

Ως εκ τούτου περιορίστηκε η τρέχουσα υποχρέωση στην κατασκευή εκ μέρους της ΕΑΒ 70 αεραγωγών με νέες καθ' όλα συμφέρουσες τιμές.

Κατόπιν δε της νέας αγοράς αναμένεται επιπλέον φόρτος με την ανάθεση της κατασκευής των αεραγωγών των ελληνικών αεροσκαφών και επιδιώκεται η ΕΑΒ να καταστεί αποκλειστικός κατασκευαστής των τμημάτων αυτών.

2) AEROSPATIALE

Αντισταθμιστικά προερχόμενα από την αγορά των αεροσκαφών A-300 για λογαριασμό της Ο.Α.

α) A-300

Αντισταθμιστικά ενός εκατομμυρίου εργατοωρών. Έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις σε εκπαίδευση προσωπικού και εργαλειομηχανές. Οι επενδύσεις αυτές θα χρησιμοποιηθούν σε μεγάλο βαθμό και για άλλα προγράμματα. Έχει υλοποιηθεί το 37% του προγράμματος κατασκευής των πλαισίων θυρών του α/φους A-300 και ήδη έχουν παραδοθεί 104 ζεύγη. Το πρόγραμμα συνεχίζεται με απόλυτη επιτυχία, χωρίς απορρίψεις. Σαν συνέπεια της ικανοποιητικής απόδοσης, υπεγράφη πρόσφατα πρόσθετη σύμβαση για 120 επιπλέον ζεύγη πλαισίων θυρών.

3) AMD/BA

Προέρχονται από την αγορά των MIRAGE της Ντασό και διακρίνονται ως εξής:

α) MIRAGE F-1

Πρόγραμμα 750.000 εργατοωρών εκ των οποίων οι 250.000 έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Αφορά στην κατασκευή τμημάτων του α/φους MIRAGE F-1 και MIRAGE 2000 καθώς και του εμπορικού α/φους FALCON 900.

β) MIRAGE 2000

Πρόγραμμα 243 εκατομμυρίων F.F. και αφορά στην κατασκευή τμημάτων MIRAGE 2000.

4) DORNIER

Προέρχονται από την αγορά των Do228 για λογαριασμό της Ο.Α. Το πρόγραμμα ανέρχεται σε 2,4 εκατομμύρια D.M. Έχει ήδη υλοποιηθεί το 40% του έργου. Πρόκειται για την κατασκευή τμημάτων της πτέρυγας του α/φους Do228 (περυγία καμπυλότητας). Λόγω καλής απόδοσης της ΕΑΒ, υπεγράφη πρόσθετη εμπορική σύμβαση (μη προερχόμενη από αντισταθμιστικά) με τον γερμανικό στρατό για κατασκευή τμημάτων ελικοπτέρων, ύψους \$1,4 εκατομμυρίων.

5) ATP

Εμπορικό πακέτο που δεν προέρχεται από αντισταθμιστικό φόρτο. Κατασκευάζονται στην ΕΑΒ τα περυγία καμπυλότητας του πολιτικού αεροσκάφους ATP της BRITISH AEROSPACE. Η υποχρέωσή μας είναι για 40 εργοσύνολα (sets) από τα οποία τα 35 έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Πριν τα τέλη του έτους θα γίνει επαναδιαπραγμάτευση του προγράμματος για το μέλλον και η ΕΑΒ μπορεί να γίνει αποκλειστικός κατασκευαστής για τα υλικά αυτά.

Σημειωτέον ότι δεν αναφέρονται εδώ άλλα προγράμματα που βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση (όπως των ATP 42/72) πολλών εκατομμυρίων δολαρίων τα οποία οι διάφοροι κατασκευαστές αναθέτουν στην ΕΑΒ, ακριβώς λόγω των ικανοτήτων της ΕΑΒ, οι οποίες έχουν τύχει διεθνούς αναγνώρισης.

Διάφορα άλλα προγράμματα τρέχουν στην Εταιρεία, χωρίς να αποτελούν μέρος αντισταθμιστικών, όπως της IBM, STINGER, των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων (σύστημα ελέγχου πυρός, αποστασιόμετρο LASER, WALKIE-

TAKIE), EPT (αναμεταδότες τηλεοπτικού σήματος), NAMSA (HAK, Ραντάρ Εδάφους), BOEING, LORAL, κ.λπ.

Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία, πιστεύω πως κάθε άλλο παρά αποτυχημένη και μάλιστα παταγωδώς, μπορεί να χαρακτηριστεί η υλοποίηση των υποχρεώσεων της Ελληνικής Αεροπορικής Βιομηχανίας.

Επανερχόμενος στο θέμα του «υπό διάλυση και υπερχρεωμένου φορέα» θα μου επιτρέψετε να τονίσω ότι, ναι μεν η Εταιρεία μπορεί να έχει οικονομικά προβλήματα, τα οποία κάθε άλλο παρά άλυτα είναι, δεδομένου ότι δεν είναι «προβληματική», και ουδόλως βρίσκεται υπό διάλυση. Υπό διάλυση είναι μια εταιρεία η οποία δεν έχει στόχους, προγραμματισμό, ποιότητα εργασίας και κυρίως έμπυχο δυναμικό με τη θέληση να εξασφαλίσει το μέλλον του. Και η ΕΑΒ δεν πάσχει ούτε από άπυχο αλλά ούτε και, κυρίως, από έμπυχο δυναμικό.

Πέραν αυτού, η Εταιρεία δημιουργεί προϋποθέσεις απασχολήσεως ανθρώπινου δυναμικού στον ευρύτερο ελληνικό χώρο, δεδομένου ότι συχνά αναθέτει εργασίες σε Έλληνες υποκατασκευαστές, προσφέροντας έτσι και κέρδος και τεχνογνωσία στη χώρα.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί πως έχει επιτευχθεί συμφωνία με το ελληνικό Δημόσιο για την αναδιάρθρωση του χρέους της Εταιρείας.

Σας παρακαλώ ιδιαιτέρως, όπως και στο παρελθόν έχετε πράξει, να επιτρέψετε να διαβαστεί και η δική μας άποψη και να μου επιτρέψετε ακόμα να επαναλάβω την πρόσκλησή μου προς εσάς προσωπικώς και τους συνεργάτες σας, να επισκεφθείτε το εργοστάσιο της ΕΑΒ. Είμαι απόλυτα βέβαιος πως θα εκπλαγείτε.

Σας ευχαριστώ θερμά,
24 Σεπτεμβρίου, 1992
Σπύρος Μ. Ξένος
Διευτής Επικοινωνίας
& Δημοσίων Σχέσεων

Το ANTI απαντά:

Ο υπερχρεωμένος φορέας που έχει συσσωρεύσει επένδυση ύψους περίπου 200 δισ. δρχ. και παράγει έργο μόλις 10 δισ. δρχ., δεν ανήκει σε παραπληροφόρηση του ANTI αλλά αποτελεί επίσημη θέση του υπουργείου Βιομηχανίας, που επανειλημμένως έχει τεθεί σε δημόσια fora. Το παραπάνω υπουργείο έχει επίσης δηλώσει ότι η «επένδυση» αυτή της ΕΑΒ αποτελεί παγκόσμια «πρωτοτυπία». Για σύγκριση των μεγεθών που προαναφέραμε βλέπουμε ότι η επένδυση λ.χ. της INTRACOM, ύψους 5-6 δισ. δρχ., παράγει το χρόνο έργο της τάξεως των 30 δισ. δρχ.

Και φυσικά δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς ότι φταίει λ.χ. το μονοπωλιακό καθεστώς της ΕΑΒ, που χρεώνει ανεξέλεγκτα τον κυριότερο πελάτη της, το Ελληνικό Δημόσιο, με τιμές εργατοώρας 13.000 δρχ., τη στιγμή που η αντίστοιχη

εργατοώρα στην ελληνική «πιάτσα» υψηλής τεχνολογίας δεν υπερβαίνει τις 4.000 δρχ. Βέβαια οι αντίστοιχοι, υγιείς φορείς απ' τη φορολόγηση των οποίων «επιζεί» η ΕΑΒ, δεν έχουν τη σχέση παραγωγικών προς διοικητικούς υπαλλήλους 3:10 που έχει εκείνη. Όσον αφορά την ανάθεση εργασιών σε Έλληνες υποκατασκευαστές κ.τ.λ., σε σχετική μας ερώτηση στο ΣΕΒ και ΣΕΚΙΠΥ, λάβαμε την απάντηση ότι είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη. Ίσως κ. Ξένος θα μπορούσε να μας πληροφορήσει για το υποκατασκευαστικό έργο που ανέθεσε η εταιρεία σε τρίτους, και ποιας μορφής είναι αυτό.

Εμείς ξέρουμε λεπτομερώς πώς έχει δημιουργηθεί το υπέρτοκο χρέος της εταιρείας, λ.χ. το κόστος βιομηχανικού χώρου σε πρόσφατη μελέτη επεκτάσεως του συνεργείου κινητήρων, υπερέβαιε σε τιμές 1990 τις 130.000 δρχ. το τετραγωνικό, τη στιγμή που αντίστοιχες ή καλύτερες κατασκευές δεν χρειάζονταν, τις ίδιες απαιτήσεις, πάνω από 30.000 δρχ. ανά τετραγωνικό. Και βέβαια, η «ναδιάρθρωση» του χρέους της εταιρείας η μετακύλησή του δηλ. στους ώμους της υγιούς οικονομίας, δεν μας συγκινεί ιδιαίτερα.

Και όσον αφορά τον τεράστιο όγκο αντισταθμιστικών, που – επαναλαμβάνουμε – κακώς, κάκιστα, μονοπωλιακά «έκλεισε» η ΕΑΒ χωρίς να τον υλοποιήσει, παρατηρούμε τα εξής:

1) F-16. Συνολικά θα αγορασθούν αεροσκάφη, δαπάνης τουλάχιστον 3 δισ. δρχ. σε σημερινές τιμές. Δηλαδή 600 δισ. δρχ. Η ΕΑΒ αρχικά δεν κατασκεύαζε αλλά «πρωτοτύπωνε» ορισμένους αεραγωγούς, ζητώντας μάλιστα επιδότηση 400 δισ. δρχ. απ' τον Έλληνα φορολογούμενο. Το συνολικό έργο που τελικά θα πραγματοποιήσει η ΕΑΒ τι ύψους είναι τελικά; Ένα τοις εκατό στη συνολική προμήθεια; Μήπως συνεπώς πρόκειται για συμπαιγνία στη διάθεση των OFFSETS F-16;

2) ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ. Αθροίζοντας τα νούμερα που μας δίδει ο κ. Ξένος προκύπτουν 1.750.000 εργατοώρες καθώς και έργο ύψους περίπου 7 δισ. δρχ. Με μια μέση τιμή εργατοώρας της ΕΑΒ 10.000 δρχ. έχουμε ένα συνολικό έργο όλων των offsets 24 δισ. δρχ.

Τα ερωτήματά μας είναι τα ακόλουθα: α) Δεδομένου ότι κατ' έτος δεν παράγεται από την εταιρεία έργο OFFSETS πάνω από 0,8-1 δισ. δρχ., τι ποσοστό έχει υλοποιηθεί μέχρι τώρα;

β) Τι επενδύσεις έγιναν μέχρι τώρα για το έργο αυτό;

γ) Μήπως ένα μέρος ανεκτέλεστου έργου μπορούσε να αναληφθεί από άλλο φορέα;

Θα θέλαμε μια απάντηση απ' τον κ. Ξένος ή απ' τον Αμερικανό σύμβουλο.

ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ, ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ...

• Η υπόθεση των εκδοτικού οίκου...

ισούνη» της Γερμανίας έχει πολλές ροεκτάσεις. Ο Αλέξανδρος Σχοινάς ως παρακάλεσε να δημοσιεύσουμε την ημμένη επιστολή που είχε στείλει στο Βήμα»:

«Δεν συμμερίζομαι την αγανάκτηση λων μου για μια επίθεση του Δημήτρη αρωνίτη εναντίον μου στο “Βήμα” της ης Ιουλίου. Χρειάστηκε πάντως λίγος ρός για να πεισθώ ότι δεν θα έπρεπε την αγνοήσω.

Προς υπενθύμιση: Ώστερα από πρό- ληση του περιοδικού “Διαβάζω” άρ- α από το τεύχος 287 να σχεδιαγραφώ η παρουσίαση της λογοτεχνίας μας ην γερμανόφωνο χώρο. Όπως υπέδει- η λογοτεχνία μας κινδυνεύει τώρα

ί να σιγματισθεί τελεσίδικα ως ιχωήτικη. Αυτή η υποβάθμισή της αλείται κατά μέγα μέρος και συμ- ζεται εξολοκλήρου από τον διαρκώς κωθούμενο συσχετισμό της με έναν

ιθωριακό εκδοτικό οίκο της Κολω- που ονομάζεται «Ρωμοσύνη» κι για έμβλημα έναν τσολιά. Η ανάλυ- στην οποία αυτούποχρεώθηκα να βάλω ενδειγματικά κάποιες δημοσι- εις των ιδρυτών του, του κυρίου και

κυρίας Αϊντενάιερ, όπου η άγνοια λάται με τη γελοιότητα, υποδεικνύει ο αναρμόδιοι είναι ορισμένοι Έλλη- χρομόδιοι που ενισχύουν παντοιοτρό- τέτοιους παρουσιάστές μας. Δεν

και δεν θα ήταν δυνατό να έχω ες προσωπικές διαφορές μ’ αυτούς. ημοσίευσά μου αποσκοπήσε σαφέ- α αποκλειστικά και μόνο στην αφύ- η αυτών των αρμοδίων και την ενη- ρση του ενδιαφερόμενου κοινού, για

προάσπιση ζωτικών πολιτιστικών ρερόντων μας στον γερμανόφωνο

Και έτσι ακριβώς αποτιμήθηκε

επιπροτέθηκε σε πολυάριθμα σχό- ου Τύπου και από πολλούς υπεύθυ- πνευματικούς ανθρώπους.

Δημήτρης Μαρωνίτης εξαιρεί τώρα

αυτό του από τη χορεία τους δηλώ- ρς ανενδοίαστα πως δεν τον ενδια- ν τα καταγγελλόμενα. Το μόνο

ον ενδιαφέρει είναι να καταγγείλει

α. Και με τι τρόπο, θεέ μου Μην ορ- ντας ούτε εμπρός στην απατηλή

ηση που μειώνει τα σχόλια του τι-

που σε τρία αγκαΐζοντας κοινοτυπίες με εξεζητημένες εκφράσεις, που τον παρα- σύρουν και στην κατάκριση του ύφους μου σκαρώνοντας προσχηματικά μια σο- βαροφανή «μικροθεωρία» με «οριζο- ντες» και «κάθετες» «κατανομές» ή «τα- ξινομήσεις» ή «διαιρέσεις», έξω από το διεθνή συνωνυμικό και εννοιακό κύκλο στον οποίο εντάσσεται γραμματολογικά ο λίβελος αποτολμά εντέλει τη διαβολή του δημοσιεύματός μου ως λιβελογραφι- κού.

Αλλά από δω και πέρα χάνει και το τε- λευταίο υπόλειμμα αυτοελέγχου: μετά δεκάξι χρόνια σιωπής του, αποφαίνεται απότομα ότι μια σειρά εκπομπών μου από τη Ντόιτσε Βέλε για το γλωσσικό ήταν επίσης λιβελογραφική. Και πάει και άλλα έξι χρόνια σιωπής πίσω και διατείνεται ότι έτσι ήταν και οι εκπο- μπές μου γύρω από το θέμα μιας αντι- στασιακής δεοντολογίας που είχε προ- κύψει από την έκδοση των «Δεκαοχτώ» και των «Νέων κειμένων» και που διε- ξονυχίστηκε, και τότε και αργότερα, σε φιλικές συζητήσεις μου με υποστηρικτές και εκπροσώπους τους, από τον ίδιο σταθμό, καθώς και στον γερμανικό και τον ελληνικό Τύπο.

Στα πλαίσια εκείνης της θεματικής, λι- βελογραφώντας βέβαια και εναντίον της χούντας, είχα επαινέσει από το μικρό- φωνό μου κι από άλλα γερμανικά ραδιο- φωνικά ιδρύματα και σε μια ολοσέλιδη δημοσίευση σε μεγάλη γερμανική εφη- μερίδα, μια επιφυλλίδα του «Βήματος» με τίτλο «Σημείο αναφοράς» – σε μια δύσκολη στιγμή για το συντάκτη της. Θυ- μάται μήπως ο Δημήτρης Μαρωνίτης το όνομά του;

30.7.92

Αλέξανδρος Σχινάς

Αντί αυτής της επιστολής δημοσιεύθη- καν στο «Βήμα» (23-8) τα ακόλουθα:

* Ο κ. Α. Σχινάς, κάτοικος Γερμανίας, με επιστολή του απαντά σε σχόλιο του καθηγητή κ. Δ. Ν. Μαρωνίτη για τον εκ- δοτικό οίκο της Κολωνίας «Ρωμοσύνη». Ο κ. Σχινάς χαρακτηρίζει τον εν λόγω εκδοτικό οίκο με επίθετα τα οποία αρ- νείται να δημοσιεύσει «Το Βήμα». Εν συνεχεία εκφράζει τη γνώμη ότι το κεί-

μενο του κ. Μαρωνίτη (που υπεστήριζε εμμέσως τον εκδοτικό οίκο) είναι δήθεν λιβελογραφικό. Χαρακτηριστικώς ο κ. Σχινάς αναφέρει για τον καθηγητή κ. Δ. Ν. Μαρωνίτη ότι «χάνει και το τελευ- ταίο υπόλειμμα αυτοελέγχου», για να καταλήξει εκφράζοντας παράπονο επει- δή, όπως υποστηρίζει, είχε επαινέσει ο ίδιος από γερμανικό ραδιόφωνο επιφυλ- λίδα του καθηγητή Δ. Ν. Μαρωνίτη στο «Βήμα» τον καιρό της δικτατορίας.

Ο καθηγητής Δ.Ν. Μαρωνίτης, υπόψη του οποίου «Το Βήμα» έθεσε την επι- στολή του κ. Α. Σχινά, παρατηρεί τα εξής:

«Δεν προτίθεται να εμπλακώ σε προσω- πική διαμάχη με τον κ. Α. Σχινά, επειδή, εκτός των άλλων, οι όροι με τους οποίους μάχεται ο κ. Σχινάς αντιβαίνουν στις δι- κές μου μαχητικές αρχές. Διαβεβαιώ πά- ντως τον κ. Σχινά ότι προσωπικώς διαθέ- τω ακόμη καλή μνήμη και δεν χρειάζεται επ’ αυτού τουλάχιστον να ανησυχεί».

Ο Αλέξανδρος Σχινάς όπως σημειώνει στην επιστολή του ανέθεσε αυτή την υπόθεση στον δικηγόρο του.

• Όμως για το ίδιο θέμα έφτασαν τρεις ακόμη επιστολές στο ΑΝΤΙ. Η πρώτη από τον δημοσιογράφο Περικλή Τα- στείδη.

Κύριε διευθυντά,

Θεωρώ χρέος μου να απαντήσω στην από 10/9/92 επιστολή του κυρίου Αλε- ξάνδρου Σχινά για την αποκατάσταση της αλήθειας όσον αφορά το όνομά μου. Είναι πολύ λυπηρό το ότι άνθρωπος καλλιεργημένος που φέρει τον τίτλο του συγγραφέα και δημοσιογράφου πέφτει στο ανεύπλω χαμηλό επίπεδο να υβρί- ζει συνάδελφό του δημοσιογράφο τον οποίο προσωπικά καθόλου δεν γνωρί- ζει. Με έναν απαράδεκτο, πέρα για πέ- ρα αντιδεοντολογικό τρόπο, ο κύριος Σχινάς διαστρεβλώνει προς συμφέρον του την αλήθεια, λέγοντας ότι πρόβαλα χαριστικά με συνέντευξη την κυρία Νίκη Αϊντενάιερ, ιδιοκτήτρια του εκδοτικού οίκου της Κολωνίας «Ρωμοσύνη» ως ανταποκριτής της εφημερίδας Έλευθε- ροτυπία. Και ότι η ίδια με κινητοποίησε για να την υπερασπίσω, λες και οι δημο- σιογράφοι είναι δικηγόροι Δεν είμαι υποχρεωμένος να δώσω στον κύριο αυ- τό εξηγήσεις, αλλά θα έπρεπε ίσως να γνωρίζει ότι όταν πήρα τη συνέντευξη αυτή από την κυρία Αϊντενάιερ, το όνο- μιά του μου ήταν άγνωστο, όπως άγνω- στη μου ήταν και η διαμάχη του με τον οίκο «Ρωμοσύνη». Το γεγονός και μόνο ότι έπραξα το καθήκον μου ως δημοσιο- γράφος γράφοντας για τον οίκο αυτόν, έδωσε το δικαίωμα στον κύριο Σχινά να αναφερθεί χυδαία στο όνομά μου. Θεω- ρώ καθήκον μου ως δημοσιογράφος στην ομογένεια της Γερμανίας να προ- βάλω το έργο ανθρώπων σαν της κυρίας Αϊντενάιερ, όπως ακριβώς θα πρόβαλα και τον κύριο Σχινά εάν είχε να παρου-

σιάσει κάποιο παρόμοιο έργο και εάν δεν προόριζε το ήθος του με την εν λόγω επιστολή του. Ευχαριστώ για τη φιλοξε- νία.

Περικλής Ταστούδης
Δημοσιογράφος
Βόνη

ΚΑΙ ΠΑΛΙ Η «ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ»

• «Σκάνδαλο Σχινά» αποκαλεί τον θό- ρυβο που ξέσπασε γύρω απ’ την εγκυ- ρότητα ή μη των εκδόσεων «Ρωμοσύ- νη», ο επιστολογράφος μας:

Κύριε διευθυντά,

Στο «σκάνδαλο Σχινά», που είχε σαν αφετηρία του τη δημοσίευση άρθρου του πρωταγωνιστού, με τον τίτλο: «Ένας κίνδυνος για τη λογοτεχνία μας στη Γερ- μανία» στο περιοδικό ΔΙΑΒΑΖΩ, Νο 201, δεν προσέθεσε τίποτα το ουσιαστι- κό η επιστολή του ιδίου στο ΑΝΤΙ, Νο 503. Είχε βέβαια και την ατυχία ο κ. Α.Σ. να αγνοεί το πειεχόμενο δημοσιεύ- ματος του περιοδικού ΠΑΡΑΤΗΡΗ- ΤΗΣ (έκδοση Οκτωβρίου), στο οποίο σκιαγραφείται ο τρόπος με τον οποίο μεθοδεύτηκε η εξαπάτηση των συναδέλ- φων του δημοσιογράφων, δηλαδή δια- της εκμεταλλεύσεως:

α. του γεγονότος ότι αυτοί αγνοούν τη γερμανική γλώσσα,

β. της τυφλής εμπιστοσύνης που του έδειξαν.

Με την προϋπόθεση ότι οι εξαπατηθέ- ντες συνάδελφοι του –γνωστού κύρους– δημοσιογράφου, του «ενημερωμένου πά- νω στα ελληνικά προβλήματα ευρέως φάσματος στον γερμανόφωνο χώρο» (τόνος πνεύματος Κωνσταντίνου Γεωρ- γουσόπουλου, ΝΕΑ 17.6.92) θα επιδεί- ξουν ευαισθησίαν, ανάλογον εκείνης που επέδειξαν ακούοντες τις απέλτιδες κραυγές του, μηνός Μαΐου ενεστώτος έτους, και προς το αποπληροφορημένο αναγνωστικό κοινό τους, δεν έχουν πα- ρά να τον ενθαρρύνουν...:

1. Να καταθέσει ακριβή μετάφραση των κειμένων στα οποία αναφέρεται, την εγκυρότητα της οποίας θα εγγυάται η καθηγήτρια Ισιδώρα Ρόζενταλ-Καμα- ρινέα ή το τμήμα μεταφράσεων του υπουργείου Εξωτερικών.

2. Να κάνει γνωστή την πηγή, από την οποία άντλησε την πληροφορία περί πα- χυλών επιχορηγήσεων των Αϊντενάιερ εκμέρους του υπουργείου Πολιτισμού.

3. Να φέρει έγγραφη βεβαίωση της ιδιοκτήτριας του εκδοτικού οίκου ΔΙΑΛΟΓΟΣ, η οποία να επαναλαμβάνει με την ανάλογη τεκμηρίωση, όσα ο πρωταγωνιστής του σκανδάλου έχει σχετικά ισχυρισθεί.

Ιδού η Ρόδος

Και τώρα το πήδημα...:

Αν ο κύριος Σχινάς αρνηθεί, θα έχουν οι δημοσιογράφοι το δικαίωμα να του αποδώσουν την κατηγορία της απάτης, χωρίς αυτός να έχει τη δυνατότητα να

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΟΚΩΣΤΑ

ΤΟΜΕΚ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

αμυνθεί της τιμής του, διότι για να το κάνει αυτό καταφεύγων στα δικαστήρια και ταλαιπωρών τον δικηγόρο του, θα πρέπει να καταθέσει εκεί όσα του ζητούνται ήδη τώρα

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Θεοδόσιος Πορίχης
Rodgau
Γερμανία

ΠΕΡΙ ΣΤΑΘΜΗΣ ΚΑΙ ...ΥΠΟΣΤΑΘΜΗΣ

• Αλλά, στο ANTI, έφθασε και ανταπάντηση του Βαγγέλη Σακκάτου στην επιστολή Αλέξ. Σχινά στο τχ 503:

Αγαπητό ANTI,
Η απάντηση του κ. Σχινά σε άλλους και σε μένα στο 503 τεύχος σου, (18.09.1992, σελίδες 44-45), που δημοσιεύτηκε με τον τίτλο *Περί Στάθμης... και Υποστάθμης* θα συμπλήρωνα εγώ, αν και πνέει τα μέναια, δεν παύει –εν τούτοις– να είναι αρκετά διασκεδαστική και πολύ περισσότερο αποκαλυπτική και επιβεβαιωτική των καταγγελιών μου.

Στέκομαι λοιπόν –και για τελευταία φορά– με συντομία, σε κάποια σημεία της, που με αφορούν:

1. Για το ότι «επιστρατεύτηκα», μαζί με τον προσωπικά τελείως άγνωστό μου, καθηγητή κ. Μαρωνίτη, με τον οποίο, κατά Σχινά είμαι «ψυχικά και διανοητικά συγγενής»: Είναι γνωστόν πως ο Σακκάτος δεν επιστρατεύτηκε ποτέ από κανέναν και ούτε ήταν δυνατό κάτι τέτοιο, *γιατί πράττει πάντα κατά συνείδηση και μόνο*. Και αυτό που ο κ. Σχινάς επιχείρησε κατά των Αϊντενάιερ, δεν ήταν η οποιαδήποτε καλόπιστη κριτική ή έστω και πολεμική, αλλά κάτι ανάλογο με αυτό που στη Γερμανία λέγεται *Rufmord*, έκκληση για (ηθική) δολοφονία, (η καταστροφή της φήμης ενός προσώπου με τη συκοφαντία, λέει το λεξικό), κάτι ανάλογο με αυτό που είχαν κάνει μεγάλα γερμανικά βιομηχανικά τραστ κατά του Gunter allraff, όταν κυκλοφόρησε το *«Ganz Unten»* («Τελείως Κάτω») και τους έβγαλε τ' άπλυτα στη φόρα, για το τι κάνουν με τους ξένους εργάτες, τότε, με κονδυλοφόρους τους υποστήριξαν πως δεν γράφει ο ίδιος τα βιβλία του. Μια ηθικά ανάλογη ενέργεια του κ. Σχινά κατά των Αϊντενάιερ, δεν ήταν δυνατό να την αντιπαρέλθω σιωπώντας.

2. Δεν ξέρω πώς μπορεί να συνδυαστούν οι ιδιότητες, εμπάθεια, αφέλεια και εφευρετική μοχθηρία, που ταυτόχρονα μου αποδίδει. Όσο για την «καταδοτική υφή» της επιστολής μου, είναι γνωστό πως ο κ. Σχινάς – μέσα στα αδιέξοδα που ο ίδιος δημιουργεί στον εαυτό του και στη συνέχεια αυτοπαγιδεύεται σ' αυτά – αγριεύει, «ρετάρει» και βρίζει. Αλλά στη γενική «υφή» της συμπεριφοράς του, (συμπαιγνίες, κολακειές, ίντριγκες και τα παρόμοια), μία ολόκληρη

ζωή, προς το παρόν δεν θα αναφερθώ και χάριν συντομίας.

3. Για το ότι «καταπολεμάει αρχαιοπληξία και σοβινισμό – με την πολλαπλά τεκμηριωμένη έγκριση του προοδευτικού τμήματος του ελληνικού λαού», όπως γράφει, όλα αυτά είναι πάρα πολύ συζητήσιμα. Γιατί εκφράσεις του σαν κι εκείνες της συνέντευξής του που παρέθεσα στο προηγούμενο γράμμα μου στο ANTI, «...ώστε ο κάθε λούστρος στην Αθήνα και ο κάθε γκασταρμπάιτερ στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, να θεωρεί τον εαυτό του απόγονο του Περικλή», κ.λπ., μόνο κάτι τέτοιο δεν προδίδει. Αυτά είναι μόνο βρισιές και μάλιστα άσχημες βρισιές και τίποτα άλλο. Εκτός αν τα αποδώσουμε κι αυτά στο «ρετάρισμά» του και τον απαλλάξουμε. Το ίδιο και τα λεγόμενά του για τον Φαλμεράιερ, που είναι σαθρά και δεν ευσταθούν.

4. Για το «ένα μέλος μίας ελληνικής κοινότητας», που όπως παραδέχεται «μισοόκουσε» τη συνέντευξή του, όταν δουλεύεις μόνο με τρικ εξαπάτησης, όπως ο κ. Σχινάς, τότε όλο «μισοσακούς», «μισοβλέπεις», «μισοθέλεις», «μισοδε-θέλεις», όλα μισά.

Αυτό το μέλος της Κοινότητας τα άκουσε όλα ολοκάθαρα και πλήρως και μέσα στην ταινία του DR είναι όπως ακριβώς, τα κατάγγειλε. Άλλο αν τότε εγώ, ακύρωσα τη Γενική της Συνέλευση για άλλους λόγους, που είχαν σχέση με τον τρόπο σύγκλησής της και εκ των πραγμάτων τον γλίτωσα από τη δημόσια καταγγελία εκ μέρους της.

Όσο για το ότι, σπεύσαμε από κοινού τότε, όπως γράφει, «να διαλύσουμε εκείνη την τόσο άδικη γι' αυτόν παρεξήγηση», το κύριο σ' αυτό το σημείο της επιστολής του είναι η παραδοχή της ύπαρξης του γεγονότος.

Εγώ δεν έσπευσα ποτέ και σε καμία περίπτωση, από κοινού μαζί του, όπως λέει, να διαλύσω την εις βάρος του παρεξήγηση, αλλά του ζήτησα, κατόπιν εντολής της Γ.Σ. της Κοινότητας, την ταινία για να πάρουμε θέση. Και όταν μαζί με το απολογητικό γράμμα του, μας έστειλε σκοπίμως, άλλη ταινία αυτός και άλλη το DR, στου οποίου συμπεριλαμβάνονται πλήρως όλα τα καταγγελλόμενα, εγώ έχασα πάσαν ιδέαν περί κ. Σχινά, που προσπάθησε με άλλη ταινία, που περιείχε άλλη συνέντευξή του, να μας εξαπατήσει.

Και τα θυμήθηκα τώρα όλα αυτά, γιατί είναι ενδεικτικά του ποιού του και του χαρακτήρα του.

Όσο για την ποιότητα της μετάφρασης των παρατεθέντων εκ μέρους μου αποσπασμάτων των συνεντεύξεών του, εγώ τη θεωρώ καλή μετάφραση, αλλά ας κάνει ο ίδιος δική του ή ας καταφύγουμε στην αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου Εξωτερικών, για να τα μεταφράσει επίσημα.

Πάντως να είναι σίγουρος πως οι ταινίες υπάρχουν πάντα, όχι κάποιες ταινίες υποκλοπών, αλλά αυτές που μας

έστειλαν ο ίδιος και το DR, ταινίες που έχουν μεταδοθεί, με πλήρη αξία μαρτυρικών τεκμηρίων.

Αλλά ο... «φερέγγυος» κ. Σχινάς, έχει το θράσος να εξακλουθεί να καταγγέλει τους Χανς και Νίκη Αϊντενάιερ, για αφερεγγυότητα και, άκουσον, άκουσον, για το... «μικροσκοπικό» του εκδοτικού τους οίκου, για τον οποίο, όπως ξέρω, έχουν διαθέσει σχεδόν όλη την περιουσία τους. Ας μας αναφέρει λοιπόν αυτός ένα ανάλογο παράδειγμα: Έναν αμερικανικό ή αγγλικό ή γερμανικό ή γαλλικό ή ρώσικο ας πούμε εκδοτικό οίκο, για ν' αναφερθούμε μόνο σε χώρες με μεγάλες λογοτεχνίες, κρατικό ή ιδιωτικό, που να έχει βγάλει μέσα σε δέκα χρόνια 80 συγγραφείς της χώρας του, σε μία άλλη χώρα και στη γλώσσα της. Δεν θα βρει παγκοσμίως κανέναν.

Πολύ φτηνή και η δικαιολογία του, πως για τους παλιότερους επαίνους του στους Αϊντενάιερ «επαφέθηκε καλόπιστα στις αυτοσυστάσεις τους, για να διαπιστώσει αργότερα, πως δεν ευσταθούσαν».

Όπως μου είπε εύστοχα κάποιος κουμπάρος του, ων ο κ. Σχινάς μπαινόβγαινε στο σπίτι των Αϊντενάιερ. Αυτός λοιπόν ο θεωρούμενος πνευματικός άνθρωπος, δεν έριχνε και καμία ματιά στη βιβλιοθήκη τους, να δει τι διάολο βιβλία τυπώνουν; Μόνο στην κουζίνα τους. Μπαινόβγαινε; Ιδού η απορία.

Αναφορικά, με την κατά Σχινά «απεγνωσμένη» εκ μέρους μου «προσπάθεια ανασκευής» των καταλογισθέντων του στους Αϊντενάιερ, «τα δύο-τρία που ανασύρω» ενδεικτικά, πράγματι από το σωρό του, νομίζω πως ανατρέπουν πλήρως τα λεγόμενά του. Φυσικά δεν αναφέρθηκα σε όλα, ούτε μπήκα σε λεπτομέρειες, αυτό το έχουν κάνει ήδη οι ενδιαφερόμενοι και άμεσα θιγόμενοι με πλήρη τεκμηρίωση.

Όσο για τα κατά Γεωργουσόπουλου «γαϊδουρινά μαργαριτάρια», «που αλιεύει ο Σχινάς», στα κείμενα των Αϊντενάιερ, στην απάντησή του από τα «Νέα» στον καθηγητή κ. Χασιώτη, σύμφωνα και με παράθεση του Α.Σ. στην προαναφερόμενη απάντησή του στο ANTI, εγώ νομίζω αντίθετα, πως η ανευθυνότητα του κ. Γεωργουσόπουλου, είναι όταν, για να πει τέτοιες βαριές κουβέντες, στηρίζεται στις διαβεβαιώσεις κάποιου άλλου, χωρίς να έχει ο ίδιος άμεση επίγνωση.

Αλλά δεν θα θυσιάσουμε ηθικά και πνευματικά τους Αϊντενάιερ, στο πείσμα και στις κακές προθέσεις του κ. Σχινά. Πολύ πάει. Αρχούν οι οικονομικές θησιές τους για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία.

Και με την ευκαιρία, ως προς τις προθέσεις του... «καταγγελλάτορα», η υπουργός Πολιτισμού, ανακοίνωσε πρόσφατα, πως τον ερχόμενο χρόνο θα διατεθούν 60 εκατ. δραχμές, για την προβολή του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό.

Διερωτώμαι λοιπόν, αν ο δράστης ήταν

προκαταβολικά ενήμερος αυτής της προσεχούς απόφασης της υπουργού όταν αναλάμβανε την πρωτοβουλία ηθικής και πνευματικής σπύλωσης εξόντωσης των Αϊντενάιερ – γιατί μόνον αυτό συνιστά η «μπούμεραγκ» επίθε εναντίον τους – πράγμα που σημαίνει νομίζω, αρκετά.

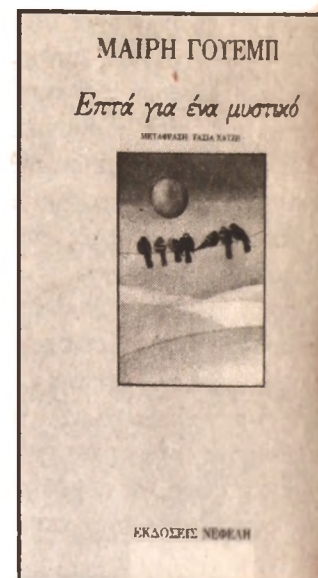
Και τελειώνοντας, ρίχνω μία ιδέα: Νομίζω πως όλοι οι αναφερόμενοι στην λευταία απάντηση του κ. Σχινά ANTI, θα έπρεπε να δώσουμε μία συνέντευξη Τύπου στην Αθήνα, έχοντας διάθεση των ΜΜΕ και τις σχετικές γνητοταινίες του, για να γελάσει και ο παραδολό κατσίκι και ο κάθε μικρονοσ.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Βαγγέλης Σακκάτος
Λεβερκούζε

Υ.Γ.: Και κάτι ακόμα σοβαρό, π.δράστης σκόπιμα αποσιώπησε. Για διακίνηση των βιβλίων της η «Ρ» εμπεριέχεται μέσα στο σοβαρό οργανισμό κίνησης βιβλίου σε όλη τη Γερμανία

ΜΑΙΡΗ ΓΟΥΕΜΠ

Επτά
για ένα μυστικό

Μετά την
ΑΛΕΠΟΥΔΙΤΣΑ και
ΑΚΡΙΒΟ ΦΑΡΜΑΚΙ, έρχεται
ακόμη, σπουδαίο
μυθιστόρημα της
Αγγλίδας συγγραφέως

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα 10
Τηλ. 360.77.44 — 36.47

«Λιώνει», λοιπόν, ο Μάικλ Τζάκσον, που δεν έδωσε την προγραμματισμένη συνανλία του στην Αθήνα, όπως έγραψε πρωτοσέλιδα κάποια εφημερίδα; Πεθαίνει για το θέαμα αλλά μ' έναν θάνατο πολύ αργό –για να παραφράσουμε τον Μπρασένς; Η αλήθεια είναι ότι οι δεκάδες επεμβάσεις στο κορμί του, τα χειρουργεία και οι χημειοθεραπείες χάρη στα οποία διαμόρφωσε το «ίματζ» του σόουμαν, συνετέλεσαν στο να γίνει το δημόσιο είδωλο με την απρόσιτη (γι' αυτό και επιθυμητή) αίγλη. Όμως, όταν το δημόσιο είδωλο προκαλεί τα όρια της φύσης του, κάποτε αυτά τα όρια το προδίνουν. Κι αν προγενέστερα είδωλα (ο Τζέιμς

Ντιν, η Μαίριλιν Μονρόε) παρέμειναν αιώνιοι μύθοι επειδή η σχέση τους με το κοινό τους υπήρξε ευθύγραμμη, στην περίπτωση του Μάικλ Τζάκσον η διαμεσολάβηση του καταναλωτισμού περιορίζει την εμβέλεια της τέχνης του στον χρόνο. Το εφήμερο του καταναλωτισμού, η μόδα, ξεθωριάζει στον χρόνο. Πολύ φοβόμαστε ότι έτσι θα ξεθωριάσει και η μοναδική μοναχική και ιδιότυπα τραγική φιγούρα του ινδάλματος των σύγχρονων καιρών -που καταφέρνουν να αγοράζουν και να πουλάνε ακόμα και τα πιο θλιβερά ανθρώπινα δράματα.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟΥ
Η ΕΤΗΣΙΑ ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

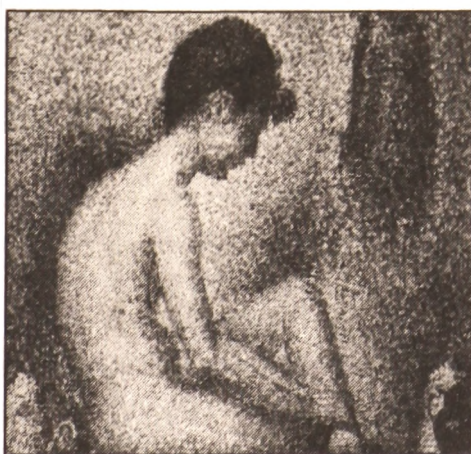
Μια φορά τον χρόνο, στο Εδιμβούργο, το θέατρο έχει την τιμητική του. Και φέτος, στο φεστιβάλ της πόλης υπήρξαν ενδιαφέρουσες και (σχετικά) πρωτοποριακές παραστάσεις: από το (απαραίτητο) αρχαίο δράμα μέχρι ...«έναν θείο απ' την Αμερική» (φωτογραφία). Γράφει η Ιφιγένεια Ταξοπούλου

(σελ. 49).

ΓΡΑΦΟΥΝ:

<i>N. ΒΑΓΕΝΑΣ</i>	<i>ΣΠ. ΜΟΧΟΒΟΥ</i>
<i>ΧΡ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ</i>	<i>ΑΘ. ΣΧΙΝΑ</i>
<i>Μ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ</i>	<i>ΙΦ. ΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ</i>
<i>Χ. ΓΡΙΒΑΣ</i>	<i>Δ. ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ</i>
<i>Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ</i>	<i>Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ</i>
<i>ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ</i>	<i>ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ</i>
<i>Κ. ΚΟΡΟΜΠΛΗ</i>	

SEURAT

Απ' τους σημαντικότερους ζωγράφους του περασμένου αιώνα, ο George Seurat (έργα του θα δούμε και στην Εθνική Πινακοθήκη απ' τον Δεκέμβριο) ήταν επηρεασμένος από τον Wagner και τον Schopenhauer. Εσάς σας αρέσει ο Seurat;

(Σελ. 55)

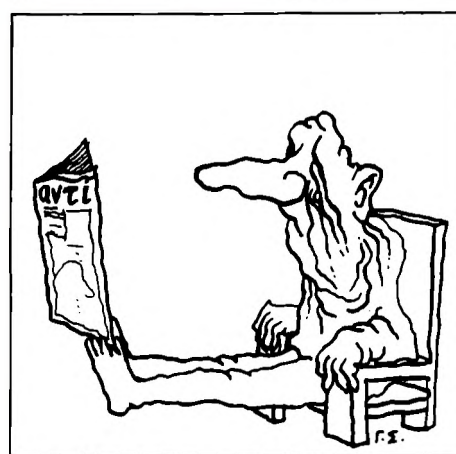
NABPOZIDAOY

«Εμψύχωσε» στις σελίδες των κόμικς τη Λουντμίλα – μια κλειστοφοβική όσο κι ερωτική ηρωίδα. Νέα ζωγράφος, φορτίζει με έντονα χρώματα τα έργα της και πιστεύει ότι το κιτς είναι το πληθωρικά καλόγουστο. Απόψεις.

(Σελ. 53)

ΝΕΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Τώρα, Το «Επισημαίνουμε» πιο πλούσιο, με νέες στήλες. Ένα καινούργιο δισέλιδο με υποκειμενικά σχόλια. Και η τελευταία σελίδα - έκπληξη που σήμερα εγκαινιάζει ο Χρ. Βακαλόπουλος

ΟΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙ

• Εντυπώσεις από την Έκθεση Βιβλίου της Φρανκφούρτης

Η κυβέρνηση του Μεξικανού προέδρου Carlos Salinas de Gortari φαίνεται αποφασισμένη όχι μόνο να περιορίσει την αμερικανική επιρροή στη χώρα στρεφόμενη βαθμιαία προς την Ευρώπη και ιδίως τη Γερμανία, αλλά και να εκσφενδονίσει ει δυνατόν το Μεξικό από τον τρίτο στον δεύτερο κόσμο. Για την προλείανση του εδάφους επιστρατεύεται ο πολιτισμός. Και επειδή τα πονηρά έθνη δεν διακηρύσσουν απλώς, αλλά κατανοούν τη σημασία του, το Μεξικό περιφέρει ανά τον κόσμο μεγάλες εκθέσεις προκολομβιανής τέχνης προβάλλοντας την ιδέα ότι διαφεντεύει την κληρονομιά των Αζτέκων και ότι συγκαταλέγεται στα μεγάλα λίκνα του ανθρώπινου πολιτισμού. Για τον ίδιο λόγο έσπευσε να δεχθεί την πρόσκληση να είναι φέτος η τιμώμενη χώρα στην 44η Διεθνή Έκθεση Βιβλίου της Φρανκφούρτης (29.9 – 5.10), πρόταση που διατυπώθηκε στο Μεξικό μόλις πέρυσι, όταν η αρχικά επιλεγμένη Σοβιετική Ένωση διαλυόταν στα εξών συνετέθη. Και πέρα από τις οποιεσδήποτε αντιρρήσεις για την όχι και τόσο ευφάνταστη οργάνωση της μεξικανικής παρουσίας πα-

ρά την κρατική γαλαντομία, ένα είναι αναμφίβολο το Μεξικό εμφανίστηκε στη Φρανκφούρτη χωρίς αισθητά συμπλέγματα, με την άνεση μιας χώρας που ανήκει στη Δύση.

Κοντά στο μεξικανικό περίπτερο εξέθεσε τη βιβλιοπαραγωγή της και μια άλλη κληρονόμος αρχαίο πολιτισμού, η Ελλάδα. Πρωτοεμφανίστηκε αργοπορημένη στην έκθεση βιβλίου της Φρανκφούρτης μιλώντας το 1966 και μέχρι σήμερα δεν φαίνεται να έχει εξοικειωθεί με τον χώρο όπου δεν πραγματοποιείται «πολιτιστική εκδήλωση», αλλά εμπόριο, κατά το οποίο διακινούνται δικαιώματα έκδοσης βιβλίου. Επειδή όμως το ελληνικό βιβλίο δεν παρουσιάζει πλήξεις στον τομέα της γηγενούς επιστημονικής παραγωγής, το βέβαιο είναι ότι πουλήθηκαν δικαιώματα τουριστικών και μαγειρικών οδηγιών. Αβεβαίο εξακολουθεί να παραμένει η μοίρα του ελληνικού λογοτεχνικού βιβλίου στη διεθνή αγορά.

Οι γενικές αυτές διαπιστώσεις είναι απαραίτητες για να εκτιμήσουμε τις πραγματικές διαστάσεις των όντως μικρών βελτιώσεων που επιδεικνύει κάθε χρόνο η ελληνική παρουσία. Είναι επιτακτικές και πρόσδεκτες, αλλά δεν έχουν ακόμη καταφέρει να ανατρέψουν την εικόνα της σύγχρονης Ελλάδας στη διεθνή αγορά του βιβλίου: μια γη άγνωστη και ύπερ-χέρσα. Η χώρα που διεκδίκησε την πρώτη πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης επικαλούμενη έναν πολιτισμό που άνθησε κάποτε στο έδαφός της, ελάχιστα

Αφεντικό, ΘΕΛΩ ΕΠΕΙΓΟΝΤΩΣ μια φωτογραφική μηχανή για καθυστερημένους. Γιατί αυτές οι πολύπλοκες δεν σε βοηθάνε καθόλου, τουναντίον πρέπει εσύ να

τις βοηθάς, να τις ρυθμίζεις. Γιατί; Μα διότι ενώ προχθές εκτελούσα ένα από τα συζυγικά μου καθήκοντα, ήτοι ενώ η πολυαγαπημένη εκ γαμετής σύζυγός μου Μπάρμπαρα πραγματοποιούσε κάποις μικροεπενδύσεις ενός του Super Market A-B Βασιλόπουλος και εγώ περιφερόμουν ασκόπως έξωθεν αυτού, βλέπω έναν αξιοπρεπή ζητιάνο καθημένο εις κατάστασιν ημιυπνώσεως επί πλαστικού καθίσματος, με κρεμασμένη εις το στήθος του την πινακίδα:

ΕΝΗΣΧΙΣΤΕ ΤΟ ΒΙΩΤΙΚΟ ΜΟΥ ΕΠΙΠΑΙΔΟ ΠΗΝΑΩ

Δίπλα του υπήρχε ένα κουτί για να καταθέτουν ό,τι προαιρούνται οι φιλόπτωχοι, και πλάι σ' αυτό ετέρα πινακίς με ένα «ΕΦΧΑΡΗΣΤΟ». Ε, λοιπόν, 163 χρόνια μετά την ανακάλυψιν της φωτογραφίας δεν είμαι εις

θέσιν να τραβήξω μίαν ευδιάκριτον, δια τούτο και το ανωτέρω αίτημά μου προς Υμάς, το οποίον προτείνω να ικανοποιηθεί με την διαδικασία του επείγοντος.

Σ.Α. (Σημ. Αφεντικού): Όλες κουτιά και σκευή είναι. Την ίδια δουλειά κάνουνε, παιδί μου. Καλόν θα ήτο να το είχαμε σε φωτογραφία. Μη στενοχωριέσαι όμως, το πράγμα διορθώνεται. Φτιάξε εσύ μια τέτοια ταμπέλα, θα ποζάρεις και θα σε τραβήξω εγώ με την ιστορική «Lubitel». Και γλιτώνουμε και τη δεύτερη μηχανή. Ως τότε θα σε διδάσκω ότι εμείς οι αριστεροί πρέπει να τακτοποιούμε αυτά τα ζητήματα μεταξύ μας, να βολευόμαστε σε καθεστώς τρόπον τινά οικιακής οικονομίας; Κι ύστερα, το θέμα βασικά είναι πολιτικό. Η λύση που πρότεινες, να φωτογραφηθείς έξω από τα γραφεία του ΑΝΤΙ, απορρίπτεται ασυζητητί και σου αντιπροτείνω φωτογράφησή σου ως επαίτου, θύματος της Δεξιάς, έξω από το «Continent» για να δώσουμε και την ευρωπαϊκή διάσταση του δράματος. Αν και, μεταξύ μας, εσύ είσαι θύμα της Βαρβάρας σου και μόνον.

Π.Χ. του Γ.

Σ.Τ. (Σημ. Τρύφωνος): Άμα είναι αυτή η

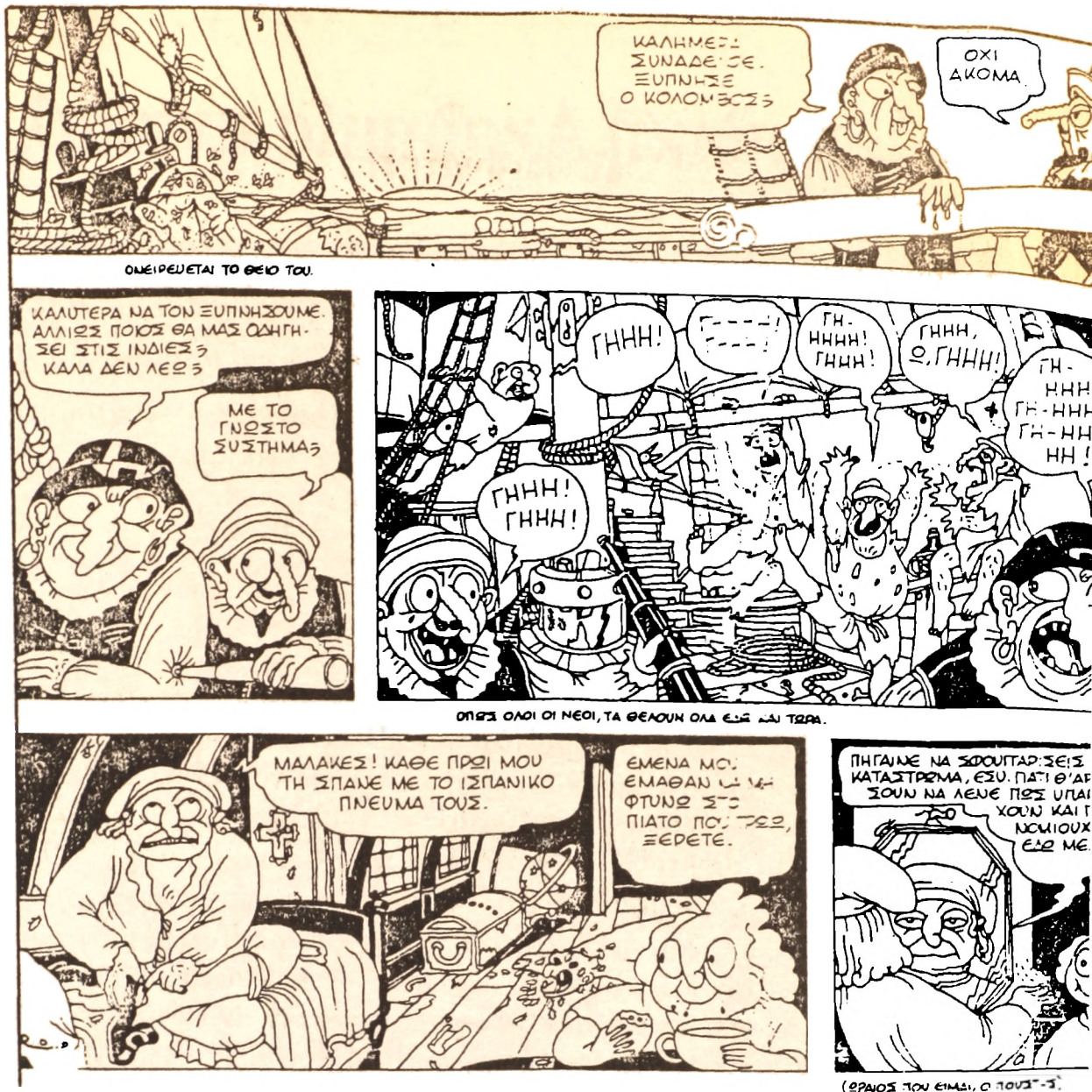
Αντι-γραμμή, για το συμφέρον της Αριστείας του ΣΥΝ και του λαού, θα το πράξω. Αλλά για τη Βαρβάρα Μου δεν σηκώνω δεύτερο κουβέντα. Είναι ΤΟ πάθος μου. Και στο κάτω, τι την πέρασες, αφεντικό... Ξαφάκι Βαρβάρα Μου είναι ευαίσθητη. Αν λ.χ. γράφανε οι εφημερίδες, αδιάστατα θα εντύπωσε: «Στη ζωή του Τρύφωνά μου, να με υποφορέσω, δεν παίρνω δεύτερο μιστό». Αλλά «όλες την ίδια δουλειά κάνουνε» Δεν ξέρω τις μηχανές, αλλά η Μπάρμπαρα είναι γυναικα άλλου βάρους και τα υπονοούμενά της λείπουν. Αλλά πες το καθαρά, ότι παρεξήγηκες επειδή σου 'στειλε κενό το ερωτηματολόγιο του ΑΝΤΙ, με το κόκκινο κραγιόν επάνω, διαμαρτυρούμενη γιατί δεν έχω «ούτε μια σελίδα με τα πολιτιστικά» και αναγκάζεται να παίρνει το «Λοιπόν» και τις «Κλικ» και τις «Εικόνες». Και δεν δείχνει την παραμικρή κατανόηση, ενώ γνωρίζει ότι υφίσταται δίωξιν: Ήδη Ντην μετέταξε ο βελας στη διεύθυνση «εγκύων βελτιώσεων» και ως ηθικιά κοπέλα που είναι αντέδρασε αμέσως: «Καλά το λέει η "Αυριανή" πως βρώμικη και εντελώς διεφθαρμένη η Δεξιά. Άκου πού βρήκε να μετατάξει παντρεμένους ναίκα, ο διεστραμμένος».

Μανώλης Βασιλ

αγμάτα διεκδικεί στη μεγαλύτερη έκθεση βιβλίου
υ κόσμου.

Κατά τα άλλα στη Φρανκφούρτη παρουσίασαν φέ-
την παραγωγή τους 34 Έλληνες εκδότες κατανε-
μένοι μεταξύ του κοινού εκθετηρίου στο εθνικό
ρίπτερο, των προσωπικών παρουσιάσεων 11 οί-
ν με δικά τους έξοδα στα πλαίσιά του και των
ωτικών περιπτέρων που πληθύνονται κάθε χρόνο
ι περίχωρα του εθνικού. Βεβαίως είναι γόνιμη η
ζήτηση μεταξύ των εκδοτών για το αν αξίζει η
πόθεση όλων των ελπίδων για την προβολή του
λίου στον κρατικό κορβανά ή αν πρέπει να ανα-
χθεί εντονότερα η ιδιωτική πρωτοβουλία.
Βαίως αποτελούν μικρά επιτεύγματα οι ξενό-
κσοι κατάλογοι βιβλίων και συγγραφέων που τύ-
τε ο Καστανιώτης και ο Κέδρος, βεβαίως είναι τι-
ική η επιλογή του «Εχθρού του Ποιητή» του
ργου Χειμωνά και της μετάφρασης του «Οδυσ-
» του James Joyce από τον Σωκράτη Καψάσκη,
θα συμμετάσχουν στον διαγωνισμό για το κοινο-
βραβείο του καλύτερου ευρωπαϊκού βιβλίου της
νιάς και της καλύτερης μετάφρασης. Αλλά θα
ν ακόμα καλύτερα αν οι ευχάριστες αυτές εκπλή-
ήταν αυτονότητες λεπτομέρειες στη διεθνή κα-
α του ελληνικού βιβλίου.

Σπύρος Μοσκόβου

Εξετάσης, οραματιστής μίας πλανητικής κοινωνίας, όπου διαφορετικοί πολιτισμοί θα είναι δυνατόν να συμβιώνουν, πράος, μειλίχιος και διαλλακτικός, επικεφαλής ενός τσούρμου «κομ-ιλ-φο», οικολόγος, πριν ανακαλυφθεί η οικολογία... Ένας απολύτως θετικός ήρωας, με (πολλούς) καλούς και (ελάχιστους) κακούς, που δεσπόζει στο επίκεντρο μίας αγιογραφίας. Αφού, να φανταστείτε και τη βασίλισσα της Ισπανίας, την Ισαβέλα (Σιγκούρνεϊ Γουίβερ), μόνο για το πνεύμα της, την εκτίμησε, παραμένοντας πιστός (ακόμα και στη σκέψη) στη γυναίκα του. Τέτοιος χαλκέντερος «αγωνιστής», βγαλμένος από τα πιο ηθικιστικά και συμβατικά πρότυπα του αμερικανικού ονείρου. Το οποίο εξηγεί τον Κολόμβο του Ζεράρ Ντεπαρτιέ – αντί να γίνεται το αντίθετο, φυσικό ζητούμενο, άκονα και από μία (έστω χαμηλών φιλοδοξιών), μυθιστορηματική βιογραφία.

Γι' αυτό, προτιμούμε, από τη σινεμασκόπ εικόνα του Ρίντλεϊ Σκοτ, το φτωχό ασπρόμαυρο λεύκωμα του Altan (ελληνική έκδοση: «Βαβέλ»). Εκεί, τουλάχιστον, υπήρχε σαρκασμός, διάθεση απομυθοποίησης, άκονα και η κατάδυση στην Ιστορία. Εκεί, τα συμφέροντα (και ο κυνισμός που τροφοδοτούν), ήταν ο κινητήριος μοχλός της αφήγησης, εκεί οι ναύτες του Santa Maria ήταν πραγματικό τσούρμο και εκείνος ο Κολόμβος, ήταν και κατακτητικός και πονηρός και αδίστακτος – κι ας ήταν καρικατούρα. Πόσο πιο υπερβολικός, αλλά και πόσο πιο πραγματικός!

Με άλλα λόγια, η «μικρή» τέχνη του Altan έλυσε το πρόβλημα με το «αυγό του Κολόμβου». Ενώ, ο γιγαντιαίος μηχανισμός του Χόλλυγουντ και ο Ρίντλεϊ Σκοτ, το μόνο που δικαιολογούν στον υποψιασμένο θεατή, είναι η ρητορική ατάκα της ελληνικής αργκό: «Σιγά τα ωά».

Πώς έλυσε ο Altan το πρόβλημα με το «αυγό του Κολόμβου».

Α Τ' ΑΥΤΑ (ΤΟΥ ΚΟΛΟΜΒΟΥ)

ιατί προτιμάμε τον Altan από τον Ρίντλεϊ Σκοτ

αμε τον Κολόμβο-Ζεράρ Ντεπαρτιέ στην ταινία «1492 – Τόφορος Κολόμβος», του Ρίντλεϊ Σκοτ, και, αυτομάτως, θήκαμε έναν άλλο Χριστόφορο Κολόμβο, των κόμικς, μένο αρκετά χρόνια πριν από τον Ιταλό Altan.

Κολόμβος του Ρίντλεϊ Σκοτ, βεβαίως, έγινε κάπως από μένη ταχύτητα, μην και το Χόλλυγουντ, χάσει την ευκαιρία να εκμεταλλευθεί την επέτειο των 500 χρόνων από την άλυση της Αμερικής και τις εμπορικές της προεκτάσεις και έρου, να «χρυσώσει» το χάπι, κολακεύοντας τον μέσο η-φορέα του «αμερικανικού ονείρου». Ταινία με ιαγραφές τέτοιες, είναι φυσικό να δώσει έμφαση στα ιένα, που απορρέουν από την υπερπαραγωγή – δεδομένα ευτικά και για τη χαρακτηριολογία των ηρώων. έλεσμα: η υπερπαραγωγή διεκπεραιώνεται ρητορικά, το υμβάν, νομοτελειακά θαρρείς, προοιδαίνει για το επόμενο να μαζί τα αφηγηματικά στοιχεία, κάνουν ένα οργανωμένο ουρί από ιλουστρασιόν θεαματικές εικόνες, τέτοιες που ιένουμε. Όταν, όμως, η σκηνοθεσία απαρνιέται τη ικότητα της σύνθεσης, συνακόλουθο είναι να προσφύγει σαρ-διαμεσολαβητές μεταξύ της ύπαρξης ενός ιστορικού όπου και της εικόνας του.

ι φιλμ, φυσικά, δεσπόζει η εικόνα του Κολόμβου. Τι ιβος, όμως, είναι αυτός; «Επαναστάτης» που αντιτίθεται σκοταδισμό της θεσμισμένης θρησκείας και της Ιεράς

Ηλίας Κανέλλης

Η Σουηδική Ακαδημία ανακαλύπτει τις Δυτικές Ινδίες

Η Σουηδική Ακαδημία απένειμε εφέτος το βραβείο Νόμπελ στον Ντέρεκ Γουόλκοτ – γέννημα της Καραϊβικής, θρέμμα της αγγλικής γλώσσας, με αφρικάνικο αίμα στις φλέβες του – τιμώντας στο πρόσωπό του τον πολιτισμό των Δυτικών Ινδιών.

Λίγο ασαφές για ποια ακριβώς πολιτιστική παράδοση πρόκειται, καθώς το Αρχιπέλαγος των Αντιλλών – σήμερα ανεξάρτητο – αγωνίζεται μέσα από αιώνες ποικιλόχρωμης αποικιοκρατίας να αναδείξει μία κρεολή πολιτισμική ταυτότητα. Εδώ και 500 χρόνια, στον τόπο συγχωνεύονται ευρωπαϊκά στοιχεία υπερκαλύπτοντας το ευάλωτο και αδιάκοπα εξασθενούμενο γηγενές υλικό. Πιθανόν, η Σουηδική Ακαδημία βρήκε έναν τρόπο για να εορτάσει την ιστορική παραδρομή του Κολόμβου που βάπτισε τη συστάδα των νήσων, Δυτικές Ινδίες. Μεταγενέστερο, το όνομα Αντίλλες: Στους χονδροειδείς χάρτες της Αναγέννησης, μεταξύ Πορτογαλίας και Ιαπωνίας, εμφανιζόταν μία μυθική νήσος, η Αντιλλιά, περίπου όπως η αρχαία Ατλαντίδα. Αργότερα, καθώς το όνομα περισσεύε, οι Ισπανοί το απέδωσαν στις νήσους της Καραϊβικής, απαλείφοντας την γκάφα του απεσταλμένου τους θαλασσοπόρου.

Πάντως, ανεξάρτητα με το επίσημο σκεπτικό που συνοδεύει τη βράβευση, το γνωστό σενάριο επαναλαμβάνεται. Για άλλη μία φορά, ο ευρωπαϊκός Τύπος δεν προβλέπει την ετυμηγορία της Σουηδικής Ακαδημίας. Άλλοτε αστοχεί περιμένοντας να βραβευτεί ένας από τους άριστους επιζώντες συγγραφείς κι άλλοτε αποτυγχάνει, όπως εφέτος, υποθέτοντας πως η σουηδική διπλωματία θα έρθει αρωγός σε εθνικά ιδεώδη.

Όμως ανέκαθεν, οι κριτές επιδιώκουν τις χρυσές ισορροπίες. Ακόμη στις αρχές του αιώνα, η σύλληψη του τρόπου διαλογής των υποψηφίων με διαδοχικές επιλογές, όπου τον πρώτο λόγο έχουν τα Ανώτατα Ιδρύματα και οι πνευματικοί αρχιερείς κάθε χώρας, αλλά και οι πρόεδροι των ανά τον κόσμο Πεν Κλαμπ, δηλώνει σαφώς τη σύνεση της Επιτροπής.

Η απόφαση, που εκφράζεται με την πλειοψηφία των 12 τής διά βίου εκλεγμένης 18μελούς Επιτροπής, παίρνει θέση σε τοπικές διαμάχες μόνο όταν τα αιτήματα είναι γενικώς αποδεκτά. Έτσι, πέρυσι, βραβεύοντας τη Ν. Γκόρντιμερ, τάσσεται ενάντια στις φυλετικές διακρίσεις. Ωστόσο αποφεύγει να επέμβει στα παιχνίδια των εθνικισμών. Παρ' όλο που ο Ισμαήλ Κανταρέ επέστρεψε στη χώρα του κι εξακολούθει, έστω και με μειωμένο οίστρο, να φαντασιώνει τη Μεγάλη Αλβανία, αρμέγοντας την παράδοση των Βαλκανίων, παρέμεινε στον κατάλογο των επιλα-

χόντων μαζί με τον Μ. Κούντερα, περυσινό φαβορί τουλάχιστον των Γάλλων.

Από δεύτερο χέρι, οι πληροφορίες μας για την ποιητική ιδιοφυΐα του Ν. Γουόλκοτ. Μεταξύ άλλων, ο Γ. Μπρόντσκι – σύντροφος στην αμερικανική εξορία που διάλεξαν και οι δύο και συνάδελφος τα τελευταία χρόνια στα πανεπιστημιακά έδρανα του Χάρβαρντ – πλέκει τον ύμνο του, υποστηρίζοντας πως πρόκειται για μια ποίηση που δίνει υπόσταση στη λυρική πραγματικότητα του σύμπαντος των Αντιλλών. Μάλιστα, καταλήγει: «... Αν ο Κολόμβος το ανεκάλυψε, ο Γουόλκοτ του πρόσφερε την αθανασία.»

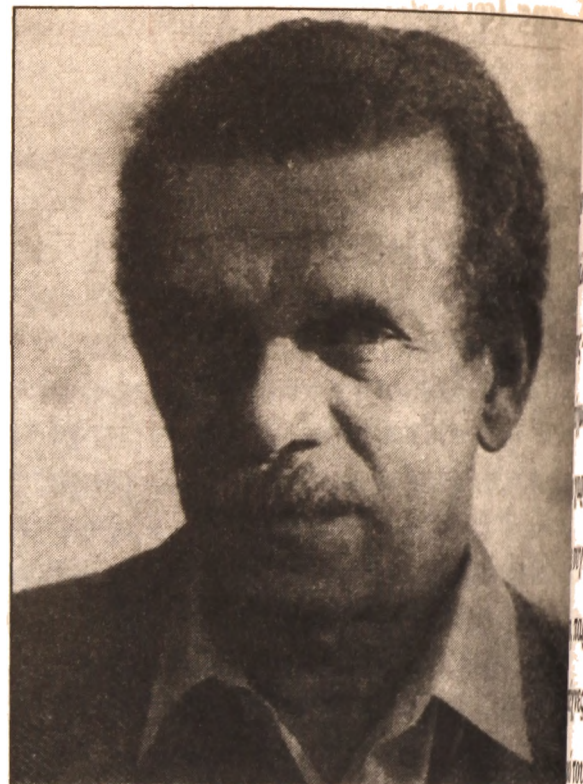
Σίγουρα, το αισθητήριο του παλαιότερου νομπελίστα θα βάρυνε καθοριστικά, σε συνδυασμό με την ιδιαιτερότητα του χώρου. Άλλωστε έχει προηγηθεί, το 1988, το Μετάλλιο της Βασίλισσας για την ποίηση, μία από τις υψηλότερες διακρίσεις στις χώρες της Βρεταννικής Κοινοπολιτείας, όπως και πολλές αμερικανικές βραβεύσεις.

Μιγάς, από Βρεταννό πατέρα και μαύρους προγόνους από την Αφρική, ο Ν. Γουόλκοτ γεννήθηκε το 1930 στην τότε γαλλική αποικία της Σάντα Λουτσία, μία από τις Μικρές και Υπνέμους Αντίλλες, νότια της Μαρτινίκας. Παρά τη βρεταννική κυριαρχία που ακολούθησε, οι αγγλόφωνοι προτεστάντες, όπως η οικογένειά του, παρέμειναν μειοψηφία μέσα στον κατ' εξοχήν καθολικό πληθυσμό.

Γνήσιο τέκνο του τόπου του και της πολιτισμικής επιμειξίας, εκφράζεται σε μία αγγλική πλούσια σε κάθε είδους προσμίξεις, από τη διάλεκτο του νησιού του μέχρι την ντόπια γαλλική. Μία ρυθμική Βαβέλ που διαθέτει επική ευρωστία και δυνατή εικονοπλασία.

Νεαρός ο Ν. Γουόλκοτ περιπλανάται στα νησιά. Σπουδάζει στην Τζαμάικα, όπου μόλις 18 χρόνων εκδίδει τα 25 πρώτα του ποιήματα. Τελικά εγκαθίσταται στο Τρινιντάντ, κουβαλώντας την αίσθηση ενός μοντέρνου Ροβινσώνα. Ενθουσιασμένος από το αμερικάνικο Actor Studio, ξεκινά, το 1959, ένα τοπικό θεατρικό εργαστήριο. Μία προσπάθεια που διαρκεί μέχρι το 1976, όταν εγκαθίσταται μονιμότερα στις ΗΠΑ και επισκέπτεται τον τόπο του λίγο ως τουρίστας.

Περίπου 15 θεατρικά έργα με έντονο το ονειρικό στοιχείο που εμπνέονται από τη ζωή στην Καραϊβική, κυρίως όμως από τους τοπικούς θρύ-

Ο Ντ. Γουόλκοτ

λους και τις παραδόσεις 40 χρόνια ενασχόλη με παράλληλο και κυρίαρχο το άνοιγμα των χων. Ισάριθμες ποιητικές συλλογές με αμφίσημη διάθεση άλλοτε πανηγυρίζει για την πολιτιστική κληρονομιά κι άλλοτε ξεχειλίζει από αηδία για τις αδικίες της αποικιοκρατίας. Δίπλα στην αντίθεση λευκών και μαύρων, η βιώνει στις Δ. Ινδίες, έντονη η διαμάχη δύο φύλων. Ο ποιητής εμφανίζεται εχθρός απέναντι στις ελευθερίες που απολαμβάνουν γυναίκες, ζητώντας την απόλυτη πίστη, πρότυπο της μητέρας του. Σήμερα 90 χρόνια μετά από 60χρονη χηρεία, μένει πιστή στη μετουσίωση του συντρόφου της.

Από την ελληνική μυθολογία, εμπνέεται Γουόλκοτ το τελευταίο και μεγαλύτερο επιμνημόσυνο ποίημα, το «Όμηρος». Μία εκδοχή για το βίωμα του Ομήρου και η Ιλιάδα μεταφέρονται αρχιπέλαγος της Καραϊβικής. Αλληγορικό οδοιπορικό στην ιστορία των Δ. Ινδιών, όπου οι ψαράδες, πόρνες και γαιοκτήμονες μεταμορφώνονται σε ομηρικούς ήρωες. Μία χροιά Ωραία Ελένη, ξυπόλυτη, με ένα παιδί νώστου πατρός στα σπλάγχνα της, περιπλανιέται στις τρωικές παραλίες της Σάντα Λουτς τραγουδώντας... Μπητλς Κυρίαρχα θέματα αναζήτησης ταυτότητας, η εξορία, αλλά και ο ρόλος του καλλιτέχνη.

Αυτά τα λίγα για την καθιερωμένη μενίσσα ακολουθεί τη βράβευση. Στο άμεσο μέλλον απολαύσουμε την ποίηση και τα θεατρικά του Ν. Γουόλκοτ. Αν και η μεταγλώττισή προμηνύεται και τόσο εύκολη.

Μάρη Θεοδοσοπούλου

«Έχω κάτι φίλους που αγαπούν πολύ το θέατρο»

της Ιφιγένειας Ταξοπούλου

Το 46χρονο – φέτος – Διεθνές

Φεστιβάλ του Εδιμβούργου

Αύγουστος – Σεπτέμβριος 1992)

λλαξε στίγμα, περιορίζοντας τον

εθνή του χαρακτήρα και προβάλ-

οντας, με συγκρατημένη διδακτι-

κή διάθεση, παραγνωρισμένα έργα

και καλλιτέχνες. Από την άλλη, το

ενομήλικό του *Fringe*, το «αντι-

φεστιβάλ», με περισσότερες από

10 συμμετοχές και αρνούμενο να

εφαρμόσει οποιαδήποτε

καλλιτεχνικά κριτήρια», είχε τον

διο δυναμισμό και τον ίδιο αμφι-

σητούμενης ποιότητας πλουραλι-

σμό των τελευταίων χρόνων.

«Έχω έναν θείο στην Αμερική». Η έκπληξη του Εδιμβούργου ήλθε από την Ισπανία.

ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ (της απεσταλμέ-

ας)

οργανωμένος επισκέπτης έρχεται αποφασισμένος να δοκιμάσει την τύχη του *Fringe*, το «αδέσποτο» θεα-φεστιβάλ που το ίδιο διά-στα στο Εδιμβούργο ανταγω-ται το επίσημο, συνήθως έχει ήδη κάνει τις επιλο-του από το επίσημο πρό-μα. Το 46ο Διεθνές φβάλ άλλαξε φέτος αρκετά χαρακτήρα του όπως ήταν ιενόμενο από τη στιγμή που ian McMaster διαδέχτηκε περσινό διευθυντή, Frank lop. Ο Dunlop, «άνθρωπος

του θεάτρου», οργάνωσε πέρσι ένα εντυπωσιακό διεθνές πρό-γραμμα με προεξέχουσα την παρουσία θιάσων από την Ανατολική Ευρώπη. Ο Mc Master, πρώην διευθυντής της Ε-θνικής Λυρικής Σκηνής της Ουαλλίας και γνωστός για τη δράση του στο μουσικό χώρο της Βρετανίας, θέλησε να συν-δυάσει το τερπνόν μετά του ωφελίμου με κάποια ιδιαίτερη προτίμηση για το τελευταίο. Το φεστιβάλ είχε φέτος τέσσερα πολύ συγκεκριμένα θέματα: από μουσικής πλευράς, ένα αφιέ-ρωμα στον Τσαϊκόφσκι (με γνω-στά και λιγότερο γνωστά έργα) και τη σκοτσέζικη κλασική μου-

σική (με έργα, ως επί το πλεί-στον άγνωστα στο ευρύ κοινό) από θεατρικής, εκτεταμένα αφιερώματα σε δύο πολύ δια-φορετικούς αλλά εξίσου παρα-γνωρισμένους Βρετανούς θεα-τρικούς συγγραφείς, τον Harley Granville Barker (1877-1946) και τον C.P. Taylor (1929-1981).

Σύμφωνα με το δόγμα Mc Master, ένα φεστιβάλ αναγκα-στικά αντανakλά το προσωπικό γούστο και προωθεί το προσω-πικό όραμα ενός ανθρώπου. Ο ίδιος θέλησε να προσφέρει φέ-τος στο κοινό την ευκαιρία να δει έργα που ανεβαίνουν σπά-νια ή και ποτέ. Ο Granville Barker, σκηνοθέτης, ηθοποιός,

παραγωγός, θιασάρχης, κριτι-κός και συγγραφέας, θεωρείται από τις πιο πληθωρικές και προ-οδευτικές φυσιογνωμίες του αγγλικού θεάτρου των αρχών του αιώνα. Το 1915, σε ηλικία 38 χρόνων και στην κορυφή της κα-ριέρας του, αποσύρθηκε σχεδόν ανεξήγητα από τη θεατρική δράση για ν' αφιερωθεί στη λο-γοτεχνική κριτική. Τα έργα του, ριζοσπαστικά στην τεχνική και τη θεματική, συγγενεύουν μ' εκείνα του Τζωρτζ Μπέρναρ Σω όσον αφορά τον κοινωνικό τους προβληματισμό και τη χρήση καυστικής σάτιρας, αλλά διαφέ-ρουν στο βαθμό που υιοθετούν το λεξιλόγιο του συμβολισμού.

FRINGE: ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΤΗΝ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

Το πρόγραμμα και των δύο φεστιβάλ αρχίζει στις 10.00 μ.μ. και τελειώνει μετά τα μεσάνυχτα. Σε καθημερινή βάση τα προσφερόμενα θεάματα (θέατρο, χορός, μουσική) ξεπερνούν τα 300 και καλύπτουν γεωγραφικά ολόκληρη την πόλη και τα προάστια της. Εκτός από τα υπάρχοντα θέατρα, εκκλησίες, σχολεία, αυλές, αποθήκες, ξενοδοχεία, νυχτερινά κέντρα – καιρού επιτρέποντος – δρόμοι και πλατείες, μετατρέπονται σε χώρους παραστάσεων. Το Fringe χρησιμοποίησε φέτος 149 τέτοιους χώρους στους οποίους 540 θίασοι από 23 χώρες παρουσίασαν 1.129 διαφορετικές θεατρικές παραγωγές και έδωσαν, μέσα σε τρεις εβδομάδες, περίπου 10.000 παραστάσεις.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι αυτός ο εντυπωσιακός χορός των αριθμών και η έλλειψη κριτηρίων επιλογής ευθύνονται για την ποιοτική παρακμή του Fringe. Σε πείσμα όμως των επικριτών το φεστιβάλ πούλησε φέτος πάνω από 600.000 εισιτήρια αυξάνοντας τις περσινές πωλήσεις κατά 15%. Ακόμα κι εκείνοι που αναρωτήθηκαν δημόσια τι είναι αυτό που δικαιώνει σήμερα την ύπαρξη και την επιτυχία του Fringe, κανόνισαν τις διακοπές τους με βάση τις ημερομηνίες του φεστιβάλ.

Η καθημερινή κάλυψη του προγράμματος από τον βρετανικό Τύπο επιβεβαίωσε ότι ένα από τα μυστικά αυτού του είδους των θεσμών είναι μια αμφίδρομη φιλοδοξία: αυτών που θέλουν ν' ανακαλύψουν κι αυτών που θέλουν ν' «ανακαλυφθούν». Κάποτε, βέβαια, το Εδιμβούργο ανακάλυπτε τον Καντόρ, τον Γκροτόφσκι, το θέατρο La MaMa. Αλλά, κι αν ακόμη η πορεία του σύγχρονου θεάτρου δεν άλλαξε τον περασμένο Αύγουστο, κανείς δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει την εξ ορισμού ευεργετική ποικιλία των θεαμάτων καθώς και την ευρηματικότητα, το χιούμορ και την τόλμη κάποιων συμμετοχών.

Στο πνεύμα των ανακαλύψεων, μεγάλος αριθμός έργων είχε θέμα τον Κολόμβο και το ταξίδι του στον Νέο Κόσμο. Όπως πάντα, πρώτος στις προτιμήσεις ήρθε ο Σαίξπηρ με περισσότερες από 20 παραστάσεις έργων του, συμπεριλαμβανομένης μιας «Τρικυμίας» σε μορφή τσίρκου. Δεν έλειψαν και κάποια μεγάλα ονόματα με τον Alan Rickman, τη Susannah York και τον Antony Hopkins να σκηνοθετούν. «Το μικρότερο θέατρο του κόσμου» – ένα τροχοφόρο με θέσεις για δύο όλους κι όλους θεατές () παρουσίασε μια ημίωρη εκδοχή του «Πόλεμος και Ειρήνη». Για τους υπομονετικούς, ο αυστραλιανός θίασος Bastinado έδωσε μια βουδιστική ερμηνεία του «Πέερ Γκιντ» του Ίψεν. Ένα μεγάλο μέρος των προσφερόμενων θεαμάτων είναι κατά κανόνα μιούζικαλ, επιθεωρήσεις, καμπαρέ και one-man-show αλλά πάντα μπορεί κανείς να δει θαυμάσιες παραστάσεις με μαριονέτες, όπως αυτή που είδαμε φέτος από το ισπανικό θέατρο Bambalina Titelles.

Εκτός όμως από την υπό αμφισβήτηση καλλιτεχνική, το Fringe έχει και μια άλλη διάσταση: είναι αυτό που κυρίως δημιουργεί την ιδιαίτερη ατμόσφαιρα του αυγουστιάτικου Εδιμβούργου. Με δεκάδες παραστάσεις στους δρόμους, το θέατρο απλώνεται και έξω από τις καθορισμένες αίθουσες. Και στις μικρές ανάπαυλες, είναι δύσκολο να μη γίνει κανείς μέλος κάποιας βραχύβιας, πολυεθνικής παρέας αγνώστων που διαμαρτύρονται για τον άστατο καιρό και μοιράζονται πρόθυμα εντυπώσεις και πληροφορίες πριν εξορμήσουν για την κάποια παράσταση της ημέρας.

Τα επτά έργα του που παρουσιάστηκαν στο Εδιμβούργο προσέφεραν μια ευκαιρία επαναξιολόγησης χωρίς όμως να εντυπωσιάσουν ιδιαίτερα στις συγκεκριμένες παραστάσεις. Εξαίρεση αποτέλεσε το «The Madras House» (οι φιλοδοξίες μιας μεγαλοαστικής οικογένειας συγκρούονται με την απόφαση του γιου να εγκαταλείψει την οικογενειακή επιχείρηση για μια καριέρα στον δημόσιο τομέα), του οποίου η κοινωνική κριτική και η πρώιμη φεμινιστική θέση λειτούργησαν επίκαιρα σε μια προσεγμένη παράσταση.

Σκεπτικοί έμειναν και όσοι παρακολούθησαν το αφιέρωμα στον C.P. Taylor, τον αριστερό, αντικομοφομιστή, Εβραίο συγγραφέα από τη Γλασκώβη. Αποζημιώθηκαν όμως εκείνοι που είδαν την παράσταση του «Good» που είναι όχι μόνο το καλύτερο έργο του Taylor, αλλά και ένα από τα πιο ενδιαφέροντα κείμενα του σύγχρονου βρετανικού θεάτρου. Το «Good», τοποθετημένο στη Γερμανία της δεκαετίας του '30, παρακολουθεί με εξαιρετική διορατικότητα, χιούμορ κι ευαισθησία την πορεία ενός φιλελεύθερου πανεπιστημιακού καθηγητή από έναν α-πολιτικό ουμανισμό στις τάξεις των SS. Το έργο παρουσιάζει θεματικά ένα εντυπωσιακά επίκαιρο δίκτυο ηθικών διλημάτων ενώ η ιδιόμορφη δομή του με τα πολλαπλά επίπεδα δράσης και τον κεντρικό ρόλο της μουσικής αποτελούν θεατρική πρόκληση για τους συντελεστές μιας παράστασης.

Ένας θείος στην Αμερική

Οι διεθνείς συμμετοχές, παρότι ελάχιστες, αναμένονταν με μεγάλο ενδιαφέρον. Η διάσημη Γερμανίδα χορογράφος Pina Bausch επισκέφτηκε τη Βρετανία για πρώτη φορά μετά από δέκα χρόνια κι έκανε μια από τις πολύ σπάνιες πια προσωπικές της εμφανίσεις στην έντονα αυτοβιογραφική δημιουργία με τον τίτλο «Cafe Muler». Το Εθνικό Θέατρο της Αγγλίας παρουσίασε μια μεγάλη επιτυχία της περσινής θεατρικής περιόδου, το «Φούντε Οβεχούνα»

του Λόπε ντε Βέγκα, σκηνοθετημένο από τον Declan Donnellan που είναι ίσως ο πιο ταλαντούχος της νέας γενιάς των Άγγλων σκηνοθετών. Η έκπληξη του φετινού προγράμματος ήταν ο ισπανικός θίασος El Jogbar με την παράστασή του «Yo tengo un tío en América» («Έχω έναν θείο στην Αμερική») που δημιουργήθηκε για την ευκαιρία των εορτασμών για την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου. Το έργο διαδραματίζεται στη σύγχρονη Ισπανία, ένα άσυλο ψυχοπαθών, οι οποίοι προσποιούνται πως ανήκουν σε μια φυλή ιθαγενών. Η παράσταση συνδυάζει φλαμένκο, σάτιρα της φολκλορικής εθνικότητας της Ισπανίας, πολύ και ερμηνείες, ευφάνταστες σκηνοθετικές λύσεις και κινείται γρήγορα από μια θαυμάσια μεταφορά της βίας του αποικισμού σε σκληρότητα του διανοητικού «αποικισμού» του ασύλου.

Ένας θείος στη Ρουμανία

Το μεγάλο βέβαια γεγονός του φεστιβάλ ήταν η επίσκεψη του Ρουμάνου σκηνοθέτη Andrei Serban με μια παράσταση που έχει γίνει σχεδόν θρύλος: την «Αρχαία Τριλογία» («Μήδεια», «Τρωάδες» και «Ηλέκτρα» με βάση τα κείμενα του Ευριπίδη, του Σοφοκλή και του Σενέκα). Έχοντας δουλέψει τον Πίτερ Μπρουκ, ο Serban άρχισε την πολύχρονη συνεργασία με το θέατρο La MaMa της Νέας Υόρκης. Εκεί πρωτοσκηνοθέτησε τη «Μήδεια» το 1967 και την «Ηλέκτρα» δυο χρόνια αργότερα. Το 1974 ανέβασε τις «Τρωάδες» και, για πρώτη φορά, παρουσίασε και τις τρεις παραγωγές σε μορφή τριλογίας. Έκτοτε, ο Serban δεν σταμάτησε να επεξεργάζεται την αρχική μορφή μέχρι που, το 1990, μετά τον θάνατο του Τσαρλς Σέσκου, επέστρεψε στη Ρουμανία για ν' αναλάβει τη διεύθυνση του Εθνικού Θεάτρου της Βουκουρεστίου. Η νέα παραγωγή της «Τριλογίας» από τον ρουμανικό θίασο διατηρεί το αισθητικό και το θεατρικό στυλ του La MaMa και της Elia Stewart, είναι όμως ποιοτικώς

Μήδεια,
από την
«Τριλογία»
Εθνικό
Θέατρο
Βουκουρε-
στίου

την κοινωνική και πολιτική
ακρίβεια της σύγχρονης
κινίας.
τετράωρη παράσταση εί-
τα αρχαία ελληνικά και τα
κά που προφέρονται ρυθ-
σχεδόν τραγουδιστά, και
περισσότερο ως ήχοι πα-
φορείς νοημάτων. Στην
δοση του Αρτό, του Γκρο-
του Μπρουκ, ο Serban
αβε την «Τριλογία» ως
ουργικό θέατρο όπου το
έχει δευτερεύοντα ρό-

λο σε σχέση με την εικόνα, το
σύμβολο, τους ήχους και την
ένταση της φυσικής παρουσίας
των ηθοποιών. Στην τεράστια
αποθήκη όπου στήθηκε η πα-
ράσταση, τα μέλη του χορού
οδηγούσαν με πιεστική πολλές
φορές, βιασύνη το κοινό από
τον ένα χώρο στον άλλο και συ-
χνά αναμειγνύονταν με τους
θεατές που, άλλοτε όρθιοι, άλ-
λοτε καθισμένοι, είτε παρακο-
λουθούσαν τη δράση είτε βρί-
σκονταν στο κέντρο της. Η πα-

ράσταση, φορτωμένη με τις
πρόσφατες μνήμες της οικογε-
νειακής δικτατορίας, τόνισε το
βίαιο συναισθηματικό υλικό
του μύθου και βασίστηκε στη
σχεδόν μαγικού τύπου επίδρα-
ση της τελετουργικής ατμό-
σφαιρας και ενός άψογου αι-
σθητικού αποτελέσματος. Ω-
στόσο, άφησε ανοιχτά κάποια
ερωτήματα που δεν είναι και-
νούρια γι' αυτού του είδους τις
θεατρικές προσεγγίσεις: σε
ποιο βαθμό νομιμοποιείται η α-

πόφαση του σκηνοθέτη να πε-
ριορίσει ή να καταργήσει τον
ρόλο του κειμένου αυτού καθε-
αυτού και τότε η αισθητική
παύει να εξυπηρετεί το κείμενο
και την παράσταση και γίνεται
αυτοσκοπός.

Και μερικές επισημάνσεις...

... Για τους αφελείς ή εθελό-
τυφλούντες αρμοδίους: το
Διεθνές Φεστιβάλ του Εδιμ-
βούργου είχε φέτος προϋπολο-
γισμό περίπου 4 εκατομμύρια
λίρες (γύρω στο 1,5 δισ.). Το
35% του ποσού έρχεται από τις
πωλήσεις εισιτηρίων, το 9% από
διάφορες εμπορικές δραστηριό-
τητες, ένα 20% από δωρητές και
σπόνσορες και το 36% είναι
κρατική-περιφερειακή επιχορή-
γηση. Από το συνολικό ποσό το
15% καλύπτει διοικητικά έξοδα,
ένα άλλο 15% καλύπτει έξοδα
διαφήμισης, εκδόσεις, φυλλάδια
κ.λπ. και το 70% διατίθεται για
την παραγωγή ή τη μετάκληση
παραστάσεων.

Ένα από τα ιδρυτικά μέλη
του φεστιβάλ δήλωνε το 1947:
«Αν ο θεσμός πετύχει, το Εδιμ-
βούργο θα έχει σημειώσει έναν
καλλιτεχνικό θρίαμβο και θα
'χει ταυτόχρονα δημιουργήσει
μια καινούρια πηγή εισοδήμα-
τος σε μια εποχή που, περισσό-
τερο παρά ποτέ, χρειαζόμαστε
να προσελκύσουμε επισκέπτες
και ξένα κεφάλαια. Θα ήταν
ανόητο και παιδιάστικο να προ-
σπαθήσουμε να κρύψουμε την
πλευρά αυτή του φεστιβάλ». Σε
έκθεσή του ο Σκοτσέζικος
Οργανισμός Τουρισμού υπολό-
γισε ότι τα φεστιβάλ (επίσημο
και Fringe) του 1990 έφεραν στη
σκοτσέζικη οικονομία κέρδη
ύψους 72 εκατομμυρίων λιρών
και δημιούργησαν περίπου
3.000 θέσεις εργασίας.

Αυτά, για όσους κόπτονται
για την πολιτιστική ακτινοβολία
της Ελλάδας στο εξωτερικό και
κατόπιν ακρωτηριάζουν τις ελά-
χιστες διεθνούς επιπέδου πρω-
τοβουλίες με πολιτικές ίντριγκες
και επιχορηγήσεις της πείνας.

«Κιτς: το πληθωρικά καλόγουστο»

Μια μινιατούρα «ιδιαίτερης» γκαλερί, ο χώρος που ζει με έργα που αποτύπωσε στο εικαστικό της βιβλίο «Σε φόντο κόκκινο», και όχι μόνο.

Ανάμεσα σ' αυτά τα θέματα, η δυναμική Λουντμίλα, η μορφή που έστησε για τους οπαδούς των κόμικς. Όσο παρατηρείς ό,τι έχει δημιουργήσει η Έλενα, νιώθεις να παρασύρεσαι από τον ρυθμό του πυρετού του αέναου έρωτα και του ζωογόνου πάθους.

• Ζωγραφική, κόμικς, εικαστικό βιβλίο, ο κύκλος της Έλενας Ναβροζίδου. Πώς νιώθετε γι' αυτή τη μαγική ατμόσφαιρα που κινείστε και τι σηματοδοτεί το καθένα από αυτά για σας;

– Ποτέ δεν έκανα τον διαχωρισμό, σχετικά με άλλους ζωγράφους, μεταξύ κόμικς και ζωγραφικής. Το κόμικς που κάνω εγώ εμπεριέχει εικαστική αντίληψη. Έτσι μια ιστορία που βγαίνει σε μια έκθεση ζωγραφικής από δέκα – είκοσι έργα, εγώ προσπαθώ να την βγάλω στα κόμικς μου με μερικές εικόνες τη μία δίπλα στην άλλη και να δημιουργήσω μια άλλη ατμόσφαιρα. Το κάθε καρέ μου το αντιμετωπίζω σαν ένα έργο και θέλω αυτόνομα να λειτουργήσω, καλά, εικαστικά. Οπότε για μένα είναι πολύ κοινές αυτές οι δύο ιστορίες, γιατί το κόμικς μου επαφίεται ιδιαίτερα στην εικόνα. Βεβαίως θέλω να τονίσω ότι είμαι φανατική των κόμικς. Διαβάζω ό,τι κυκλοφορεί. Κι αυτό, όχι επειδή ασχολούμαι τα τελευταία χρόνια, αλλά αυτή η αδυναμία μου έχει ξεκινήσει από την παιδική μου ηλικία. Γι' αυτό και στο Παρίσι που σπούδασα, έμαθα να κάνω κόμικς.

Ένα στοιχείο που με τραβάει ιδιαίτερα είναι και ο χώρος, ο οποίος είναι λίγο περιθωριακός και σχεδόν απευθύνεται σε αν-

θρώπους ελαφρώς νεότερους που δεν πηγαίνουν πολύ συχνά στις γκαλερί. Έτσι έχω μια επαφή με νέα παιδιά – αυτό είναι και το όνειρό μου – και με ανθρώπους που μπορεί να μην έχουν πολλά λεφτά να αγοράσουν ένα έργο μου, αλλά μπορούν σίγουρα να αγοράσουν ένα κόμικς μου.

Όσο για το βιβλίο, αυτό, ήρθε από μόνο του. Γιατί όταν γίνονται όλα αυτά τα πράγματα και κάνουμε πολλά έργα, βγαίνει ένα βιβλίο. Αυτό το βιβλίο ήθελα να μοιάζει πραγματικά με το ατελιέ μου. Ακόμη και ο τίτλος προέρχεται ακριβώς από το γεγονός ότι οι τοίχοι στο ατελιέ μου ήταν κόκκινοι, τα έργα ακουμπούσαν εκεί, άρα το κόκκινο χρώμα ήταν το φυσικό ντεκόρ. Έτσι ακριβώς αντικατοπτρίζει και όλα αυτά που βρίσκονται στο ατελιέ μου: επίπλα, βιβλία, αντικείμενα.

Χωρίς συμβολισμούς

• Η αναπαράσταση βλέπουμε πως είναι το ελατήριο της ζωγραφικής σας. Ποια είναι τα ιδεολογικά μηνύματα στο παιχνίδι προσέγκυσης της ζωγραφικής αυτής;

– Με εμπνέει πάρα πολύ ο άνθρωπος και το σώμα του. Μερικά πράγματα μου αρέσει

Η Έλενα Ναβροζίδου περιστοιχισμένη από τις... συμπληρωματικές της τμίλες.

να τα αγοράζω, να τα'χω στο σπίτι μου και να τα περιλαμβάνω και στη ζωγραφική μου. Επειδή ζω πάρα πολύ κλειστά, πολλές ώρες στο ατελιέ μου και απομονωμένη, επαναλαμβάνω τα πράγματα που έχω εδώ γύρω. Κάνω δηλαδή μια αναπαράσταση αυτών που με περιβάλλουν. Μερικές φορές ένας καλλιτέχνης δεν ψάχνει ιδιαίτερα πράγματα. Δεν έχω κανένα ιδεολογικό μήνυμα. Θέλω να δημιουργώ χωρίς εξ αρχής συμβολισμούς, χωρίς σημασία. Αυτοί που τα προσεγγίζουν ύστερα, βγάζουν τα μηνύματά τους.

Όταν συνθέτω, δεν συνθέτω έχοντας στο μυαλό μου κάτι, ένα μήνυμα ή ένα σύμβολο. Συνθέτω με παρόρμηση και με ποσότητες χρωμάτων. Αυτό που μ' ενδιαφέρει είναι οι ποσότητες χρωμά-

των και σχημάτων πάνω επιφάνεια, έτσι ώστε «παίζουν» καλά στο μάτι. Όλα τα άλλα έπονται.

• Η ιδιαιτερότητα της ενασας φαίνεται και από την ε της δημιουργίας κόμικς. Πο η σχέση της Λουντμίλας με Έλενα; Είναι δύο γυναίκες κινούνται παράλληλα, που έχουν σχέση μεταξύ τους ή αλληλοσυμπληρώνουν τα τους και τη ζωή τους;

– Τον τελευταίο καιρό πολύ για τη Λουντμίλα, έχει πολύ καιρό να δημιουργήσει κάποιο κόμικς της. Βέβαια τώρα θα ξαναρχεί να εκδίδεται. Αισθάνομαι να μιλάω για το παρελθόν. Η Λουντμίλα είναι η ηρωίδα των κόμικς μου. Διάλεξα

κωίδα μία γυναίκα γιατί είμαι
εγώ γυναίκα και έτσι μπορώ
σκέφτομαι πώς λειτουργεί
πώς κινείται. Βέβαια, η
Λουντμίλα τώρα πια έχει απο-
σει δικό της χαρακτήρα.
Λείπει να είναι γυναίκα σύγχρο-
να εμπλέκεται σε διάφορα
έργα. Έτσι ξεκίνησε στην
Κατόπιν, επειδή συμμετεί-
νε ιστορίες φόνων και τέτοια,
με λιγάκι πιο μακιαβελική.
Λουντμίλα την βλέπω εικα-
στικά. Καταρχήν το κόκκινο
μα, που αυτή ξεχειλίζει, για
εμένα, έχει μεγάλη σημασία, από
ήρωμα και το πώς λειτουργεί
σε μία σελίδα, έως την ένταση
που αποπνέει. Είναι άρρηκτα
συνδεδεμένο με τη δυναμικότη-
τα της Λουντμίλας. Η Λουντμίλα
είναι πάντα, έτσι εξηγείται
το κόκκινο που πάντα φορά.

Ελενα και η Λουντμίλα;

Νομίζω ότι η Λουντμίλα είναι
υπερπληρωματικό μου. Έχει
είναι στοιχεία δικά μου και
είναι μαγικά για να μαγεύει
ένα που την κάνω και να με
ελευθερώσει από την καθημερινότητα.
Μπορεί να ονειρεύομαι πολ-
υφορές, αλλά μερικές φορές,
πρέπει να γίνεται και το αυτοβιογρα-
φικό μου.

Εκκρίνεται, στο επόμενο κό-
κκινο θα αναφέρομαι σε μία
εργασία μου στην Αίγυπτο.
Η Λουντμίλα θα ζήσει στην
Αίγυπτο.

Νομίζω ότι πολύ συχνά σ'
είναι το ταξίδι και έτσι έκανα το
βιβλίο που πιστεύω ότι είναι
ένα καλό και βιάζομαι να το
αποποιήσω.

«Αγαπώ το κιτς»

Ερωτήσες για το κιτς, στην

Ειδικά σε μένα η ερώ-
τηση το κιτς; Σε εμπνέει το
κιτς; Πάντως είμαι πολύ
κιτς άνθρωπος. Το αγαπώ
πολύ. Αγάπησα πολλά έρ-
γοι που είναι κιτς.

Και κατά καιρούς έχει μετα-
τρέψει περιέργεια. Εγώ αντι-
στέλλομαι το κιτς με φοβερή
απόρριψη. Το πληθωρικά καλό
είναι το κιτς. Πολλές φο-
ρές βάρβαρη πήρε την έννοια του

κακόγουστου.

Το κιτς είναι το τόσο ωραίο, που
γίνεται τόσο πολύ, ξεχειλίζει απ'
όλες τις πλευρές, και -εντέλει-
θεωρείται κακόγουστο.

Εγώ ζω σ' ένα χώρο πολύ κιτς.
Το σπίτι μου είναι αντιπροσω-
πευτικό του είδους. Όταν οπου-
δήποτε υπάρχουν αντικείμενα,
γραμμές ή ντιζάιν ενός αιώνα -
όπως είναι ο εικοστός - και
μπαινουν μαζί, στο χώρο ή σ'
ένα έργο, μπορούν να δημιουρ-
γήσουν κάτι κιτς. Αλλά όταν το
κιτς είναι καλλιτεχνικό, ελεγχό-
μενο, στέκει συνθετικά, όλα αυ-
τά αποκτούν σχέση μεταξύ τους.

• Πιστεύετε ότι το ελληνικό κοινό
διαθέτει αισθητική και κριτική
αντίληψη για την τέχνη ή
επηρεάζεται από «προκάτ»
αντιλήψεις;

- Μερικές φορές μου είναι δύ-
σκολο να μιλήσω για το κοινό.
Πιστεύω ότι οι άνθρωποι, οι
οποίοι ασχολούνται με τις τέ-
χνες, δεν μπορούν να μπουν σ'
αυτό που λέμε κοινό. Υπάρχει
μια συγκεκριμένη κατηγορία
ανθρώπων κι αυτή με ενδιαφέ-
ρει. Αυτοί λοιπόν οι άνθρωποι
δεν πιστεύω ότι υστερούν από
αντίστοιχους άλλων χωρών.

Όσο για την «προκάτ» αντίλη-
ψη, νομίζω ότι αυτό τον κίνδυνο
τον διατρέχουμε όλοι. Και αυτό
γιατί μουσική ακούμε από τις
εταιρείες δίσκων οι οποίες δια-
λέγουν με συγκεκριμένα κριτή-
ρια, βιβλία διαβάζουμε από εκ-
δοτικούς οίκους που επίσης δια-
λέγουν συγκεκριμένα βιβλία με
στόχο το κέρδος, στην τηλεόρα-
ση βλέπουμε εξαιρετικά άσχημα
πράγματα και μοιραίως υπάρχει
μια «προκάτ» αντίληψη, που λί-
γο - πολύ πάντα υπήρχε.

Οι άνθρωποι βέβαια που αγα-

πάνε την τέχνη ψάχνουν τα
πράγματα πιο σχολαστικά.
Ένας άνθρωπος ο οποίος θέλει
να ανακαλύψει την τέχνη, μπο-
ρεί να το κάνει. Δεν είναι μόνο
ο 20ος αιώνας που έχουμε
«προκάτ» αντίληψη, είχαμε και
τον 19ο αιώνα.

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και
με το σινεμά. Ο τρόπος διαφήμι-
σής του, σήμερα, είναι ότι στοί-
χισε τόσα εκατομμύρια δολάρια.
Και αυτά τα πράγματα όσο περ-
νάει ο καιρός τα ακούμε πιο πο-
λύ, με αποτέλεσμα να πέφτουμε
σε τέλμα. Εξαιρούνται οι άν-
θρωποι που αγαπάνε την τέχνη
και καλλιεργούν το αισθητήριό
τους. Αυτοί δεν θα χαθούν ποτέ.
Η τέχνη βέβαια δεν είναι μόνο
το παρελθόν. Υπάρχουν και οι
άνθρωποι του παρόντος. Και
αυτούς τους νέους πρέπει να
τους γνωρίζουμε.

• Το δίπτυχο έρωτας - θάνατος;

- Το αιώνιο θέμα της τέχνης.
Εγώ δεν μπορώ να βγω μέσα απ'
αυτό.

Είμαι πάρα πολύ κοντά του για-
τί, όπως όλοι, διαθέτω αδυνα-
μίες.

Περισσότερο βέβαια με απο-
σχολεί ο έρωτας, αν και νομίζω
ότι αυτά τα δύο πάνε μαζί.

Στο κόμικς μου υπάρχει πολύς
θάνατος. Πεθαίνουν πολλοί, ξα-
ναεμφανίζονται στη ζωή... Όλα
γίνονται όμως πολύ τυχαία και
πολύ αστεία. Ίσως αυτό το πύ-
γαινε-έλα να δείχνει την αντιμε-
τώπιση μου στο θέμα του θανά-
του.

• Η αναπαράσταση, σας έκανε να
φτάσετε στο εικαστικό βιβλίο. Πώς
δημιουργήθηκε αυτό το βιβλίο, και
τι πραγματεύεται;

- Το βιβλίο αυτό έγινε με αφορ-
μή τη γνωριμία μου με τις εκδό-

σεις Βουρκαριανή. Ήταν ευτυ-
χής συνάντηση για μένα. Έκανα
στην Κέα μια έκθεση στην γκα-
λερί Βουρκαριανή και κατόπιν
ήταν ευνόητο ότι θα ακολουθού-
σε ένα βιβλίο, αφού η έκθεση εί-
χε πάει πολύ καλά.

Πέρα από αυτό, όμως, ήθελα να
περάσω και μια ατμόσφαιρα
«ιδιαιτέρη» μέσα στο βιβλίο. Το
έκανα, όπως φανταζόμουν εγώ,
ένα εικαστικό βιβλίο.

Ήθελα να συνδέσω τα έργα με-
ταξύ τους και αυτό έγινε μέσω
του οικείου σε μένα κόκκινου
χρώματος και μέσω διαφόρων
κειμένων που μ' άρεσει να δια-
βάσω.

Προσπαθώ να δώσω την αίσθη-
ση των πραγμάτων και των κει-
μένων. Όλα όσα μπήκαν στο βι-
βλίο είναι δικά μου πράγματα,
κομμάτια της προσωπικής μου
ζωής.

• Η Κέα και οι «δικοί» της
άνθρωποι τι ρόλο έπαιξαν σ' αυτή
την πράξη της ζωής σας; Πώς και
βρεθήκατε σ' αυτό το μέρος;

- Βρέθηκα εκεί τυχαία. Αιτία
ήταν το ραντεβού που μου έκλει-
σε ο Αλέκος Φασιανός με τον
γκαλερίστα Νίκο Γαλαράκη.
Έτσι ξεκίνησε η ιστορία μου με
την Κέα.

Εκεί βλέπω και τους φίλους μου
ζωγράφους, τον Στέφανο, τον
Σπεράντζα, τον Αλέκο Φασιανό.
Και το πιο σημαντικό για μένα
είναι ότι το νησί είναι τρελό για
τέχνη.

Αυτό, μόνο στην Κέα το έχω ζή-
σει. Όλοι κυνηγάνε την τέχνη.
Τώρα μάλιστα, με τη δεύτερη
έκθεση που έκανα, αισθάνομαι
κι εγώ μέρος του νησιού.

Το μέλλον

• Το μέλλον της Έλενας τι
επιφυλάσσει;

- Το μέλλον επιφυλάσσει πάρα πολύ
εργασία, ζωγραφική, αρκετό κό-
μικς και, βέβαια, εκθέσεις.

«Αισθάνομαι ασφαλής που η
ζωγραφική μου καθορίζει τις
κινήσεις μου, τις ώρες και τη ζωή
μου». Με αυτά τα λόγια η Έλενα
Ναβροζίδου κλείνει το βιβλίο της.

Κατερίνα Κορομπίλη

Αποκαλύπτει μια πνευματική και ψυχική αιθρία. Πολυεδρική, αγωνιώδης
και ζεστή, παλεύει για την «αισθητική ηδονή».

Το σπίτι της εκφράζει αλήθειες που δεν χρειάζονται καμία εξωτερική κύ-
ρωση. Τοίχοι γεμάτοι πίνακες, αντικείμενα παντού, μικρές γωνιές μιας πε-
ρασμένης εποχής και δίπλα τους η σύγχρονη Λουντμίλα να αποπνέει μια
ξεχωριστή θερμότητα.

Αυτά αποτελούν τη σκιά της Έλενας Ναβροζίδου.

Ο ΜΕΘΥΣΜΕΝΟΣ ΝΑΥΑΓΟΣ

Μια φορά κι έναν καιρό ένας ναυαγός αφού πάλεψε με τα κύματα βγήκε στη στεριά τσακισμένος, μα ζωντανός. Πήρε ένα μπουκάλι κρασί και τό 'πιε με μιας. Πήρε δεύτερο και περπάτησε αργά μέσα στο δάσος.

Στάθηκε μπρος σε μιαν αμυγδαλιά και την κοίταξε απορημένος.

– Τι έκανες το λευκό σου φόρεμα και φόρεσες αυτό το σκούρο πράσινο;

– Το έδωσα στον άνεμο να το πλύνει στο ποτάμι και να μου το φέρει καθαρό τον φλεβάρη.

– Δεν θα το φέρει, είπε ο ναυαγός και κούνησε το κεφάλι του απελπισμένα. Το λευκό σου φόρεμα το δώρησε στη θάλασσα και της είπε: «Εγώ ο Βορριάς όταν περνώ θέλω να το φοράς». Κι εγώ την είδα να το φοράει το λευκό σου φόρεμα. Την είδα.

• Στον «Μύλο» της Θεσσαλονίκης, μοναδικές συναυλίες του Λουδοβίκου των Ανωγείων από 27 έως 31.10, ώρα 10.30 μ.μ.. Επειδή η Θεσσαλονίκη, τώρα, έχει τη δική της πρόταση για τον πολιτισμό –χωρίς τη συμμετοχή δημοσίων φορέων ή οργανισμών. Αμάν, πια!

* Την Κυριακή 18 Οκτωβρίου, στις 20.00, ο Χρίστος Τσιαμούλης, η Κατερίνα Παπαδοπούλου και η παιδική χορωδία εκπαιδευτηρίου Γιάννη Τσιαμούλη θα ερμηνεύσουν ζωντανά, κομμάτια από το δίσκο «ΑΘΩΣ Ο ΕΜΟΣ».

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

• **Σάββατο, 17.10:** Ορχήστρα φίλων της μουσικής, σε έργα Bouse Mozart, Σκαλκώτα. Σολίστ: Λ. Καβάκος, βιολί, Δ. Πολυζωίδης, βιόλα (8.30 μ.μ.). (Επανάληψη την Κυριακή).

– Κύκλος Βάγκνερ: Διάλεξη του δραματουργού W. Storch με θέμα «Βάγκνερ και μύθος» (7.00 μ.μ.)

• **Πέμπτη 22.10 έως Σάββατο 24.10:** English Bach Festival. Henry Pursell: «Διδώ και Αινείας», όπερα. Λιμπρέτο: N. Tate, σκηνοθεσία: T. Haw- ues, μουσική διεύθυνση: P. Ash, (αίθουσα Δημ. Μητρόπουλου, 8.30 μ.μ.)

• **Τρίτη 27.10:** (επανάληψη την Πέμπτη 29.10): Βάγκνερ: «Ιπτάμενος Ολλανδός», όπερα. Σκηνοθεσία: Claus Helmut Drese, μουσική διεύ- θυνση: Ralf Weikert (αίθουσα Φίλων της Μουσικής, 8.30 μ.μ.)

• **Τετάρτη 28.10:** Συμφωνική ορχήστρα της ρα- διοφωνίας της Λειψίας: Ρίχαρντ Βάγκνερ: Εισα- γωγή στον Πάρσιφαλ, Ειδύλλιο του Ziegfried, Lohengin 3η πράξη (αίθουσα Φίλων της Μου-

ΤΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Ως χώρος αναγκαιότητας προσδιορίζεται από τους εμπνευστές του ο εικαστικός χώρος Άλλη Πόλη (Μελενάκου Θεσσαλονίκη). Η νέα της περίοδος χαρακτηρίζεται από το Μνημείο, εγκατάσταση με μεγάλα ομοιώματα αυτών των Θαν. Χονδρό και την Αλ. Κατοιάνη. Τελετές και παιχνίδια – στην αναζήτηση του νοήματος της τέχνης.

• Κυκλοφορεί σε λίγες μέ- ρες το Βιβλίο του δη- μοσιογράφου Γιάννη Ε. Διακογιάννη «Δυο φεγγά- ρια στην Αμερική». Στις σελίδες του ο συγγραφέας καταγράφει τις εικόνες που αποτύπωσε ταξιδεύ- οντας από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό και τις συζητήσεις-συνεντεύξεις που είχε, μέσα στην «καρ- δια» του προεκλογικού αγώνα των ΗΠΑ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

- 114 Στις 2 και 3 Νοεμβρίου πραγματοποιείται για δεύτερη φορά η συνάν- τημα τις «Στρατηγικές του βιβλίου στην Ευρώπη σήμερα». Φέτος η συν- θα φιλοξενηθεί στο Γαλλικό Ινστιτούτο και θα υπάρχουν τρεις θεματικοί: α) Εκδοτικές στρατηγικές και πολιτιστική διάσταση του βιβλίου. β) Βιβλίο – Νέες τεχνολογίες – Εκπαίδευση. γ) Το βιβλίο και οι αναγνώστες.
- 114 Το Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου σε συνε- με τις τρεις νομικές σχολές της χώρας μας, με τέσσερις επιστημονικές ετ- και τον Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης διοργανώνει τριήμερο συνέδ- Θεσσαλονίκη στις εγκαταστάσεις του, με θέμα «Η επίδραση του Κοι- Δικαίου στο Ελληνικό Ιδιωτικό Δίκαιο». Οι εργασίες του Συνεδρίου άρχισαν χθες και θα λήξουν το Σάββ- Οκτωβρίου, ώρα 13.00.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

- **Ζογγολόπουλος, Καραχάλιος, Λουκόπουλος, Λυμπεράκη.** Γλυπτική. Εγκαίνια, Δευτέρα 19.10, διάρκεια έως 20.11. (Γκαλερί 3, Φωκυλίδου 3).
- **Ο Πιέτρο Λόνγκι και ο αιώνας του.** Διάρκεια έως 22.11. Εθνική Πινακοθήκη.
- **Ελένη Μωραΐτη,** ζωγραφική, «Βριτόμαρτι – Συ- νάψεις», διάρκεια έως 7.11. (Νέες Μορφές, Βα- λαωρίτου 9).
- **Λουίζα Βούργα,** ζωγραφική. Διάρκεια έως 31.10. (Αστρολάβος, Ανδρούτσου 138, Πειραιάς).
- **Αλεξάνδρα Σταμάτη,** Γιάννης Γιαρμενίτης, χαλ- κογραφίες. Διάρκεια έως 31.10. (Εποχές, Κη- φισίας 263).
- **Μελίτα Βερναρδάκη,** παραδοσιακή φανοποιία, «Προσωπεία». Εγκαίνια, Δευτέρα 19.10. (Titanium).
- **Μαρία Στριγγάρη,** ζωγραφική. Διάρκεια έως 26.10. (Dada, Νηρηίδων 6 και Πρατίνου).
- **Νίκος Κασκούρας,** ζωγραφική. Διάρκεια έως 14.11. (Ελένη Κορωναίου, Μητσαίων 5-7).
- **Claire Allaz-Βούρου,** ζωγραφική. Εγκαίνια Τρίτη 20.10. Διάρκεια έως 1.11. (Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθ- Ακαδημίας 50).

Έργο του Πιέτρο Λόνγκι από την έκθεση στην Πινακοθήκη

GEORGES SEURAT

Του άρεσε ο Βάγκνερ

του Χαράλαμπου Γρίβα

επίμονη ενασχόληση
περισσότερων με-
ών για τον Seurat με
«επιστημονική» ό-
του έργου του δίνει
εντύπωση πως αυ-
αποτελεί το γενικό
ίσιο μέσα στο οποίο
έλει να αναπτυχθεί
ε ορθά προσανατο-
μένη ερμηνεία των
 έργων του. Παρ' όλα
ί, μια σειρά πρό-
των άρθρων και βι-
ν αποπειράται να
φως και σε μια
πλευρά αυτού του
υ, και συγκεκριμέ-
της τελευταίας πε-
ου του. Το ερώτη-
ου τίθεται, άλλοτε
ός και άλλοτε έμ-
, είναι κατά πόσο
ελευταίοι πίνακες
Seurat είναι επηρε-
νοι από τις δημι-
ίες του Wagner,

Seurat: «Les Poseuses»

Schopenhauer και από τα κείμενα των θιασωτών του έργου τους. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως η αποκάλυψη των
ώξεων του ζωγράφου αρκεί για να εξηγήσει πλήρως αυτούς τους πίνακες.

ο ερώτημα, του αν ο Seurat αντι-
λαμβανόταν το έργο του ως βα-
γκνερικό απαντάται, καταρχήν, με
κοιτάξει κανείς τα κάδρα των πι-
ν του. Αυτά, απ' τις αρχές της δε-
ας του 1890, αποσκοπούσαν ολο-
ρα στη μίμηση της θεατρικής και-
ίας του Wagner, σύμφωνα με την
μονάχα η σκηνή έπρεπε να μένει
μένη ως το «επίκεντρο της προσο-
πλέον, η επαφή του με τους T. De
wa και E. Dujardin εκδότες του
δικού «La revue Wagnerienne»,

και τους συμβολιστές συγγραφείς G.
Khan και P. Adam συνηγορεί ακόμη πε-
ρισσότερο προς αυτή την άποψη. Πιο
συγκεκριμένα, μια προσεκτική εξέταση
των ύστερων έργων του αποκαλύπτει
πως αποτελούν μια φανερή προσπάθεια
εφαρμογής των αρχών που όφειλε ν'
ακολουθεί ένας βαγκνερικός ζωγρά-
φος, όπως αυτές είχαν τεθεί απ' τον
Wyzewa σ' ένα άρθρο του στο τεύχος
του Μαΐου 1886 του «La revue
Wagnerienne».

Ωστόσο, εκείνο που εμποδίζει την
ανεπιφύλακτη αποδοχή του χρέους του

Seurat απέναντι στις ιδέες του Wyzewa
είναι το ότι αυτές δεν είναι τίποτα πε-
ρισσότερο από ένα συνονθύλευμα θεω-
ριών παρμένων απ' τους Wagner,
Schopenhauer Πλάτωνα, Fichte και
Seailles. Περιέχουν, παρ' ολ' αυτά, αρ-
κετά λογικοφανή σημεία που εξηγούν
πολλές όψεις του έργου του ζωγράφου.
Άξονας της σκέψης του είναι η ιδέα πως
η αισθητική εμπειρία διαφέρει απ' την
κοσμική στο ότι η στάση του καλλιτέχνη
απέναντι στον έξω κόσμο είναι ανιδιο-
τελής,
ενώ εκείνη των κοινών ανθρώπων διέ-

πεται από ένα πρακτικό ενδιαφέρον. Σύμφωνα με τον Schopenhauer, ο καλλιτέχνης είναι προικισμένος με την ικανότητα να συλλαμβάνει, διά της αισθητικής ενατένισης, τις ιδέες ή αλλιώς τις αρχέτυπες μορφές πίσω από τα φαινόμενα. Ιδέες που αντιπροσωπεύουν τη θέληση ή αλλιώς την ουσία του κόσμου. Αυτή η ψυχική κατάσταση απογυμνώνει τα φαινόμενα και τα πράγματα εμφανίζονται εξαγνισμένα και εξιδανικευμένα, καθώς δεν καταφέρνουν να προκαλέσουν στον καλλιτέχνη κάποιο εγωιστικό ενδιαφέρον.

Επιπλέον, ο Wyzewa μπολιάζει αυτή την ιδέα με μια ιδέα που ανέπτυξε ο Wagner σ' ένα δοκίμιό του για τον Beethoven. Σύμφωνα μ' αυτή «... η γνώση του νου περιορίζεται στον εαυτό του, και όλα εκείνα που πιστεύει πως βρίσκονται έξω από αυτόν, δεν είναι τίποτα άλλο από ιδέες. Η όραση και η ακοή είναι η πράξη της δημιουργίας φαινομένων, δηλαδή η πράξη της δημιουργίας της ζωής. Παρόμοια, ο Wyzewa θεωρεί τη μη αισθητική εμπειρία ως αποτέλεσμα της νωθρότητας του νου: ο νους χάνει τη «δημιουργική του δύναμη γιατί η προσκόλλησή του στα καθ' ἑξίν φαινόμενα τον οδηγεί σ' ένα είδος υποδούλωσης προς αυτά». Επομένως, κύριος στόχος της τέχνης είναι «η δημιουργία, πάνω από αυτόν τον κόσμο των βέβηλων και συνηθισμένων φαινομένων, του ιερού κόσμου μιας υψηλότερης ζωής υψηλότερης γιατί η δημιουργία της είναι σκόπιμη και συνειδητή». ² Ολοφάνερα, οι «Les Poseuses» του Seurat είναι διαποτισμένες από παρόμοιες ιδέες: η διευθέτηση του κεντρικού μοντέλου μετατρέπεται σε σύμβολο της ικανότητας του ζωγράφου να μεταμορφώνει τη ζωή μέσω της ανιδιοτελούς στάσης του απέναντί της. Και οι τρεις φιγούρες, αν και γυμνές, εμφανίζονται χωρίς ίχνος ερωτισμού, επιτρέποντας στον ζωγράφο ν' αναπαραστήσει αυτό που αρεσκόταν ν' αποκαλεί ως «η ουσιώδης όψη της Γυναίκας». ³ Πιο σημαντικά, το έντονο στιλιζάρισμα του σχεδίου ταιριάζει απόλυτα με τις οδηγίες του Wyzewa περί της κατάλληλης τεχνοτροπίας με την οποία πρέπει ν' αποδίδεται η ιδανική όψη των πραγμάτων, «ένας ρεαλισμός που διαρρηγνύει τα φαινόμενα απ' την ψευδή, ιδιοτελή πραγματικότητα μέσα στην οποία τα συλλαμβάνουμε, προκει-

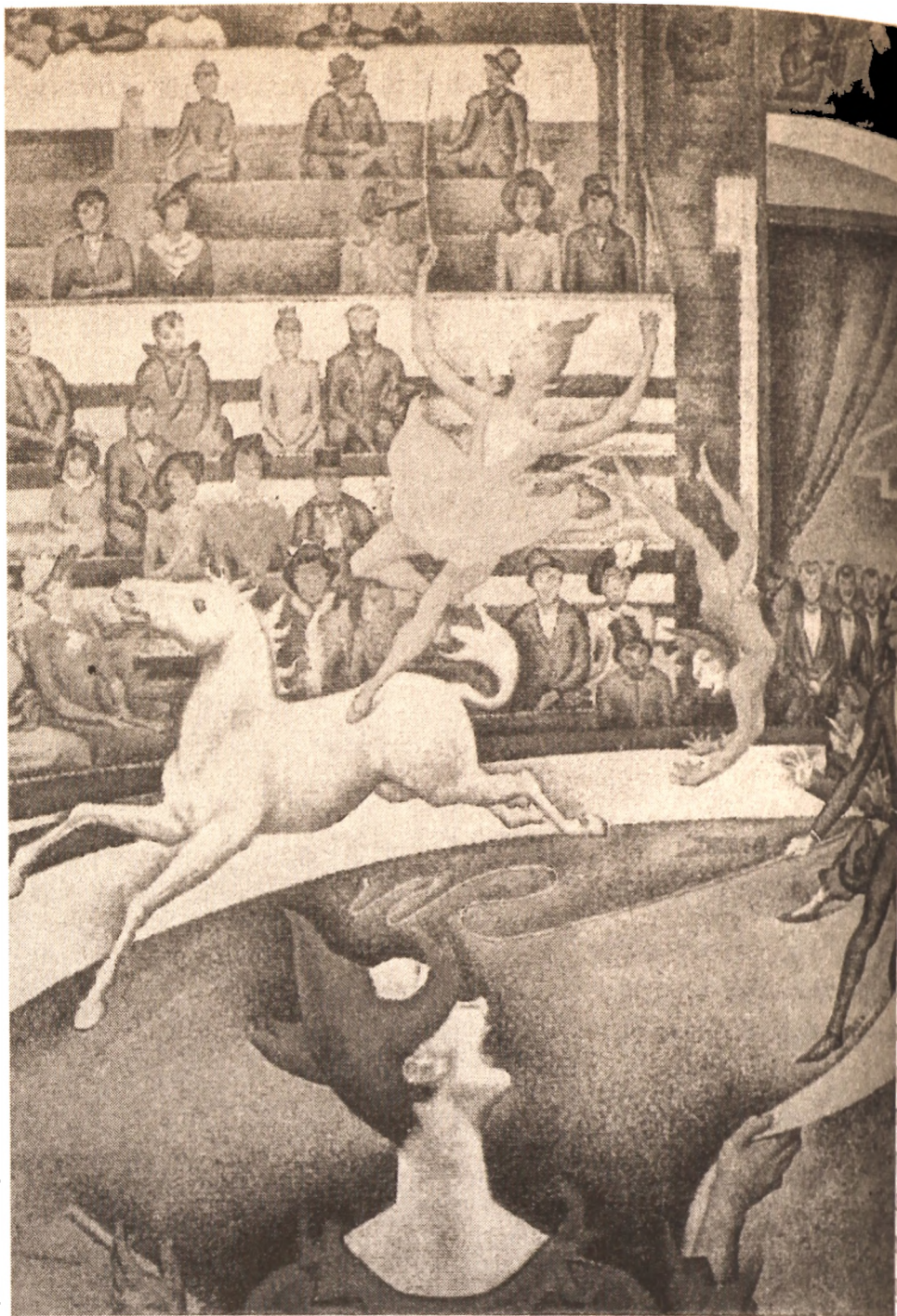
μένου να τα οδηγήσει στην υψηλότερη πραγματικότητα μιας ανιδιοτελούς ζωής». ⁴

Η «Επίδειξη» (*La Parade*), ο «Εκκεντρικός χορός» (*Le Chahut*) και το «Τσίρκο» (*Le Cirque*) είναι βαγκνερικά, όσον αφορά τη χρήση μιας εικονογραφίας απ' τον κόσμο της μουσικής, και την αντιμετώπιση αυτού του κόσμου ως χώρου ιδανικού, υψηλότερου και τελειότερου από 'κείνου της κοσμικής πραγματικότητας.

Ο Wyzewa θεωρούσε τη μουσική ως ένα μέσο που επιτρέπει στον ακροατή να ξεφύγει απ' την προσκόλλησή του στον κόσμο των φαινομένων και να «νιώσει την εμπειρία μιας ανιδιοτελούς αισθητικής απόλαυσης».

Η υπέρτατη σημασία της μουσικής

Πιστοί στον Schopenhauer, τόσο ο Wyzewa όσο και ο Wagner υποστήριζαν την υπέρτατη αισθητική και ηθική σημασία της μουσικής, καθώς αυτή μονάχα μπορεί να καταδείξει σ' έναν στοχαστικό ακροατή τη φύση του ίδιου του εγώ και τη σφαλερή αίσθηση της μοναδικότητάς του. Για τον Schopenhauer η μουσική αντλούσε αυτή τη δύναμη απ' το γεγονός ότι αποτελούσε έκφραση της ίδιας της θέλησης, κι επομένως η ακρόασή της κατέδειχνε στο υποκείμενο δύο αλήθειες: α) το γεγονός ότι και το ίδιο υποκείμενο δεν ήταν παρά μονάχα θέληση και β) τη δυνατότητα ν' αποδιώξει κάθε ψευδαίσθηση περί μοναδικότητας, με άλλα λόγια, τη δυνατότητα μιας μυστικιστικής ένωσης με τη μία και μοναδική πραγματικότητα εκείνη που ενοικούσε πίσω από τα φαινόμενα. Μια εμπειρία αυτού του είδους ήταν

Seurat: «Ο εκκεντρικός χορός»

για τον Schopenhauer βαθιά ηθική, σ' βαθμό που επέτρεπε στο υποκείμενο ν' απελευθερωθεί απ' τα δεσμά του κόσμου της ύλης και κατ' επέκταση απ' τον πόνο και τις απογοητεύσεις που ανενεπαγόταν, αναπόφευκτα, αυτή η υποδούλωση, «η μουσική δεν είναι απλά μια τέχνη, αλλά μια τέχνη ιερή, μια θρησκεία».

Το περιεχόμενο των τελευταίων έργων του Seurat εικονογραφεί αυτή τη ιδέα καταφεύγοντας σ' έναν σχετικώς καθαρό συμβολισμό. Στην «Επίδειξη» στις φυσιογνωμικές ιδιαιτερότητες του ακροατηρίου αντιπαραβάλλεται η σχεδόν γεωμετρική τελειότητα των εκτελεστών. Παρόμοια, ενώ το ακροατήριο μοιάζει ν' αγνοεί τη μουσική, οι μουσικοί απ' τη μεριά τους εμφανίζονται σχεδόν εξαϋλωμένοι, καθώς διαχέονται απ' το φως. Η μετωπική διευθέτηση των τελευταίων και η τοποθέτηση σε προφίλ του ακροατηρίου, σύμβαση δανεισμένη απ' τη θρησκευτική ζωγραφική, μοιάζει

υποδηλώνει τη ρήξη μεταξύ του είδους και του ανθρώπινου. Τέλος, η κοξένωση του κύριου μουσικού απ' το κήθος τον μετατρέπει σχεδόν στον καταλελειμμένο Σωτήρα του «*Ιδε ο θρῶπος*»: όμοια με τον Χριστό, η όσκλησή του προς τους ανθρώπους υψωθούν μαζί του προς την υψηλότε-ζωή, έχει απορριφθεί.

Στον «*Εκκεντρικό χορό*», η σύνθεση αγορεύει στον θεατή μια ανιδιοτελή οσέγγιση, προσανατολίζοντάς το έμμα του στον τελετουργικό χαρακτή-της παράστασης: η νεαρή χορεύτρια ζεται απλά ως ένα αντικείμενο αι-ητικής απόλαυσης, καθώς «εκτελεί ιερή μυσταγωγία».

Η εμπειρία που προσφέρει το *πίρκο*», είναι θρησκευτική. Η συμβο-ή εικονογραφία του υλοποιεί την έθεση μεταξύ των περιορισμών της μικής εμπειρίας και της ελευθερίας βασιλείου της τέχνης. Αυτή η αντί-η, τονίζεται απ' τον τρόπο με τον οίο η πίστα χρησιμεύει σαν σύνορο «υψηλής ζωής». Μέσα σ' αυτή το ογο «πετά» σαν ένας άλλος Πήγασος, ή η χάρη της ιππέως και του σαλαδό-μοιάζει ν' αγνοεί τη βαρύτητα. ω απ' αυτή, οι άνθρωποι μετατρέπο-σε καρικατούρες του εαυτού τους. ιδιος ο θεατής εισέρχεται στον χώρο πίστας, κοιτάζοντας τον πίνακα, κα-; ο καθρέφτης πάνω απ' τον διάδρο-υποδηλώνει πως η περίμετρός της σκεται πίσω από αυτόν.

ο άρθρο του Wyzewa με τίτλο «*Pein-*

ture Wagnerienne» αποτελεί την πιο κα-τάλληλη πηγή για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η τεχνική του Seurat ήταν βαγκνερική στις προθέσεις της, καθώς εκεί τίθενται οι βασικοί κα-νόνες για τον ζωγράφο που θα 'θελε να στραφεί προς αυτή την κατεύθυνση. Σύμφωνα με αυτούς, η μουσικότητα ενός πίνακα συνίσταται στην ικανότητά του να προκαλεί συναισθήματα, χρησι-μοποιώντας, ωστόσο, τη γραμμή και το χρώμα όχι σαν υποκατάστατα των αντι-κειμένων, αλλά σαν αφηρημένα στοι-χεία. Πιο συγκεκριμένα, η γραμμή και το χρώμα πρέπει ν' αντιμετωπίζονται ως οπτικά σύμβολα που μέσω της ικανότη-τάς τους να ζωντανεύουν μνήμες σχετι-κές με τις εκφράσεις και τις αποχρώ-σεις του ανθρώπινου προσώπου, προ-καλούν και τ' ανάλογα συναισθήματα.

Ρευστές αποχρώσεις

Ένα ακόμα βαγκνερικό χαρακτηρι-στικό του έργου του Seurat είναι ο τρό-πος με τον οποίο οι γραμμές και τα χρώ-ματα συγχέονται σε ένα είδος ρευστών αποχρώσεων, έτσι που το συναισθημα-τικό αποτέλεσμα του ενός παραστατι-κού στοιχείου να 'ναι πρακτικά αδιαχώ-ριστο απ' αυτό του άλλου: «*Ο καλλιτέ-χνης πρέπει να διαποτίζει τους πίνακές του με συναισθήματα, παντρεύοντας τις γραμμές με τα χρώματα, για να δημι-ουργήσει απ' το ελεύθερο παιχνίδι τους μια συνολική εντύπωση, όμοια μ' εκείνη μιας συμφωνίας*».⁵ Σύμφωνα με τη θεω-

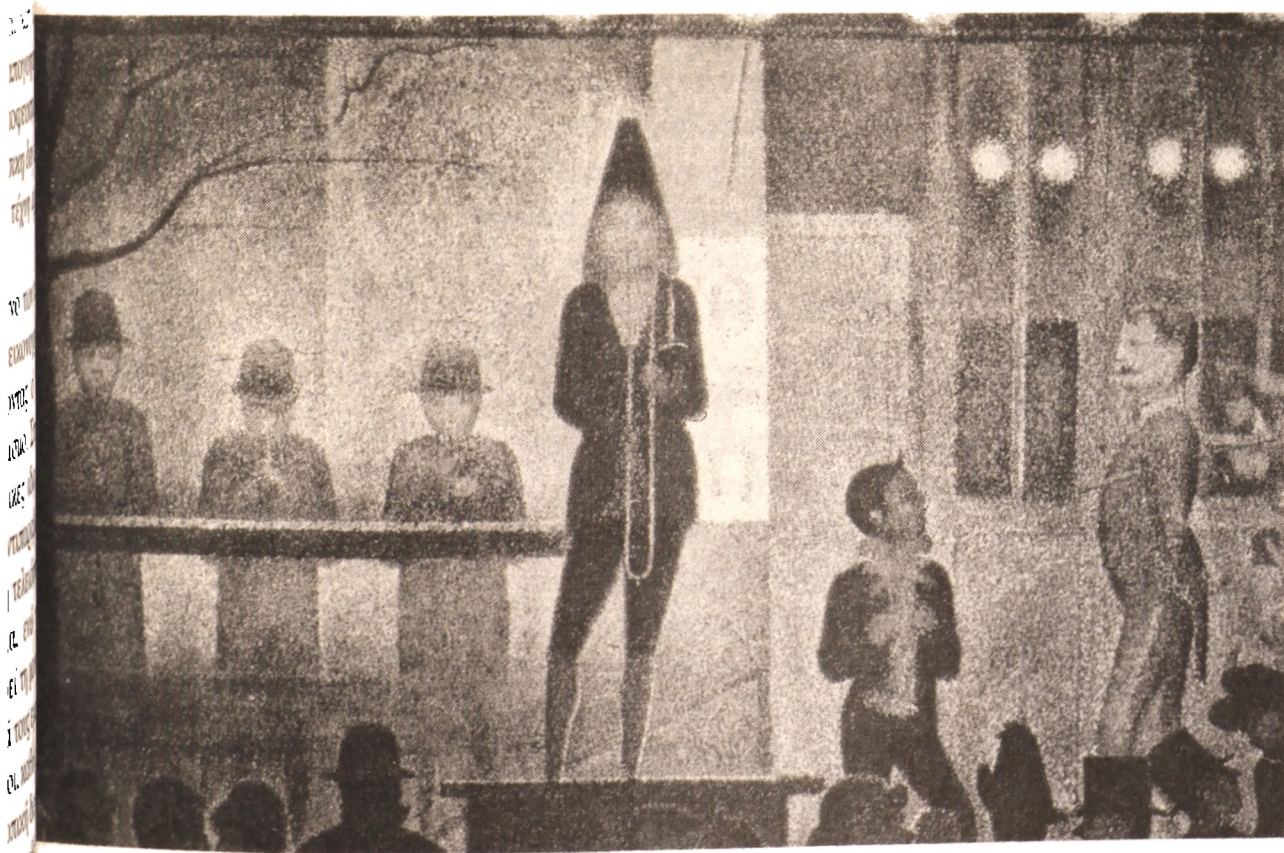
ρία του Wyzewa, που βασίζεται στα γραπτά του ίδιου του Wagner, μια πα-ράσταση είναι τόσο πιο αποτελεσματι-κή όσο περισσότερο κάνει το θεατή να ταυτιστεί μαζί της, παρακινώντας τον να προβάλλει τον εαυτό του στο έργο. Ανάλογα, η ζωγραφική οφείλει να δίνει έμφαση στον ίδιο τον συμβατικό χαρα-κτήρα της, ακριβώς γιατί μόνο έτσι μπο-ρεί να δώσει έμφαση στη φύση της, ως δημιουργήμα, η ζωή του οποίου εξαρτά-ται απ' τη φαντασία τον θεατή. Έτσι, η ντιβιζιονιστική τεχνική του Seurat μπο-ρεί να θεωρηθεί εκτός από «επιστημο-νική» και ως βαγκνερική, στο βαθμό που οι πίνακές του εξαρτώνται απ' την ικανότητα του θεατή να προβάλλει τον εαυτό σ' αυτούς, προκειμένου να συνε-νώσει και να ταξινομήσει τις μυριάδες κουκίδες τους, σύμφωνα με τη δική του εμπειρία: «... Στον *Monet* και τον *Pissarro* τα πάντα επιτυγχάνονται μέσω χιλιάδων μικρών κουκίδων, που ενώνο-νται για να δημιουργήσουν το όλο. Όμοια με τις «*φωνές του δάσους*» του *Wagner*, που ενώνονται για να δημιουρ-γήσουν τη μεγάλη φωνή του δάσους», η ζωή των έργων τους είναι η μεγάλη με-λωδική φωνή, ο νόμος του κόσμου, που απορρέει απ' τη συμφωνία που ακούν να εκτελείται μες' το νου τους οι φυλές και τα άτομα».⁶

Φυσικά, όπως ήδη δηλώθηκε, οι επι-διώξεις του Seurat δεν μπορούν να εξη-γήσουν από μόνες τους το έργο του. Ωστόσο, η θεώρησή του έξω απ' τις κοι-νωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες η βαγκνερική έννοια της φυγής παρου-σιαζόταν ως μια ποθητή μορφή ζωής, θα 'ταν επίσης σφάλμα, στο βαθμό που θ' αρνιόταν σ' αυτό τη φιλοσοφική του θε-μελίωση ή αλλιώς την κατάφασή του απέναντι στην αληθινή ζωή.

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. E. Verhaeren-*Sensations*.
2. P. Smith-*Was Seurat's Art Wagnerian*.
3. G. Khan-*A Chronicle of Art and Literature*.
4. T. De Wyzewa-*Peinture Wagnerienne*.
5. T. De Wyzewa οπ.π.
6. J. Laforgue-*Melanges Posthumes*/P. Smith-*Was Seurat's Art Wagnerian*.

□

at: «*Η επίδειξη*»

Η ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΑ ΤΗΣ «ΚΡΑΥΓΗΣ»

«Ας μιλήσουμε για σινεμά» σκέφθηκε ο Ρόμπερτ Όλτμαν και έκανε τον «Παίκτη», μια ταινία που την ήθελε απομυθοποιητική του Χόλλυγουντ και του αμερικανικού συστήματος παραγωγής. Πόσο, όμως, απομυθοποιητική κατάφερε να την κάνει να είναι;

ΑΝΑΡΙΘΜΗΤΕΣ είναι οι απόπειρες κινηματογραφιστών του Χόλλυγουντ να μιλήσουν για τον κινηματογράφο, την παραγωγή, τον κόσμο που συνωστίζεται στα γραφεία παραγωγής της βιομηχανίας του θεάματος. Ο Μπίλυ Γουάιλντερ («Η λεωφόρος της Δύσης»), ο Βινσέντε Μινέλλι («Η ωραία και το κτήνος»), ο Τζωρτζ Κιούκορ («Ένα αστέρι γεννιέται»), ο Μάνκιεβιτς («Ευπόλητη Κόμισσα»), που πρόσφατα ξαναείδαμε στην ελληνική τηλεόραση καταπιάστηκαν όλοι με διάθεση απομυθοποιητική, με τον κόσμο του θεάματος, ενόσω κινείται πίσω από τα φώτα –λες κι υποβάλλονταν σε δημόσια ψυχανάλυση για να απελευθερωθούν από τις ενοχές τους επειδή συνέτειναν με τον τρόπο τους στο γιγαντισμό αυτής της ελκυστικής, γοητευτικής αλλά και τόσο ανθρωποφάγας μηχανής του θεάματος.

Με τη σειρά του, ο Ρόμπερτ Όλτμαν («MASH», «Νάσβιλ») επιχειρεί τη δική του απομυθοποιητική εκδοχή. Επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στο πρόσωπο ενός νεαρού, υπεύθυνου για την επιλογή των σεναρίων μιας απ' τις μεγάλες κινηματογραφικές εταιρίες (Τιμ Ρόμπινς). Διαμέσου του προσώπου αυτού, ο θεατής έρχεται σε επαφή με τις αθέατες

όψεις μιας βιομηχανίας που, το κύριο ενδιαφέρον της είναι η κερδοσκοπία χάριν του εντυπωσιασμού και της παρέλκυσης του κοινού. Η τέχνη του κινηματογράφου –κραυγάζει ο Όλτμαν– στα γρανάξια της στυγνής εμπορευματοποίησης πάει περίπατο. Όλα είναι εμπόριο – και στους νόμους του εμπορίου κυριαρχούν η δύναμη και ο ανταγωνισμός.

Για όσους πιστεύουν ότι «η κραυγή των αγανακτισμένων από την αδικία» δεν απαιτεί παρά τόλμη και θάρρος, θα αντιτάσαμε ότι είναι δυνατόν να εκκινεί από μια πρωτογενή εξαπλούστευση που μπορεί να οδηγήσει μέσα απ' την κοινοτοπία. Ο Όλτμαν υιοθετώντας τη στρατηγική της «κραυγής» δεν αποφεύγει την προσφυγή σε κοινούς τόπους. Ορίζει το χώρο της κινηματογραφικής παραγωγής ως υδροκέφαλο μηχανισμό όπου κάθε συζήτηση για πραγματική τέχνη υποκαθίσταται από το συμφέρον και την εμπορικότητα. Υπερβάλλει φορτίζοντας όλους όσοι κινούνται στο χώρο του Χόλλυγουντ με υποκριτική υστεροβουλία. Αδιαφορεί ιδιαίτερα για τους γυναικείους χαρακτήρες τους οποίους δεν αναπτύσσει, προσχωρώντας ουσιαστικά στη λογική του Χόλλυγουντ που θέλει τις γυναίκες επιθυμητικά όντα, ερωτικά φετίχ διαμέσου των ο-

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος, στο άρθρο του Ανδρέα Τύρου για τη Μόστρα της Βενετίας, στη δεύτερη σελίδα ο δαίμων του μοντάζ μπέρδεψε τις κολώνες του κειμένου, με αποτέλεσμα το κείμενο να διαβάζεται σωστά απ' τα δεξιά προς τ' αριστερά. Ζητούμε συγγνώμη.

Ο Τιμ Ρόμπινς και η Γκρέτα Σκάκι στον «Παίκτη» του Ρ. Όλτμαν.

ποίων φαντασιώνονται οι κατακτητικές βλέψεις των παραδοσιακών αρσενικών (η παρουσία της Γκρέτα Σκάκι, ερωτικής παρτεναίρ εν τέλει του Ρόμπινς, ιδιαίτερα, υποβαθμίζεται τραγικά σε άβουλο αντικείμενο του πόθου). Και επιτίθεται στο θέαμα χρησιμοποιώντας ως ατού της ταινίας πάνω από 40 αστέρες (Μπρους Γουίλις, Τζακ Λέμον, Τζούλια Ρόμπερτς, Μάλκολμ Μακ Ντάουελ, Άντυ Μακ Ντάουελ, Τζεφ Γκόλντμπλουμ, Σούζαν Σάραντον, Μπαρτ Ρέινολντς, Αντζέλικα Χιούστον κ.α.) για να καταγγείλει μαζί τους, υποτίθεται, το σταρ-σύστημα που τους επέβαλε ωστόσο, και τους χρησιμοποιεί.

Παρ' όλα αυτά, η ταινία διαθέτει και ρυθμό και άριστες ερμηνείες. Ωστόσο, η αναφορά σε ιστορίες μέσα στην ιστορία για να καταδειχθεί η σχηματοποίησή τους και η εναρμόνισή τους με το περιβόητο κοινό γούστο συντάσσεται με μια νατουραλιστική απόπειρα «φωτογράφισης» της πραγματικότητας και η διαπλοκή των εμβόλιμων συμβατικών ιστοριών με την κυρίως ιστορία, που αρνείται το ηθικιστικό τέλος για να προσφέρει στους θεατές το περιπόθητο «χάπυ-εντ», δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια αφηγηματική εξυπνάδα.

Ο σύγχρονος αμερικανικός κινηματογράφος με κοινωνικές προεκτάσεις είναι κοινό τοις πάσι

ότι κατατρώχεται από μια εμμονή το νεορεαλιστικό κατά βάση πλαίσιο επενδύεται με μυθολογικές προεκτάσεις για να κολυμυθεί τα συντηρητικά πλέγματα της κοινωνίας στην οποία ανφέρεται. Υποτίθεται ότι «Παίκτης» είναι ταινία που υπδεικνύει τα πλέγματα αυτά – αυτό και σε κάποια στιγμή το φιλμ παρεισφρείει ειρωνικό σχόλιο για τον κατ' εξοχήν «καταγελιομανή» Όλιβερ Στόουν. Όλτμαν νομίζει ότι μπορεί να αθεύει υπεράνω επειδή είναι δεξιά τέχνης κινηματογραφιστής.

Και, βεβαίως, η δεξιοτεχνία (που του την αναγνωρίζουμε) σε ένα φιλμ δεν βλάπτει. Αλλά κ' δεν αρκεί.

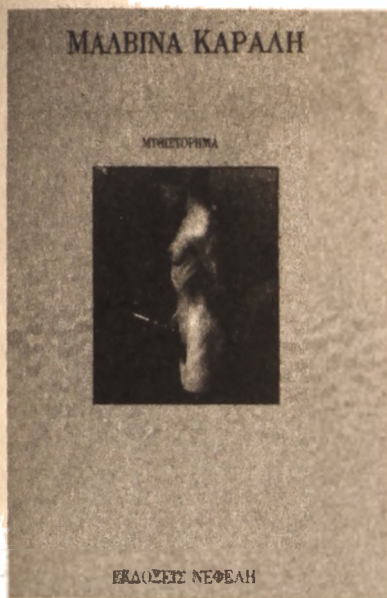
Ο ΠΑΙΚΤΗΣ (The Player)

ΗΠΑ, 1991. Σκην: Ρόμπερτ Όλτμαν. Σεν: Μάικλ Τόλκιν. Παρ: Κάρι Μπρόκο. Φωτ: Τζιν Λεπ (έγχρωμη). Ντεκ: Στίβεν Όλτμαν. Μουσ: Τόμας Νιούμαν. Κοστ: Αλεξάντερ Τζούλιαν. Ερμην: Τιμ Ρόμπινς, Γκρέτα Σκάκι, Βίνσεντ Ντ' Ονόφριο, Γούπι Γκόλντμπεργκ, Αντζέλα Χολ, Σίνθια Στήβενσον, Πίτερ Γκάλαχερ, Ντι Στόκγουελ, Σίντνεϊ Πόλακ. Διάρκεια: 115 λεπτά. Ετ. παρ: After Dark/Spelling Films International.

Ηλίας Κανέλλη

ΜΑΛΒΙΝΑ ΚΑΡΑΛΗ

Για κορίτσια στη Σαβάννα
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στο βιβλίο της αυτό η
ΜΑΛΒΙΝΑ ΚΑΡΑΛΗ
ρησιμοποιώντας την τεχνική
των αποσπασματικών και
αυλικών αφηγήσεων, χτίζει
μια ολοκληρωμένη ιστορία,
φωτώντας μέχρι τέλους τον
ναγνώστη σε απορία για το
«τι συνέβη και γιατί». Με
ιώσσα απλή, προσωπική και
θόρυβητη συνθέτει ένα βιβλίο
που συναρπάζει με το θέμα
του και ξεχωρίζει με το ύφος
του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9 - Αθήνα
Τηλ. 3607744 - 3639962

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Ζητήματα στρατηγικής
Μαρξιστικές επεξεργασίες για την κρίση

Της **Σύνταξης**: Trash Politics (Πολιτικά α-
πόβλητα στην ημερήσια διάταξη).

Δ. **Δημούλης**: Αλτουσέρ 1992

Η. **Ιωακείμογλου**: Για τη στρατηγική του α-
ντικαπιταλιστικού κινήματος (Μέρος Β')

Δ. **Δημούλης**: Η μαρξιστική θεωρία του
κράτους, μεταξύ των πολιτικών συγκυ-
ριών και της θεωρητικής ανάλυσης. Η
συμβολή των «Θέσεων».

Α. **Ταρχάγκος**: Μικροαστική και αστική η-
γεμονία στο ελληνικό αριστερό λαϊκό
κίνημα. Σχεδιάγραμμα μιας κοινωνικής
ερμηνευτικής ανάλυσης.

Γ. **Μηλίδης**: Η ιστορική μαρξιστική συζήτη-
ση για τις οικονομικές κρίσεις (1900-
1935) και η σημασία της.

Ν. **Μπουχάριν**: Η γενική θεωρία της αγο-
ράς και οι κρίσεις.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΕΣ:

Ο **Δημήτρης Αντωνίου** γράφει για το βι-
βλίο:

♦ Γ. Σταμάτη: Συμβολή στην κριτική της
νεοοικονομικής και νεοκλασικής θεω-
ρίας.

Ο **Μάριος Ιωαννίδης** γράφει για το βιβλίο:

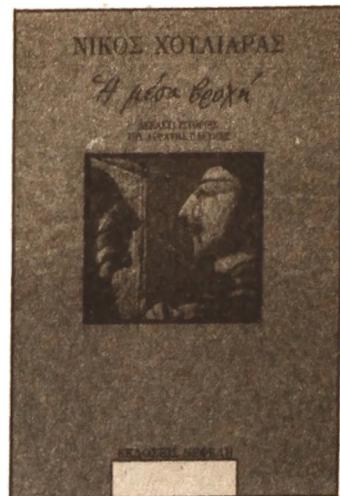
♦ Γ. Σταμάτη: Ο Sraffa και η σχέση του με
τον Ricardo και τον Marx.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1992 **41**

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

‘Η μέσα βροχή

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Ζωή, τήν άλλη φορά
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

‘Ο Λούσιας
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τό άλλο μισό
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μπακακόκ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μιά ιστορία του μακρύ χειμώνα
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

‘Ο χρόνος είναι πάντα
μέ τό μέρος του
ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

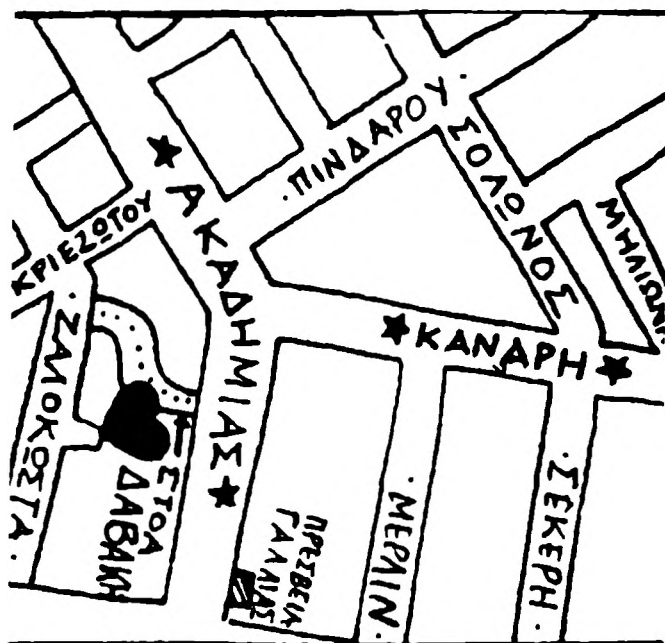
Σαράντα σχέδια
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

‘Εκδόσεις Νεφέλη
Μαυρομιχάλη 9, 106 79 Αθήνα
Τηλ. 3639962 - 3607744

ΠΕΡΕΛΑΝΤΡΑ

Μα πού
πήγε
η Περελάντρα”

3641340

Ο Γ. ΠΑΡΜΑΚΕΛΗΣ ΣΤΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΠΙΕΡΙΔΗ

**Ο γλύπτης Γιάννης
Παρμακέλης έχει,
επιτέλους, την
τιμητική του.**

**Η Πινακοθήκη Πιερίδη,
διοργανώνει την πρώτη
αναδρομική έκθεση της
δουλειάς του.**

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ φορές η θερμοκρασία και η μορφική ανάπτυξη στη γλυπτική (όπως και στις άλλες εκφάνσεις της τέχνης), όταν συμβαίνει να επιδοτούνται από τις συγκυριακές συνιστώσες, εκτροχιάζουν τις δομές της προβληματικής των έργων, περιορίζοντας την εμβέλειά τους, εν τέλει.

Ποιος δεν θυμάται τους «Μάρτυρες και Θύματα» του Γιάννη Παρμακέλη, που παρουσιάστηκαν με τη λήξη της ζοφερής επταετίας των συνταγματαρχών στην Αθήνα; Την αίσθηση που έκαναν τότε εκείνα τα γλυπτά και τις εντυπώσεις που άφησαν, θα μπορούσε να τις είχε διαδεχθεί η λήθη ή η αδιαφορία, εφόσον σε μία επόμενη έκθεση θα φάνταζαν ανεπίκαιρα ή ξεπερασμένα. Και όμως ακόμα, έλκουν το βλέμμα του θεατή, κεντρίζουν το ενδιαφέρον του ερευνητή να σταθεί και να μελετήσει την ενότητα εκείνη των έργων του, σε συνάρτηση και συσχετισμό με όσα στάδια προηγήθηκαν στη δουλειά του γλύπτη, αλλά και όσα ακολούθησαν κατόπιν.

Την ευκαιρία αυτήν την προσφέρει τούτον τον καιρό η Πινακοθήκη Πιερίδη. Στους εκτεταμένους και άπλετα φωτι-

σμένους χώρους της, μπορεί ο επισκέπτης να παρακολουθήσει τα σημαντικότερα στάδια λειτουργίας του Γ. Παρμακέλη, μα ιδιαίτερα τις τελευταίες και πιο πρόσφατες φάσεις της δουλειάς του, διακρίνοντας τα σημεία όπου σήμερα πλέον έχει φθάσει. Σημεία από τα οποία μπορεί και να ξεκινήσει με μια νέα του μελλοντική ενότητα.

Όταν δει τα έργα κανείς και τον τρόπο που είναι διαρθρωμένα στους εκθεσιακούς χώρους της Πινακ. Πιερίδη, εύλογο είναι να του δημιουργηθούν ορισμένες απορίες. Πώς είναι π.χ. δυνατόν ο γλύπτης αυτός μέχρι μία περίοδο (1978) να κάνει κλασικότροπη και αρχαϊζουσα γλυπτική, κατόπιν να δημιουργεί εξπρεσιονιστικές αφαιρέσεις στις φόρμες του, ύστερα να παρουσιάζονται στα έργα του κυβιστικές και υπερεαλιστικές αντιλήψεις, ενώ από το 1978 και ύστερα να εμφανίζονται τα προοίμια αλλά και οι σειρές των «Μηχανικών» γλυπτών; Αυτό το ερώτημα απαντάται μόνον αν δει κανείς και μελετήσει σε βάθος το έργο του Γ. Παρμακέλη, — που ευτυχώς μας δίνεται επιτέλους ολοκληρωμένο σε ένα βιβλίο — όπου εκεί ευκρινέστερα διακρίνεται η μετάβαση του γλύπτη από το ένα στάδιο στο άλλο. Διαφορετικά μένουν ανεξήγητα πολλά πράγματα.

Αδικήθηκε λοιπόν, μία φορά ο Γ. Παρμακέλης, όταν θεωρήθηκε απλώς «αντιστασιακή» η δουλειά του. Ας μην αδικηθεί και δεύτερη (ίσως και καθοριστική), αν συναισθηματοποιήσουμε κάποιες ευδιάκριτες και παλιότερές του αναφορές των μορφών (εκείνων με τα

Γλυπτό του Γ. Παρμακ.

διάτρητα κρανία εννοώ και τα λουλούδια ή τα φρούτα). Οι ερμηνείες πολλές φορές ρηχαίνουν τον εαυτό τους. Ευτυχώς τα έργα δεν παθαίνουν τίποτα.

Στον τόμο που συνοδεύει την έκθεση, αποπειράθηκα με το κείμενό μου να αναθεωρήσω τις ισχύουσες απόψεις για τον Γ. Παρμακέλη. Τον γλύπτη που πίσω από τις μορφές, διακρίνει και διαπραγματεύεται με τις δομές της πρισματικότητας τη μάζα του και τον φωτόχωρο, μιας και οι φωτοσκιάσεις δεν παραμένουν γνώρισμα των έργων, αλλά συστατικό της συνισταμένης του βάθους των γλυπτών. Με βάση το ανάλογο σκεπτικό που προκύπτει, μπορεί κανείς να δει τις ιδιομορφίες των χαρακτηριστικών και των τρόπων του υλικού κάθε φορά, όπως το επιλέγει και το επεξεργάζεται ο Παρμακέλης. Αποκτά δηλαδή νόημα το κάθε γνώρισμα

των έργων, μέσα από τα οποία διεκπεραιώνει την εκφραστική του βούληση, φθάνοντάς και ξεπερνώντας ακόμα, «Μηχανικά» του γλυπτά, όπου η χειρονομία έχει υποκατασθεί από το μηχανικό εκφραστικό μέσον και τη νόηση που το κατευθύνει.

Με τον τρόπο αυτό, μπορεί ένας ερευνητής να συγκροτήσει μία περιοδική κατάσταση (και χρονολογική), σχηματίζοντας κάποιες υποστηρίξιμες ενότητες. Όταν τα «δελεή» όμως «Τύπου» που διανέμονται προβάλλουν αστήρικτα εκεί, άλλες κατηγοριοποιήσεις, από το βιβλίο και την ακολουθία των έργων, βάσει υποτίθεται της σειράς που επρόκειτο να γίνει η έκθεση (αλήθεια, ποιος το συνέταξε τότε η σύγχυση παραμένει). Αλλά, όπως είπαμε τα έργα δεν βλάπτονται.

Αθηνά Σχ.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ

Νέες Λογοτεχνικές «Παρουσίες»

Οι «Παρουσίες» είναι μια σύγχρονη άποψη για το τι μπορεί να είναι μια σειρά λογοτεχνίας για νέους, αλλά και για αναγνώστες κάθε ηλικίας.

**Διεύθυνση σειράς:
Μάνος Κοντολέων**

Μύριαμ Πρέσσηρ
**Πικρή
σοκολάτα**

Ραφίκ Σάμι
**Μια κούφτα
γεμάτη αστέρια**

Πολίν Φισκ
**Το χρώμα
της νύχτας**

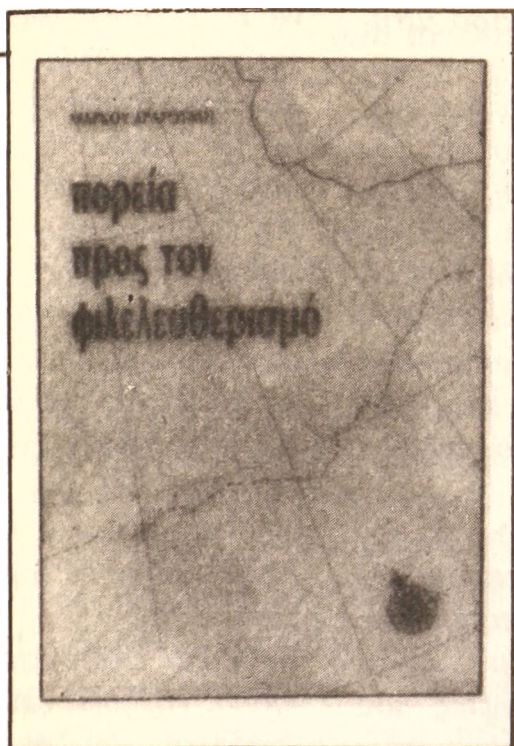
Νόρμαν Σίλντερ
**Δεν υπάρχουν
τίγρεις στην Αφρική**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

Σ. Πατάκης Α.Ε., Βαλτετσίου 14, 106 80 Αθήνα

Κεντρική Διάθεση: Σ. Πατάκης Α.Ε., Ερμ. Μπενάκη 16, 106 78 Αθήνα, τηλ.: 36.38.362, Fax: 36.28.950

ΜΑΡΚΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΗ Πορεία προς τον φιλελευθερισμό

"..Ο Μάρκος Δραγούμης κάνει μία γενική ιστορική ανασκόπηση και τοποθέτηση..ξεκινώντας όχι από τη σημερινή συγκυρία αλλά από τις καταβολές του φιλελευθερισμού.." Βήμα 5.4.92

"..Το βιβλίο..αποτελεί μία εξέχουσα από κάθε άποψη φιλοσοφική, πολιτική και οικονομική ανάλυση.. Είναι γραμμένο σε μία γλώσσα που αποτελεί τιμή στα Ελληνικά.." Οικονομικός Ταχυδρόμος 9.4.92

"..Μας δίνει την πιο εμπειριστατωμένη και πιο σοβαρή ελληνική εκδοχή του φιλελευθερισμού στις ανθρώπινες σχέσεις γενικά και όχι μόνο στην Οικονομία.." Καθημερινή 6.3.92

"..Δείγμα ζωντανής και ρέουσας γραφής.." Αυγή 12.4.92

"..Εντυπωσιακό το βιβλίο για τον φιλελευθερισμό..σε μία χώρα αθεράπευτα αντιφιλελευθερη. Αντιμάχεται με σθένος κατεστημένα ρεύματα ιδεών.." Αντί 17.4.92

"..Είναι η πιο ολοκληρωμένη, ίσως, μελέτη για την ιστορική διαδρομή των φιλελεύθερων ιδεών, διεθνώς και στη χώρα μας.." Ελευθεροτυπία 3.3.92

"..Οτι το καλύτερο έχει δει το φως της δημοσιότητας στη χώρα μας γύρω από τη φιλελεύθερη σκέψη και την εξέλιξη της διά μέσου των αιώνων..Συναρπαστικό και γραμμένο σε μοναδική ελληνική γλώσσα βιβλίο.." Τύπος της Κυριακής 5.4.92

Το πρωτείο του ατόμου όπως το ανέλαβε η Αναγέννηση και όπως το απομόθετησε σταδιακά η Δυτική Ευρώπη πιστά τον πυρήνα του βιβλίου.

Άξονες του βιβλίου είναι δύο:

Πολιτισμό δημιουργούν τα πληθυντικά σώ, όχι οι μάζες.

Τρωταξία του πολιτισμού είναι η απουσία αναγκασμού ανθρώπου από άνθρωπο, ή η ελευθερία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΡΩΕΚΔΟΤΙΚΗ" ΕΠΕ

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΡΜΗΛΙΤΙΣΣΩΝ (5)

Είμαστε, πράγματι, όλοι μας τσαρλατάνοι όταν διαπιστώνουμε τη χρεωκοπία της μιας και μοναδικής πίστης και προσπαθούμε κουτσά-στραβά να πορευτούμε;

στη μνήμη του Αλέξανδρου Κοτζιά

Το σπίτι του Ροδάκη στην Αίγινα. Λεπτομέρεια

A: Λυπάμαι να σου ταράξω την ησυχία, έτσι που σε βλέπω να απολαμβάνεις τη φθινοπωρινή γαλήνη, αλλά μόλις κρατιέμαι.

B: Ξέρω τι θα πεις και σε συγχωρώ προκαταβολικά: θες να ξεσπάσεις ενάντια στην τελευταία παπική εγκύκλιο.

A: Σωστά το μάντεψες. Ομολογώ πως με αναστάτωσε. Με ανάγκασε να σκεφτώ αν πράγματι είμαστε όλοι μας απατεώνες και τσαρλατάνοι, όταν διαπιστώνουμε τη χρεωκοπία της μιας και μοναδικής πίστης, και προσπαθούμε κουτσά-στραβά να πορευτούμε σε αυτές τις τόσο δύσκολες μέρες, προτείνοντας μια καθημερινή πρακτική που να περπατάει - κάπως.

B: Ήξερα ότι θα σε έθιγε η εγκύκλιος, με τον τρόπο που κηρύσσει την απόλυτη υπακοή στο σχήμα «άσπρο - μαύρο», από εδώ οι καλοί και από εκεί οι κακοί. Και εγώ σκέφτηκα το ίδιο: όταν προσπαθούμε να κρίνουμε και να αξιολογήσουμε το τι συμβαίνει γύρω μας. Δηλαδή να το καταλάβουμε και ύστερα να το εξηγήσουμε. Οπότε συνεχώς διαπιστώνουμε πως δεν υπάρχουν πια σταθερές και αιώνιες αξίες, ότι ο καθένας χτίζει όπως θέλει τον κόσμο του...

A: Να μας κατηγορούν τώρα

πως μασάμε τα λόγια μας, ότι δεν έχουμε ηθικό ανάστημα ούτε το στοιχειώδες θάρρος να πούμε τι είναι το σωστό και τι το λάθος!

B: Και όχι μόνο αυτό, αλλά να μας κολλούν τη ρετσινιά ότι το κάνουμε σκόπιμα για να θολώσουμε τα νερά. Ότι αποφεύγουμε έτσι να θίξουμε γνωστούς και φίλους και για να τα έχουμε με όλους καλά. Ότι για αυτό αποφεύγουμε να δείξουμε εκείνο που ξεχωρίζει, να το εκθειάσουμε, να το πάρουμε σαν υπόδειγμα και να συστήσουμε σε όλους να το ακολουθήσουν.

A: Ωραία τα λέει ο κύριος πάπας. Τι τον κόφτει; Εκείνος έχει δέσει τον γαίδαρό του και έχει όλη την άνεση να ρίχνει κεραυνούς σε μας από κάτω.

B: Μη βλαστημάς έχει και εκείνος τα προβλήματά του. Πρέπει πάντα να στέκεται στο ύψος του και να παίζει το ρόλο του σύμφωνα με την παράδοση. Είναι εκπρόσωπος του θεού και αλίμονο αν δεχτεί έστω και μια υποψία ότι τα πράγματα δεν είναι όπως λένε οι γραφές.

A: Διαφωνώ. Το να παίζεις τον ρόλο του πάπα και να εξασκεύς έλεγχο με την εξουσία σου δεν σημαίνει πως πρέπει να αγνοείς τα μηνύματα της εποχής σου. Δεν χρειάζεται να

είσαι τροχοπέδη γιατί τότε ποιος θα πιστέψει αυτά που λες;

B: Κάνεις μεγάλο λάθος και γι' αυτό εκνευρίζεσαι υπερβολικά με την εγκύκλιο. Δεν καταλαβαίνεις πως ο πάπας εκπροσωπεί ένα πολύ σοβαρό αίτημα του καιρού μας - τη νοσταλγία του αυστηρού κανόνα, τη γοητεία της ορθοδοξίας, την τυραννία της απόλυτης πίστης. Μην ξεγελιέσαι από κάποιες πρόσφατες χρεωκοπίες - οικονομικές πάνω από όλα. Δες πώς σαρώνουν οι φονταμενταλιστές, δες την αηδία που φέρνει η ασυδοσία του πλουραλισμού.

A: Αρνούμαι να το δεχτώ αυτό. Ο πάπας είναι ξεπερασμένος από τα ίδια τα πράγματα. Ζει με τα σωληνάκια. Ούτε αυτός ούτε οι απόψεις του μπορούν να αντέξουν στον χρόνο. Η σκούπα θα τους μαζέψει σύντομα, και αυτόν και όλο το συνάφι του.

B: Μη γίνεσαι και συ απόλυτος. Το μόνο που θα συμφωνήσω μαζί σου είναι μήπως άραγε όλη αυτή η ανοχή και η δεκτικότητα είναι επιλήψιμη, παρ' όλες τις αγαθές μας προθέσεις; Δεν θα έπρεπε κάπου κάπου να θάβουμε και να το ευχαριστιόμαστε; Μήπως δεν κυκλοφορεί τόση σκαρταδούρα; Σε όλα ισοπέδωση;

A: Νόμιζα πως συμφωνούσαμε αλλά τώρα βλέπω ότι και εσύ τα στρίβεις. Σε λίγο θα το ανάψεις και λιβάνι. Κάπου θα πρέπει να δηλώσεις με ποιον είσαι. Λοιπόν διάλεξε: με το πάπα και τις αράχνες του ελεύθερος και χωρίς προκαταλήψεις;

B: Να σου πω την αλήθεια, δε βλέπω μεγάλη διαφορά ανάμεσα σε σένα και εκείνον. Τι να διαλέξω, ίδια γένση. Είναι ο να μου ζητάς να διαλέξω στρατόπεδο. Γιατί να είμαι υποχρεωμένος να το κάνω; Για ποιο πράγμα τότε μιλάμε;

A: Μα και βέβαια, για την αρχιτεκτονική στη ζωή μας. Νόμιζες; Χωρίς πάθος και τσαρλατανισμούς, για το σωστό και το αληθινό, τι νόημα έχει η δουλειά μας; Δεν πιστεύω σε αυτά που γότρερο από τον πάπα και δε δέχομαι να μου δίνει μαθήματα ήθους!

B: Άλλο αρχιτεκτονική και άλλο θεολογία. Σε συμβουλεύω να τα ξεχάσεις όλα. Άλλωστε για να ξέρεις, και ο ίδιος ο πάπας στην πράξη νομίζει πως είναι κρυφο-αποδομιστής και το γλεντάει κι όλος; Ασε λέει προς τα έξω. Και οι εγκύκλιοι είναι για τα μάτια. Μεταψάρια σαν και σένα τσιμπονε. Άντε, κάτσε να λιαστούμε.

A: Όστε πλουραλισμός θα κυνισμός; Ή, δεν πρέπει δίνουμε σημασία στα λόγια; Λες λοιπόν να την πάτη Ποιος, εγώ;

B: Α, εσύ ευλογημένε θες ξέρεγμα. Ηρέμησε επιτέλους και βγάλε την μπρίζα. Πόσες φορές πρέπει να σου πω ότι χωρίς τον πάπα δεν έχουν νόημα αυτά που πιστεύεις και χωρὶς σένα ο πάπας δεν έχει με να απασχοληθεί;

A: Είχα δίκαιο δεν αξίζει μιλάει κανείς με πορωμένο γι' αρχιτεκτονική. Πού είναι οπαδοί μου, θέλω να τους λήσω να τους προειδοποιήσω.

B: (κατ' ιδίαν) Να ο επόμενος πάπας...

Δημήτρης Φιλίππιδης

Ο μοναχός των θαλερών πραγμάτων

νοσταλτικού Δαπόντε, Καμινάρη, του μετονομασμένου Καισαρίου, *Κανών Περιεκτικός πολλών εξαιρέτων πραγμάτων των εις πολλές πόλεις και νήσους, έθνη, και ζώα, εγνωσμένων*. Φιλολογική επιμέλεια Ι. Σαββίδης, Ποικίλη Στοά – Λέσχη, Αθήνα 1991.

Να είναι αλήθεια ότι κάθε συγγραφέας δημιουργεί τους προδρόμους του, όπως γράφει ο Μπόρχες, τότε η διαπίστωση ότι ο Καισάριος Δαπόντες και πρόδρομος του Ελύτη δεν θα πρέπει να μας ληστέψει. Τη διαπίστωση αυτή υποδηλώνει ο Γ. Σαββίδης στην πρόσφατη επανέκδοση του *Κανόνος περιεκτικού πολλών εξαιρέτων πραγμάτων*, χαρακτηρίζοντας την απαρίθμηση των θαυμαστών πραγμάτων στο «Δοξαστικόν» του *Άξιον* (μιαν από τις τελευταίες εκφράσεις ενός λογοτεχνικού τύπου που ξεκινάει από τον κατάλογο της *Ιλιάδας*), συγγενική μ' εκείνη του *Κανό-Οπωσδήποτε* ο *Κανών* του Δαπόντε (1778) έχει πλέον το ίδιο νόημα μ' εκείνο που είχε από τη δημοσίευση του *Άξιον Εστί* (1959). Όπως σ' αυτή την τροποποίηση του νοήματός του, συνεπώς και της αξίας του, σημαντικός απονέμει και ο ρόλος της σημερινής του επανέκδοσης, αφού ίσως να μην είχαμε αντιληφθεί τη συγγενεία του «Δοξαστικού» με το λησμονημένο ποίημα του Δαπόντε (αδιάφορο αν το γνώριζε ή όχι ο Ελύτης), αν δεν μας το είχε κάνει προσιτό με την επανέκδοσή του και δεν το είχε φωτίσει με το κριτικό του «Σημείωμα» ο Σαββίδης. Από την άποψη της παρατήρησης του Μπόρχες θα πρέπει να πληρωθεί. Τους προδρόμους ενός συγγραφέα τους δημιουργεί μόνο ο ίδιος ο συγγραφέας με το έργο του, αλλά και εκείνος που ανιχνεύει και πιστώνει τη σχέση αυτού του έργου με τα πρότερα έργα, δηλαδή ο κριτικός.

Η επισήμανση της ποιητικής αξίας του Δαπόντε ιαζεται βέβαια τεκμηρίωση για εκείνους που θάβονται (όπως ο Παλαμάς και ο Συκουτρός) ο Σκοπελίτης μοναχός του 18ου αιώνα δεν είναι παρά ένας ανιαρός και ανούσιος στιχουργός, οποία μας παρέχει (προεπικυρωμένη ως προς τον *Κανόνα* από τους Σεφέρη, Θεοτοκά και Δημάδο) ο Σαββίδης με το καίριο κριτικό του κείμενο, από το οποίο είναι «η λογοτεχνική αποκατά-

σταση του *Κανόνος*, μακάρι δε και άλλων ζωτικών έργων του Δαπόντε». Όσο και αν είναι δύσκολο να βρούμε άλλα έργα του Δαπόντε εξίσου ζωτικά με το ποίημα αυτό, η έκδοση του Σαββίδη θα πρέπει να μας κάνει να θεωρούμε την αποκατάσταση του *Κανόνος* βέβαιη, και την ανάδυση του συγγραφέα του από τις τάξεις των στιχουργών σ' εκείνες των ποιητών αναπότρεπτη.

Αλλά τι είναι εκείνο που κάνει τον *Κανόνα* να ξεχωρίζει από τα άλλα κείμενα του Δαπόντε; Ασφαλώς ο εύχαρις και παιγνιώδης τόνος του, διαφορετικός από εκείνον των διδακτικών και ηθικολογικών έργων του Δαπόντε, και η χρησιμοποίηση μιας από τις μορφές της εκκλησιαστικής ποίησης με σκοπό «επιδεικτικό και φαντασιωτικό, απολαυστικό και απολογιστικό» (Σαββίδης). Πρόκειται για μια λεξιλαγνική απαρίθμηση αξιοζήλευτων (ωδές α' - στ'), αξιοθέατων (ζ' - η') και αξιόγαστων πραγμάτων (θ'), για μια γεμάτη κέφι εξύμνηση επίγειων αρετών και απολαύσεων (γευστικών, οσφρητικών, απτικών και οπτικών), που αναδεικνύει έναν Δαπόντε αισθησιακό, γραμμένη προφανώς ως πάρεργο στο περιθώριο των σοβαρών στιχουργημάτων που συνθέτουν τη φιλόδοξη – ανέκδοτη ακόμη – *Γεωγραφική Ιστορία* του. Το φαινόμενο είναι συνηθισμένο. Επειδή γράφονται ή ξεκινούν να γράφονται χωρίς αξιώσεις, ως ένα είδος απόσπασσης ή διασκεδαστικής ανακούφισης των συγγραφέων τους από την οργανωμένη και επίμοχθη προσπάθεια που απαιτεί το μεγαλεπήβολο έργο, τα κείμενα αυτά απελευθερώνουν ανεκδήλωτα ή και ανύποπτα στοιχεία της ευαισθησίας τους.

Αν η καταλογική διασύνδεση του Δαπόντε με τον Ελύτη λειτουργεί περισσότερο μέσα στο πλαίσιο της κλασικής παράδοσης, υπάρχει ένα στοιχείο στον *Κανόνα*, που θα μπορούσε να θεωρηθεί πρόδρομη εκδήλωση μιας τάσης η οποία θ' αποβεί ένα από τα χαρακτηριστικά του μοντερνισμού. Ο Δημαράς συνάπτοντας τον *Κανόνα* με τη μεσαιωνική *Ακολουθία του Σπανού* και με τα σατιρικά προσόμοια του Παπαδιαμάντη φαίνεται να τον εντάσσει στην παλαιότερη έννοια της παρωδίας, που καθοριζόταν αποκλειστικά από σκοπούς σατιρικούς. Όμως το ποίημα του Δαπόντε δεν είναι σατιρικό. Ο Σαββίδης σωστά επεκτείνει την ιδεολογική του βάση προτείνοντας και τη γενεαλογία

Επίτομον Εγκυκλοπαιδικόν Προσωπικόν Λεξικόν (εκδ. Εστία, 1992): ένα «παιχνίδι συνειρμών» διασκεδαστικό αρκετά και κάποιες στιγμές ιδιαίτερος ευφάνταστο είναι το «Λεξικό» του Δημήτρη Ρικάκη. Ο χαρτοκόπτης θα ήταν ανειλικρινής αν δεν σας έλεγε ότι, επίσης, κατά την ανάγνωση, χασμουριόταν συχνά πυκνά... Με λίγα λόγια, ένα βιβλίο τολμηρό και άνισο.

Ζουν ακόμα οι μάρτυρες της μάχης της Κρήτης; Αρκετοί και όχι μόνο Κρήτες – ας μην ξεχνάμε τους Βρετανούς, Αυστραλούς και Νεοζηλανδούς. Μας χωρίζουν πενήντα ένα χρόνια από την ηρωική μάχη και το βιβλίο των Κώστα Χατζηπατέρα και Μαρίας Φαφαλιού, *Crete 1941 Eyesitessed* μεταφράστηκε στα ελληνικά και κυκλοφορεί με πρόλογο του C. M. Woodhouse από τις εκδόσεις Ευσταθιάδη (1992).

Η συνέχεια. Το ΚΚΕ στη σύγχρονη εποχή του Σπύρου Χαλβατζή (εκδ. Σύγχρονη Εποχή, 1992). Ο καθείς και ο «κόσμος του» και ας είναι και αναχρονιστικός.

Θεωρητικόν Στοιχειώδες της Μουσικής, κατά τον κανονισμόν των τριών διδασκάλων του νέου συστήματος, Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος και Χρυσάνθου Προύσης. Ανατύπωση από τις εκδόσεις Π. Πουρνάρα (Θεσσαλονίκη 1992) του πολύτιμου, για όσους ενδιαφέρονται για την εκκλησιαστική μουσική παράδοσή μας, βιβλίου του Κυριάκου Φιλοξένου του Εφεσιομάγνητος που πρωτοεκδόθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1859.

Ισραηλιτικό Συμβούλιο της Ελλάδας και κρατώ στα χέρια μου την πολύτιμη περιοδική τους έκδοση *Χρονικά* (τχ. 118), με ένα πολύ ενδιαφέρον αφιέρωμα στο Ολοκαύτωμα. Χρειάζεται πάντως, μεγαλύτερη και συστηματικότερη πληροφόρη-

-ση στα θέματα με τα οποία καταπιάνονται – θέματα ιστορίας αλλά και ευαισθησίας – και από αυτή την άποψη το περιοδικό αυτό θα έπρεπε να τύχει συστηματικότερης μελέτης και διάδοσης.

«Καλή 'ναι η μαύρη πέτρα σου». Ερμηνευτικά κλειδιά στον Σολωμό (εκδ. Εστία, 1992). Μία σημαντική συμβολή στη μελέτη του σολωμικού έργου, καθώς πλάι στην εκδοτική, φιλολογική και συγκριτολογική έρευνα (Δ. Πολίτης, Ε. Τσαντσάνογλου, Γ. Βελούδης), έρχεται να προστεθεί η ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων. Δουλειά μιας εικοσιπενταετίας του καθηγητή Ερατοσθένη Καψωμένου προσφέρεται συγκεντρωμένη καθώς είναι ένα εξαιρετικό βοήθημα για τον μελετητή, αλλά και για κάθε ενδιαφερόμενο για το θέμα αναγνώστη. Για όλους τους Έλληνες, δηλαδή, και μη μου πείτε όχι...

Λογική Θεολογία, είναι ο τίτλος μίας σειράς κειμένων του θεολόγου Ιωάν. Μανδαλίδου (εκδ. Παναγ. Σ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη, 1992) που κοινό άξονά τους έχουν την παρουσίαση θεολογικών αναλύσεων υπό το πρίσμα της λογικής επεξεργασίας. Ενδιαφέρον εγχείρημα, δεν λέω, αν και παρά την «απιστία» του ο χαρτοκόπτης νομίζει πως όλη η χάρη της θρησκείας βρίσκεται εντέλει στην αποκάλυψη πραγμάτων και όχι στην απόδειξη. Αυτή τη δουλειά την κάνει ή μάλλον θα μπορούσε να την κάνει καλύτερα η επιστήμη, ή έχω άδικο;

Μόνος στον Ατλαντικό, ένα «ημερολόγιο καταστρώματος» του Νίκου Βαρτζίκου (εκδ. Εστία, 1992): συναισθηματικό κείμενο γραμμένο από έναν μετανάστη που θέλησε να κάνει πράξη τον γυρισμό του στην πατρίδα και μάλιστα με τους δικούς του όρους... Από τη «μεταφορά» στην ποιητική κυριολεξία. Έτσι το βιβλίο αυτό, γραμμένο από

του στιχηρού Καταλόγου. Αν υπάρχει κάτι στο κείμενο του Δαπόντε, που θα μπορούσε να προκαλέσει το χαμόγελο του αναγνώστη, αυτό είναι η –κοινή βέβαια με τις παρωδίες που αναφέρει ο Δημαράς– διάσταση ανάμεσα στην εκκλησιαστική μορφή και το κοσμικό περιεχόμενο, η μη αναμενόμενη σύζευξη δύο εκ πρώτης όψεως ασύμβατων στοιχείων, τα οποία, εντούτοις, στην περίπτωση του Δαπόντε, σύντομα αποδεικνύονται, και μάλιστα ευχαρίστως, συμβατά, διατηρώντας ωστόσο κάτι από την ειρωνική τους αντίθεση. Η ειρωνική αθέτηση του θέματος δεν γίνεται εδώ εις βάρος του προτύπου –πράγμα συνηθισμένο, άλλωστε– αλλά εις διεύρυνσιν, απροσδόκητη, του περιεχομένου του, με μια υπέρβαση της γελοιοποιητικής μίμησης που αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό της μοντερνιστικής έννοιας της παρωδίας, η οποία ορίζεται ως επανάληψη με διαφορά: όχι μόνο περιπαικτική και ευτράπελη, αλλά και ομολογή και εμπλουτιστική (βλ. τον Οδυσσέα του Τζόνς ή τις σπουδές του Πικάσο πάνω στο «Las Meninas» του Βελάσκεθ ή ορισμένες από τις ωδές των «Παθών» του Άξιον Εστί, που είναι γραμμένες πάνω στο σχέδιο ωδών εκκλησιαστικών κανόνων –ένα ακόμη σημείο επαφής του Κανόνα του Δαπόντε με το ποίημα του Ελύτη).

Η διάθεση της θεματικής διεύρυνσης του Κανόνος (ή της εξύμνησης κοσμικών πραγμάτων με μορφή εκκλησιαστική) δείχνει πόσο ασφυχτική θα πρέπει να αισθανόταν αυτός ο «μοναχός των θαλερών πραγμάτων» (όπως αποκαλεί τον Δαπόντε με τον στίχο του Ελύτη ο Σαββίδης) την εκκλησιαστική ποιητική παράδοση, με την οποία ήταν ζυμωμένος. Αλλά εκτός από αυτή την εσωτερική θα λέγαμε, διάθεση, θα πρέπει να υπήρχαν για τη σύνθεση του Κανόνος και ερεθίσματα εξωτερικά. Ο Σαββίδης συνδέει προσφυώς την ανανεωτική κατεύθυνση του ποιήματος με την «κρίση του στίχου» (του καθολικής σχεδόν χρήσεως ζευγαρωτού δεκαπεντασύλλαβου), την οποία διαπιστώνει στο δεύτερο μισό του 18ου αιώνα και η οποία είχε αποτέλεσμα την εισβολή ευρωπαϊκών στιχουργικών μορφών. Ο Δαπόντες, που με τους χιλιάδες ζευγαρωτούς δεκαπεντασύλλαβους του ήταν βέβαια από τους παράγοντες αυτής της κρίσης, αλλά και ταυτόχρονα από τους πρώτους, φαίνεται, που την αισθάνθηκαν, δείχνει να προσπαθεί να τη διασκεδάσει με μέσα εσωτερικά: όχι με ξενόφερτα σχήματα αλλά με τον εκκλησιαστικό κανόνα, στον οποίο άλλωστε είχε ασκηθεί και ο ίδιος δημιουργικά. Όπως και να έχει το πράγμα, «τυπώνοντας το ποίημα αυτό», παρατηρεί ο Σαββίδης, ο Δαπόντες «εκτίθεται πολλαπλά», γιατί όχι μόνο η χρήση του κανόνα για σκοπούς αλλότριους προς τη φύση του αλλά και η γεμάτη νεολογι-

Βελάσκεθ: «Las meninas»

σμούς, «ξενισμούς και χυδαϊσμούς» γλώσσα αποτελούν αναζητήσεις νεοτερικές για την εποχή του. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Κανών περιλαμβάνεται από τον Δαπόντε στο βιβλίο του Λόγοι πατριωτικοί, εις απλούς στίχους εις εγκώμιον διαφόρων Αγίων. Η συνοίκηση αυτή θα πρέπει να είχε σκοπό να αμβλύνει την εντύπωση της ανευλάβειας που θα μπορούσε να προκαλέσει το ποίημα.

Η σημασία της παρούσας –θαυμάσιας τυποφικά– χρηστικής επανέκδοσης του Κανόνος, αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη αυτοτελή έκδοση, δεν περιορίζεται στην αναθεωρητική τουργία της, την οποία θεραπεύει το κριτικό «Σημείωμα», αλλά ενισχύεται και από δύο ακριβή κείμενα, το «Ευρετήριο κυρίων ονομάτων τοπωνυμίων» (καρπός συνεργασίας του επιμελητή με την Μαριλίζα Μητσού) και το «Γλωσσάρι» (εργασία της Μ. Μητσού), τα οποία μας παρέχουν θαυμάσια ξενάγηση στη γοητευτική –πραγματική και γεωγραφική– περιδιάβαση στον 18ο αιώνα, που μας προσφέρει με το ποίημά του ο Δαπόντες. Και τα δύο αυτά κείμενα, συντεθειμένα με οίστρο και με κέφι ανάλογο μ' εκείνο του κειμένου στο οποίο υπηρετούν, υπερβαίνουν τον σκοπό τους και αρμονίζονται με το μήκος και τον ρυθμό του ποιήματος παρατείνοντας την ευφορία του αναγνώστη. Αισθάνεται κανείς ότι μια μελλοντική έκδοση του Κανόνος χωρίς αυτά θα ήταν ελλιπής.

Νάσος Βαγ

Κοινωνιολογία και εκπαίδευση

Εξάνδρα Φρειδερίκου
νη Φολέρου - Τσερούλη
δάσκαλοι του δημοτικού σχο-
ν.
ι κοινωνιολογική προσέγγιση.
όσεις Ύψιλον, Αθήνα 1991

Αν ο ρόλος της επιστημονικής
νας στην Ελλάδα μοιάζει ολο-
ωπικά αποκομμένος από την οι-
τοτε λήψη πολιτικών μέτρων, ο
ς της κοινωνιολογικής έρευνας,
ειδικότερα σε θέματα παιδείας,
ι ανύπαρκτος. Αυτό αιτιολογεί
τις σπασμωδικές κινήσεις ως
τη λήψη μέτρων από τον εκά-
ε υπουργό και τους έχοντες αμ-
λου χαρακτήρα κατάρτιση γύρω
τα εκπαιδευτικά συμβούλους
Η κοινωνιολογική έρευνα, ωσ-
ι, χρειάζεται μόχθο, χρόνο και
η διαθεσιμότητα του ερευνητή,
μα που προϋποθέτει επιχορήγη-
ς έρευνας από δημόσιο ή έστω
κό φορέα. Στην Ελλάδα, όμως,
ινωνιολογική έρευνα θεωρείται
η άχρηστη πολυτέλεια και η
φατη υποβάθμιση τόσο του μα-
τος της κοινωνιολογίας στο
ιο όσο και του Εθνικού Κέν-
Κοινωνικών Ερευνών το απο-
ύουν περίτρανα.
θεώρησα σκόπιμη την παραπά-
ισαγωγή, είναι για να τονίσω
η περισσότερο τη σπουδαιότητα
ημοσίευσης της μελέτης των Αλ.
δερίκου και Φ. Τσερούλη πάνω
δασκάλους του δημοτικού σχο-
που στηρίχτηκε σε μια μακρο-
α έρευνα και επεξεργασία
είων και που απ' ό,τι φαίνεται
ς φορέας στήριξε οικονομικά.
εια διεξαγωγής της έρευνας δό-
από το υπ. Παιδείας τον Μάιο
984 και μέχρι το καλοκαίρι του
οι δύο ερευνήτριες συνέλεξαν
ρικό υλικό εκατό μη κατευθυ-
ν συνεντεύξεων από δασκά-
δημοτικών σχολείων του νομού
ής. Στην εισαγωγή τους περι-
ονται όλα τα προβλήματα και οι
λίες που προέκυψαν κατά τη
γή του υλικού μια και οι δά-
οι ελάχιστα εξοικειωμένοι με
ν είδους έρευνες διατηρούσαν
αρχή έντονες επιφυλάξεις,

πράγμα που οδήγησε τις ερευνήτριες
στην ανάπτυξη διαφόρων στρατηγι-
κών «απελπισίας» —όπως οι ίδιες τις
αποκαλούν— προκειμένου να προ-
σεγγίσουν τους δασκάλους.

Το βασικό ερώτημα-υπόθεση εργα-
σίας που τέθηκε σε δοκιμασία ήταν
το κατά πόσο το σχολείο νομιμοποιεί
την αναπαραγωγή των κοινωνικών
δομών ή μπορεί να αποτελέσει μοχλό
κοινωνικής αλλαγής. Ερώτημα άκ-
ρως επίκαιρο αν αναλογισθεί κανείς
ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε την
εποχή των θεσμικών αλλαγών στην
εκπαίδευση που έφερε το ΠΑΣΟΚ.
Έτσι, πιο συγκεκριμένα, οι ερευνή-
τριες επικέντρωσαν την προσοχή τους
στο κατά πόσο ο δάσκαλος «συνει-
δητοποιεί τον ρόλο του μέσα στην
εκπαίδευση ως μίαντα μεταβίβασης
των κυρίαρχων ιδεολογιών και κατά
πόσο το πνεύμα των μεταρρυθμιστι-
κών αλλαγών τον βοηθάει να ξεφύ-
γει από τους παραδοσιακούς προκα-
θορισμούς του ρόλου του, κατά πόσο
δηλαδή μπορεί να παρέμβει κριτικά
στη λειτουργία της εκπαίδευσης».

Η έρευνα κατέληξε στη συλλογή
μιας πληθώρας στοιχείων τα οποία,
μετά την κατάλληλη επεξεργασία και
την αναγκαία απόστασιοποίηση των
ερευνητριών από συγκινησιακές φορ-
τίσεις, έδωσαν τα δομικά χαρακτηρι-
στικά της μελέτης τρία χρόνια αργό-
τερα. Η υποδειγματική για τα ελλη-
νικά δεδομένα δόμηση της εργασίας
περιλαμβάνει στο κυρίως μέρος της
μια αναδρομή σε θεωρητικές προ-
σεγγίσεις πάνω στον ρόλο του σχο-
λείου μέσα στην ευρύτερη κοινωνία,
μια ιστορική αναδρομή στο επάγγελ-
μα του δασκάλου άλλοτε και σήμερα
όπου αναφέρονται η κοινωνική
προέλευση και οι λόγοι επιλογής του
επαγγέλματος, καθώς και η ικανο-
ποίηση που οι ίδιοι παίρνουν από τη
δουλειά τους ενώ ιδιαίτερα ενδιαφέ-
ρουσα είναι η προσωπική τους άπο-
ψη σχετικά με το μειωμένο «κύρος»
το οποίο απολαμβάνουν. Στην επό-
μενη ενότητα εξετάζεται διεξοδικά ο
ρόλος του δασκάλου με ποσοτική και
ποιοτική ανάλυση στοιχείων σχετικά
με την τοποθέτησή του απέναντι στο
ιδεολογικό μήνυμα του σχολείου, κα-
θώς και οι σχέσεις του δασκάλου με
τους άλλους φορείς με τους οποίους

συνδιαλέγεται μέσα στο πλαίσιο των
πολλαπλών εκφάνσεων του ρόλου
του (συνάδελφοι, διευθυντές, γονείς
κ.λπ.). Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, τέ-
λος, η ενότητα που εξετάζει τη στάση
των δασκάλων απέναντι στη μεταρ-
ρύθμιση: Αν ο στόχος της τελευταίας
διέπετο από ένα πνεύμα εκδημοκρα-
τικοποίησης του σχολείου και μέσω
αυτού της κοινωνίας, το 95% των δα-
σκάλων δεν φάνηκε, σύμφωνα με τα
πορίσματα της έρευνας, να αντιλή-
φθηκε στους στόχους των μεταρρυθ-
μίσεων εξισωτικά στοιχεία. Ως πα-
ράγοντες υπονόμησης της εφαρμο-
γής των νέων μέτρων οι ερευνήτριες
εντόπισαν την έλλειψη γνώσεων και
του αναγκαίου υπόβαθρου για κατα-
νόηση και αφομοίωση της μεταρρυθ-
μισης, την έλλειψη ενημέρωσης για
τους λόγους και τους στόχους που
αυτή εξυπηρετεί και την έλλειψη υλι-
κοτεχνικής υποδομής.

Δικαιολογημένα, ο αναγνώστης
θα αναρωτηθεί κατά πόσο, σήμερα
που οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες εν-
τάχθηκαν στο Πανεπιστήμιο, προ-
σφέρουν πλέον τις αναγκαίες γνώ-
σεις και δεν αναπαράγουν το ίδιο
σύστημα αμάθειας (όπως υπονοεί
και στον πρόλογό της η Άννα Φραγ-
κουδάκη) αλλά και κατά πόσο τα
οποιαδήποτε μεταρρυθμιστικά μέτρα
στην παιδεία δεν λαμβάνονται και
πάλι ερήμην και χωρίς τον κατάλλη-
λο εξοπλισμό εκείνων που καλούνται
μηχανικά να τα εφαρμόσουν, ωσάν
να μην επρόκειτο για κοινωνικά άτο-
μα αλλά για μηχανές που ο ρόλος
τους προγραμματίζεται και τίθεται
σε λειτουργία με την κίνηση ενός μο-
χλού. Το βιβλίο αυτό θα πρέπει να
διαβασθεί όχι μόνο από τους άμεσα
ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς ή
γονείς αλλά και από εκείνους που
καθορίζουν τα της εκπαίδευσης, αν
μη τι άλλο, για να διαπιστώσουν το
πόσο πολυσύνθετο είναι το πρόβλη-
μα της παιδείας στον τόπο μας σε
όλες της βαθμίδες και ότι δεν έχουν
πλέον το δικαίωμα να εθελουφλούν
υποβιβάζοντας την έρευνα και υπο-
καθιστώντας την από ανέξοδες από-
ψεις αυτόκλητα χριζόμενων ειδημό-
νων περί τα εκπαιδευτικά.

Δημήτρης Τσατσούλης

τον Μάριο Κάλφογλου καθ'
υπαγόρευση, είναι όχι μόνο
ένα ενδιαφέρον ανάγνωσμα
αλλά και ένα μνημείο της αν-
θρώπινης θέλησης

«Νύχτα, τις ώρες σου άρπα-
ξε τ' άνυδρο καλοκαίρι»,
από τα 153 GRAFFITI του
Τάσου Κόρφη (εκδ.
Πρόσπερος, 1992).
Μονόστιχα ποιήματα-απο-
στάγματα του φευγαλέου.

Ξαφνικά και με αρκετή κα-
θυστέρηση πρέπει να πω,
έφθασε στην κόψη μου ο τρί-
τος τόμος από Τα παραμύθια
της Χαλμιάς (επιμέλεια:
Γιώργος Κεχαγιόγλου, εκδ.
Ερμής, 1991): «Χύλιες και
μία νύχτες», λοιπόν, μία έκ-
δοση που συνδυάζει τη γοη-
τεία με τη φιλολογική φρο-
ντίδα, την απόλαυση της
ανάγνωσης με την επαρκή
πληροφόρηση. Το έργο θα
ολοκληρωθεί με την έκδοση
και άλλων δύο τόμων.
Περιμένουμε με ανυπομονη-
σία...

Όσοι δεν έχετε ακόμα επι-
σκεφθεί το «Σπίτι της
Κύπρου» (Ηρακλείτου 10,
Κολωνάκι), μπορείτε τώρα
να πάτε με μία καλή ευκαι-
ρία που προσφέρεται:
«Μνήμη Ρόδη Ρούφου» με
κεντρικό ομιλητή τον ποιητή
και βιβλιογράφο Δημήτρη
Δασκαλόπουλο, «Τα πικρο-
λέμονα μιάς Χάλκινης
Εποχής». Πέμπτη 22
Οκτωβρίου, 8.30 μ.μ.

Ποίηση του Νέου
Ελληνισμού (εκδ. Ίδρυμα
Γουλανδρή - Χορν, 1991).
Μια ογκωδέστατη ανθολο-
γία με εισαγωγή, υπομνήμα-
τα και γλωσσάριο από τον
Π.Δ. Μαστροδημήτρη.
Ανθολογείται ελληνική ποίη-
ση από τον 10ο έως τον 18ο
αιώνα. Φιλόπονη προσπά-
θεια, αν και οι
«ανθολογίες», παρά τη χρη-
σιμότητά τους, παραμένουν
ένα ακανθώδες θέμα που
ακόμα και οι καλύτερες προ-
θέσεις δεν μπορούν εύκολα
να λύσουν. Ας μην γκρινιά-
ζουμε, όμως και ας μείνουμε
στην αναγκαioύτητα...

ο χαρτοκόπτης

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΙ

Γιατί δεν πήγα στη μεγαλειώδη συναυλία

Τώρα που ο κόσμος αποσύρθηκε κι εκτρέφει
λαούς συμβόλων με κραυγές και παρακλήτους,
μόλις που ακούγεται στο βάθος η φωνή τους,
με ροδοδάφνες, σιντριβάνια, συναυλίες,
γιατί τα δάση που αντηχούν πήραν μαζί τους
λιγνά κορίτσια σε κρυφές γιορτές κι αργίες
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

Οι φιλόμουσοι απεργοί της πρώην ΕΑΣ μαζί με τους φίλότεχνους υπευθύνους του SKY 100,4 διοργάνωσαν μια πραγματική γιορτή των αισθήσεων, μια μουσική εκδήλωση που δύμισε στους εναίσθητους Χαρδαβέλλες τις μέρες του 1974, αυτές τις υπέροχες ημέρες, που διάφοροι μονσάτοι με αμπέχωνα μας εξηγούσαν γιατί έπρεπε να ιτρεπόμαστε, επειδή ήμασταν χαρούμενοι με τη μεταπολίτευση. Πράγματι, τι αξέχαστη εποχή! Διάφοροι κνίτες, που τώρα παίρνουν πεντακόσιες χιλιάδες το μήνα, μας έφτυναν επειδή ακούγαμε ροκ και Σαββόπουλο, στα πηγαδάκια κατηγορούσαν τους μικροαστούς και αμέσως μετά πήγαιναν στο σπίτι τους και φώναζαν «μάνα βάλε μου να φάω», στο Παρεπιστήμιο προπαγάνδιζαν τη δικτατορία του προλεταριάτου, ο συνθέτης Θάος Μικρούτσικος, ορκιζόταν στο όνομα του Μάο, την ώρα που ο τελευταίος είχε στείλει όλους τους Κινέζους συγγραφείς να δουλεύουν στους ορνζώνες και ο τραγουδιστής Γιώργος Νταλάρας έδινε όλη του την ψυχή στις συναυλίες, για να μας περιγράψει πως «στην Αθήνα μες στο κέντρο / φύτεψε καινούριο δένδρο».

Αξέχαστα χρόνια, βουτηγμένα στην ηλιθιότητα, από τα οποία, μόλις είπαμε να σηκώσουμε λίγο κεφάλι και τάσουν οι φιλόμουσοι απεργοί της πρώην ΕΑΣ, μαζί με τον εναίσθητο SKY 100,4, τον πιο άμουσο σταθμό της Αθήνας! Νάτοι, πετιούνται και πίσω τους ακολουθούν, ο Μικρούτσικος, που έχει πάρει μεταγραφή από το ΕΚΚΕ και το ΚΚΕ στο Μέγαρο Μουσικής, ο Νταλάρας, που τραγουδάει ότι τον πει το κίνημα, η Μαρία Φαραντούρη που έγινε βουλευτής και άλλοι πολλοί συμπαθέστατοι, μεγάλοι μουσικοί και μεγάλες φωνές, που βουτούν ξανά μέσα στην παρεξήγηση.

Την πρώτη φορά, αγαπητοί φίλοι και σύντροφοι, αυτή η ιστορία ήταν μία τραγωδία και τη δεύτερη είναι μία φάρσα FM στέρεο. Στην Αθήνα, μέσα στο κέντρο φύτεψε ξανά το μουσικό απόστημα και το καλύτερο είναι, να μείνει κατέρας σπιτάκι του, περιμένοντας να περάσει η λαίλαπα της αγοσίας και ακούγοντας σχεδόν παράνομα κατέρας Ξυδάκη, τίποτε Χειμεριούς Κολυμβητές, κατέρα ταξίμι του Βασίλη Τσιτσάνη ή κάποιο ερωτικό τραγουδάκι του Νίκου Παπάζογλου. Το ξέρω, θα είναι η εκατοστή φορά, που θα μας πουν αντιδραστικούς, όμως εμείς, αγαπητοί φίλοι και καλά αμειβόμενοι σύντροφοι, έχουμε χρέος να συντηρήσουμε τα καρτηλάκια της μοραζιάς μας. Να λοιπόν γιατί παραμείναμε σιωπηλοί και δεν πήγαμε στη μεγαλειώδη συναυλία.

Χρήστος Βακαλόπουλος

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΧΡΗΣΤΟ
ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟ

ΓΝΩΣΗ ... Πείρα, τεχνογνωσία.

ΕΞΕΛΙΞΗ ... Πρόοδος, νέες υπηρεσίες.

ΚΟΝΤΑ ... Ευημερία, ποιότητα ζωής.

ΜΕΛΛΟΝ ... Πάντα φωτεινό και αισιόδοξο.

ΟΝΕΙΡΑ ... Από την επιθυμία στην πραγματικότητα.

ΤΡΑΠΕΖΑ ... Σύγχρονη, ανταγωνιστική.

ΧΡΥΣΟΣ ... Αξία αναλλοίωτη στο χρόνο.

Από σήμερα η Αγροτική Τράπεζα σε νέα τροχιά. Η δεύτερη μεγάλη τράπεζα της Ελλάδος εκσυγχρονίζεται, απελευθερώνεται από το δημόσιο τομέα, έρχεται ακόμα πιο κοντά στους πελάτες και τις ανάγκες τους με νέα προϊόντα και νέες ολοκληρωμένες υπηρεσίες. Με την υγιή οικονομική της βάση, ένα δίκτυο 435 καταστημάτων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, 50 ανταποκρίττριες τράπεζες σε όλο τον κόσμο και συνεχή επένδυση στην τεχνολογία και το ανθρώπινο δυναμικό, η Αγροτική Τράπεζα γίνεται σήμερα και για Σας
«ΑΡΧΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ»!

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

80.000
αντίτυπα

ΒΑΜΜΕΝΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΜΑΛΛΙΑ

Μυθιστόρημα

Το
δημοφιλέστερο
βιβλίο
των τελευταίων
ετών

Ένα μυθιστόρημα που
προκαλεί, ερεθίζει,
εξοργίζει. Ερωτικό,
αισθησιακό, χυδαίο,
αποτρόπαιο, δοσμένο
απλά, με χιούμορ,
ειρωνεία και
καυστική διάθεση.

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΚΕΔΡΟΣ